T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ PROGRAMI

ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL GELİŞİMLERİNDE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Yüksek Lisans Tezi

Güler GÖK

Danışman
Prof. Çağatay İNAM KARAHAN

SAMSUN
2023

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ PROGRAMI

ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL GELİŞİMLERİNDE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Yüksek Lisans Tezi

Güler GÖK

Danışman

Prof. Çağatay İNAM KARAHAN

SAMSUN

2023

TEZ KABUL VE ONAYI

Güler GÖK tarafından, **Prof. Çağatay İNAM KARAHAN** danışmanlığında hazırlanan "**ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL GELİŞİMLERİNDE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR**" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 7.9.2023 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı **Üniversitesi** **Ana Bilim/Ana Sanat Dalı**	**Sonuç**
Başkan	Doç. Dr. Yaşar Barut Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Prof. Çağatay İnam Karahan Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Serpil Yayman Uşak Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Ahmet TABAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet ☒

Hayır ☐

07 /09 / 2023

Güler GÖK

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL GELİŞİMLERİNDE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 19.06.2023 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 3

Tek kaynak oranı : % çıkmıştır.

07 /09 / 2023

Prof. Çağatay İNAM KARAHAN

ÖZET

ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL GELİŞİMLERİNDE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Güler GÖK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi
Yüksek Lisans, Haziran/2023
Danışman: Prof. Çağatay İNAM KARAHAN

Sanat Eğitimi, toplumda her bireyi özgün bakış açısı ile ileriye götüren bir olgudur. Zihin engelli bireylerin gelişiminde sanat eğitimi önemli katkılar sunmaktadır. Zihin engelli bireylerin iç dünyalarına inerek dış dünyaya kolay adapte olmalarını mümkün kılan, bağımsız yaşam becerilerini destekleyen vazgeçilmez bir unsurdur. Zihin engelli öğrencilerin akademik başarıları, dikkat eksikliği yaşadıkları için düşüktür. Yeteneklerini kullanma ve aktarmada sorun yaşayan zihin engelli öğrencilerin odaklanmaları zayıftır. Zihin engelli öğrenciler, çalışmalarını yaparken çabuk sıkılarak kendilerine güven duygularını kaybettikleri için karar verme yetenekleri zayıflar. Zihin engelli öğrenciler, sanatsal çalışmalar sayesinde bağımsız yaşam becerilerini artırarak olumlu yönde gelişirler (Çankaya, 2011: 2). Bu bağlamda tezde, zihin engelli öğrencilerin hayal kurma yetenekleri, öz güven duygularının, toplumla uyumlu davranış ve bağımsız yaşam becerilerinin üç boyutlu uygulamalar yoluyla desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle zihin engelli öğrencilere müze ziyareti ile yaparak yaşayarak öğrenme olanağı sunulmuştur. Gerçekleştirilen üç boyutlu uygulamalar sonrası zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu resimsel çalışmalarında hayal kurma gücünün artırılması, görsel tasarım öğe ve ilkelerinin de göz önünde bulundurularak resim becerilerinin geliştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe Görsel sanatlar dersinde üç boyutlu uygulamaların öğrencilerin resim becerilerine nasıl yansıdığının belirlenmesini saptamaktır. Araştırmanın kavramsal çerçeve boyutunda belge ve arşiv tarama yöntemiyle içerik oluşturulmuştur. Müze hakkında bilgi verilerek arkeolojik eserlerin fotoğraf ve katalog görselleri öğrencilerle paylaşılmıştır. Eserlerin hikayelerinden esinlenerek pastel boya kullanarak "Müze" konulu resim yapmaları istenmiştir. Hemen ardından öğrencilerin müzeyi uzman eşliğinde ziyaret ederek arkeolojik eserleri yerinde görüp tanımaları sağlanmıştır. Aynı gün içinde müze atölyesinde "Müze" konulu kil ile üç boyutlu uygulamalar yaptırılmıştır. Öğrencilerin engelleri nedeniyle süreyi uzatmadan ertesi gün müze ziyareti tekrarlanarak konunun pekiştirilmesi sağlanmıştır. Kalan iki gün içinde okulun atölyesinde üç boyutlu çalışmalara devam edilmiştir. Okul atölyesinde üç boyutlu uygulamaların hemen ardından müze ile ilgili iki boyutlu pastel boya resim çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak üç boyutlu uygulamaların öğrencilerin resimsel becerilerinin geliştirilmesine olan yansıması ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Disiplinler arası iletişim, Üç boyutlu uygulamalar, Sanat eğitimi, Zihin engelli öğrenciler

ABSTRACT

THREE-DIMENSIONAL APPLICATIONS IN THE ARTISTIC DEVELOPMENT OF STUDENTS WITH MIND DISABLED

Güler GÖK
Ondokuz Mayıs University
Graduate School Of Education
Fine Art EducationPainting
Business Education
Master, June/2023
Supervisor:Prof. Çağatay İNAM KARAHAN

Art education is a phenomenon that takes each individual forward in society with a unique perspective. Art education makes significant contributions to the development of mentally handicapped individuals. It is an indispensable element that supports independent living skills that enable individuals with mental disabilities to descend into their inner world and adapt to the outside world easily. Academic achievement of mentally retarded students is low because they suffer from attention deficit. Students with intellectual disabilities who have problems in using and transferring their talents have poor focus. Students with intellectual disabilities As they get bored quickly and lose their sense of self-confidence, their decision-making abilities are weakened. Students with intellectual disabilities develop in a positive way by increasing their independent living skills thanks to artistic studies (Çankaya, 2011: 2). In this context, it is aimed in the thesis to support the imagination skills, self-confidence, socially compatible behavior and independent living skills of mentally retarded students through three-dimensional applications. For this reason, students with mental disabilities were offered the opportunity to learn by doing and experiencing, by visiting the museum. After the three-dimensional applications, it was tried to increase the imagination skills of the mentally retarded students in their two-dimensional pictorial studies, and to develop their painting skills by considering the elements and principles of visual design.

The aim of this research is Special Education Practice School III. To determine how the three-dimensional applications are reflected on the painting skills of the students in the 4th Level Visual arts course. In the conceptual framework of the research, content was created by document and archive scanning method. Photographs and catalog images of archaeological artifacts were shared with students by giving information about the museum. Inspired by the stories of the works, they were asked to paint a museum-themed painting using pastel paint. Immediately after, the students were allowed to visit the museum with experts and to see the archaeological artifacts on site and get to know them. On the same day, three-dimensional applications were made with museum-themed clay in the museum workshop. The museum visit was repeated the next day, without prolonging the time due to the students' disabilities, and the subject was reinforced. In the remaining two days, three-dimensional work continued in the school's workshop. Just after the three-dimensional applications in the school workshop, two-dimensional pastel painting works related to the museum were carried out. As a result, the reflection of

three-dimensional applications on the development of students' pictorial skills was tried to be revealed.

Keyword: Students with intellectual disabilities, Three dimensional applications, Art education, Interdisciplinary communication

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” Atatürk'ün sözü sanat eğitiminin toplumun gelişiminde önemini açıklamaktadır. Çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkmak iyi planlanmış sürdürülebilir sanat eğitiminden geçer. Eğitime önem veren toplumlar her zaman ilerler ve rahat yaşar. Toplumu oluşturan bireylerin küçük yaşlarda eğitimleri başlamalıdır. Sanat eğitimi disiplinler arası iletişim kurarak yapılırsa öğrenilen bilgiler kalıcı olur. Nitelikli sanat eğitimi toplumları geliştirirken yeniliklere açık sorgulayan kuşaklar yetişmesini sağlar.

Eğitim sistemli ve sürdürülebilir bir eğitim her bireyin hakkı olduğu gibi zihin engelli bireylerin de hakkıdır. Sanat eğitimi her yaş grubunda gelişim seviyesi ne olursa olsun her düzeydeki öğrencilere gereklidir. Böylece sanat eğitimi zihin engelli öğrencilerin gelişimlerini sağlarken mutlu olmalarına yardımcı olarak topluma entegrasyonlarını kolaylaştırır. Uygulamalar sonrasında müzede öğrencilerin çalışmalarından oluşan sergi açılması zihin engelli öğrencilerin topluma uyum süreçlerinde farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir.

Tezin çalışma aşamasında benden desteğini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Çağatay İnam Karahan hocama, eşim M. Fatih Gök’e anlayışlarından dolayı kıymetli çocuklarım F. Aybala Gök’e ve A. Veysel Gök’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hayatım boyunca her zaman yanımda olan hem annelik ve hem babalık görevini üstlenen güçlü anneme teşekkürlerimi sunarım.

Güler GÖK

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI ..... **i**
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI ..... **İİ**
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI ..... **iii**
ÖZET ..... **İİİ**
ABSTRACT ..... **İV**
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR ..... **Vİ**
İÇİNDEKİLER ..... **Vİİ**
SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **x**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **xi**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **Xİİiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Problem 1
1.2. Problem Cümlesi 2
1.3. Alt Problemler 3
1.4. İlgili Araştırmalar 4
1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılığı 7
1.6. Araştırmanın Önemi 8
1.7. Araştırmanın Amacı 13
1.8. Tanımlar 15
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **18**
2.1. Özel Eğitim 18
2.1.1.Tarihçesi 20
2.1.2. Kapsamı 25
2.1.3. Amacı 26
2.1.4. Temel İlkeler 27
2.1.5. Sınıflandırılması 30
2.1.6. Okul ve Kurumları 31
2.1.7. Zihin Engelli Öğrencilerde Özel Eğitim Öğretim Yöntemleri 34
2.2. Görsel Sanatlar Eğitimi 39
2.2.1. Kazanımlar, Amaç ve İlkeleri 40
2.2.2. Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri 41
2.2.3. Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Temel ve Özel Amaçları 44
2.2.4. Zihin Engelli Öğrencilerin Görsel Sanat Eğitimi……..……47
2.3. Zihin Engellilik 50
2.3.1. Tanımı ve Kapsamı 50
2.3.2. Sınıflandırılması 53
2.3.3. Nedenleri 56
2.3.4. Zihin Engelli Öğrencilerin Fiziksel ve Bilişsel Özellikleri 56
2.3.5. Mevzuatlar 59
2.4. Disiplinler Arası İletişim 64
2.5. Müzede Eğitim Uygulaması 72
2.6. Üç Boyutlu Uygulamalar 76
2.6.1. Üç Boyutlu Kil Çalışmaları 77
2.7. İki Boyutlu Uygulamalar 79
2.7.1. Resim Çalışmaları……..…..……80

2.8. Görsel Tasarım Öğeleri 80
2.9. Görsel Tasarım İlkeleri 86
3. YÖNTEM 90
3.1. Araştırmanın Yöntemi 90
3.2. Başarı Ölçüt Tablosu 93
3.3. Gözlem formu 95
3.4. Performans (Kaba) Değerlendirme Ölçüt Tablosu 97
3.5. Bireysel Eğitim Programı İki ve Üç Boyutlu Çalışmalar Tablosu**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
3.6. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu İlk Resim 100
3.7. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Son Resim 102
3.8. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Üç Boyutlu Çalışmalar 103
3.9. Gözlem Formu Ölçüt Tablosu 104
3.10. Üç Boyutlu Uygulamalar Ders Planı 105
3.11. İki Boyutlu Uygulamalar Ders Planı 110
3.12. Veri Toplama Araçları 114
3.13. Verilerin Toplanması 116
3.14. Verilerin Çözümü 117
4. BULGULAR VE YORUMLAR 120
4.1. Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu Hakkında Bilgi 120
4.2. Çorum Müzesi Atölyesi Hakkında Bilgiler 124
4.3. Üç Boyutlu Uygulamalar 128
4.4. Üç Boyutlu Öğrenci Çalışmaları 133
4.4.1. Katılımcı No: 1 133
4.4.2. Katılımcı No: 2 136
4.4.3. Katılımcı No: 3 139
4.4.4. Katılımcı No: 4 141
4.4.5. Katılımcı No: 5 144
4.4.6. Katılımcı No: 6 146
4.4.7. Katılımcı No: 7 149
4.4.8. Katılımcı No: 8 151
4.4.9. Katılımcı No: 9 153
4.4.10. Katılımcı No: 10 155
4.4.11. Katılımcı No: 11 157
4.4.12. Katılımcı No: 12 159
4.4.13. Katılımcı No: 13 161
4.4.14. Katılımcı No: 14 163
4.4.15. Katılımcı No: 15 166
4.5. İki Boyutlu Uygulamalar 168
4.6. İki Boyutlu Öğrenci Çalışmaları 170
4.6.1. Katılımcı No: 1 170
4.6.2. Katılımcı No: 2 174
4.6.3. Katılımcı No: 3 177
4.6.4. Katılımcı No: 4 179
4.6.5. Katılımcı No: 5 182
4.6.6. Katılımcı No: 6 184
4.6.7. Katılımcı No: 7 186
4.6.8. Katılımcı No: 8 189
4.6.9. Katılımcı No: 9 192

4.6.10. Katılımcı No: 10 194
4.6.11. Katılımcı No: 11 196
4.6.12. Katılımcı No: 12 199
4.6.13. Katılımcı No: 13 202
4.6.14. Katılımcı No: 14 204
4.6.15. Katılımcı No: 15 207
4.7. Nicel Bulgular 210
4.7.1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler…….....210
4.7.2. Katılımcıların İlk Resim, Son Resim ve Üç Boyutlu Çalışmalardan Aldığı Puanlar……..….211
4.7.3. İlk Resim ve Son Resim Arasındaki Anlamlılığın Analizine Ait Sonuçlar…….212
4.7.4. İlk Resim ve Son Resim Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişki……..…….212
4.7.5. Üç Boyutlu Çalışmaya Ait Puanlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişki……...213
4.7.6. Çalışmalardan Alınan Puanlar ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki……...214
4.7.7. Gözlem Formuna Ait Sayısal Veriler……..215
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 216
5.1. Öneriler..... 249
KAYNAKÇA 254
EKLER..... 260
(EK 1) Etik Kurul Kararı..... 260
(EK 2) Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Çalışma İzin Belgesi 261
(EK 3) Katılımcıların Veli Vasilerinden Alınan Çalışma İzin belgeleri 262
(EK 4) Katılımcıların Engel Raporları 276
(EK 5) Katılımcıların Performans (Kaba) Değerlendirme Tabloları 292
(EK 6) Katılımcıların Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları (BEP)…….....308
(EK 7) Katılımcıların Gözlem Değerlendirme Ölçüt Tabloları 324
(EK 8) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları İlk Resim 339
(EK 9) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları Son Resim 355
(EK 10) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları Üç Boyutlu Çalışmalar..... 370
(EK 11) Ölçek Maddeleri İçin İzin Maili..... 386
(EK 12) İntihal Raporu..... 387
ÖZ GEÇMİŞ..... 388

SİMGELER VE KISALTMALAR

AAMD	: Amerikan Zihinsel Yetersizlikler Derneği
AAMR	: Amerikan Zekâ Geriliği Birliği
AAIDD	: Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Derneği
BEP	: Bireysel Eğitim Planı
BM	: Birleşmiş Milletler
IDEA	: Amerikan Yetersizliği Olan Bireyler Yasası
DSM Tanı Ölçütü	: Amerikan Psikiyatri Birliğinin yayınladığı Zihinsel Hastalıklar İçin
IEP	: Individual Education Plan
IQ	: Zekâ
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ÖERHGM	: Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. 1 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 134
Şekil 4.2. 2 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 137
Şekil 4.3. 3 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 139
Şekil 4.4. 4 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 142
Şekil 4.5. 5 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 144
Şekil 4.6. 6 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 147
Şekil 4.7. 7 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 149
Şekil 4.8. 8 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 151
Şekil 4.9. 9 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 153
Şekil 4.10. 10 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 155
Şekil 4.11. 11 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 157
Şekil 4.12. 12 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 159
Şekil 4.13. 13 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 162
Şekil 4.14. 14 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 164
Şekil 4.15. 15 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar..... 166
Şekil 4.16. 1 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 171
Şekil 4.17. 2 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 174
Şekil 4.18. 3 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 177
Şekil 4.19. 4 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 180
Şekil 4.20. 5 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 182
Şekil 4.21. 6 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 184
Şekil 4.22. 7 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 187
Şekil 4.23. 8 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 190
Şekil 4.24. 9 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 193
Şekil 4.25. 10 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 195
Şekil 4.26. 11 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 197
Şekil 4.27. 12 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 199
Şekil 4.28. 13 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 202
Şekil 4.29. 14 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 205
Şekil 4.30. 15 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar..... 207

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Performans Değerlendirme Tablosu……..97
Tablo 3.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Tablosu İki ve Üç Boyutlu Çalışmalar…….100
Tablo 3.3. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu İlk Resim……..101
Tablo 3.4. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Son Resim……102
Tablo 3.5. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Üç Boyutlu Çalışmalar…….103
Tablo 3.6. Gözlem Formu Ölçüt Tablosu……..…104
Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler..... 210
Tablo 4.2. Katılımcıların İlk Resim, Son Resim ve Üç Boyutlu çalışmalardan Aldığı Puanlar..... 211
Tablo 4.3. İlk Resim ve Son Resim Arasındaki Anlamlılığın Analizine Ait Sonuçlar..... 212
Tablo 4.4. İlk Resim ve Son Resim Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişki 212
Tablo 4.5. Üç Boyutlu Çalışmaya Ait Puanlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişki..... 213
Tablo 4.6. Çalışmalardan Alınan Puanlar ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki 214
Tablo 4.7. Gözlem Formuna Ait Sayısal Veriler 215

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Sanat eğitimi toplumu şekillendiren en önemli öğelerden biridir. Gelişen ve değişen bir çağda geleneksel sanat eğitimi yöntemlerini bir kenara bırakılarak yaparak yaşayarak öğrenme yöntemleri geliştirmek önemlidir. Sanat eğitimi katı kurallarla verilmeye çalışıldığında öğrenciler için olumsuz sonuçlar doğurur. Sanat eğitiminde öğrencinin kendini ifade edebilen ve özgün kişilikte bireyler olarak topluma kazandırılmasında önemlidir. Türkiye de okul öncesi, özel eğitim, ilköğretim ve orta öğretim okullarının sanat eğitimine uygun olmaması, sanat atölyelerinin bulunmaması, ders süresinin yetersizliği, velilerin sanat derslerini yüksek not alınan dersler arasında kabul etmelerinin faturası geleceğimiz olan çocuklara çıkmaktadır. Kendini ifade edemeyen, hayal kuramayan bulunduğu ortamdan zevk alamayan bireyler olarak yetişirler. Üretken olmak, yeniliklere açık olmak ancak sanat eğitimi ile olur. Her bireyin eğitim hakkı vardır. Zihin engelli öğrencilerin sanat eğitimi konuları arasında olan üç boyutlu uygulamalar ile öğrencilerin özgür, özgün, yaratıcı ve mutlu bireyler olmaları sağlanır.

Özel eğitim alanının geliştirilmesi, alan öğretmenlerinin Bireysel Eğitim Programı hazırlamasını gerektirmektedir. Zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimleri ile ilgili çalışmalar azdır. “Neden zihin engelli öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalar azdır?” Özel eğitimde çalışmak, özveri ve sabır istediği için zordur. Ağır öğrenciler için öz bakım becerisi kazandırmak önemlidir. Hafif düzeyde zihin engelli ve Down Sendromlu öğrenciler için yapabildikleri ölçüsünde program geliştirmek gerekmektedir. Maalesef zihin engelli öğrencilerin yapamayacakları düşünülerek Özel eğitime yaklaşılması, çağdaş bir eğitim sistemine yakışmaz. Eğitimin en temel amacı, bireyde istendik davranış değişikliği sağlamaktır. Doğru planlanmış, bireysel farklar gözetilerek oluşturulan, sistemli ve sürdürülebilir Özel eğitim; Sanat eğitimi programları, bu alanda çalışan öğretmenler tarafından titizlikle oluşturulmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın özel eğitim okulları için hazırladığı programlar, öğrenci seviyesinin üzerinde kaldığı için öğretmenler tarafından rahat bir biçimde uygulanamamaktadır.

Zihin engelli öğrencilerin ve ailelerinin sorunlarının çözümü için çeşitli partilerden milletvekillerinin ortak önergelerinin 6 Kasım 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu (TBMM) tarafından kabul edilmesiyle zihin engelli çocuğu olan ailelerin problemlerini görüşmek, çözüm bulmak ve gerekli önlemleri almak amacıyla TBMM'de inceleme kurulu oluşturulmuştur. Bu kurul 14 Mayıs 2019 tarihinde çalışmalarına başlayarak bireylere sağlık, eğitim, iş ve barınma sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Zihin engelli öğrencilerin erken yaşlarda fark edilip özel eğitime başlanması önemlidir (Sucuoğlu, 2019: 42-51).

Özel eğitimin küçük yaşlarda verilmeye başlanması, zihin engelli öğrencilerin bilişsel ve zihinsel olarak hızlı gelişim göstermelerini sağlar. Zihin engelli bireyler için tek çare özel eğitimdir. "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezinde uygulama yapılarak üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında yapılan iki boyutlu resimleri arasındaki resimsel farklara bakılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimlerinin izlenmesi, günlük yaşamda karşılaştıkları problemlere cevap bulmalarını sağlayacaktır. Dünyada ve ülkemizde özel eğitim alanında çalışmaların az olması, bu alan üzerinde çalışılmasını zorunlu hale getirmektedir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, engellilere verdiği eğitim hizmetlerinden anlaşılır.

Sanat, zihin engelli öğrenciler için terapi yöntemidir. Üç boyutlu uygulamalar bireyin kendini ifade etmesine olanak tanırken duygusal anlamda rahatlamasına yardımcı olur. Zihin engelli öğrencilerin estetik yönünün ortaya çıkabilmesi yargılamadan oluşturulan güvenli sanat ortamından geçer.

Sanat çalışmaları yapılırken şekillerin, biçimin, rengin, dokunun, duyulara ve süreç içerisinde fiziksel koordinasyona yarar sağlayacağı kabul edilir. Zihin engelli öğrencilere estetik farkındalık oluşturulurken motor becerileri geliştirilir. Aynı zamanda öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar yoluyla iletişim kanalları açılır (meb, 2015: 28).

1.2. Problem Cümlesi

Zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimlerinde üç boyutlu uygulamaların etkisi var mıdır?

Günümüzde zihin engelli öğrencilerin sanat eğitimi üzerinde çok durulmamasına karşın üç boyutlu çalışmalar, zihin engelli öğrencilerin gelişimlerini en fazla destekleyen konuların başında gelir. Zihin engelli öğrencilerin sanat eğitimine erken yaşta başlanması, sanat eğitimi süresi boyunca üç boyutlu uygulamalara öncelikli olarak yer verilmesi, zihin engelli öğrencilerin resimsel becerilerini artırarak bağımsız yaşam becerilerini destekleyecektir. Bununla birlikte zihin engelli öğrencilerin duygu durumlarını olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin resimlerinde fark oluşması beklenmektedir. Zihin engelli öğrencilerin dokunma duyularına hitap eden üç boyutlu uygulamalar, öğrencilerin resim etkinliklerinde parmaklarını geliştirirken estetik tutumlarını bulundukları yerden daha ileriye götüreceği düşünülmektedir. Ayrıca kil çamurunun doğal yapısı, zihin engelli öğrencilerin biçimlendirme duygularını canlı tutacağı düşünüldüğü için uygulamalarda öğrencilerin mutluluk duymaları gelişimlerine olumlu katkılar sunacağı öngörülmektedir. Üç boyutlu uygulamalar, zihin engelli öğrencilerin iç dünyalarına ulaşmalarında ve dış dünya ile adaptasyon süreçlerini kolaylaştırırken bireyde var olan biçimlendirme tavrına yansıdıktan sonra öğrencilerin resimlerinde olumlu yönde fark yaratacaktır.

1.3. Alt Problemler

1. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmaları arasında Görsel Tasarım Öğe ve İlkeleri açısından fark var mıdır?

2. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmaları arasında yeni ve özgün fikirler üretmeleri açısından fark var mıdır?

3. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmaları arasında resimsel kompozisyon açısından fark var mıdır?

4. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmaları arsında teknik açısından fark var mıdır?

5. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmaları arasında konuya uygunluk açısından fark var mıdır?

6. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumlarında fark var mıdır?

7. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmalarında Başarı Ölçüt Tablosundan aldıkları puanlar arasında fark var mıdır?

8. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin ilk ve son çalışmaları arasında hayal güçlerini kullanmaları açısından fark var mıdır?

1.4. İlgili Araştırmalar

2000-2019 yılları arasında 37 çalışma yapılmıştır. Bu tezlerin 27 tanesi yüksek lisans, 7 tanesi doktora tezinden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre tezler İlköğretim, ortaöğretim, öğretmen adayları ve öğretmenleri kapsamakta, geniş bir örneklem seçilmiştir. Yapılan tezlerde araştırmaların içerikleri engelli bireylerin sanatsal gelişimleri üzerinedir. Görsel sanatlar eğitiminin engelli bireylerin gelişimine katkıları, öğretmen görüşleri ve öğrenci resimlerinin incelenmesi ve zihin engelli öğrencilerin derse ilgi ve motivasyonu, zihin engelli öğrencilerin sanat eğitiminde yaşadıkları problemler, zihin engelli öğrencilerin renk tercihleri ve zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminde müzelerin önemi gibi konulardan oluşmaktadır. Türkiye genelinde zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili çalışmalar sadece 4 üniversitede doktora tezi çalışıldığı ve bu konuya yönelim olmadığını göstermektedir. Ülkemiz de Gazi Üniversitesinde özel eğitim ve sanat eğitimi konularında daha fazla çalışma görülmektedir. Marmara Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve On Dokuz Mayıs Üniversitesinde sanat eğitimi konularına yer verilmiştir. Bu tezlerde nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Anket, ölçek gibi veri toplama yöntemlerine yer verilmiştir. Ankara Üniversitesi, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi ve Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi olmak üzere 13 üniversitede konu ile ilgili tez çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar 2009 yılında artarken 2012 yılında azalmıştır. Doktora tezlerinin ise son yıllarda çalışıldığı görülmektedir. Son 20 yıl içerisinde yüksek lisans ve doktora tezlerinde önemli bir artış görülmemektedir (Karip, 2020: 254-260).

Saniye Ünalkaya'nın "Görsel Sanatlar Eğitiminin Zihinsel Engelli Öğrencilerin Eğitimine Katkısı" çalışmasının da özel eğitim okullarında özel eğitim

öğretmenlerinin, görsel sanatlar dersini okutmak için yetkin olmadıkları ve görsel sanat eğitiminin kazandırdıklarının bilincinde olmadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Hülya Işık'ın; "Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişmesine, Resim-iş Dersinin Katkısı ile İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi" çalışmasında Resim-iş dersi programındaki konuların öğrencilerin motor becerilerini geliştirmede yetersiz kaldığı görsel sanatlar öğretmenlerinin dersin işlenişinde zorluk yaşadıklarını tespit etmiştir.

Elçin Köse'nin "Özel Eğitim Gereksinimi Olan Çocuklara Seramik Eğitimine Etkisi" çalışmasında kille yapılan etkinliklerin zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimlerini sürekli olarak desteklediği, kavramalarını, algılarını ve hayal kurma yetilerini olumlu yönde geliştirdiğini tespit etmiştir.

Gülbin Çağlar Duman'ın; "Çocuğun Zihinsel Gelişimi ile Sanatsal Gelişimi Arasındaki İlgi" çalışmasında ilköğretim 2. Sınıf öğrencilerinin zihin gelişimleri sanatsal gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini söylemektedir.

Kuruoğlu'nun, "Kaynaştırılmış Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretimde Uygulanması ve Sonuçları" çalışmasında kaynaştırma ve bütünleştirmenin sanat eğitiminde temel tasarım öğe ve ilkelerini çözümlemesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Kolombiya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Graham'ın; "Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Sınıfındaki "Ergen Bireyin Sanatsal Gelişimine İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi" çalışmasında üç boyutlu uygulamaların sanat eğitiminde öğrencileri sürekli olarak sanat etkinliklerine teşvik ettiği sonucuna varmıştır (Ünalkaya, 2019, akt: 35-37).

Bu alanda yapılan çalışmalar genel olarak zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla kazanımlarına odaklıdır. Konu üzerinde yazın dünyasında çok fazla çalışma bulunmaması bu konunun çalışılmasını önemle gerekli kılmaktadır. Zihin engelli öğrencilerin fiziksel ve bilişsel olarak sanat yoluyla kazanımlarının fazla olması bu konunun çalışılmasının önemini vurgulamaktadır.

Salderay'ın (2008) "Türkiye'deki Zihinsel Yetersizliği Olanlar İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış Ve Meslek Edinimindeki

Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri" çalışmasına göre görsel sanatlar dersi zihin engelli öğrencilerin motor beceri, davranış, iletişim ve mesleğe hazırlama alanında katkıda bulunduğunu söylemektedir. Görsel sanatlar dersinin zihin engelli öğrencilerin hareket kabiliyetleri ve zihinsel olarak günlük işlerini yapmada artırım sağladığı görüşündedir (Özbey ve Diken, akt, 2010: 27).

Yılmaz ve Gökdemir'in (2019); "Görsel Sanatlar Dersinde Efsanelerin Üç Boyutlu Çalışmalar Üzerine Etkisi (6. Sınıf Örneği)" çalışmasın da ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin üç boyutlu çalışmalar ilgilerine çekerek, eğlenerek düşüncelerini rahat bir biçimde çalışmalarına yansıtarak görsel sanatlar dersine ilgilerinin fazlalaştığını izlenmiştir. (Yılmaz ve Gökdemir, 2019: 397)

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" konusu çalışılmamış bir konu olmasından dolayı yazın dünyasına zihin engelli öğrenciler için özel eğitim de görsel sanat eğitimi alanında pek çok soruya cevap verecektir.

Salderay'ın (2014) "Özel Eğitim Sürecinde Görsel Sanatlar Uygulamalarının Önemine İlişkin Aile Düşünce Yapılarının Değişimi" çalışmasında Özel eğitim alanında görsel sanatlar uygulamalarının öğrencilerin motor beceriler, fiziksel ve bilişsel gelişme, özgüven duygusu kazandırma ve toplumsallaşmaya katkısı yönünden önemi ailelerin düşüncesi çalışma öncesinde % 79.0 iken çalışma sonrasında bu maddeler artarak görsel sanatlar dersinin Özel Eğitim öğrencileri mutlu etmesi, başarı hazzı yaşatması ve bağımsız yaşam becerilerini artırması açısından öneminin ailelerin düşüncelerinde % 89.5 oranında artırdığı görülmüştür. (Salderay, 2014: 99)

Zihin engelli öğrencilerin resim becerilerinin gelişiminde ailelerin, özel eğitim öğretmenlerinin bu alan üzerinde bilinçlendirilmesi öğrencilerin resim yapma yetileri üzerine etkili olacaktır. Zihin engelli öğrencilerde görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği araştırmacılar tarafından bilinmektedir.

Peotter (1979) Güzel sanatlar eğitimini bir tekerleğin göbeği olarak görmesi konunun çalışılmasının önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Kirk ve Johnson (1951) çalışmasında Özel Eğitim öğretim yöntemleri içinde zihin engelli öğrencilere erken yaş da verilen görsel sanat eğitiminin önemini araştırmıştır. 1970 ve 1980

yıllarında görsel sanat eğitimi önemli bir ivme kazanarak artmıştır. Görsel Sanatlar derslerinin beceri dersleri ile karıştırılması, görsel sanatlar dersinin amacından uzaklaşılmasına aynı zamanda özel eğitim öğretmenlerinin oluşturduğu derse yönelik problemler görsel sanatlar eğitiminde kargaşa yaşanmasına neden olmuştur. (Salderay, 2001, akt: 23-25)

Görsel sanatlar dersine yönelik önyargı ve kalıp düşüncelerin azaltılması için bu konu üzerinde çalışılma yapılmasını gerekli kılmaktadır. Gelecekte özel eğitimde sanat eğitimi üzerine yapılan çalışmaların artması bu alanda bilim dünyasının kapalı penceresinin açılmasına neden olacaktır.

1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılığı

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezi Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama III. Kademe Okulunda 9.10.11.12 sınıflarda eğitim gören ve mezun olan orta, hafif ve ağır düzeyde zihin engelli öğrencilerden oluşmaktadır.

Çorum ilinde bulunan 2021- 2022 Eğitim öğretim yılı Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademede eğitim gören zihin engelli 9.10.11.12 sınıfa devam eden 2 mezun olan 4 toplam 6 Down Sendromlu, orta ve hafif düzeyde 9 öğrenci toplam on beş kişilik öğrenci grubunu kapsamaktadır.

15.03.2022 tarihinde veli ve vasisinden izin alınan 1995-2007 doğumlu zihin engelli öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan zihin engelli öğrenciler yönergeleri gerçekleştirme seviyeleri okulda bulunan performans (kaba) değerlendirme formları ve raporlarına bakılarak uzman görüşüne başvurularak 08.04.2022 tarihinde komisyon görüşü toplantısında oluşturulmuştur. Zihin engelli öğrencilerin performans ölçüt tablolarına bakılarak Bireysel Eğitim Planı (BEP) hazırlanarak öğrencilerin bireysel farkları göz önünde bulundurularak uygulamalar yapılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin bireysel farkları gözetilerek üç boyutlu ve iki boyutlu uygulamaları yapabilecek ve yönergeleri yerine getirebilecek öğrenciler gelişim seviyelerine göre rahatsızlıkları bakımından homojen bir grup komisyonda bulunan rehber öğretmen, iki özel eğitim öğretmeni ve araştırmacının içinde bulunduğu görsel sanatlar öğretmeni tarafından uzman görüşüne başvurularak

oluşturulmuştur. Uygulama yapacak zihin engelli öğrencilerin bilişsel ve fiziksel özelliklerine göre homojen bir grup oluşturulmalıdır (Çelik, 2009: 62).

Araştırma için öğrencilerin kendisini ifade edebilme becerisine sahip, sözlü yönergeleri yerine getirebilen, etkinliklere motor tepki veren ve çalışmalara istekli orta, hafif, ağır düzeyde zihin engelli ve Down Sendromlu öğrenciler arasından seçildi. Genel olarak zihin engelli öğrenciler dikkat eksikliği ve öğrenme güçlüğü yaşadıkları için akademik düzeyleri düşüktür. Yeteneklerini kullanma ve aktarmada sorun yaşayan zihin engelli öğrencilerin odaklanmaları zayıftır ve çabuk sıkılırlar. Zihin engelli öğrencilerin güven duyguları az olduğu için bireysel olarak karar veremezler. Zihin engelli öğrencilerin öz bakım becerilerini yapabilmeleri sanatsal çalışmaları yaparken motor tepkileri gelişerek, topluma uyum süreçleri olumlu yönde değişir (Çankaya, 2011: 2).

Çorum Müzesi ve Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama III. Kademe Okulu atölyesiyle müze atölyesinde uygulama yapılmıştır. Araştırma hafif, orta ve ağır düzeyde zihin engelli ve Down Sendromlu öğrencileri kapsamaktadır. Üç boyutlu uygulamalar kil çalışmaları ile iki boyutlu resim çalışmaları pastel boya tekniği ile sınırlıdır. Zihin engelli öğrencilerin ilk ve son pastel boya resimlerinden oluşur. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında resimsel becerilerinin gelişimini kapsar.

1.6. Araştırmanın Önemi

Toplumların gelişmesinde eğitim son derece önemlidir. Normal öğrencilerin eğitimleri konuşma ve motor becerileriyle sayesinde yaşamlarını sürdürmeleri için gereken becerileri kazanmalarını kolaylaştırır. Kesme, katlama, yapıştırma ve üç boyutlu uygulamalarını rahatlıkla yapabilirler. Yetenekleri öğrencilerin toplumsal davranışlarını destekler. Normal zeka düzeyine sahip öğrencilerin eğitim hakkı olduğu gibi zihin engelli öğrencilerinde anayasal olarak eğitim hakkı vardır. Zihin engelli öğrenciler normal öğrencilere göre öğrenme yetersizliği yaşadıkları için gelişimleri yaşıtlarına göre ortalama 1/4 oranında geridir. Zihin engelli öğrencilerin yetersizliklerinden dolayı fiziksel hareketleri istemsiz olarak kısıtlanır.

Zihin engelli öğrenciler sanat derslerinde ortaya çıkardıkları çalışmalarla kendilerini ifade ederken, üretken olmanın hazzını yaşarlar. Ülkemiz de eğitim çeşitli

kademelere ayrılmıştır. Bu kademelerin en önemlisi özel eğitimdir. Zihin engelli öğrencilere yapılan grup çalışmalarında paylaşmayı öğrenen öğrencilerin güven duyguları artar. Yaşıtlarına göre zeka gelişimleri yetersiz olan zihin engelli öğrencilerin kil ile üç boyutlu uygulamalar yapmaları önemli ölçüde resim becerilerini geliştirir. Zihin engelli öğrencilerin sanat eğitimleri bireysel özelliklerine göre farklılık gösterir. Zihinsel engelli öğrencilerin sınıfları gelişim seviyeleri bakımından rahatsızlıkları aynı olsa da heterojen farklılıkları içinde barındırır. Zihinsel engelli öğrenciler toplumda yaşamlarını kolay bir şekilde idame ettirebilmeleri için eğitimlerinin bağımsız yaşam becerilerini kazandırmaya yönelik olmasını gerektirir. Sanatsal çalışmalar zihin engelli öğrencilere hayal kurma yetisi kazandırırken, güven duygularını pekiştirerek, bağımsız davranmasına katkı sağlar.

Salderay (2008) tarafından hazırlanan ‘‘Türkiye’deki Zihin Engellilerin İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek Edinimindeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri’’ isimli yayınlanmamış doktora tezinde görsel sanatlar dersinin zihinsel engelli öğrencilere öz bakım, sosyal beceri ve iş-çalışma düzeni kazandırdığı sonucuna varılmıştır.

Zihin engelli öğrencilerin iki ve üç boyutlu çalışmalar sayesinde görsel algıları gelişirken, duygularını yaratıcı bir biçimde ifade edebilme fırsatı yakalarlar. Zihin engelli öğrencilerin çevrelerine uyum sağlamaları sanat gelişimleri sayesinde artar (Çelik, akt, 2009: 1-7).

Zihin engelli öğrenciler üç boyutlu uygulamalarda kil yardımı ile öfkeleri sakinleşebilir. Kile şekil veren, fırça ile kili renklendiren zihin engelli öğrencilerin el, kol hareketleri güçlenerek yemek yerken çatal, kaşık kullanımları olumlu yönde değişir. Kil, zihin engelli öğrencilerin kendilerini anlamalarını sağlar. Zihin engelli öğrencilerin kil ile erken yaşta tanışmaları resim becerilerinin gelişimine olumlu katkı sunar. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin hayal güçlerini ortaya çıkarır. Zihin engelli öğrencilerin gördüğü nesneyi çalışırken detaylandırması, kendi istekleri doğrultusunda ekleme ve çıkarmalar yapması zihin engelli öğrencilerin hayal güçlerini geliştirir.

Üç boyutlu uygulamalar çocukların beyinlerinin sağ ve sol lobunu aynı anda çalıştırdığı için yaratıcılığı geliştirir. Normal gelişim seviyesindeki öğrencilerde

olduğu gibi kil zihin engelli öğrenciler içinde önemli bir materyaldir. Her yaş grubundaki zihin engelli öğrencilere kil rahatlıkla kullanabilir. Üç boyutlu çalışmalar sayesinde zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu yüzey çalışmaları gelişir (Özdemir, 2009: 9).

Üç boyutlu uygulamaları müzede, öğrenci merkezli öğrencinin yaparak yaşayarak deneyimlemesi, çalışmalara etkin katılımları problemlere çözüm üretme sorumluluğu alabilmeleri, bireysel olarak öğrenme, özgün düşünme yeneklerini ve üretkenliklerini sanat eğitimi yoluyla geliştirmek önemlidir. Zihin engelli öğrencilerin boş zamanını doğru kullanma, özgün tasarımlar yapmaktan zevk almaları, duygularını ifade edici çalışmalarla geleceğin sanat uygulama programlarını meydana getirmek sonraki kuşaklarını yukarı taşır. Çağdaş akılcı bir eğitim doğru planlanmış eğitim programından geçer (Mercan, 2019: 5-6).

"ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SANATSAL GELİŞİMLERİNDE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR" çalışması zihin engelli öğrencilerin potansiyellerini ortaya çıkaracak uygulamaları geliştirmeyi amaçlar. Bu bağlamda akademik başarılarında bütünleştirici eğitim oluşturabilmek için müze disipliniyle ilerlenir. Üç boyutlu çalışma yapan öğrenciler duygularını ifade ederken; paylaşmayı öğrenerek, öz güven duygularını artırarak sosyal ortamlara uyum sağlar. Zihin engelli öğrencilerin hareketsiz yaşamlarını renklendirirken, topluma uyum davranışlarını da geliştirir. Zihin engelli öğrencilerin potansiyellerini artırmanın yolu doğru ve sistemli bir şekilde oluşturulmuş sanat eğitiminden geçer. Ülkemizde zihin engelli öğrencilerin hayatını kolaylaştıracak düzenlemeler eksiktir. Müze gezileri ile toplumsal farkındalık oluşturmak zihin engelli öğrencilerin yaşam içerisinde sanatsal çalışmalar yoluyla var olmalarını sağlar.

Engellilerle ilgili çalışmalar dünyada ve Türkiye'de genellikle görme ve işitme engelli bireyleri kapsamaktadır. Müzelerde zihin engelli öğrencilere yönelik uygulamalar yok denecek kadar azdır. Onbeş zihin engelli öğrencinin müzede uygulama yaptırılması zor ve zahmetlidir. Müzede üç boyutlu çalışmalar aracılığı ile uygulama yapan öğrencilerin yaşantılar yoluyla özgür öğrenme ortamlarında öğrendikleri bilgi kalıcı hale gelerek öğrencilerin hayal kurma yetileri gelişerek resim yapma becerileri artar.

Tüm bu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin çalışmalarından bir sergi oluşturulması planlanmıştır. Böylelikle toplumsal farkındalık oluşturarak öğrencilerin ürettikleri ürünleri sergilenmesiyle sosyal ortamlarda bulunmaktan haz duyacakları düşünülmektedir. Üç boyutlu uygulamalar sanat eğitiminde öncelikli konular arasında yer almalıdır. Bu tez çalışması özel eğitimde sanat eğitimi konusunda yapılacak farklı uygulamalara örnek oluşturacağı ve bu alanda çalışan araştırmacılara yön vereceği düşünülmektedir. Sanatsal çalışmalar zihin engelli öğrencilerin toplumda bağımsız yaşam becerilerini destekleyeceği için önemlidir. Unesco tarafından yapılan araştırmalarda, ülkemizin nüfusunun ortalama %10'unun engelli bireyler olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de 8 milyona yakın engelli bireyin bulunduğu gerçektir. Yetersizlikleri nedeniyle toplumdan dışlanan zihin engelli öğrencilerin eğitimi önemlidir (Köstereliоğlu, 2013: 211).

Zihin engelli öğrenciler kazandıkları resim becerilerini günlük yaşamlarında kullanarak topluma ve ailelerine yük olmaktan kurtulur. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında öğrencilerin çalışmalarıyla gerçekleşmesi planlanan serginin, zihin engelli öğrencilerin hareketsiz yaşamlarını renklendireceği, motor becerilerini, el ve göz koordinasyonlarını artırarak toplumsal uyum davranışlarını geliştireceği düşünülmektedir.

Türkiye'de özel eğitim öğrenme yetersizliği olan öğrencilerin bağımsız yaşam becerilerini geliştirmeyi hedefler. Bireyin yeteneklerini artırmanın yolu doğru planlanmış, sistemli bir biçimde uygulanan sanat eğitiminden geçer (Çelik, 2009).

Zihin engelli öğrencileri kapsayan bu çalışma, görsel sanatlar dersi bağlamında sürdürülebilir bir alt yapıya sahip olduğu için önem arz etmektedir. Zihin engelli öğrencilerin özellikleri ölçüsünde üç boyutlu uygulamalar öğrenciye kendisine güven duygularını, hayal kurma yeteneklerini geliştirerek, duyguların sanat yoluyla ifade etmesini sağlanacaktır. Yapılan bu çalışma örnek bir uygulamadır. Zihin engelli öğrencilerin duyguların yaratıcı biçimde ifade edilmesi için öğrencinin değiştirilmesi düşünülen davranışının tanımlanarak, izlendikten sonra ölçülmesi çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Değiştirilmek istenen davranış ile öğrenci kazanım elde ederse eğitimcilerin yaptığı çalışmalar etkili olur. Üç boyutlu uygulama sonunda zihin engelli öğrencilerde meydana gelen davranış değişikliği bireyin çevresine

uyumu konusunda olumlu katkılar sağlar. Öğrencilerde oluşturulan davranış değişikliğinin kalıcı olmasıyla farklı ortamlarda bu davranışları sürdürülebilirler. Genelleme yapılan davranış, eğitim öğretimin vazgeçilmez öğesidir. Öğrencilerde temel nitelik oluşturulduğunda özel eğitimin en genel hedefi olan bireyin bağımsız yaşam becerilerini kazanması sağlanmış olur.

Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulama sonucunda el-göz koordinasyonu, motor becerileri gelişecek, uygulama için araç-gereçleri tanıyarak uygun şekilde kullanabilecek, temiz ve düzenli çalışma alışkanlığı kazanacaktır. Çalışmalar sonrasında duygularını ifade emekte zorlanmayan zihin engelli öğrenciler, arkadaşları ile iş birliği içerisinde çalışmasını dikkatli biçimde sürdürürken, sanatsal çalışmalara ilgileri artarak, estetik zevk duymayı öğrenirler (meb, 2018a: 9-11).

Zihin engelli öğrencilerin sanat eğitimi, sadece okulda verilmez. Yaşam boyu yaparak yaşayarak öğrenme sağlamak, öğretimi müze disiplini ile birleştirmek öğrenmeyi kolaylaştırarak öğrencilerin unutmasını zorlaştırır. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamaları sadece atölye ortamında değil müzede gerçekleştirmeleri şekillendirme yeteneklerini de artırır. Nesnelerin çok olduğu müze ortamı zihin engelli öğrencinin hayal gücünü artırarak özgün eserler oluşturmalarını sağlar. Müzede atölye uygulamalarında nesnelere dokunabilen öğrencilerin uygulama yapma, iletişim ve konuşma yetenekleri gelişir. Müzelerin eğitim atölyelerinde, resim, desen ve üç boyutlu uygulamalar yapılmaktadır (Aydemir, 2010: 59-85).

Okul ortamında üç boyutlu çalışmalar aracılığı ile hayal gücü gelişen zihin engelli öğrencilerin okul dışındaki görsel nesnelerin çok olduğu ortamlarda biçimlendirme becerilerinin gelişimi daha fazla olur. Zihin engeli öğrencilerin müze gezileri ve üç boyutlu uygulamalarından oluşan sergi ile toplumsal bilinç oluşturmak istenmektedir. Toplumun bir parçası olan zihin engelli öğrencilerin, öz bakım becerileri ve çevreye uyum sağlamaları üç boyutlu uygulamalarla mümkün kolaylaşacağı için bu konunun çalışılması önemlidir. Müze gibi okul dışı ortamlarda yaşam boyu öğrenme ve öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar aracılığı ile hayallerinden resim yapmaları, özgüven duyguları ve toplumsal uyum davranışları açısından olumlu yönde değişeceği düşünülmektedir.

1.7. Araştırmanın Amacı

Türkiye'de özel eğitim alanında sanatsal çalışmaların yaygınlaştırılması ve iyi örneklerin artırılması, özel eğitim öğrencilerinin var olan resimsel becerilerine ait potansiyellerini ortaya çıkarılmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Uygulanan bu tekniklerle öğrencilerin hayal dünyaları da gelişerek iletişim becerileri artırtacaktır. Üç boyutlu çalışmaları gözlem ve deneyimleyen zihin engelli öğrencilerin akademik başarılarının artırılması, davranış problemlerinin azaltılması ve eğitim süreçlerinde bütünleştirici yaklaşımların programa dahil edilmesi için örnek uygulama yapılması amaçlanmaktadır.

Zihin engelli öğrenciler için etkinlikler oluşturulurken bütünlük içerisinde basitten zora doğru gidilmesi planlanmıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engeli öğrencilerin el göz koordinasyonları, küçük motor becerileri, sanat yoluyla duygu düşüncelerini ifade edebilme, temiz düzenli ortamlardan zevk alma, boş zamanlarını verimli kullanma, sanatsal faaliyetlere merak ve ilgi geliştirerek, günlük yaşamlarında estetik değerlere önem vermeleri sağlanır (meb, 2018a: 9). Üç boyutlu uygulamaların müzede yaşayarak ve öğrenerek gerçekleştirilmesi öğrencilerin kültürel değerlerini kazanmalarını sağlamayı hedeflenmiştir.

Gün içerisinde iki ders saati resim yapan zihin engelli öğrenciler okuldan eve gittiğinde sakin aile bireyleriyle uyumlu, çatışmadan etkili saatler geçirmektedir. Üç boyutlu çalışmalar, öğrencilerin iki boyutlu resimlerinde görsel biçimleme öğe ve ilkelerini öğretmeyi amaçlar. Bu çalışma da kullanılan kil aynı zamanda öğrencinin motor gelişimine katkı sağlarken, hayal güçlerini kullanmalarını ilerletir. Görsel algılarını ve toplumsal uyum davranışlarını yaşam içerisinde sürdürerek, toplumda kabul görmesini sağlar. Zihin engelli çocuğu olan ailelerin en önemli problemi kendilerinden sonra çocukları kalırsa yaşamlarını sürdürebilmeleri endişesidir. Zihin engelli öğrenciler toplum yaşamına hazırlanarak gerekli becerileri kazanmada başka bireylerin desteğine daha fazla ihtiyaç duyarlar. Toplumda sürekli yanlarında bir refakatçı bulunmak zorundadır. Zihin engelli bir çocuğa sahip olan aile kendilerinden sonra çocuklarını kimlere emanet edebilirim korkusu içerisindedirler.

Bu nedenle engelli öğrencilerin okulda yaptığı bu tür uygulamalar sanatsal gelişim sağlarken bağımsız yaşam becerini olumlu yönde destekler. Bu uygulamalar

sayesinde zihin engelli öğrencilerin motor becerilerinin gelişimine katkı sağlanmaktadır. Engelli öğrenciler üç boyutlu uygulamalar ile etkin bir biçimde kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenirler. Örneğin kille uğraşırken el kasları gelişen öğrenci tutunarak dengesini sağlayabilir. Zihin engelli öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarını kendilerinin karşılayabilmeleri, toplumda bir birey olarak yaşayabilmelerinin yolu özel eğitimden geçmektedir. Sanat yoluyla zihin engelli öğrenciler toplumda kendilerini birey olarak kabul ettirebilirler.

Sanat etkinlikleri her çocuk için bir oyun olduğu gibi zihin engelli öğrenciler içinde oyundur. Renklerin normal gelişim seviyesindeki çocuklarda olduğu gibi zihin engelli öğrenciler üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Üç boyutlu çalışmalar zihin engelli öğrencilerin duygu düşüncelerine hitap eden ve öfkelerini dinginleştiren önemli bir ögedir. Engelli bireylerin çevrelerine uyum sağlamaları için önemli bir adımdır (Çelik, 2009).

Üç boyutlu uygulamalar sayesinde zihin engelli öğrencilerin el, kol ve parmaklarını kullanma kabiliyetinin artmasıyla küçük ve büyük kaslarının gelişimi sağlanır. Elini gözü ile takıp ederek el-göz koordinasyonu sağlayan öğrenci, kullanacağı rengi seçerek, ana ve ara renkleri ayırt eder. Nesnelerin büyüklük ve küçüklüklerini anlar. Duygu ve düşüncelerini kağıda iki boyutlu olarak renkli resim tekniklerini kullanarak aktarır. Uygulama yaparken karar alma ve kendine güven duygusu artar. Bir işi sonuna kadar yapıp bitirme sevinci yaşarlar. Öğrenciler çevresiyle işbirlikçi bir şekilde yaşamlarını sürdürmeyi öğrenirler.

Türkiye'de devlet okullarında ve gönüllü dernekler tarafından özel eğitim hizmeti verilmektedir. Zihin engelli öğrencilerin toplumdan ayrıştırılarak engellerinden dolayı yetersiz görülmeleri ve sanat eğitimi almalarına fırsat tanınmaması toplumsal bir ayıptır. Sanat yoluyla zihin engelli öğrencilerin bağımsız davranışlarının geliştirilmesi topluma uyum davranışlarını artırarak mutlu olmalarını sağlayacaktır.

1.8. Tanımlar

Zeka: Hafızanın algılama gücü öğrenmenin gerçekleştiği farklı alanların günlük yaşamda kullanılabilen davranışa dönüşerek, çevre ile iletişim kurarak, fikir üretme ve kavrama yeteneğidir. Yapılan araştırmalar zekanın genetik yapı ve çevre etkisi ile farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Zihin Engellilik: DSM VI' de yapılan tanıma göre normal bireylerin gelişim seviyesinin altında seyreden akademik yetersizliktir. İletişim, öz bakım becerileri, toplumsal davranışlarda uyumsuzluk, kendini yönetememe, çevresinin farkında olamama, dikkatini toplayamama, genelleme yapamama, yaratıcılıkta eksiklik ve okuma yazma becerileri gibi pek çok alanda gereken davranışı yerine getirememe durumudur. Zihin engellilerin sınıflandırması ilk kez 1965 yılında yapmıştır (Şinikoğlu, 2017: 5).

Zihin engelli öğrencilerin zeka yaşları aynı değildir. Zihin engelli öğrencilerin bireysel özellikleri ve engel durumları farklılık göstereceği için bireysel olarak incelenmelidir. 20. yüzyılın başında zekanın objektif olarak ölçülmesi zekanın puana göre, sınıflandırmasına imkan tanımıştır. ABD'nin IDEA yasası engel türlerini on altı olarak belirlenirken, Türkiye Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği beş farklı engel türü tanımlamıştır. Bu gruplar zihin engelliler, otizm spektrum bozukluğu olanlar, fiziksel, görme ve işitme engelli olan bireylerdir (meb, 2020: 14).

Zeka Geriliği: Zeka geriliği için günümüzde farklı sözcüklerle ifade edilmiştir. Amerikan Zeka Geriliği Birliği'nin (AAMR) 2002 yılındaki yönergesinde zeka geriliğini; "*Zihinsel işlevde bulunma, kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizlik olarak tanımlanmaktadır*" (Şahin, 2015: 25).

Engellilik: Engellilik kavramı bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, farkı kendi alanına göre adlandırılan tek yönlü bakış açısı bulunmayan bir kavramdır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 1980 yılında engelliliğin olumsuz yönlerini konuşmak yerine engelli bireylerin potansiyellerini çıkarmak ve çevre ile olan bağı üzerinde durmuştur. Klinik olarak ise hastalık olarak üç aşamada tanımlamıştır. Beynin işlevindeki bozukluktur. Bozukluktan kaynaklanan iş yapabilme yetisinin azalması ve bireyin çevresel kültürel anlamda normal olmayan bir şekilde olumsuz

etkilenmesidir (Yılmaz, 2017: 46-47). Zedelenme ise bireyin anne karnında, doğum sırasında ve dünyaya geldikten sonra organlarında oluşan hasardır. Engellilik durumu ise bireyin organlarında oluşan hasar sonucun da bireyin çevresindeki kişilerle uyum sorunu yaşamasıdır. Yetersizlik bireyin organlarında oluşan hasardan kaynaklı olarak organların işlevini yitirmesidir (meb, 2020: 13). Bireyde meydana gelen psikolojik, sosyal ve anatomik yapısında meydana gelen geçici veya kalıcı bozukluğa zedelenme adı verilmektedir. Bedensel, zihinsel ve fiziksel olarak meydana gelebilir (meb, 2011: 3).

Zihin Engelli: İnsanlar doğar büyür ve ölürler. İnsanoğlu yaşamını sürdüren ihtiyaçlarını bireysel olarak karşılayabilirse akıl melekeleri yerindedir. Fakat bazı bireyler o kadar şanslı değillerdir. Ne yazık ki zihin engelli öğrenciler eğitimlerini tamamlayıp iş hayatına atılamazlar. Bireyin davranışları, değişik sosyal ortamlarda ve eğitim ortamlarda yetersiz kalıyorsa, bu birey zihin engelli olarak tanımlanabilir. (Paksoy, 2003: 19)

Zihin engelli öğrenciler için negatif genellemeler yapılmamalıdır. Sakat, özürlü gibi terimler yerine kulağa hoş gelen zihinsel engeli çocuk, tekerlekli sandalye kullanan çocuk deyimi kullanmak daha uygun olur. (meb, 2011: 21)

Engel: Engel terimi özel eğitim alanında sıklıkla karşımıza çıkan terimlerin başında gelmektedir. Öğrencinin doğuştan ya da sonradan sahip olduğu zedelenmeye bağlı yetersizlikler her zaman bir engel olmayabilir. Örneğin bireyin ellerinde olan zedelenme kalem tutmasını etkilerse yetersizlik engele dönüşür (Aksoy, 2016: 15).

Yetersizliği olan öğrencinin çevre ile olan etkileşiminde yaşadığı problem engel tanımı içerisine girer. Zeka yetersizliği olan öğrenci de akademik başarı seviyesi düşüktür. Yetersizlikler bazen bireyden kaynaklanmaz. Çevre de insanların olumsuz tavırları engelli tanımı üzerinde düşünmemizi gerektirmektedir. Ülkemizde özel eğitim okullarının artırılması ile özel eğitim alanında yetersizliklerin engele dönüşmesi önlenebilir. Genel olarak yetersizlik ve engel terimleri birbirinin yerine kullanılmaktadır (Eripek, 2002: 5).

Müze: Karşılık beklemeden topluma fayda sağlamak insanlığın yaşanmışlıklarına tanıklık eden nesnelerin korunarak sergilendiği, incelendiği, ulaşılan bilgilerin eğitim ve estetik haz duyma amacıyla bünyesinde barındıran

kurumlardır. Müzeler toplumun her bireyi için ve özelikle görsel sanatlar öğretmenleri için sanat eğitiminde kullanılan önemli ortamlardır. Öğrencileri okul ortamından uzaklaştırarak eğlenceli eğitim ortamları sağlayan çağdaş eğitim anlayışını bilimle birleştiren, sanatın ve kültürün, halkın eğitilmesi için kullanılmasına ortam hazırlayan önemli kurumlardır. Müze eğitiminde yeni yaklaşımlar okulda verilen eğitimleri desteklemektedir (Akgün, 2022: 33).

Özel Eğitim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal gereksine cevap vermek amacıyla alanında uzmanlaşmış çalışanlar tarafından geliştirilen eğitim programları ve yöntemlerinin öğrencilerin akademik başarılarını artırmak için düzenlenen sürdürülebilir eğitim şeklinde tanımlanmaktadır (Çağlayan, 2014: 94). Ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sayıları oldukça çoktur. Son yıllarda özel eğitime önem verilerek bu konularda özel eğitim kavramı eğitim faaliyetleri içinde yerini bulmuştur. Millî Eğitim 1739 sayılı temel kanunun 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. Maddesi b fıkrasında Özel Eğitim tanımı: Normal öğrencilerden farklılık gösteren öğrencilere bireysel farklılıkları gözetilerek planlanmış bağımsız yaşam becerilerini üst düzeye taşımayı amaç edinen eğitimdir. Özel eğitim öğretmenleri tarafından özel yetiştirilen personel ve uzman kişiler tarafından eğitim hizmeti sunulur. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin hayata hazırlanarak ve topluma kazandırılmasıdır. Özel eğitimin temel ilkesi genel eğitimden ayrılmaz bir bütündür. Hafif düzeyde zihin engelli öğrencilerin eğitimi devlet okulların da genel eğitim sınıflarında kaynaştırma olarak yapılmaktadır (Erdoğan, 2017: 8).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özel Eğitim

Özel eğitim öğrenme yetersizliği olan bireyin kendi başına günlük yaşamda hareket etmesini amaçlayan, bireysel farklar gözetilerek oluşturulan sistemli bir biçimde uygulanan ve değerlendirilen öğretim faaliyetidir (Eripek,2004: 4). Özel yetersizliği olan birey; genel anlamıyla doğuştan veya sonradan gelişen fiziksel, biyolojik ve estetik anlamda fonksiyonel olarak yetersizlik sebebiyle rutin işlerini, sosyal hayatını engel durumundan dolayı gerçekleştiremeyen ve destek alması gereken bireylere verilen addır. Özel Eğitim; özel yetersizliği olan normal gelişim seviyesindeki bireylerin aldığı eğitimden yararlanamayan, zihin veya farklı engellerinden dolayı bu alanda uzman kişilerden özel teknik yöntemlerle verilen eğitimin adıdır. Beden, zihin, duygu ve toplumsal iletişim anlamında yetersiz bireylere verilen eğitim öğretim faaliyetlerine özel eğitim denir (Çalış, 2019: 7).

Ülkemizde özel eğitime muhtaç çocuk terimi sık kullanılmaktadır. 573 sayılı KHK'de özel eğitim gerektiren birey terimi kullanılmaktadır. Zihin engelli öğrenciler kendilerini en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarında eğitimlerine devam ederler. En az kısıtlayıcı ortam zihin engelli öğrencinin ailesi ve akranlarıyla birlikte olabileceği ve eğitim ihtiyaçlarının en iyi karşılanacağı ortamları ifade etmektedir (meb, 2011: 4). Özel eğitim şu şekilde de açıklanabilir; yaşıtları arasında akademik seviye ve bedensel olarak geri gelişim gösteren aralarında fark olan bireyler özel eğitime ihtiyaç duyarlar. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitim faaliyetlerini karşılayacak programlar, yöntemler ve uygun araç gereçlerle uzman kişiler tarafından bilimsel ölçütlerle belirlenir. Bireyin toplumda yerini belirlemek ve geleceğe hazırlamak eğitimin en temel hedefidir.

Özel Eğitim; Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerinin dışına çıkmadan öğrencilerin kapasitelerini ortaya çıkarıp gelişimlerini destekleyerek yetersizliklerinin engele dönüştürmeden potansiyellerini üst seviyelere taşır. Bir üst sınıfa geçmeleri, mezun olunca meslek edinerek, toplumda kabul görmeleri ve kendilerine yeterek yaşamlarını sürdürmelerini sağlamayı hedefler. Özel eğitim

engelli öğrencilere ve üstün yetenekli öğrencilere verilen eğitimin adıdır (meb, 2020: 12).

Özel eğitimle uğraşmak güç bir iştir. Bu işi kabul eden öğretmenlere ve diğer çalışanlara özel eğitimci denir. Öğretimle ilişkili farklı eğitim gereksinimlerini bireysel olarak tanımlayan eğitim programına özel eğitim denir. Hafif düzeydeki öğrencilere bu eğitim programları uygulanabilir. Ağır düzeydeki öğrencilere öz bakım becerileri kazandırmak önemlidir. Özel eğitim verilirken sözel ipucular azaltılarak bağımsız davranış kazandırılır. Tüm eğitimcilerin sistematik bir biçimde planlama yapıp, uygulama, değerlendirme becerilerine sahip olması gerekir. Eğitim istendik davranış değiştirme sürecidir. Zihin engelli öğrenci aile ve çevresi ile ele alınmalıdır. Özel eğitimde çalışan eğitimciler çalışma stratejisi planlayıp, geliştirip, öğrenci başarısızlığını ortadan kaldıracak programları paylaşmalıdır. Özel eğitim için hazırlanan programlar ülkemizde azdır. Gelişmiş ülkelerde özel öğrenciler çok yönlü olarak ele alınır. Özel öğrenciler kendi içerisinde zeka yetersizliği, görme bozukluğu, duygu ve davranış problemleri, işitme ve beden yetersizlikleri gösterebilirler (Eripek, 2002: 7-10).

Özel Eğitim: Eğitim her birey için sistemli bir süreçtir. Bireysel özellikleri farklı olan özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere değişen dünyada genel bir eğitim yetmez. Yaşıtlarından geri gelişim seyreden özel öğrencilerin, bireysel farklılıkları gözetilerek özel eğitim görmesi gereken alanlarda uzman kişiler tarafından, özel geliştirilen programlar ve metotlarla uygun eğitim ortamı içerisinde sürdürülebilir nitelikteki eğitim verilmesi gerekir. Toplumda bağımsız bir biçimde hareket edebilen, üretken ve becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmeyi hedefler. Normal eğitimden yararlanamayan fiziksel ve bilişsel özellikleri bakımından farklılık gösteren bireylerin ihtiyacına göre her öğrenciye spesifik olarak hazırlanan içerik düzenlemesi ile yapılan eğitim programına verilen isimdir. Öğrencilerin yetersizlikleri göz önünde bulundurularak özel öğrencilerin potansiyellerini ortaya çıkarmak, yetersizliklerinin engele dönüşmesini önlemek için engelli bireylerin kendi kendilerine yetebilmesini sağlayan eğitim şeklidir. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin farklı disiplinlerle işbirliği içinde yeteneklerinin artırıldığı sürekli ve amaçlı bir eğitim şeklidir. Bireyin geriye ket vurmasını engelleyen, bireyi fiziksel,

duygusal ve zihinsel yönden ileriye taşıyan, toplumla uyum içerisinde davranış sergilemesini isteyen özel bir eğitimdir (Öztürk, 2012: 28-29).

Görüldüğü üzere Özel Eğitimim tanımı pek çok bilim insanı tarafında yapılmıştır. Özetle Özel Eğitim: Zihin engelli ve üstün yetenekli bireylere verilir. Bireysel farklar gözetilerek, normal birerler arasında farklılıkları olan, akademik yönden düşük veya akademik olarak akranlarından ileri olan öğrencilere uzman kişiler tarafından verilen ve öğrencilerin topluma uyum davranışlarını ele alarak verilen eğitim şekli denebilir.

2.1.1. Tarihçesi

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler Antik çağda tanrı tarafından cezalandırıldığı düşünülerek öldürülmüşlerdir. M.Ö.355 yıllarında Aristo'nun ideal insan tanımlamasının dışında kaldıkları için toplumdan soyutlanmışlardır. Tek tanrılı dinlerin ortaya çıkması ile engelli bireylerin hayatlarına son verilmemiştir. Din kurumlarını zihin engelli bireylere hasta bakım alanları oluşturularak ihtiyaçları karşılanmıştır (Çalış, 2019: 19).

Avrupa'da engelliler ilk çağda uğursuz görüldükleri için aileleri ve toplum tarafından yaşama hakkı vermiyorlardı. Sparta'da engellilerin savaşçı olamayacakları düşüncesi ile öldürülüyorlardı. M.S. 5. yüzyılda Roma'da Justinyanus döneminde işitme engelliler şahitlik yapamadıkları gibi sözleşme yapma hakkına sahip değillerdi. Cermenler'de engelliler babaları tarafından boğuluyorlardı. Önyargı ve dogmatik düşüncelerle engellilerin yaşama hakkı yoktu. Orta Çağ'da bu acı tablo kaybolsa da engelliler eğlence amaçlı kullanılmışlardır. Bu rahatsızlıkların ruhlar ve şeytanın işi olduğuna inanılmıştır.

Rönesans'ın etkisiyle insana verilen önemin artması ile engellilerin yaşama hakkına saygı duyulmuştur. Engelli bireylerin eğitimleri ile ilgili çalışmalar 15. yüzyıldan başlayarak 17. yüzyıla kadar devam eden 19. yüzyılda sistemli hale dönüşmüştür. 20. yüzyılın başlarında Ovide Decroly zihinsel engelli öğrencilere yönelik müfredat programı hazırlamıştır. Bu gelişmeler zihin engellilere yönelik okulların artmasına neden olmuştur. Bu yıllarda engelli okulları yerleşim yerlerinin uzağına yapılıyor, aileler ve engelli öğrenciler toplumdan uzak tutularak

dışlanıyorlardı. İkinci dünya savaşında Hitler Almanya'sında engellilere eğitim verilmek şöyle dursun yaşamlarına son verilmiştir (meb, 2020: 16).

Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi ilahi dinler, bilim alanında meydana gelen gelişmeler normal bireylerin engelli bireylere karşı bakış açılarını değiştirerek insanca yaşama hakkına sahip oldukları bilincini yerleştirmiştir (meb, 2011: 7).

Rönesans yeniden doğuş anlamına gelmektedir. Yeniden doğuş ne anlama gelmektedir. Büyük dönüşüm aklın ve bilimin egemenliğinde insanın yüceltilmesidir. Bu yüce değerde insan sevgisi yani hümanizmadır (Şaylan, 2020: 82).

2. yüzyılda Yunan ve Roma döneminde tıbba olan güven Hippocrates zihin engelli bireyler tanrıların kızgınlığından kaynaklanmadığını doğal nedenlerden kaynaklanan bir hastalık olduğunu ortaya koymuştur. Fakat insanların sığ düşünceleri 18.yüzyıla kadar devam etmiştir.

18. yüzyılda tıpçılar, düşünür ve din adamları Hippocrates' in düşünce yapısını kabul etmişlerdir. Bu yüzyılda zihin hastalıkları Londra St. Mary of Bethlehem hastanesinde tedavi edilmeye başlanmış ve Fransız devrimiyle birlikte insan haklarının gündeme gelmesi ile zihin hastaları zincire vurulmamıştır. İngiltere ve ABD'de zihin engelli bireyler için insanı uygulamalar yapılmıştır.

1860 yılında Almanya'da zihin engelli bireyler için özel sınıflar devlet okullarında yerini almıştır.

Freud' un psikoloji araştırmaları zihin rahatsızlıklarının zihin engelli bireyin gelişiminde erken müdahalenin önemine değinmesi alana önemli katlılar sağlamıştır.

1900 yılında Binet'in uyguladığı zeka test yöntemi ile pek çok kişinin zeka engeli belirlenmiştir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra zihin engelli bireyler için çalışmalar artmıştır. 1960 yılında Başkan Kennedy'nin girişimleriyle özel eğitim alanındaki zihin engelli bireyler için eğitim programları genişletilmiştir (Salderay, 2001: 13-16).

1801 yılında Dr. Jean Marc Gaspard Itard, Fransa'nın Aveyron ormanlarında, 11 yaşlarında, zihinsel engelli olduğu tahmin edilen Victor isminde bir çocuk

bulunmuş ve bu çocuğa bireysel eğitim vermiştir. Eğitim yöntemini "Aveyron'un Vahşi Çocuğu" isimli kitapta yazar anlatmıştır (meb, 2020: 21).

1839-1859 yılları arasında ABD'de, İsviçre' de ve Almanya'da zihin engelliler okulu kurmuştur. 1897 yılında İtalya'da açılan okul da Montessori' nin zihin engelli öğrencilere yönelik eğitim yöntemleri alana yenilik getirmiştir.

20. yüzyılın sonlarına doğru engelli bireyler toplumda yaşam alanı bulmuşlar, eğitimlerini evlerine yakın okullarda devam edebilmişlerdir. Engellilerin aileleri ve sivil toplum örgütleri ile birlikte çocukları ile ilgili kararların alınmasına katkıda bulunarak, engelli haklarının korunmasını sağlamışlardır.

2. Dünya Savaşı sonrasında ABD'de engellilerle ilgili projelere hibe verilerek engelliler için pek çok iyileştirme gerçekleştirilmiştir. 1967 yılında Engelli Eğitim Bürosu oluşturulmuştur.

1975 yılında gene ABD'de Engelliler için (Education of All Handicapped Children Act) yasa çıkarılmıştır. Yasa sayesinde zihin engelliler genel eğitimin içine alınmıştır. 1990 yılında bu yasa (Yetersizliği Olan Bireyler Yasası) IDEA olarak değiştirilmiştir. Engel durumlarına bakılmadan engelliler yasadan yararlanarak okula gidebilmişlerdir.

Türkiye'de zihin engelli bireylerin eğitimi 19. yüzyıl başında konuşulmaya başlanmıştır. Ülkemizde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimi ilk önceleri üstün zeka kapasitesine sahip olanları içine almıştır.

14. yüzyılda Osmanlı'da II. Murat zamanında kurulan Enderun Mektebi ileri zeka kapasitesine sahip devşirme çocuklara eğitim vermiştir (Çalış, 2019: 20). 1889 yılında Osmanlı' da ilk özel eğitim kurumu işitme engelliler okuludur. Maarif Nazırı Münif Paşa'nın katkılarıyla Avusturyalı Ferdinand Grati tarafından bu okul açılmıştır. İstanbul ticaret okulu bünyesinde açılan okulda işaret dili, görme engelliler için kabartma yazı ve sanat eğitimleri verilmiştir. Hüseyin Sabri Bey, 1896 yılında okulun yöneticisi olmuştur. Çalıştığı 30 yıl içerisinde Besim Bey'le birlikte özel eğitim alanında faydalı çalışmalar yapmışlar ve okul 1926 yılında kapanmıştır. Okulun öğrencileri İzmir'deki Sağır-Dilsiz ve Körler Okuluna götürülmüştür. İzmir'deki Sağır Dilsiz ve Körler Okulunu, Yanyalı Fuat Bey, tarafından 1922

yılında İzmir'de kurulmuş, okul 1923 yılında açılmıştır. Bu okul 1923'den sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmıştır. Dr. Necati Kemal Kip, 1925 yılında Almanya'ya giderek sağır ve dilsizler okulunda gözlem yapmıştır. Almanya'dan dönünce İzmir'deki Sağır-Dilsiz ve Körler Okulunun yöneticisi olmuş ve okulda fonetik dil öğrenme metodunu uygulamıştır. Cumhuriyetin ilk özel eğitim okulu olarak kaliteli bir eğitim sunmuştur. 1940 yılında okulun sağlık bakanlığına bağlanması ile birlikte eğitimin niteliği düşmüştür. O yıllarda Özel Eğitimin sağlık hizmeti olmadığı eğitim hizmeti olduğu fikri ileri sürülerek Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olması istenmiştir. BM Dünya Braille Komitesi başkanı Sir Clutha Nantes Mackenzie İzmir' de bulunan Sağır ve Körler Okulunu inceleyerek görme engelliler ve işitme engellilerin birlikte eğitim almalarının olumsuz yönlerini anlatan raporu Millî Eğitim Bakanlığına bildirmiştir. Bu raporun etkisiyle Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olan okul; 1951 yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Genel eğitim ve özel eğitim birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu, Özel eğitimin sosyal yardım olmadığı düşüncesi ortaya atılmıştır. İstanbul'da gayrimüslim engelli öğrencilerin gittiği Mary Haroutunian'ın girişimleriyle kurulan okul protestan misyoner örgütü olan Amerikan Board Vakfı bünyesinde Amerikan Körler Okulu adı ile eğitim vermiştir.

Maraş, Adana, Haçin, Antep, Malatya ve Selanik'te özel eğitim okullarının varlığı bilinmektedir. Türkiye' de 1951 yılında özel eğitim okulu 2 olurken, öğrenci sayısı 178, öğretmen sayısı ise 26'ya çıkmıştır. Bu yılda Türkiye'de 5822 sayılı Kanunla özel eğitim sağlık ve bakım hizmeti olarak algılanmamıştır.

Türk Millî Eğitiminde yerini alarak, yasal düzenlemelerle farklı engel türündeki öğrencilerin aynı okulda eğitim almaları önlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığında "Özel Eğitim Şube Müdürlüğü" oluşturulmuştur. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde özel eğitim öğretmeni yetiştiren bölüm açılmıştır. 1954 ve 1962 yıllarında özel eğitimde görev alacak öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilerek alan üzerinde yetiştirilmişlerdir. 1963 yılında zihin engelli öğrenciler için Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mimar Kemal İlkokulunda üç özel alt sınıf meydana getirilmiştir. 1964 yılında Ankara Üniversitesinin 2718 sayılı karar ile 1965 yılında Ankara Üniversitesi fiilen özel eğitim öğretmeni yetiştirilmeye başlanmıştır.

1962 yılında ABD'deki bulunan üniversitelere yükseköğretimden mezun 19 öğrenci yüksek lisans ve doktora için gönderilmiştir (meb, 2020: 16-31). Türkiye' de özel eğitim ellili yıllara öncesinde fazla okul ve kurum anlamında asgari düzeydedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında çocukların topluma hazırlanması aile ve yaygın eğitim kurumlarınca yapılıyordu. Eğitim faaliyetleri ailelerin yapabildikleri ile sınırlı kalmıştır. Yetersizliği olan bireyler için çok fazla bir şey yapılmazken hasta olarak görülür ve evde bakımı yapılırdı. Hasta eğitilemez mantığı ile yaklaşılıyordu. Okuryazarlık ve okullaşma oranının ve öğretmen sayılarının düşük olması bu durumun nedeni sayılabilir (Özyürek, 2004: 4). Özel eğitimin Milli Eğitim Bakanlığı örgün eğitim içerisine alınması 1951 yılında olmuştur.

1983 yılında çıkarılan 2916 özel eğitime muhtaç çocuklar kanunu ve bu kanunun yönetmelikleri bugün uygulanmaktadır (meb,2011: 8) Özel eğitim alanında ilk kez 1940 yılından sonra özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için kanun ve yönetmelikler çıkartılmıştır. 1949 yılında "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu" çıkartılmıştır. 1955 yılında "Rehberlik ve Araştırma Merkezi" (RAM) başkentte hizmet vermeye başlamıştır. 1980 yılında "Özel Eğitim Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. 1983 yılında Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı olarak devam etmiştir. 1992 yılında 3797 sayılı Kanunla "Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" faaliyetine başlamıştır. 1997 yılında engelli bireyler için özel eğitimin ilkeleri ele alınmıştır. Günümüzde Özel eğitim faaliyetleri, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, üniversiteler, özel kurum ve kuruluşlar, gönüllü dernekler tarafından işbirlikçi biçimde özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri topluma kazandırmak için verilmektedir (Öztürk, 2012: 31-33). 1980'li yıllarda hafif düzeyde zihin engelli öğrenciler özel alt sınıflara alınırken, birden fazla yetersizliği olanlar ve ağır düzeyde olan öğrencilerin eğitimleri ailelere bırakılmıştır.

1970'li yılların başında Makbule ve Nejat Ölçen çifti öncülüğünde dernek kurularak öğretilebilir zihin yetersizliği olan çocuklar için okul açılmıştır. Bu okul yetmişli yıllara damgasını vurmuştur. Seksenli yıllar eğitim üniversite eğitim fakültelerinin örgütlenmesi, Doksanlı yıllar sivil toplum örgütleri küçük adımlar programı ile zihinsel yetersizliği öğrencilerin erken eğitim almaları sağlanmıştır.

1950 yılından 1990 yılına kadar zihin engelli öğrencilerin yetersizlik seviyelerine göre erken eğitim almaları öngörülmüştür. 1997 yılında 573 sayılı KHK ‘de yetersizlikleri olan öğrencilerin yapabildikleri ölçüde ve gereksinimlerini karşılayan eğitim programı hazırlamak zorunlu hale getirilmiştir. ABD’de 94-142 sayılı kanuna benzerlik göstermektedir. Yani Bireysel Eğitim Programı’nın her iki kanunda da ortak noktası anlamaya hizmet edeceğidir (Özyürek, 2004: 5-7).

1993 yılında “Anadolu Üniversitesi Engelliler Enstitüsü, Engelliler Yüksekokulu, Turhal Engelliler İlköğretim Okulu ve Meslek Lisesi” açılmıştır. Millî Eğitim Vakfı Gökkuşağı İlköğretim Okulu 2006 yılında Serebral Palsili çocuklar için eğitim vermeye başlamıştır. 1994 yılında “Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde Özel Eğitim” bölümü kurulmuştur. YÖK başkanlığının 1998 yılında 1642 sayılı kararla Eğitim Bilimleri Fakültesinin özel eğitim öğretmenliği bölümü kapatılarak yerine zihin engelliler öğretmenliği bölümü açılmıştır. YÖK’ün 12575 sayılı yazıları ile Beden Eğitimi Öğretmenliği bölümünde Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor dersi 3 kredi şeklinde teorik zorunlu ders olmuştur. Gene aynı yıl eğitim fakültelerinde tüm öğretmenlik bölümlerine özel eğitim dersi zorunlu ders olarak üçüncü sınıfın ilk döneminde okutulmaya başlanmıştır (meb, 2020: 39). Eğitim faaliyetleri dışında Türkiye’de ilk özel eğitim konseyi sekiz komisyon oluşturularak 13-15 Mayıs tarihinde toplanarak özel eğitim alanında yapılan ilk kapsamlı çalışma olarak uygulamalara ışık tutacak olumlu kararlar alınmıştır. Günümüzde ise Gökkuşağı projesi adı altında engellilerin eğitimi için Milli Eğitim Bakanlığı maddi destek sağlanmıştır (meb, 2011: 9).

2.1.2. Kapsamı

Özel eğitim kapsamını eğitim alacak öğrenciler, eğitim veren öğretmenler ve okulları belirler. Özel Eğitim faaliyetleri bireysel olarak, özel eğitime muhtaç çocukları kapsar. Eğitim faaliyeti sınıflarda arkadaşları ile birlikte ya da bireysel eğitim odalarında gerçekleştirilir. Bu eğitimi sağlayanlar, sınıf öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ve onlarla birlikte diğer alan öğretmenleridir. Bu eğitim sonucunda Özel eğitim öğrencilerin topluma kazandırılması beklenir. 2002 yılında yapılan Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü araştırmalarına göre; Türkiye’de 8,5 milyon öğrenme güçlüğü çeken bireyin ülke nüfusumuzun yaklaşık %12 kadarını bu

oranın %11 kadarını erkekler %13 kadarını kadınlar oluşturmaktadır (Erdoğan, 2017: 8-9).

Türkiye' de eğitim, Dünya Sağlık Örgütü'nün özel eğitim ile ilgili bilgilerine göre gelişmiş ülkeler de nüfusun %10'unu, gelişmekte olan ülkelerde nüfusun %12' sini yetersizliği olan bireylerden meydana gelir. Ülkemizde özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için yasa da ilk kez 12 Ekim 1983 tarihinde 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" oluşturularak meydana getirilmiştir (Demir, 2015: 21).

2.1.3. Amacı

Özel eğitimin temel amacı özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin aldıkları eğitimle topluma uyum sürecini kolaylaştırmaktır. Toplumda her bireyin eğitim almak anayasal bir hakkıdır. Yetersizlikleri bulunan bireylerin anayasal haktan yararlanarak, özel önlemlerle, özel ortamlarda eğitimin verilmesi gerekmektedir. 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafında çıkarılan yönetmelikte özel eğitimin amaçları Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusun şöyle belirlenmiştir.

1. Özel eğitim alan öğrencilerin topluma uyum davranışları geliştiren, çevresiyle olumlu iletişim kuran, iş birlikçi üretken ve mutlu bireyler olmalarını sağlamak.

2. Özel eğitim alan öğrencilerin bağımsız yaşam becerilerini kazanarak kendine yeten birey olmalarını sağlamak.

3. Özel eğitim programları özel yöntem ve araç-gereçlerle özel eğitimde çalışan kişilerin öğrencilerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kapasiteleri, ilgi ve ihtiyaçları ölçüsün de öğrenmelerini üst seviyeye taşımak. Mezun olmadan önce mesleğe yönlendirerek yaşama hazırlamayı amaçlar (Erdoğan, 2017: 9). Özel eğitime alan bireyler toplumsal uyum davranışı sergileyen, üretken, mutlu bireyler olarak yetiştirir. Bağımsız olarak günlük yaşam içerisinde ihtiyaçlarını karşılayan, zihin engelli öğrencilerin olumsuz davranışlarını en aza indiren eğitim programlarını Anayasamız ve Türk Millî Eğitiminin temel ilkelerine uygun olarak istendik davranış değişikliği yapar. Bireyin ilgi ve becerileri doğrultusunda gelişim engellerini yok ederek zihin engelli öğrencinin yaşamını verimli kılar. Özel eğitim okullarında

öğrenciler fiziksel ve bilişsel olarak geliştirilirken, duygusal anlamda arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurarak, iyi bir insan olmaları sağlanır. Okulda temel bilgi becerilerle birlikte öğrenciler bir sınıfa hazırlanır. Günlük yaşamda kendilerine yetebilen, bağımsız olarak gereksinimlerini karşılayabilen, özellikleri ölçüsünde bireyin eğitim hakkını sağlıklı ortamlarda gerçekleştirmeyi amaçlar (Öztürk, 2012: 36-39). Sanat ortamları özel eğitimin amacına en iyi verimli bir biçimde ulaşmasını sağlayan, zihin engelli öğrencilerin kendilerine yetebilmesini hızlı bir biçimde gerçekleştiren önemli ortamlardır. Sanat eğitimi yoluyla zihin engelli öğrencilerin kazanımları artmaktadır.

2.1.4. Temel İlkeler

1983 yılında çıkarılan Özel Eğitim Kanunu'nda özel eğitimin kavramsal boyutuna ve özel eğitimin ilkelerine yer verilmiştir. Günümüzde özel eğitim hizmetleri 6 Haziran 1997 tarihli 23011 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 573 sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile planlanmıştır. Bu Kararname'nin hedefi özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin Türk Milli Eğitiminin genel hedef ve ilkelerine göre, genel ve mesleki eğitim alma haklarını korumaktır. Erken yaşta eğitime başlamak, engelli bireylerin çevrelerinden soyutlamadan, eğitsel yetileri oranında özel eğitimden faydalanmalarını sağlamaktır. Özel rehabilitasyon merkezleri ve devlet kurumlarında özel eğitim verilir. Özel eğitim gerektiren bireylere BEP planı hazırlanır. Ailelerin özel eğitim sürecine katılımları ön planda tutulur. Sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınır. Zihin engelli öğrencilerin toplumla etkileşimleri özel eğitimle uyum içerisinde yürütülür (Demir, 2015: 22).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için sözleşme ve kanunlar hazırlanmıştır. Bu kanun ve sözleşmeler özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri ulusal ve uluslararası alanda haklarını evrensel olarak korunmasını sağlar. Görüldüğü üzere Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler genel kurulunda kabul edilmiştir. 30.3.2007 tarihinde ülkemizin de içinde olduğu 60 ülkenin imzaladığı sözleşme 3.12.2008 tarihli 5825 sayılı kanuna uygun olarak ülkemizde 18.12.2008 tarihli 207084 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanmıştır. 3.12.2008 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiştir. 27.05.2009 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Türkçe çevirisi ile birlikte 14.6.2009 tarihinde

Resmi Gazete' de yayınlanarak 29.10.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anayasal hak olarak günümüzde engellilerin haklarını kapsayan en önemli belgedir.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinin amacı; engelli bireylerin tüm hak ve özgürlüklerinden, eşitlikçi bir biçimde yararlanmalarını sağlamak, insan olarak onurlarını korumak ve onlara saygı duyulmasını ister. Engellilerin topluma tam ve etkin olarak katılmalarını, önlerinde bulunan engelleri ortadan kaldırılmasını hedefler. Fiziksel, zihinsel, düşünsel ve algısal bozukluğu bulunan bireyleri içerir. Sözleşme engelli bireylerin kendi seçimlerini yapabilmeleri, bireysel özelliklerine saygı duyularak, ayrım yapılmadan, kapasiteleri ölçüsünde kimliklerini koruyabilmelerine fırsat verir. Engelli hak ve özgürlüklerini korumak için aile ve toplumun bilinçlendirilmesini sağlar. Engelli bireylerin kapasitelerini artırarak, erişilebilirlik ilkesi ile yaşamın tüm alanlarına engellilerin katılımını ister. Eşit koşullarda köy ve şehirlerde kamusal alanda yol, ulaşım, okul ve hastane gibi yerlerin kullanımına yardımcı olur. Engelli bireylerin yaşama hakkını yasalar önünde korumak, hayatı risk durumlarında engellileri korumayı hedefler. Adil bir şekilde, bireysel özgürlükleri ve engelli bireylerin güvenliklerini korur. İşkence, sömürü şiddet ve istismara maruz kalmadan insanlık onurlarını üstün tutar. Seyahat özgürlüğü, topluma dahil olma, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgiye erişim haklarının korunması, özel hayata saygı, eğitim hakkı olarak parasız ve zorunlu eğitime alınmalarını sağlar. Engellilere sağlık, çalışma hayatında istihdam sağlanması, yeterli yaşam koşullarında, sosyal korunma, siyasal ve toplumsal yaşama katılımlarını sağlamayı hedefler (meb, 2017: 166-180).

Özetle engellilere, ayrım yapılmadan, eşit haklar sağlayarak bağımsız olarak toplum içerisinde yaşam standartlarını yükseltmek en temel görevidir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi üçüncü maddesinde engellilerle ilgili genel ilkeler aşağıda sıralanmaktadır:

1. Seçimlerini yapabilen, özgür ve bağımsız bir şekilde yaşayan bireylerin onur ve tercihlerine saygı göstermek.

2. Ayrım yapılmadan, engellilerin topluma etkin katılımını, farklılıklara saygı göstererek engellileri insanlığın bir parçası olduğunu kabul etmek.

3. Fırsat eşitliği, erişilebilirlik, cinsiyet ayrımı yapmadan engelli öğrencilerin kapasitesine göre özgün kişiliklerine saygı duyulmasını sağlamak.

MEB Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği'nde Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır:

1. Özel eğitime ihtiyaçları olan öğrenciler, ilgi, ihtiyaç ve kabiliyetleri ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden faydalanırlar.

2. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimi küçük yaşlarda başlar.

3. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler çevrelerinden koparılmadan eğitimleri verilir.

4. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin performans (kaba)değerlendirmelerine bakılarak içeriğin öğretim süreci içerisinde gelişim seviyeleri ölçüsünde uyarlamalar yapılarak, yaşıtları arasında eğitim verilir.

5. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim sürecinde rehabilitasyon hizmetlerinin sürdürülebilir olması için kurumlarla iş birliği yapılır.

6. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bireysel özelliklerine bakarak gelişim seviyelerine ve akademik yeterlilikleri göz önünde bulundurarak öğrenciye bireysel planlar yapılarak gerçekleştirilir.

7. Özel eğitim süresince aile kurum işbirliği yapılır.

8. Özel eğitim politikalarının uygulanması için üniversitelerin ilgili fakültelerinin bölümleri, sivil toplum örgütleri ile özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler etkin şekilde bir araya getirilir.

9. Özel eğitim, eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin toplumla bağları koparılmaz (Erdoğan, 2017: 10-11). Özel eğitim okullarında zihin engelli öğrencilerin devletin oluşturduğu amaç ve ilkelerin uygulanması çalışan personelin özveri, sabır ve sebat içerisinde çalışmasından geçmektedir. Özel eğitimde çalışan personel alanında verilen eğitim dışında insanı değerleri yüksek bireylerden seçilmesi özel eğitimin amaç ve ilkelerinin tam olarak yerine getirilmesini sağlar.

573 sayılı Özel Eğitim KHK'de özel eğitimin ilkelerinin en önemlisi zihin engelli bireylerin performansları dikkate alınarak süreç içerisinde normal öğrencilerle

kaynaştırılmasıdır. Engelli öğrencilere BEP hazırlanarak bireysel eğitim verilmesi gerekir. Ailelerin özel eğitime katılması sağlanır. Özel eğitim politikalarının geliştirilmesi engelliler için faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak işbirliği yapılır. Özel eğitim faaliyetleri, engelli öğrencilerin topluma katılımları ve uyum içinde yaşamaları yönünde planlanır. Engelli bireylerin özel eğitime ulaşmaları sağlanır. Özel eğitime erken yaşta başlanmalıdır. Yaşıtlarının akademik seviyesine ulaşmaları için eğitim hizmetleri yürütülür (meb,2020: 15-17). Kaynaştırma terimi eğitsel bir kavram olarak, hafif düzeyde zihin engelli öğrencilere uygun öğretim yöntemi ile normal eğitim sınıflarında eğitimine devam etmelerini sağlamaktır. Zihin engelli öğrencilerin yetersizliği olmayan yaşıtları arasında destek hizmetleri kapsamında eğitim verilmesidir (Batu ve İftar, 2006: 11). Kaynaştırma eğitimi zihin engelli öğrencilerin yaşamlarını kolaylaştırır. Zihin engelli öğrencilerin işlevselliği artırılarak yaşadığı çevrenin beklentilerine cevap verebilir hale getirilir. Normal bireyler tarafından çevrelerinde kabul görmelerine yardımcı olur. Akran grupları içerisinde güven duygusunun artarak ilgi ve yeteneklerinin en iyi şekilde kullanmaları sağlanır. Engelli bireyleri toplumun parçası haline getirmek amacı ile genel eğitim içerisinde yerini alır (meb, 2010: 16-18).

Özel eğitime erken yaşta başlamak engelli öğrenciler için önemlidir. Öğrencilerin bireysel farklarının yanında ailenin ekonomik durumu, eğitim seviyesi, bireye ilgisi, eğitimlere okul çağından önce başlanması, engelli bireyi okulda ve yaşam içerisinde hayata önde başlatmaktadır. Eğitime erken yaşta başlayan zihin engelli öğrencilerin öz bakım, iletişim becerileri ve zihinsel algıları akranlarına göre daha ileri seviyede olmaktadır. Bu anlamda özel eğitimi etkileyen yan unsurlar ailenin ve öğretmenlerin özverisi ile aşılabilir.

2.1.5. Sınıflandırılması

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler; ağır, orta ve hafif düzeyde zihin engelli öğrenciler, dikkat eksiliği, hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma güçlüğü çekenler. Psikolojik yönden davranış bozukluğu bulunanlar, görme, işitme ve ortopedik engelli öğrenciler, otizmliler, öğrenme güçlüğü çekenler. Serebral palsili öğrenciler, sürekli

hastalığı olan ve üstün yetenekli öğrenciler olarak sınıflandırılmaktadır (Erdoğan, 2017: 12).

2.1.6. Okul ve Kurumları

Özel eğitim meslek okulları İlköğretimi tamamlayan orta öğretime devam edemeyecek düzeyde hafif düzeyde zihin engelli öğrencileri mesleğe yönlendirmek okulun amacını oluşturur. Ülkemizde görme ve işitme engelliler ayrı okullarda, hafif düzeyde zihinsel engelli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler aynı okulda ayrı şubelerde eğitim verilir. Zihin engelli öğrencilerin sınıfında öğrenci sayısı 10 öğrenciden meydana gelir. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin sınıfında öğrenci sayısı 4 öğrenciyi geçmez. Din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi derslerini alan öğretmenleri verir. Diğer dersler özel eğitim öğretmeni tarafından okutulur. Dersler 40 dakikadır. BEP biriminin kararı doğrultusunda öğrenciler için 9. sınıfta alan seçerler. Bu öğrenciler kendilerine uygun iş yerlerinde staj yaparlar. Karne ve okulu bitirince Özel Eğitim Meslek Okulu diploması alırlar (meb,2020: 66). Özel eğitim ekip işidir. Devletin açmış olduğu eğitim kurumlarında alan ve özel eğitim öğretmenleri öğrencilerin gelişimlerine göre işbirlikçi yaklaşım ile ekip ruhu içerisinde çalışmalar yürütülmektedir. Ailelerde bu ekibin bir parçasıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aileler özel eğitim içerisine katılarak toplumsal bilinç oluşturulur. Zihin engelli öğrencilere kazandırılan günlük yaşam becerileri bağımsız olarak kendine yetebilmelerini sağlar (meb, 2011: 27). Özel eğitim uygulama okulları hakkında bilgiler çalışmanın evrenini oluşturduğu için Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu hakkında bilgi verilirken anlatılmıştır. Dünyada ve ülkemizde özel eğitim hizmetleri iki şekilde verilmektedir. Bu eğitim bütünleştirme ya da özel eğitim okullarında verilir. Engel durumları yakın olan öğrenciler bir araya getirilir. Özel eğitim kurumlarındaki eğitimin amacı özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri toplumsal uyum davranışlarını artırmak, üretken mutlu bireyler olmalarını sağlamaktır. Ülkemizde resmi özel eğitim okul ve kurumları Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Özel eğitim okul ve kurumlarının faaliyetleri Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. 36 ve 66 ayını tamamlayan zihin engeli öğrenciler özel eğitim anaokuluna devam ederler. İlkokul birinci kademede eğitim veren normal okulların

bünyesinde özel eğitim anaokulu açılabilir. Ülkemizde bağımsız özel eğitim anaokulları vardır.

Özel eğitimin anasınıfında öğrenci sayısı 5 öğrenciden fazla olamaz. Sınıflar meydana getirilirken aynı engel durumundaki öğrenciler bir araya getirilir. MEB'in hazırladığı programlar okutulur. Özel eğitim anasınıfı bulundukları okulun günlük mesaisine uyarlar. Özel eğitim anasınıfında ders süresi 50 dakikalık 6 etkinlik programı şeklinde yürütülür. Özel eğitim anasınıflarında öğle yemeği saati bulunur. Eğitim okul öncesi öğretmen ve özel eğitim öğretmeni tarafından verilir. İlköğretim ve ortaöğretim Kurumlarında Millî Eğitim Bakanlığı bağlı öğrencilerin engel durumuna göre işitme, görme, bedensel engel ve hafif düzeyde zihin engelli öğrencilere yönelik okullardır (meb, 2020: 62-64). Özel eğitim verilirken ailelere sistemli olarak destek çalışmaları yapılması özel eğitim kurumlarının ve toplumun en önemli görevidir. Aile destek hizmetleri üçe ayrılır. Rehberlik, aile danışmanlığı ve aile eğitimidir. Engelli bir bireye sahip aileye her türlü desteğin verilmesi toplumun en temel görevidir (meb, 2011: 41-47). Bu hizmetler psikolojik destek, verilen eğitim hakkında bilgilendirme ve çocuklarında istendik davranış değişikliği konusunda bilgilendirme toplantıları şeklindedir. Eğitim hizmetlerinin tek bir kurumdan yönetilmesi eğitimin amaç ve ilkelerinde bütünlük oluşturur. Eğitim faaliyetlerinin sistemli bir biçimde yürütülmesine etkendir. Ülkemizde özel eğitim hizmetlerinden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur. Bununla birlikte Özel eğitim hizmetleri veren kurumlar arasında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Başbakanlığa bağlı özerk kurumlar vardır. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) 1980 yılından beri özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin çoğunluğunu yürütmektedir. Ancak 2005 yılında yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu özel eğitim hizmetlerini 2007 yılında Milli Eğitim Bakanlığına devretmiş, sadece SHÇEK bakım hizmetlerini yürütmeye başlamıştır. 2011 yılında SHÇEK 633 Sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanmış ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü adını almıştır. Yine aynı KHK ile Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı da Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. Engellileri koruma hizmetleri tek bir yerden yürütülmeye başlanmıştır. Engelli bireylere mesleki eğitimi veren diğer kurum Türkiye İş Kurumu'dur. Kurum, iş başvurusunda bulunan mesleği olmayan

özel bireyleri yapabilecekleri doğrultusunda mesleki eğitim kursları vererek kendi işini kurmasına yardımcı olur (meb, 2020: 56).

Engelli bireylerin mesleğe yönlendirilmesi üretken yaşamlarını sürdürme yetkinliğine ulaşmaları ailelerin engelli çocukları için gelecek kaygılarını azaltacaktır. Türkiye'de işyerlerinde engelli bireyi işe alma şartı kanunlarla desteklenmelidir. Toplumda normal birey gibi bulunmaları ülkenin çağdaşlık seviyesini göstermektedir. Özel eğitim okullarında bireysel farklar gözetildiği için BEP hazırlanması kanunda belirtilmiştir. Zihin engelli öğrencilere uygun programın diğer disiplin alanlarında ihtiyaçlarını karşılamak için destek eğitim odalarında, sınıf eğitimlerinin üst düzeyde olmasını ön gören yazılı belgedir. Zihin engelli öğrenciye verilen eğitimin önceden planlanmasıdır. Her öğrenciye bireysel olarak yapılır. Gözlem formu ve değer ölçekleri hazırlanır (meb, 2011: 60-61). Türkiye'de özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler örgün eğitimlerini normal gelişim gösteren yaşıtları arasında Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ve Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda da yapabilirler. Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖERHGM) ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (ÖÖKGM) Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Türkiye'deki özel öğretim kurumlarının işlemlerini Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (ÖÖKGM) yürütür. Özel Öğretim Kurumları Kanuna göre usul ve esaslarını düzenler.

Türkiye de 30 Özel Eğitim Okulu, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri yaklaşık 2.700 kadardır. Bu kurumlarda öğrenci sayısı yaklaşık 450.000 ve öğretmen sayısı yaklaşık 27.000 kadardır (meb, 2020: 55-56). Özel eğitimde yetişmiş personel çok önemlidir. Alanında kendini geliştiren uzman personelle özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi, üniversitelerde bu alana ait bölümlerin artırılması ülkemizin çağdaş yüzünü gösterir. Tarihi gelişmelere bakıldığında Ülkemizde engelli okullarının açılması, özel eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesi, duyarlılık içinde gerçekleştirilmektedir. 2017 yılında bu hizmetler hız kazanmıştır. Yeterlimi sorusunu toplumda yaşayan bireylerin sorgulaması gerekir. İyi bir vatandaş olmak normal bireylere saygı göstermek değildir. İyi bir vatandaş olmak engelli bireylere ve ailelere yardımcı olmakla başlar. Devletin aile eğitimlerine önem vermesi gerekmektedir. Engelli bireylerin gelişimleri ailelerin bilinçlendirilmesi

ölçüsündedir. Kırsal kesimde eğitime ulaşamayan anne babalara gezici eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri verilmesi engelli bireylerin haklarının korunmasına yardımcı olabilir.

2.1.7. Zihin Engelli Öğrencilerde Özel Eğitim Öğretim Yöntemleri

Zihin engelli öğrencilerin eğitimlerinde çeşitli öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Bu konu üzerinde pek çok çalışma yapılmıştır. Bu öğretim yöntemlerinin amacı zihin engelli öğrencilerin bağımsız davranışlarını sağlamaktır. Türkiye' de zihin engelli öğrencilerin uygulama derslerinde video modellemeyle, eş zamanlı ipucuyla, sabit bekleme süreli öğretimle, rol model olunarak ve sözel ipucu öğretim yöntemiyle bireysel araç gereçleri kullanılarak fiziksel yardım ile kazanımlar zincirleme olarak planlanarak ipucunun sistematik olarak geri çekilmesi şeklinde yapılır (Özbey ve Diken, 2010: 35).

Bu yöntemler zihin engelli öğrencilerin yetersizliklerini ortaya çıkarmanın aksine zihin engelli öğrencilerin özgüven duygularını geliştirmek için uygulanmaktadır. Öğretmen, aile ve toplum engelli bireylerden sorumludur. Öğretmenlerin uygulamalara başlamadan önce zihin engelli öğrencilerin bireysel yeteneklerini izleyip keşfetmeleri önemlidir. Devletin zihin engelli öğrencilerin eğitimini üstlenmesi devletimize sorumluluk yüklemektedir.

Zihin engelli öğrencilere uygulama yaptırılırken ortam düzenlemesi, araç gereçlerin masanın üzerinde bulundurularak tek fırsat ve çok fırsat tekniği ile öğrenciye beceri yönergesi verildikten sonra tepki vermesi için 4-5 saniye beklenerek doğru yaptığı yönergelere (+) işareti konularak, yanlış yaptığı yönergelere (–) işareti konularak uygulamanın değerlendirmesi yapılır. Örneğin öğrencini kırmızı rengi bilmesi ölçülürken farklı nesneler arasından kırmızı olanı seçmesi istenir. Gözlem formuna olumlu ve olumsuz davranışlar kaydedilir (meb, 2018 a: 12-13).

Ülkemizde zihin engelli öğrenciler normal öğrencilerle aynı ortamda eğitim almamaktadırlar. Kaynaştırma uygulamaları hafif düzeyde öğrencilere yapılmaktadır. Buda yetersiz kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde özel eğitime ihtiyaç duyun öğrencilere doğrudan yönlendirme yapılmaz. Zihin engelli öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmasında normal eğitim programının uygun olup olmadığına bakılarak özel eğitime yönlendirilirler. Ülkemizde 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye göre

özel eğitim okullarındaki uygulamalar gelişmiş ülkelerle paralellik göstermektedir. Bu kararnamenin maddeleri çağdaş anlamda özel eğitim kurumlarında işleyişe cevap vermektedir. Fakat uygulamada pek çok aksaklıklar görülmektedir. Özel eğitim öğrencileri iletişim, bilişsel, fiziksel, duygusal ve sosyal anlamda farklılık gösterirler. Öğrencinin uzun süre izlenmesinden sonra öğrenci hakkında fikir sahibi olunabilir. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler farklı alanlarda yetenekli olabilirler. Öğrencilerin yetersizlikleri üzerinde durulduğu için sınıflarda yetenekleri göz ardı edilmektedir. Zihin engelli öğrencilerin yapabildiklerini keşfetmek eğitimleri için çok faydalı olacaktır. Zihin engelli öğrencilerin farklılıkları üzerinde durularak özel eğitim verilmelidir. Zihin engelli öğrencilerin benzer özellikleri vardır. Bu benzer özelliklerin bilinmesi farklılıkları üzerinde durulmasına engel olmamalıdır.

Ağır derecede zihin engelli öğrenciler için kavram öğretiminde ipuçları sistemli olarak azaltılarak yapılır. İşitme engelli öğrencilere görsel materyaller artırılarak öğretim vermek yerinde bir karardır. Özel eğitimde çalışan öğretmenler öğretme sürecinde sistemli planlama, uygulama ve değerlendirme yapmak zorundadır. Tüm öğretmenlerin öğretimi planlamak, uygulamak ve değerlendirmek en temel görevidir. Özel eğitim öğretmenlerinin bu anlamda kullanacakları öğretim yöntemleri farklılık göstermez. İyileştirici, telafi edici yöntemler uygulanmalı ki zihin engelli öğrencilerin yetersizliklerini engele dönüştürülmesin. Son zamanlarda dünyada ve ülkemizde özel eğitim öğretim yöntemleri keşfedildi. Bununla birlikte özel eğitim öğretmenleri zihin engelli öğrencilerin yapamayacakları düşüncesinden çıkılarak, zihin engelli öğrencilere öğretilebileceği düşüncesi içerisinde olunmaya başlanmıştır. Zihin engelli öğrenciler aileleri ve çevreleriyle birlikte düşünülmelidir. Teknolojinin gelişmesi ile zihin engelli öğrencilerin öğretim yöntemleri kolaylaşmıştır. Amerika' da özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler normal sınıflarda 10 öğrencinin yedi tanesini oluşturmaktadır. Bizim ülkemizde uygulamada bu konunun yetersizliğini rakamlar ortaya koymaktadır. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler toplumla bütünleştirilmelidir.

2000 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 8. maddesine göre özel eğitime ihtiyaç duyan ve normal öğrencilerinin anasınıflarına kayıt edilmesi gerekirken pek çok yönetici anaokullarına zihin engelli öğrencileri

almamaktadır. T.C. Anayasasının 42. maddesinde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitimleri devletin görevleri arasındadır. Özel eğitim öğrencileri ülkemizde çocuk nüfusunun %20'sini oluşturmaktadır. Özel eğitim öğrencilerin eğitimi ile ilgili genelgede 1987 yılında yer almış fakat eğitim zorunlu olmamıştır. 1997 yılında 573 sayılı kanun hükmünde kararnamede anasınıfı eğitimi 37-72 aylık öğrencilerde zorunlu hale getirilmiştir. 1990 yılından sonra sivil toplum örgütleri konuyu detaylı olarak ele almıştır. Küçük adımlar destek eğitim programı Avusturalya'da uygulanmaya başlanmış, İstanbul zihinsel özürlüler destek derneği tarafından Türkçeye çevrilerek ve üniversitelerle işbirliği yapılarak sekiz ciltlik program özel eğitim öğrencilerinin ailelerine özel öğretim uygulama yöntemleri anlatılmıştır (Eripek, 2002: 4-40).

Zihin engelli öğrencilerinin kolay öğrenebilmeleri için "Yanlışsız Öğretim Yöntemleri" kullanılmaktadır. Zihin engelli öğrencinin hatalarının üzerinde durmadan öğrencinin vermiş olduğu olumlu yanıtlardan yola çıkılarak yapılır. Yöntemi uygulayan kişi zihin engelli öğrencinin gelişim seviyesine göre, beceri analiz kayıt formu oluşturularak tümevarım yöntemi ile yapılır. Çalışmayı gerçekleştiren kişi zihin engelli öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ipucu ve model olma yöntemlerini kullanmalıdır. Bu yöntemle zihin engelli öğrencinin hata yapma olasılığı aza indirilir. Zihin engelli öğrenci ile öğretmenin ilişkisi yoğun olduğu için iletişim güçlüdür. Bu nedenle etkili bir öğretim yöntemidir. Zihin engelli öğrencilerin olumsuz davranışları görmemeye çalışır. Uygulayıcının yönelttiği yönergeye hedef uyaran denir. Örneğin "kırmızı nesneyi göster" demesidir. Davranışla ilgili olarak en yerinde zamanlama ile ipucular zihin engelli öğrenciye kontrollü ve kontrolsüz bir biçimde verilebilir. Zihin engelli öğrenciye davranışı nasıl yerine getireceği uygulayıcı tarafından sözel ipucu, mimik ve jestlerle yardım alınarak yapılabilir. Zihin engelli öğrenciye dolaylı ve dolaysız olarak hatırlatma yapılarak ipucular gerçekleştirilir. Tepki aralığı ise zihin engelli öğrencinin cevap verme süresinin 4-5 saniye beklenmesidir. İkinci kez yönergenin tekrarlanması için geçen süredir. Aşağıda yanlışsız öğretim yöntemleri verilmiştir.

Sabit Bekleme Süreli Öğretim Yöntemi: Bu yöntemde yönerge verildikten sonra zihin engelli öğrencinin doğru yanıt vermesi için kontrollü ipucu verilir. Sistemli bir

şekilde ipuçlarının süreleri uzatılarak zihin engelli öğrencinin yardımsız olumlu tepki vermesi sağlanır. Zamanla yardım silikleştirilir. Uygulamada oldukça kolaylık sağlayan ve geri dönüt açısından en etkili yöntemdir.

Artan Bekleme Süreli Öğretim Yöntemi: Bu yöntemde yönerge ve kontrol edici ipucu arasındaki yardım süresi sistematik olarak uzatılarak zihin engeli öğrencinin doğru tepki vermesi beklenir. Diğer kontrol edici ipucunun bekleme süresi denemelerinde süre 1 ve 2 saniye artırılarak doğru tepki verene kadar öğretim tekrar edilir.

Davranış Öncesi İpucu Ve Sınama Öğretim Yöntemi: Bu yöntemde yönerge ve kontrol edici ipucu birlikte öncelikle deneme yapıldıktan sonra verilir. İpucular ortadan kaldırıldıktan sonra yönerge verildiğinde zihin engelli öğrencinin doğru tepki verip vermediğine bakılır. Araştırmalar bu yöntemin her yaş grubuna uygulanabilirliğini kanıtlamaktadır. Ayrıca bu öğretim yönteminde görsel materyaller ipucu olarak kullanılabilir.

Davranış Öncesi İpucu ve Silikleştirme Öğretim Yöntemi: Bu yöntemde kontrol edici ipucu ve yönerge birlikte verilerek zamanla davranış öncesi ipucu yok edilir. Sistemli bir biçimde ipucular planlanmaz. Hafif düzeyde zihin engelli öğrenciler de her yaş grubuna uygulanabilir.

Aşamalı Yardım Öğretim Yöntemi: Bu yöntemde öncelikle kontrol edici ipucular verilir. Çalışma sonrasında kontrol edici ipucular verilmez. Bu öğretim yöntemi davranış öncesi ipucu ve silikleştirme öğretim yöntemine ve diğer yöntemlere benzemektedir. Zihin engelli öğrencinin performansına göre kontrol edici ipucunun çeşitlerinin ve sayısının duruma göre karar verilmesi bu yöntemi diğer yöntemlerden ayırır. Uygulayan kişi zihin engelli öğrencinin doğru tepki verdiğine inanırsa ipucu vermeyi sonlandırır. Aşamalı yardım yöntemi ile birleştirilerek zihin engelli öğrencide bağımsız davranış gösterme yetisi kazandırılabilir.

Eş Zamanlı İpucuyla Öğretim Yöntemi: Bu öğretim yöntemi üzerinde fazlaca araştırma yapılamamıştır. Zihin engelli öğrenciye kontrol edici ipucu yönergeden sonra verilir. Zihin engelli öğrenci kontrol edici ipucu model olunarak verilebilir. Bu yöntemde sürekli kontrol edici ipucunun sunulması zihin engelli öğrencilerin bağımsız tepkilerinin ölçülmesi zorlaştırır. Ancak uygulama sonrasında

değerlendirmelerde zihin engelli öğrencilerin bağımsız tepkileri belli olur. Eş zamanlı ipucu öğretim yöntemi davranış öncesi ipucu ve test yöntemine benzerlik gösterse en önemli farkı, kontrol edici ipucunun sürekli kullanılması, davranış öncesi ipucu ve sınama öğretim yönteminde kontrol edici ipucunun gerektiği zaman kullanılmaktadır. Bu nedenle çalışma sırasında geri bildirim alma olanağı düşüktür. Eş zamanlı ipucu öğretim yöntemi sabit bekleme sureli öğretim yöntemi ile benzer özellik taşır.

Giderek İpucunu Arttırma Öğretim Yöntemi: Bu öğretim yöntemi dört aşamada gerçekleştirilir. İlk olarak en az üç adet seviye ipucu verilir. Öncelikle zihin engelli öğrenciye herhangi bir ipucu vermeden tepki vermesi istenir. İkinci olarak zihin engelli öğrencinin davranışına göre en az 2 kontrol edici ve daha fazla kontrol edici ipucu verilerek seviyeler arasındaki bekleme süresi önemlidir. Yönerge ilk ipucu ile birlikte verilerek zihin engelli öğrencinin tepkisinin beklendiğini söylenir. Üçüncü ve dördüncü aşamada zihin engelli öğrencinin doğru tepki vermesini gerçekleştirecek kontrol edici ipucunun ve beceri yönergesinin verilmesidir. Uygulayıcının sıra ile verdiği ipucunun verilmesinden önce ve sonra zihin engelli öğrenciye bağımsız tepki süresi verilir. Son olarak ta ipucu sıralamasında hangi ipucu da davranışın gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın zihin engelli öğrencilerin doğru tepkileri pekiştirilir. Bu yöntemde kontrol edici ipucular arttırılarak verildiği için öncelikler az ipucu verilerek başlanır. Daha sonra kontrol edici ipucular artırılır. Zihin engelli öğrenci davranışa bağımsız olarak tepki verene kadar uygulanır.

Giderek İpucunu Azaltma öğretim Yöntemi: Bu yöntemde en yüksek seviyede yardım sağlanır. Zihin engelli öğrencilerin doğru tepkide bulunması kadar en fazla kontrol edici ipucu verilerek çalışmaya başlanır. Zamanla kontrol edici ipucular verilmez. Bu yöntem üç aşamada gerçekleştirilir. İlk olarak çalışmayı uygulayan kişi hedef uyaranla birlikte en az iki kontrol edici ipucu belirlenerek zihin engelli öğrencinin bağımsız tepki verene kadar kontrol edici ipucular tekrarlanır. İpucular aşamalı olarak verilir. Değerlendirme aşamasında ölçütler belirlenerek öğrencilerin bağımsız tepkiler ölçülür. Zihin engelli öğrenci hedef davranışı yerine getirene kadar öğretim tekrarlanır (Tekin, 1999: 87-96).

Görüldüğü gibi zihin engelli öğrencilerde pek çok öğretim yöntemi vardır. Fiziksel yardım, sözel ipucu, Aşamalı yardımla öğretim tüm bu yöntemlerin amacı zihin engelli öğrenciye bağımsız olarak yönergeyi gerçekleşmesini sağlamaktır. Zihin engelli öğrenciler istenilen gelişim seviyesine geldiğinde ipucular azaltılarak, sözel ipucu verilmez. Davranışı süreç içerisinde bağımsız olarak yapması hedeflenir. Eş zamanlı öğretim yönteminde yönerge verildikten sonra hemen doğru cevap verilir. Bu yöntem zihin engelli öğrencinin hata yapma olasılığı ortadan kalkmaktadır. Tüm bu yöntemlerden çıkarılan sonuç zihin engelli öğrencilerin yapamayacağı fikrini ortadan kaldırmaktadır. Buda ancak öğretmenin, ailenin ve çevrenin özverisi ile mümkündür. Devletimizin de uygulamalarda oluşan problemleri kontrol ederek zihin engelli öğrencilerin yaşamına olumlu yönde dokunması gerekmektedir. Güzel okul ortamları oluşturmak çok önemlidir. Zihin engelli öğrenciler çevresiyle özeldir. Özel eğitim kurumlarında çalışan personelin tabandan tavana kadar denetlenmesi son derece önem arz etmektedir. Bu konu toplumda bulunan bireylerin vicdanı ile ilgilidir.

2.2. Görsel Sanatlar Eğitimi

Sanatçı olmak; çizgi, ışık, renk, perspektif, düzen gibi ana elemanları bilen kişi olmak dışında bu elemanları kullanarak insan ve topluma özgü gerçekliği yansıtmaktır. Sanatçı öncelikle gerçeği duyan, kazanılmış bilgi ve deneyimleri duygularına göre yorumlayarak ürüne dönüştüren kişidir (Şaylan, 2020: 83). Görsel Sanat eğitimi ise, öğrenciyi estetik haz duyan, biçimleri algılayan, öğrenirken eğlenen ve duygularını coşkulu bir biçimde ifade edebilen bireyler olarak yetiştirmeyi amaç edinir. Sanat eğitimi sadece sanatçı yetiştirmek anlamına gelmez. Sanat eğitimi alan her bireyin yaratıcılığı gelişerek bilişsel ve duygusal olarak gelişen, duygularını sanat eğitimi yoluyla ifade eden bireyleri topluma kazandırmaktır. Görsel Sanat eğitiminin amacı ince ruhlu bireyleri oluşturarak, bireyin bağımsız, dengeli, çağdaş ve hassas bir toplumun meydana getirilmesi çabasıdır. Görsel Sanat eğitimi bireye bağımsız anlatım imkânı verir. Sanayileşme süreci içerisinde yaratıcı bireylerin tutunabildiği için sanat eğitimi ile yoğurulması gerekmektedir (Akgün, 2022: 12). Sanatsal yaratıcılık kolaylıkla tanımı yapılamayan bir kavramdır. Bireyin hangi becerisi ve özelliğinin sanatsal yaratıcılık açısından

belirleyici olduğu değişebilir. Özgünlük, ifade gücü ve bireysel özellikler sanatsal yaratıcılığı bireysel olarak tanımlarken, estetik haz duyma toplumsal yönünü belirler (Şaylan, 2020: 82). Görsel Sanat eğitimi yoluyla birey sanatsal çalışmalarla kendini ifade eden dili bularak, keşfederek, yaratıcı fikirler bulur. Sanatsal çalışmalar beynin bir bölümünü çalıştırmakla kalmaz beynin tüm bölümlerini çalıştırarak öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunur. Bu nedenle Görsel sanat eğitimi öğretim programları içinde en çok önem verilmesi gereken alandır. Görsel Sanat eğitimi yoluyla pek çok algı şekillenerek harekete geçer. Görsel Sanat eğitimi, öğrencilerin yaşadıkları dünyayı anlama, sorunlarına çözüm önerileri getirme, duygularını ifade etme becerilerini geliştirir. Kısaca sanat eğitimi topluma hayat verir. Görsel Sanat eğitimi alan bireyin duyu organları gelişirken, birey fiziksel, bilişsel olarak ileri gider. Aynı zamanda birey toplumsal olarak ta gelişirken, güzel olanı seçme yetisinde artış olur. Görsel sanatların farklı alanları bireyin gelişim ve öğrenme alanı, düşüncelerin özgürce ifade etme fırsatı verir. Zihin engelli öğrenciler rahat huzurlu sanat ortamlarında iyileştirilmeleri için faydalanılması gereken çok önemli bir alandır. Görsel Sanat eğitimi zihinsel engelli öğrencilerin toplumsal ve duygusal yönden eğitimleri ile birlikte düşünülmesi gerekir (Şahin, 2015: 28).

2.2.1. Kazanımları Amaç ve İlkeleri

Görsel sanatlar dersinin amaç ve ilkeleri teknolojinin hızla değişmesi sonucunda verilen eğitiminde yenilenmesini gerektirmektedir. Öğrenme öğretme faaliyetlerinin de bilimin ve teknolojik ihtiyaçların ışığında eğitimin yenilenmesi ve bireyin gelişmesine katkı sağlar. Görsel sanatlar eğitimi bilgiyi üreten günlük yaşamda kullanabilen, problemlere çözüm bulan, sorgulayan, girişken, kararlı, insanlarla iletişim kurabilen, karşısındaki kişinin duygularını anlayabilen yaşadığı toplumun kültürü ile bağını koparmayan donanımlı bireyler yetiştirmeyi hedefler. Görsel Sanatlar Öğretim Programı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. Maddesinde bulunan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve İlkelerine göre hazırlanmıştır (meb,2018d: 4). Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilen görsel sanat eğitimi bireyin özgünlüğünü ve yaratıcılığını koruduğu için genel eğitim içerisinde önemli bir yere sahiptir (Akgün, 2022: 131). Her yaş grubuna verilmesi gereken sanat eğitiminin bireye sağladığı kazanımlar yaşamının tüm evresinde

kullanmasına yardımcı olur. Görsel sanatlar eğitiminin İlköğretimden ortaöğretime kadar öğrencilerin bireysel olarak gelişim seviyelerine uygun bedensel, zihinsel, duygusal olarak desteklemek, ahlaklı, kimlik sahibi, öz güvenli ve günlük yaşamda ihtiyaç duyduğu temel bilgileri kazanabilen, estetik duyarlılığa ve temel becerilere sahip üretken bireyler yetiştirmek en temel amacıdır. Türkiye Yeterlilik Çerçevesinde (TYÇ) öğrencilerin milli ve manevi değerleri benimseyen disiplinler arası iletişim kuran ilgi ve yetenekleri ölçüsünde meslek edindirmek, bir üst eğitim kurumuna ve hayata hazır hale gelmelerini sağlamaktır (meb, 2018d: 5).

Her çocuk yaratıcı olduğu gibi, farklı algısı ve duygu dünyası içerisinde önceki yaşam tecrübelerini kendi içerisinde barındırır. Uygulamada bireysel farklar gözetilerek sanatsal olarak yüzey ve hacim çalışmaları yaptırılmalıdır. Sanat eğitimi farklı disiplinlerle işbirliği ile bu disiplinlerin aralarında bütünlük oluşturularak, öğrencinin kendisini ortaya koymasına yardımcı olmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi öğrenci merkezli olup, bireyin gelişim basamaklarına uygun olarak çalışma süresi içerisinde uygulamaları ilgi çekici hale getirilerek öğrenme öğretim yöntem teknikleri ele desteklenmelidir (Akgün, 2022: 13).

2.2.2. Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri

Görsel sanatlar dersinde ölçme değerlendirmede öğretmen herkes için standart bir değerlendirme yapmamalıdır. Çeşitlilik ve esneklik, öğrencinin çevresi, bugüne kadar aldığı eğitim, dersin içeriği, okulun fiziksel ve kültürel yapısı öğrencileri etkilediği için ölçme ve değerlendirme konusunda uygulamanın etkililiği sağlamak görsel sanatlar öğretim programından değil öğretmenlerden istenir. Bu anlamda görsel sanatlar öğretmenleri öğrencilerin özgün ve yaratıcılık tarafını ortaya çıkarmalıdır.

Görsel sanatlar öğretim programında ölçme ve değerlendirme uygulamalarını değerlendirme ilkeleri şunlardır:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programı mümkün olduğu tüm içeriklerin kazanımlarını içinde bulundurmalıdır.

2. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programı, ölçme süresinde kullanılan ölçme araç ve yöntemleri öğretmene kesin hatlar yol göstererek, ölçme ve

değerlendirme materyalinde araç ve yöntem teknik olarak akademik standartlar içerisinde olmalıdır.

3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme eğitimin en önemli parçası olarak eğitim süreci boyunca yapılmalıdır.

4. Öğrencinin bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran tek tip yöntem kullanmayan ölçme yapmak gerekmektedir.

5. Değerlendirmede öğrencinin bilişsel ölçümlerin dışında duygularını dikkate alarak yapılmalıdır.

6. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla yapılmalıdır.

7. Öğrencilerin başarı durumları zaman içerisi de değişeceği ölçme ve değerlendirme konuları süreç içindeki değişimleri göz önünde bulundurulmalıdır (meb, 2018d: 8).

Görsel sanatlar dersi baskıcı ve otoriter bir yaklaşımla verilmez. Değerlendirme yapılırken eğitim süreci göz önünde bulundurulmalıdır. Değerlendirmede sene başından sene sonuna kadar öğrenci bireysel olarak izlendikten sonra öğrenci hakkında karar verilmelidir. Ders süresinde öğrencide bulunan olumsuz davranışların nedenleri sebep sonuç ilişkisi içerisinde irdelendikten sonra değerlendirme yapılmalıdır. Objektif bir yaklaşım içerisinde adil bir değerlendirme olmalıdır.

Görsel sanatlar dersi öğrencinin ekonomik koşularıyla ilgili bir derstir. Bu anlamda malzeme getirmeyen öğrencilerin ayrımı titizlikle yapılmalıdır. Okul idaresinden dersin işlenişine yardımcı olacak araç gereçlerin temini ile atölye ortamını zenginleştirerek öğrencilerin dersi sevmelerine katkı sağlanmalıdır.

Görsel sanatlar öğretmeni de öğrenci hakkında değerlendirmesini diğer unsurlardan etkilenmeden tarafsız yapmalıdır. Görsel Sanatlar dersinde öğrenciler, sanatsal çalışmaları yaparken sanatın doğası gereği, yaparak ve keşfederek öğrenmeyi gerçekleştirirler. Program, öğretmenlere önemli ölçüde esneklik sağlamasının yanı sıra iyi planlanmış çalışmaları gerekli kılmaktadır. Bu çalışmalar planlanırken öğrenci merkezli bir yaklaşım ile öğrencinin özgürlüğü ve özgünlüğünü keşfederek öğrenme imkânı kısıtlanmamalıdır (meb, 2018d: 13).

Toplumda özgürce kendi fikirlerine ifade eden bireyler yetiştirmek görsel sanatlar dersi kazanımlarından geçer. Gelecekte sorgulayan nesiller kendisine verilen bilgiyi doğrudan kabul etmez. Neden, niçin gibi sebep sonuç ilişkileriyle yaşamını şekillendirir. Toplum içerisinde sağlam kişilikli bireyler olarak yerlerini alırlar. Bu nedenle toplumda algılanan görsel sanatlar dersi boş zaman değerlendirme olarak görülmemelidir. Öğrencilerin doğru yetişmelerinde eğitimin can damarıdır.

Geçmiş ve gelecek arasında evrensel bağ kurmayı görsel sanatlar dersi aracılığı ile öğrenen öğrenciler duyuları ile nesneleri algılama ve anlamlandırma deneyimi yaşayarak kendi içerisinde yorumlarlar. Yorumlama kapasitesinin en temel belirleyicisi iletişimdir (Şaylan, 2020: 290).

Toplum olarak sanatın tanımını biliyoruz, fakat sanat ve sanat eğitiminin gerekliliği konusunda istenilen bilinç düzeyinde değiliz. Görsel sanatlar eğitimi bireyde yaratıcı düşünme, sorun çözme, sezgilerini geliştirme, araştırma becerisi kazanma, çevre bilinci ve insan olduğunun farkına varmasını sağlar (Balamir, 2020: 15).

Görsel sanatlar dersi öğrencilerin kendilerini tanıyarak etkili iletişim kurmalarını destekler. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı öğrencilere sanat uygulamaları hakkında fikir sahibi olmalarını, çağdaş sanat malzemelerini kullanarak özgün çalışmalar yapmalarını temel tasarım elemanlarını ve ilkelerini çalışmalarında kullanarak, Sanat çalışmaları yoluyla estetik haz duyarak, gözlem yeteneklerini geliştirerek, sorgulayan ve hayal gücünü genişleten çalışmalar olarak yansıtması sağlanmaktadır.

Görsel sanatlar dersi teknik yöntemleri kullanarak, duygularını özgün sanatsal çalışmalara çevirerek, sanatın insanlığa faydasını anlayan, evrensel bakış açısı geliştiren bireyler olarak toplumun ilerlemesin de güzel sanatların yerini ve önemini öğrencilere kavratır. Yenilikçi, teknolojik gelişmeleri takip eden, sanat eserini inceleyen, doğayı koruyan, insanı seven ve saygı duyan, milli ve manevi duygularını evrensel bir bakış açısı içerisinde yorumlayan, kişiliği oturmuş bireyler olarak yetişmesini sağlar (meb, 2018d: 11).

2.2.3. Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Temel ve Özel Amaçları

Özel Eğitimde Görsel Sanatlar uygulama alanı süsleme sanatları, örgü, takı, süs eş yapımı, üç boyutlu seramik ve kil çalışmalarına yönelik becerileri kapsar. Uygulama alanında çizgi, biçim, renk, şekil, değer, doku, espas öğelerini iki boyutlu ve üç boyutlu çalışmalarda kullanmaktır. Bu çalışmalarda zihin engelli öğrencilerin oluşturduğu çalışmalarda bütünlük, özgünlük, vurgu, denge, zıtlık, ritim oran orantı ilkelerine uygun olarak estetik değeri olan çalışmalar meydana getirmektir (meb, 2022: 6).

Zihin engeli öğrenciler için geliştirilen Görsel Sanatlar Öğretim Programı zihin engelli öğrencilerin yaşam boyu kullanacakları bilgi ve becerileri kazanmalarını doğru kullanarak kendilerini bireysel olarak geliştiren, çevreleri ile etkili iletişim kurarak akademik yetkinliklerini, günlük yaşamda öz bakım becerileri gibi alanlarda geliştirerek bütünlük içinde amaca ulaşmaları için yapılandırılmıştır. Program yalın bir dille oluşturulmuştur. Tüm programlar uyumlu bir bütünlük oluşturur. Programın kazandıracağı amaçlar güncel, geçerli ve yaşamla ilişkilendirilir. Bu anlamda kalıcı öğrenmeyi sağlayan, önceki öğrenmeleri destekleyen öğrencilerin çevresi ile bütünleşen bireyler olmasını ön görür (meb, 2018a: 5).

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) disiplinleri, Özel eğitim çerçevesinde öğrencilerin bilişsel özelliklerine göre orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere göre aşağıdaki gibi ele almıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programına göre zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar dersi kazanımları aşağıda sıralanmıştır:

1. İki ve üç boyutlu çalışmalar, video, fotoğraf hakkında sanatsal gelişim sağlar.

2. Sanat ve kültür hakkında bilgi ve beceri sahibi olur.

3. Duygu, düşünceler sanat yoluyla ifade eder.

4. Görsel sanatlar aracılığı ile bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal anlamda gelişir.

5. Görsel sanatlar yolu uygulama yapma ve yaratıcılık becerileri gelişir.

6. Problem çözme becerileri gelişir.

7. Çevresini görsel olarak algılar.

8. Görsel sanatlar yoluyla sevgi, paylaşım ve sorumluluk duygusu kazanır.

9. Güncel kültür-sanat olaylarını takip eder.

10. Eğlenceli bir biçimde öğrenir (meb, 2018c: 6-9).

11. El-göz koordinasyonu sağlarlar.

12. Küçük kas becerileri gelişme gösterir.

13. Çalışması için gerekli araç-gereçleri tercihinde bulunur.

14. Çalışmasını yapmak için gerekli araç-gereçleri uygun bir biçimde kullanır.

15. Titiz çalışma alışkanlığı kazanır.

16. Duygu ve düşüncelerini motor becerileriyle ifade eder.

17. Çalışmasına ön hazırlık yapar.

18. Temel çalışma alışkanlığı kazanır.

19. Boş zamanlarını değerlendirerek iyi vakit geçirir.

20. Uygulamalarda öğretmeni ve arkadaşıyla iş birliği yapar

21. Sanatsal çalışmaları merak ederek ilgilenir.

22. Günlük yaşamında estetik haz duyar.

23. Ürettiklerinin maddi boyutunu algılar (meb, 2018b: 9).

Görsel sanatlar uygulama alanı zihin engelli öğrencilere görsel sanatların farklı alanlarında ürün ortaya koyma olanağı vererek duygu, düşüncelerini, gözlemlerini, yetenek ve yaratıcılıkları ölçüsünde kendilerini ifade etmelerini sağlar. Zihin engelli öğrencilerde Estetik algılarının artırılmasını, yaparak yaşayarak öğrenme faaliyeti gerçekleştirilerek zihin engelli öğrencilerin görsel algılarının artırılmasını

amaçlamaktadır. Zihin engelli öğrencilerin “Ben de toplum içerisinde üretken bir bireyim.” demesini desteklemektedir. Görsel sanatlar dersi öğrencilerin öğrenmelerini uygulamalarla kalıcı hale getirerek yaşam boyu kullanmalarını sağlamaktır (meb, 2022: 7).

Özel eğitimde görsel sanatlar dersi alan zihin engelli öğrenciler İki boyutlu çalışmalarda motor becerileri kazanarak alışkanlığa dönüştürür. Araç gereçlerini ekonomik bir biçimde kullanmayı öğrenir. Üretken bir biçimde yeni çalışmalar ortaya koyar. Renk bilgisini geliştirerek yeryüzündeki renkleri keşfeder. Gözlemlerini kendi duyguları ölçüsünde iki boyutlu çalışlara aktarır. Çalışmalarından zevk alarak öz güven duygusu artar. İnce motor becerileri gelişerek el ve göz kontağı kurar. Çevresindeki güzellikleri keşfederek nesnelerin formlarını lekelerine bakarak zevk almayı öğrenir. Görsel sanatlar dersinde zamanını verimli kullanmayı öğrenir. Arkadaşları ve öğretmeni ile iş birliği kurar. Görsel sanatlar dersinde kullanılan araç ve gereçleri tanıyarak özenli bir biçimde kullanır. Çalışmasına başlamadan önce ön hazırlık yaparak, temiz ve özenli bir biçimde çalışmasını tamamlar. Üç boyutlu uygulamalar için yoğurma materyallerini tanıyarak çalışma yapma yeteneği kazanır. Kağıt kesme, yırtma, katlama ve yapıştırma çalışmaları yapar. Öğrencinin makas kullanma becerisi artar. Kolaj tekniğinde çalışmalar meydana getirir. Çizgi çalışmaları yaparak, cetvel kullanmayı öğrenir. Renk bilgisi gelişerek renkler arasından istediği rengi seçer. Pastel boya, kuru boya, sulu boya, guaj boya ve parmak boya ile renkli çalışmalar yapar. Özgün baskı tekniklerini uygulamayı öğrenerek renkli çalışmalar meydana getirir. Hayal gücünü artıran çalışmalarla duygularını ifade eder. Vitray çeşitlerini öğrenir. Atık maddeleri toplayarak çevreye duyarlı hale gelir. Çalışmasını sergilemekten haz duyarak yarışma ve sergi faaliyetlerine katılır. Atölye, müze ve sanat galerilerini gezmekten zevk alarak sanatsal çalışmalara ilgi duyar (Öztürk, 2012: 26-27). Görsel sanatlar dersinin öğrenciye kazandıracağı uzun dönemli amaçlar ve kısa dönemli amaçlar vardır. Dersin amacını yerine getirilen davranışlar zihin engelli öğrencileri yaşama hazırlarken ayakları üzerinde bağımsız olarak kalmalarına yardımcı olur. Sanat yoluyla toplumda yer edinmelerini sağlayan en önemli dersler içerisindedir. Görsel sanatlar öğretmenlerini üstün çabası ile de zihin engelli öğrenciler yaşama tutunmakta zorlanmayacaklardır.

2.2.4. Zihin Engelli Öğrencilerin Görsel Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi öğrencinin duyusal, ruhsal olarak öğrencide iyileştirme sağlayan, eğitim faaliyetlerini gerçekleştirirken hayal gücünü geliştirerek motor beceri kazandıran eğitimdir. Sanat eğitimi ana sınıfından yükseköğretime kadar yaşamın her alanında yer almaktadır. Yaşam boyu süren sanat eğitimi bireyin yaratıcılığını geliştirir. Sanat eğitimi bireyin çevresiyle iletişim kurma, algısını geliştirme ve ürün ortaya koymasını sağlar. Bireye çeşitli disiplin alanlarını tanıma fırsatı verir. Yetişen yeni kuşaklara çevresine duyarlı, yaptığı çalışmadan estetik haz duygusu alan, gördüklerini yorumlayan ve kendini ifade edebilen çağdaş bireyler olarak topluma kazandırır. Çok yönlü çağdaş bir eğitim sistemi bilim dallarıyla bağ kurarak, bilim ve tekniğin önemini kavratır. Resim çalışmaları, öğrencinin yaşamındaki farklı zamanları kayıt altına alarak etrafında olan olayları izleyerek, hayal gücünü artırarak, zihinsel gelişimine yardımcı olur. Bireylerin birbirini anlamasını sağlarken, farklı kültürler arasında bağ kurar. Sanat renk, dil ve din ayrımı yapmadan evrensel bir iletişim dili yaratır. Sanat eğitimi sayesinde birey sosyalleşir çok yönlü bir kişilik geliştirerek fikirlerini beyan edebilir. Açık fikirli, çağına uyum sağlayan, birey duygularını ifade ederken kendi tanıyarak özgün çalışmalar yapar. Sanat eğitimi sayesinde empati kurabilen kuşaklar yetişerek toplumun bakış açısı değişir. Gelecek kuşaklar ezberci eğitimden kurtularak özgüvenli, üretken ve sorunlar karşısında çözüm oluşturan bireyler ülkeyi çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine taşır **(**Aydemir, 2010: 1-7). Doğru planlanmış sistemli bir eğitim toplumda her öğrencinin hakkı olduğu gibi zihin engelli öğrencilerine hakkıdır. Sanat eğitimi her yaş grubunda ve her gelişim seviyesin deki öğrenciler için gereklidir. Bu gerekliliğin en temel nedeni zihin engelli öğrencilerin kişilik gelişimlerini sağlarken, mutlu olmalarına yardımcı olmaktır. Zihin engelli öğrencilerde sanat eğitimi öğrenci merkezli ve tasarım amaçlı olmalıdır. Görsel sanatlar dersinde konular alan bilgisi içerisinde zihin engelli öğrencilere motor becerilerini, el göz koordinasyonlarını, nitelikli zaman geçirerek olumlu özellikler kazanmalarını amaçlar. Zihin engelli öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak konu seçimi yapılmalıdır (meb, 2018a: 10).

Zihin engelli öğrencilerin eğitimleri, çağdaş bir toplumda yaşamlarına devam edebilmeleri için bilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak devlet okullarına araç ve gereç

sağlamak nedeniyle bireysel ve kurumsal olarak gönüllülerin desteği ile sağlanmaktadır. Toplumda tüm bireyler gibi zihin engelli öğrencilerinde haklarını korumak, engellilere yönelik şiddet, vurdum, duymazlık, ötekileştirmek ve zihin engelli bireyin istismarı yasalardan dolayı hak kayıplarını önlemek için eğitimde izleme, takip ve bilinç oluşturmak için olumlu uygulamaları paylaşmak gerekir. Sorunlara çözüm önerileri sunmak için UNICEF tarafından desteklenen Engelli Çocuk Hakları konusu 2018 yılı Kasım ve Ocak ayları içerisinde Tohum Otizm Vakfı tarafından yürütülmüştür. Bu dönem içerisinde engelli bireylerin eğitimi ile ilgili BM ülke raporları izlenerek tekrar bir rapor oluşturulmuştur (Sucuoğlu, 2019: 24-41).

Bu tür çalışmalar engeliler için dünyada ve Türkiye'de bilinç oluşturacaktır. Duyarlı toplumlar ancak engelli bireylerin yaşamını kolaylaştırdıkları sürece var olabilirler. Görsel Sanatlar eğitiminde en önemli konulardan birisi üç boyutlu uygulamalardır. Üç boyutlu uygulamalar eğitimin her kademesinde ve her gelişim seviyesinde öğrenciye uygulanabilir.

Sanat eğitimi özel eğitimde zihin engelli öğrencilerin, üç boyutlu uygulamalar sayesinde özgün bir biçimde kendini ifade etmesine yardımcı olan en önemli araçtır. Üç boyutlu uygulamalar dokunma duyusuna hitap ettiği için zihin engeli öğrencinin stresini azaltır. Sanat eğitimi yoluyla zihin engelli öğrenci arkadaş ortamında birlikte hareket etmeyi yaşıtları ile olumlu duyguları paylaşarak motor becerilerini geliştirir. Uygulamalarda zihin engelli öğrencilerin dikkat dağınıklıkları azalırken hayal kurarak, yaptığı işten, bulunduğu ortamdan zevk almayı öğrenirler. Bir işi başlayıp bitirme hazzı yaşarlar. Üç boyutlu çalışmalar sayesinde zihin engelli öğrenci kendi dünyası ile yaşadığı dünya arasında bağ kurar.

Üç boyutlu uygulamalar yoluyla zihin engelli öğrenciler doğada var olan nesneleri tanırlar. Zihin engelli öğrencilere yarım bırakılan bir nesneyi tamamlamaları istenerek hayal güçleri genişlettirilebilir. Üç boyutlu çalışmalar sonunda nesneleri çizmeleri istenerek hayal gücü artırıcı çalışmalar tamamlanır. Elini ve kolunu resim yaparken kullanan Zihin engelli öğrenciler boyaya ve kile dokunarak etkinlikleri uygularken hareket kabiliyetleri gelişir. Zihin engelli öğrenci kopya ederken öğrenir. Önceleri basit nesneleri taklit etmeleri sağlanmalıdır. Örneğin

yuvarlak ve kare biçimler oluşturmaları istenmeli aşamalı olarak etkinliğin seviyesi yükseltilmelidir (Ersöz, 2006: 90-94).

Zihin engelli öğrenci öğrenme güçlüğü çekmez, öğrendiği bilgiyi unutur. Sosyalleştiği zaman, vücudunu, yaşadığı ortamı anlaması kolaylaşır. Bilinçli bir yol gösterme sayesinde taklit ettiği davranışlar kalıcı hale gelir. Sanat çalışmaları sayesinde iletişime açık olan Zihin engelli öğrencilerin davranışları alışkanlığa dönüşür (Sağırkaya, 2014: 26-27).

Zihin engelli öğrenciler günlük yaşamlarında diğer bireylerle iletişim güçlüğü yaşadıkları için duygusal anlamda empati kuramazlar. Gerçekte bulunan nesneleri rahat çizdikleri, gerçekte bulunmayan soyut kavramları çizemedikleri görülmektedir. Hayal etme yetileri engel durumlarıyla alakalıdır (Sarı, 2019: 899).

Göz kontağı kurmama, tepkisizlik, duygusallıktan uzak olma durumu zihin engelli öğrencinin davranış eksiklikleridir. Öğrenci kendini nasıl kontrol altına alacağı öğretildiği zaman soyut kavramları somutlaştırabilir. Soyut kavramlar sevgi ve barış kavramları sembolize edilerek resimsel olarak gösterilerek öğretilebilir. Basit geometrik biçimler aracılığı ile doğadaki nesneleri algılamaları kolaylaşarak, zihin engelli öğrenciler sakinleşirken hayal kurma yetileri gelişir. Zihin engelli öğrencilerin davranış problemleri sanat yoluyla çözülerek sanatsal çalışmalarında kendini geliştirmeleri sağlanır. Örneğin mandala çalışmaları merkezden başlayan belirli bir desenden oluşan basitten karmaşığa giden geometrik biçimlerdir. Desenin ortasından dışa doğru boyanan mandala Zihin engelli öğrencilerin stresini azaltırken sabrını artırır. Deseni öğrenci boyarken gözü ile takıp edeceği için el göz kontağı kurarak ince motor kaslarını geliştirerek hayal güçlerini kullanabilir (Özçekiç ve Şaykol, 2019: 138-139).

Zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi basitleştirilerek uygulanır. Yönergeler en yalın biçimde Zihin engelli öğrencilere verilir. Öncelikle öğrencinin performans (kaba) değerlendirmesi alınır. Performans değerlendirme sonrasında ders konusu belirlenir. Öğrencinin performans özelliklerine göre konu basitten zora doğru verilir. Öğrencinin gelişim seviyesine göre verilecek konunun bireysel eğitim planı hazırlanır. Öğrenciye uygun öğretim yöntem teknikleri belirlenerek uygulamayı gerçekleştirmesi sağlanır. Öğrencinin yönergelere verdiği doğru ve yanlış tepkiler

kayıt altına alınarak uygulama sonlandırılır. Zihin engellilere seçilecek Görsel Sanatlar dersi konuları basit ve öğrencilerin yapabilecekleri seviyede olmalıdır. Etkinlikler çeşitlendirilmeli ve öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde planlanmalıdır. Çok renkli kağıtlar, renkli evalar, çeşitli boyalar, yoğurma maddeleri temiz atık maddeler seçilebilir. Burada yapılması gereken zihin engelli öğrencilerin ilgilerini çekecek ve çabuk sıkılmalarını önleyecek araç gereç ve konu tercihi yapmaktır. Aynı konunun sürekli tekrarlanması Zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar etkinliklerinden sıkılmalarına neden olacağı için haftalık etkinlikler değiştirilmelidir. Etkinlikleri bağımsız yapması sağlanana kadar yılmadan tekrar edilerek Zihin engelli öğrencide istendik davranış değişikliği gerçekleştirilmelidir.

2.3. Zihin Engellilik

2.3.1. Tanımı ve Kapsamı

Zihin yetersizliği tanımı uzun yıllardan beri ele alınmıştır fakat bu konuya ilişkin tek bir evrensel tanım yapılamamıştır. Zihin engellilik göreceli bir kavram olması nedeniyle net bir tanımı yoktur. Zihin engellilik kalıtımsal, yada sonradan oluşan yapısal bozukluk yüzünden beyin gelişiminin durmasıdır. Zihin engellilik tedavi edilemez ve eğitim yoluyla engellilik ortadan kalkmaz. Yetersizlikleri telafi etmek için yaşamı kolaylaştıracak davranışlar kazandırılabilir. Zeka soyut bir kavram olduğu için tam olarak ölçülemez. Zeka testleri bireyin öznel özelliklerine göre değişir.

1959 yılında Amerikan Zihinsel Yetersizlik Derneği (AAMD) zihin geriliği, 0-16 yaşına kadar olan gelişim evresinde meydana gelen, normalin altında zihnin işlevindeki gerilik ve olumsuz davranışlar olarak tanımlamıştır. Zeka engelliliğini AAMD' nin fiziksel nedenlerden olduğunu ileri sürer. Zihin yetersizliği olan bireylerde tıbbı anlamda iyileşme olmaz (Ünalkaya, 2019: 26-28).

Zihin engelliliğin tanımın Dünya Sağlık Örgütü (WHO) normal altı sözcüğü ile ifade eder. 1920 yılında kurulan Amerika Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Derneği'nin (AAIDD) çalışmaları ile 1959 bir komite oluşturmuştur. Komite 1973 yılında Grossman' ın yapmış olduğu tanıma göre zihinsel engelliliği; gelişim dönemi olarak zihin fonksiyonlarının normalin altında ve davranışlarda uyum konusunda yetersizlik olarak tanımlamıştır.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan tanıma göre; zihinsel engellilik zekânın işlevinin belli nedenlerden dolayı sınırlanarak, 18 yaşın altındaki dönemlerde görülen sosyal ve akademik davranışların sınırlılığı olarak tanımlanır.

Zihin engelli bireyin konuşma yetilerine göre ilk kez Esquriol tarafından 1845 yılında üç grupta toplanmıştır. Zihin engellileri ses çıkaranlar, kısa cümlelerle iyi konuşamayanlar ve tek heceli sözler söyleyenler olarak tanımlamıştır. 19.yüzyılın başında Fransız Eğitim Bakanlığı Alfred Binet ve Thedero Simonla hazırladıkları çalışmada zekâyı bölümlere ayırarak Binet-Simon testinde zekâ yaşı kavramını kullanmışlardır. Standford-Binet Zekâ testlerinde ise 1939 yılında David Weschler tarafından ortaya atılan Weschler Zekâ Testleri ölçüt alınarak oluşturulmuştur. Zekâ testleri genel anlamda ölçüt olarak FSIQ'nin (Full Scale Intelligence Quotient) değerlendirmesini kullanır (Adanır, 2020: 6-10).

Engelliler topluma kazandırılması konusunda ciddi anlamda problemler yaşamaları, yaşadıkları hayatta fark edilmeden mutsuz bir biçimde çevreden soyutlanmaktadırlar. Son yıllarda ülkemizde engellilere bakış açısı değişmiştir. Engelli bireylerin insanca yaşamaları için haklarının korunması yer almaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde herkes eşit eğitim hakkına sahiptir bakış açısı eğitimde fırsat eşitliğinin gerekliliğini söylemektedir. Ülkemizde *"sağlık kurulu raporuyla asgari %20 özürlü olduğu tespit edilen işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal özürlü bireylerin; özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülmüştür*" (Çalış, 2019: 19).

Zihinsel engelliler zeka (IQ) testlerine göre sınıflandırılır. 70-55 arası Debil; hafif geri eğitilebilir. 55-35 arası Embesil; orta geri öğretilebilir. 35-25 arası İdiot; ağır geri bağımlı. 25 altı İdiot; çok ağır tam bağımlı olarak ayrılmıştır. Biyolojik yaştan bağımsız olarak, zihin engelli öğrenciler farklı gelişim seviyelerde olmaları çevresel etkenlere ve öğrenme hızlarına bağlıdır (Ünalkaya, 2019: 29).

Zihin engellilere, psikopat, deli, aptal, geri zekalı gibi kötü sözlerle adlandırmak eğitimli insanlar içerisinde bile yaygındır. İyi niyetli olmak saygı sorununu halletmez. Zihnin yetersizliklerini adlandırmadaki zorluğumuz, yetersiz kelime hazinemizden kaynaklanmamaktadır. Ulusal Akıl Enstitüsüne göre sağlıklı,

dört Amerikalı yetişkinden birinin tespit edilmiş zihinsel rahatsızlıkları vardır. Dünya Sağlık Örgütü yüz milyonlarca insanın zihinsel engellerle sağlık kuruluşuna başvurduğunu belirmektedir. Zihin engellilik durumu, öğrenme güçlükleri şeklinde tanımlanabilir. Zihin engelliler konuşma, yazı yazma, hayal kuramama yetersizliği olarak tanımlanabilir.

Engellilik tanımı ilk olarak 1952'de Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından DSM Kılavuzunda yayınlanmıştır. Çeşitli yenilikler Romen rakamıyla DSM-II (1968), DSM-III (1980), DSM-IV (1994) DSM, V' te (2013) belirtilmiştir. DSM-III bu süreçte önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Bunun sonucunda zihin engellilik anlaşılmaya ve konuşulmaya başlanmıştır. Zihin engelliler kamusal ve özel yaşamda dışlanmadan yerini almıştır. DSM kılavuzu her türlü zihin engelli bireyi tanımlamak için kullanılmıştır (Price, 2010: 117-123).

Zihin engelli bireyleri tanımlayan kavramlar zaman içerisinde değişmiştir. İlk önceler idiot, embesil ve moron gibi terimler kullanılırken 1960 yılında eğitilebilir ve öğretilebilir sözcükleri eski kavramların yerine geçmiştir. Zamanla zihin engeli, zihinsel engelli ve zihinsel yetersizlik kavramları kullanılmaya başlamıştır. Amerika'da çıkan özel eğitim yasasında bu kavramlar yerine "zihinsel engeli olan çocuk" veya "zihinsel yetersizliği olan çocuk" olarak ifade edilmiştir. Ülkemizde son yıllarda zihinsel engelli olarak ifade edilmektedir. Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlik Birliği'nin yaptığı tanım Türkiye'de yasalarda kabul edildiği gibi zihinsel yetersizliği olan birey olarak ifade edilmektedir. Zihnin fonksiyonunun ortalamasının altında kavraması, uyum yetisi zayıf, gelişimsel olarak sınırlı birey olarak ifade edilmektedir.

Zeka, genel olarak akıl yürütme, planlama, problem çözme, soyut düşünme, karmaşık düşünceleri anlama, hızlı öğrenme olarak tanımlanır. Zihin engellilik toplumda uyumsuz davranışlar olarak ortaya çıkar. Zeka testleri ile ölçülen ortalama normal bireyler 100 olarak kabul edilerek, zihin engeliler 2 standart sapma alttadır. 1 standart sapma 15 puandır. Normal bireylerin uyumlu davranışları günlük yaşamda kendisi için kullandığı becerilerdir. Bu uyum davranışları 10 maddeden oluşmaktadır. Uyum davranışları ölçeklerle ölçülür. İlk kez 1937 yılında yapılmış tanım da bireyin yaşadığı çevreye uyum sağlayamaması eklenmiştir. 1959 yılında

Heber'in zihin yetersizliği için zeka puanının ortalamanın standart sapmanın altındaki uyumsal davranışı olarak tanımlamıştır. 1973 yılında Grossman ortalamadan 2 standart sapma olarak düşürmüştür. 1977 yılında IQ puanının 70'in üzerinde olsa da uyumsuz davranışlarında fazlalık gösteren bireye zihin yetersizliği tanısı konulabileceğini söylemiştir. 2002 yılında 10 uyum davranışı kavramsal, sosyal ve pratik beceri olarak 3 alana toplanmıştır. Yurt dışındaki hastanelerde ve Türkiye'de bu tanım kullanılmaktadır (Sucuoğlu, 2010).

Zihin engelli bireyler M.Ö. 1550 yılında papirüs üzerine yazılan hiyeroglif yazısında Thebes zihin engelliliği bilimsel olarak tanımlamıştır. Beynin hasar görmesinde kaynaklı olarak zeka ve fiziksel olarak işlev bozukluklarını anlatarak, bedensel fonksiyon kayıplarına işaret edilmektedir.

Rönesans döneminde Paracelsus adındaki İsviçreli doktor zihin engelli birey ile akıl hastalarını tanımında ayırmıştır. Yine Felix Platter isimli doktor bebeklik döneminde görülen dikkati dağınık öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler olarak belirtmiştir.

Din adamı Martin Luther zihin engellilere kötü tutumları olan kişileri duygusuz görmüştür. 20. yüzyılda zihin engelliliğin genetik olduğu düşünülerek bu bireyler kısırlaştırılınca bakım evleri kapatılmıştır.

1930 yılında klinik ve eğitim alanındaki gelişmeler nedeniyle zihin engelli bireylere iyi davranılmıştır. 1950 yılında özel eğitime önem verilmiş, 1960 yıllarda normalleşme olmuş 1970 yılında ise zihin engelliler normal sınıf ortamında kaynaştırma eğitimi adı altında eğitimleri yapılmıştır. 1990 yılından sonra yenilikçi bir yaklaşımla tedavileri, eğitimleri ve hakları konusunda yeni yasalar çıkartılmıştır (Şinikoğlu, 2017: 5).

2.3.2. Sınıflandırılması

Zihin engelli bireyler genel olarak üç grupta toplanmaktadır.

Eğitilebilir: Zeka Puanı 50-70 arası olan okuma yazma ve matematiği yapabilen bireydir. Sosyal, iletişim ve iş becerileri olan ve toplumda bir işte çalışarak yaşamlarını bağımsız sürdürürler.

Öğretilebilir: Zeka Puanı 25-50 arası olan akademik becerileri den ziyade yaşam becerileri ve sosyal becerileri olan, bağımsız olarak yaşayamayan bireylerdir. Zeka Puanı 25'den düşük olan bireyler ağır derecedeki zihin engellilerdir. Bağımsız olarak yaşayamazlar. Bu öğrencilere özel eğitim de öz bakım, motor beceriler ve konuşma eğitimi verilebilir (Sucuoğlu, 2010).

Zihin Engelli Öğrenciler: Hafif ve orta düzeyde zihin engelli öğrenciler, ağır ve çok ağır düzeyde zihin engelli öğrenciler olmak üzere dört grupta toplanabilir. 50-70 zeka puan arası hafif zihin engellilik düzeyi 50 ve 50 puan altı orta ve ağır zihin engelli olarak tanımlanır. Aşağıda zihin engelliliğin sınıflandırması yapılmıştır.

Hafif Düzeyde Zihin Engelliler: Ortalama zeka test sonuç puanları 50-69 arasında bulunan bireylerdir. 8-10 yaş zekasına sahiptirler. Normal bireylere yakın fiziksel özellikleri vardır. Toplumdaki normal bireylerden çoğu zaman ayırt edilemezler. Akranlarından % 60 oranında öğrenme güçlüğü yaşarlar. İletişim kurma yetileri, motor becerileri ve akademik öğrenme kapasiteleri geridir. Fiziksel rahatsızlıkları bulunmadığı için geç fark edilirler. Özel eğitime verilerek ve vasilerinin gözetiminde yaşamlarını sürdürebilirler. İsim, telefon numarası ev adreslerini öğrenebilirler. Değişen durumlara adapte olamadıkları için empati kuramazlar. Pek çoğu sadece öz bakım becerilerini ve basit günlük işleri bireysel olarak yapabilirler. Özel eğitimle özellikleri geliştirilebilir. Anlık durumları anlayamadıkları için topluma uyum sağlayıp karar veremezler.

Orta Düzeyde Zihin Engelliler: Orta düzeyde zihin engellilerin ortalama zeka test sonuç puanları 35-49 arasında bulunur. 6-8 yaş zeka seviyesine sahiplerdir. Özel eğitimle geliştirilebilirler. Normal gelişim seviyesindeki çocuklara gelişim seviyesi olarak hiçbir zaman ulaşamazlar. Sadece fiziksel olarak yaşıtları gibi gözükürler. Rahatsızlıkları ölçüsünde büyük, küçük motor becerileri ile el göz koordinasyonları doğru orantılıdır. Yaşıtları normal çocuklar arasında olmaları gelişimlerini olumlu yönde destekler. Zihin engelli öğrenciler bilişsel olarak karar verme yetisine sahip değillerdir. Meslek edinebilmeleri için fiziksel ve bilişsel olarak eğitimle geliştirilmiş olmaları şarttır. Basit bilgileri zaman içerisinde güçlük çekerek öğrenebilirler. Bu öğrenciler çoğu zaman vakitlerini boşa harcarlar. Bu öğrencilerin normal öğrenciler gibi eşit eğitim hakkına sahiptirler. Özel alt sınıflarda ya da kaynaştırma eğitim

alırlar. Ailelerinin ilgisi evde eğitime devam etmeleri öğrencilere önemli kazanımlar sağlar. Basit cümleler ile öğrenmeyi gerçekleştirebilirler (Karakaş, 2018: 59-63).

Ağır ve Çok Ağır Düzeyde Zihin Engeliler: Doğumdan sonra rahatsızlıkları tespit edilen zeka test sonuç puanları 20-34 arası olan, öz bakım becerilerini bireysel olarak yapamayan yaşamları boyunca özel eğitime ihtiyaç duyan, konuşma ve denge problemleri yaşayan öğrencilerdir. Öğrenciler uygulama merkezlerine devam ederek, topluma uyum becerileri çok olmamakla birlikte geliştirilebilirler. Meslek ve sanat dersleri ile motor becerileri geliştirilebilir. Öğrencinin ailesine bağımlılığı azaltılabilir. Çok ağır düzeyde zihin engelli bireyler öz bakım becerilerini yerine getiremeyen ailesinin bakımına muhtaç, okul da eğitim alamayan, toplumla iletişim kuramadan yaşamlarını sürdürürler. Engel durumları farklı fiziksel özelliklerine de yansımıştır (Tiryaki, 2019: 10).

Down Sendromlu Zihin Engelliler: Down Sendromlu öğrencilerde genetik olarak 46 değil 47 kromozom bulunur. Ortalama 800 doğumda birinde görülen rahatsızlığın 1930 yılında kromozom bozukluğu olduğu anlaşılmıştır. İlk kez 1866 yılında İngiltere'de Dr. John Langdon tarafından ortaya atılmıştır. Daha eskiye gidilirse 16. yüzyılda Down sendromulu kişilerin portrelerine rastlanmaktadır. Arkeolojik kazılarda Down Sendromlu bireylerin kafatasına rastlanmıştır (Öztürk, 2022).

Down Sendromu bireyler, zihin engelli bireylerle aynı değerlendirilir. Genetik olarak artı bir kromozom fazla olarak dünyaya gelirler. Annenin yaşı, annenin madde bağımlısı olması sonucunda rahatsızlık 21 kromozomun bölünmemesi sonucu meydana gelir (Tiryaki, 2019: 11).

Down Sendromlu bireylerin zeka puanlarının 50'nın altında olanlar özel eğitime ihtiyaç duyarlar. Fakat zeka testi sonuç puanları 50 üzerinde olanların eğitimlere cevap vermeleri kolaylaşır. Bir anlamda Down Sendromlu öğrencilerin akademik becerilerinin artırılması ailenin eğitim ve ekonomik durumuna bağlı olarak değişmektedir.

2.3.3. Nedenleri

Zihin engellilik doğum sırasında veya doğuştan genetik bozukluk olarak meydana gelebilir. Bireyin normal gelişim gösteren çocuklara göre ilerlemeler göstermektedir. Çocukluğun ilk dönemleri ve okul öncesi dönemlerde beklenen davranışı gösterememesi olarak ortaya çıkar. Dünya Sağlık Örgütü ve AAMR'de çalışan uzmanlar zihin engelliliğin nedenlerini doğum öncesi, doğum ve doğumdan sonra olarak adlandırır. Annenin enfeksiyon kapması bebeğin zihin engelli olmasına sebep olmaktadır. Görünmez kazalar sonucunda beyin Travmaları engelli bireylerin yaşama merhaba demesine neden olmaktadır (Adanır, 2020: 7).

2.3.4. Zihin Engelli Öğrencilerin Fiziksel ve Bilişsel Özellikleri

Orta ve hafif düzeyde zihin engelli öğrencilerin fiziksel ve bilişsel özellikleri: Orta ve hafif düzeydeki zihin engelli öğrenciler özel eğitime ihtiyaç duyarlar. Zeka test sonuç puanları 50-70 arası olan öğrencilerdir. Çocukluk döneminde fark edilmeyen bu öğrenciler okul çağına gelince akademik olarak yaşıtlarından geri kalırlar. Hafif düzeyde zihin engelli öğrenciler kaynaştırma eğitim uygulamalarından yararlanmaktadır. Yaşıtları arasında bütünleştirici eğitimine tabi tutulurlar. İlköğretim ve orta öğretimde özel alt sınıflarda gelişim seviyelerine uygun eğitim alırlar. Yapılan destek eğitimi sayesinde sosyal ve akademik açıdan yaşıtları gibi davranabilirler. İlköğretim ve orta öğretimi tamamladıktan sonra Özel eğitim meslek okullarına devam ederek mezun olunca iş hayatına atılırlar (Tiryaki, 2019: 9).

Özel Eğitim Hizmetleri mevzuatında bilişsel olarak yaşıtlarından farklılık gösterirler. Zihin yetersizlikleri, doğum öncesi, doğumda ve doğum sonrasında meydana gelebilir. Doğum öncesinde annenin geçirdiği hastalıklar, doğum esnasında meydana gelen aksilikler ve doğum sonrasında bebeğin geçirmiş olduğu ateşli hastalıklar zihin yetersizliğinin nedenleri arasındadır. Annenin zararlı madde kullanımları ya da doğuştan gelen kromozom bozuklukları ile de meydana gelebilir (Yıldırım, 2015: 7-10). Bağımsız yaşam becerileri kısıtlı, hedeflerine ulaşmak gibi kaygıları yoktur. Sorumluluk almak istemedikleri için arkadaş edinemezler. Toplumsal uyum zorluğu yaşamakla birlikte, dikkat eksikliklerinden dolayı, motivasyonları kısa süreli, yavaş öğrendikleri için bilgiyi zihinlerinde

depolayamazlar. Yaşıtları gibi benzer durumları iletemezler. Karşılıklı duygu durum paylaşımı yapamazlar (Özcan, 2015: 72).

Özel eğitim hizmetleri mevzuatında zeka işlevleri akademik başarıları, sosyal yönleri ve beceri edinme konusunda özel eğitime yoğun bir şekilde ihtiyaç duyan öğrencilerin zeka test sonuç puanları 35-40 ve 50-55 arasındadır. Çocukluk döneminde duygusal iletişim ve davranış problemlerinden dolayı okul öncesi dönemde fark edilebilirler. Özel eğitim okullarında eğitimlerini sürdürürler. Günlük yaşam becerilerini öğrenerek toplumsal uyum davranışı sergilerler (Tiryaki, 2019: 9). Fiziksel olarak bakıldıklarında normal öğrencilerden ayırt edilemezler.

Ağır ve Çok Ağır Düzeyde Zihin Engelli Öğrencilerin Fiziksel Ve Bilişsel Özellikleri: Fiziksel olarak normal bireyler gibi gözükse de, pek çok fiziksel rahatsızlıkları vardır. Dil gelişimleri, yürüme becerileri zayıf ve dünyayı algılama yetileri gelişmemiştir. Doğumdan hemen sonra tespit edilebilir. Zeka test sonuç puanları 20-34 arası olan, öz bakım becerilerini bireysel olarak yapamayan yaşamları boyunca ailelerine bağlı kalırlar. Özel Eğitim bu çocuklar için sadece ailelerin öğrencilerin okula geldikleri zamanda kendilerine vakit ayırmalarına yardımcı olur.

Down Sendromlu Öğrencilerin Fiziksel Ve Bilişsel Özellikleri: Down Sendromlu öğrenciler yuvarlak yüzlü, çekik gözlü, göz araları açık, yüz ve burunları basık, ağızları küçük, çeneleri düşük kas özelliğinden dolayı düşüktür. Dilleri büyük olduğu için dışarıda görünebilir. Kulakları küçük ve normal bulunması gereken yerden aşağıdadır. İşitme ve konuşma problemleri vardır. Baş kısımları küçük ve basıktır. Boyunları kalın ve kısadır. Kısa boylu, gövdeleri basık ve geniştir. Ayak başparmakları ve ikinci parmak araları geniştir. Zeka test sonuç puanları yüksek olanlar eğitilmeye müsaitken zeka test sonuç puanları 50 altında olanların eğitilmeleri güçleşir (Tiryaki, 2019: 11).

Down Sendromu olan öğrencilerin görsel algıları, işitsel algılarından fazladır. Resim kartları yoluyla verilen eğitim Down Sendromlu öğrencilerin dil gelişimini artırır. Görsel algıları yüksek olduğu için dil gelişimleri geri olan öğrencilerin konuşma yetileri görsel kartlarla geliştirilebilir (Turan, 2016: 88-89). Down Sendromlu öğrencilere eğitim faaliyetlerinin geç yaşta başlaması ve genetik olarak kas gelişimlerinin zayıf olması bu öğrencilerin gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Washington Üniversitesinde 1965 yılından bu yana Down Sendrom öğrenciler için özel bir program uygulanmaktadır. Öğrenci grubu okul öncesi seviyesinde eğitim veren köklü bir kurumdur. Burada verilen eğitim dört aşamada gerçekleştirilmektedir. Down Sendromlu öğrenciler için eğitimin doğumla birlikte başlaması gerektiğini savunmakta ve eğitim sürecine ailelerin katılması gerektiğine inanmaktadır.

Dört aşamalık eğitimin doğumdan sonra 5-18 haftalık bölümünde görsel ve duyu organlarına yönelik çalışmalar yapılmalı düşüncesindedir. El ve göz koordinasyonu artırıcı çalışmalar sayesinde büyüdüğünde ihtiyaçlarının bireysel olarak karşılaya bilmektedir.

18 ay ve 3 yaş çocuklara dil gelişimlerini sağlamak için evet-hayır kelimeleri söyleme ve isimleri sorulduğunda cevap vermeleri beklenmektedir.

3-6 yaş arasında ise sözlü iletişim artırılmalıdır. Aileler çocukları ile konuşma becerilerini artırmak için iletişim içerisinde olmalıdır.

6-8 yaş evresinde zihinsel gelişimini artıran resimlere bakarak hikaye anlatması sağlanmaktadır. Eğitim erken yaşlarda başlayan çocukların gelişimleri ileri olmaktadır. Down Sendromlu çocuklara erken yaşta eğitim verilen eğitim sabır sebatlı ve sevgi içerisinde verilen eğitimle bilişsel gelişimlerinde başarı sağlanmaktadır. Aile, öğretmen ve okul işbirliği ile önemli ilerlemeler kaydedilebilir. Toplumun farklı olanın dışlamak yerine onlara fırsatlar tanınarak sevecen özel kalplerden öğreneceklerimiz olduğu unutulmamalıdır (Bilginer, 2002: 172-178)

Anne babası olan, ailesinin eğitim durumu yüksek olan, ekonomik durumu iyi olan ve yeterince ilgilenilen Down Sendromlu öğrencilerin zihin engeli ağır olsa da bu öğrencilerin başarılı olduğu görülmüştür. Zihin engeli hafif olan yukarıda sayılan nedenlerin tersi durumda ilgilenilmeyen öğrencilerin ise başarısız olduğu görülmüştür. Down Sendromu olan öğrencilerin eğitimlerinde gecikme olmamalıdır. Eğitimi geciken öğrencide yaşıtlarına göre ince motor ve kaba motor becerilerinde gelişme geriliği görülür. Dil gelişimlerindeki gerilik, gevşek kas özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Yaşamın pek çok alanındaki aktivitelere öğrencilerin katılması, kendini ifade edebilmesi, oyun becerileri, öz bakım becerilerinin gelişmesi için ailelerin ilgilenmesi gerekmektedir. İlgilenilmeyen öğrencilerin gelişimlerinin zayıf

olduğu görülmüştür. Erken yaşta eğitim gören çocukların mutlu iletişime açık cesur meraklı ve cana yakın olmaları en belirgin özellikleridir. Eğitimleri geciken çocukların utangaç, uyumsuz, üzgün ve hareketsiz olmaları kaçınılmazdır.

Nesneler ve resimlerle eğitim verildiğinde dil gelişimlerinin arttığı görülmüştür. Ailelerin öğrenciye ilgisine göre alıcı ve ifade edici dilin öğrencilerde geliştiği görülmüştür. Öğrencilerin yaşamlarının ilk yılında eğitime başlanmamış olması Down Sendromlu öğrenciler için çok önemli kayıptır. On dokuzuncu aydan sonra yapılan eğitim geç sayılmaktadır. Doğumla birlikte eğitim başlamalıdır. Son elli yılda çalışmalar artırılsa bile Dünyada ve ülkemizde Down Sendromlu öğrenciler için çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışmaların Down Sendromlu öğrencilerin mutlu olmalarını sağlamak için artırılmalıdır (Dinçer, Doğan, Kıvılcım ve Canaloğlu, 2019: 794-798).

2.3.5. Mevzuatlar

Engellileri korumaya yönelik çıkarılan kanunlar çok önemlidir. Engelli çocuğu olan ailelerin kanunları bilmesi çocuklarının haklarından haberdar olması gerekir. Engelli bireylerin seçme şansları olsaydı, toplumda yaşıtları gibi koşmak, oynamak kendilerinin ve yaşamın farkında olmak isterlerdi. Her insan bir engelli adayıdır. Bakış açımız değiştirebilirsek engelli bireylere daha fazla yardımcı olabiliriz.

1955 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü engelli bireylerin mesleğe yönlendirilmesi konusunda 99 Sayılı Kanunla Tavsiye Kararı alınmıştır. 1957 yılında 6972 sayılı kanunla korunması gereken çocuklar hakkında kanun, 1960 yılında eğitimde eşitlik için "Unesco Genel Konferansı Sözleşmesi" yapılmıştır (meb, 2020: 30). Sivil toplum örgütleriyle bir araya gelerek toplumun bakış açısını değiştirirsek engellilerin yaşam standardını yükseltebiliriz. Yeni yasaların çıkmasına, yeni okullar açılmasına destek olur ve engellilerin toplumda yer edinmesine yardımcı olabiliriz.

1961 yılında 222 Sayılı İlköğretim Kanununun 12. ve 31. maddelerinde ilköğretim çağına gelen engelli öğrencilerin zorunlu eğitim içerisine alınması resmileşmiştir. 1961 Anayasasının 50. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri, topluma faydalı hale getirmek olduğunu belirtilmiştir.

1962 yılında Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireyler Yönetmeliği'nde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin tanımı, engel durumları, gelişim seviyeleri, özel eğitimin amacı, Özel eğitim kurumları, çalışan personelin görev tanımı belirtilmiştir (meb, 2020: 31).

Kanun ve yönetmeliklerde engelli bireylerin hakları belirtilmiş, sınırlar çizilmiştir. Kanunların işleyişinden toplum ne kadar bilinçli sorusunu kendimize sormamız gerekmektedir. Son yıllarda engelli bireyleri ve ailelerini olumlu yönde etkileyen gelişmeler yaşanmaktadır. Toplumda oluşan bilinç ne kadar yeterli olduğu düşünülmelidir.

Zihin engelli öğrenciler için görsel sanatlar öğretim programları, "*1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları", "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yer alan "Özel Eğitimin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır*" (meb, 2018a: 5).

Özel eğitimde çalışan personel görev tanımı dışında özverili olması gerekir. Özel eğitimde çalışmak sabır ve sebat gerektirir. Özel eğitimde çalışacak personel hassasiyetle seçilmelidir. Öncelikle mesleğini seven öğretmenlerle özel eğitim yürütülebilir.

1971 yılında BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Hakkında Bildirgesi yayınlanmıştır. 1973 yılında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 8. maddesinde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler özel tedbirlerle korunur denmiştir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri korumak toplumda her insanın en temel görevidir. Toplumda yaşayan bireylerin duyarlılığı o ülkenin gelişmişlik düzeyini gösterir. Gelişmiş toplumlar normlar dışında otokontrolünü kendi vicdanı ile oluştursa ilerler. Devletin çıkarmış olduğu kanunlarla engelli bireylerin koruması yaşamın dengeli bir biçimde yürümesini sağlar.

1975 yılında 1402 Sayılı Kanunla İnsan kaynaklarının değerlendirilmesi ve engellilere mesleki eğitim verilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Sözleşme 9 Aralık 1975'te BM Genel Kurulunun 3447 Sayılı Kararı ile "Birleşmiş Milletler Sakat Hakları Bildirisi" nde yayınlanmıştır. 1981 yılında BM Genel Kurulu 3 Aralık

1981 tarihinde 1982 yılını engelliler yılı olarak ilan edilmiştir. “Dünya Engelli Eylem Programını” uygulanmaya başlanmıştır (meb, 2020: 33).

Dünyada ve Türkiye’de engelli bireylerin hakları kanun ve yönetmeliklerle güvence altına alınmaya çalışılmaktadır. Öncelikle dünyada ve Türkiye’de süreç içerisinde engellileri kanunlarla korumak yetmez. Engelli bireyleri engel durumlarına göre sınıflandıran okulların artırılması gerekir. Bu konuda zihin engelli okulları öğrencilerin engel durumuna göre çeşitlendirilmelidir. Zihin engelli öğrencilerin engel durumuna göre farklı sınıflarda eğitim almaları yeterli değildir. Serviste yemekhanede, teneffüste bir arada olan öğrenciler arasında olumsuz etkileşim olduğu düşünülmektedir. Çeşitli engelleri olan zihin engelli öğrencileri bir arada bulunduran okulların öğrencilerin engel durumuna göre gruplandırılması ve ayrı okullarda fiziksel şartları iyileştirilerek eğitim verilmesi yerinde bir karar olur. Zihin engelli öğrenciler için tek çarenin özel eğitim olduğu düşünülürse özel eğitim alanında yapılacak çok fazla çalışma vardır. Zihin engelli öğrencilerin kaynaştırma eğitimi son derece önemlidir. Normal okullarda yaşıtları arasında mutlu oldukları, çalışmalara katılımlarının daha fazla olduğu düşünülürse bütünleştirme yoluyla eğitim yerinde olur. Kaynaştırma eğitiminde aileler ve öğrenciler engelli bireyler ile uyum sorunu yaşamaktadır. Titizlikle yapılmayan seviye belirmelerinde öğrenciler ve zihin engelli öğrenciler arasında davranış problemleri yaşanmaktadır. Burada öğretmenin bu dengeyi iyi yönetmesi ve ailelerinde anlayış göstermesi gerekmektedir.

1982 Anayasasını 42. Maddesinde devlet özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri topluma yararlı hale getirecek önlemlerin alması kararını almıştır. Özel eğitim öğrencilerinin eğitim hakkı 1961 anayasasında olduğu gibi kabul edilmiştir.

1983 yılında BM Engellilerin Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı Hakkında 159 Sayılı Kararla “Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi” yapılmıştır. Yine aynı yıl 2916 Sayılı Kanunla “Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklar Kanunu” Özel eğitimle ilgili ilk kapsamlı kanun olarak çıkartılmıştır. Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği, Hafif düzeyde engelli öğrenciler için “İş Okulu Yönetmeliği” yayınlanmıştır.

1986 yılında 3308 Sayılı "Mesleki Eğitim Kanunu" ve 1988 yılında "Engellilerin Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı Hakkında Uluslararası Çalışma Örgütü Tavsiye Kararları" alınmıştır.

1988 yılında Engelli öğrencilerin normal öğrencilerle birlikte kaynaştırılması ile eğitimlerine devam etmeleri konusunda genelge yayınlanmıştır. 1989 yılında son şeklini alan "Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" kararları kabul edilmiştir (meb,2020: 36). Hafif düzeyde öğrenciler için kaynaştırma eğitimi önemlidir. Yaşıtları arasına çevresi ile etkileşim içerisine giren engelli bireyin toplum içerisindeki davranışları olumlu yönde değişmektedir. Zihin engelli öğrenciler akademik anlamda öğrenemeseler de davranış ve duygu durumu bakımından çevre ile uyumlu paylaşmayı öğrenecektir.

1990 yılında BM "Herkes İçin Eğitim Dünya Bildirisi" ve 1993 yılında BM "Sakatlar İçin Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar" çıkarılmıştır. Gene aynı yıl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü engellilerin tespit edilmesi, rahatsızlıklarının anlaşılması, engellilerin bakımı rehabilitasyonunu içeren yönetmeliği çıkarmıştır.

1997 yılında 571 Sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı; Teşkilatlar ve Görevleri Konusunda Kanun Hükmünde Kararname çıkarmıştır (meb, 2020: 36-38).

Tüm bu kanunlar engelli bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek ve toplumda öz farkındalık yaşayarak bağımsız olarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlar. 21. yüzyılın engelliler için yapılan kanun ve yönetmeliklerle girişimlerin yapıldığı dönemdir. Bu kanun ve yönetmelikler toplumun çağdaşlık düzeyini belirler.

573 Sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" 2916 sayılı kanunun "Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrenciler Kanunun" yerine geçmiştir. 2000 yılında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameye dayalı kapsamlı "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" 2005 yılında 5378 Sayılı Engelliler için Kanun Hükmünde Kararname ile kanunda değişiklik yapılmıştır. Adı; "Engelliler Hakkında Kanun" olmuştur. 2006 yılında "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" tekrar düzenlenmiş, 26200 Sayılı Resmi Gazetede "Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği" yayınlanmıştır (meb, 2020: 38). Yasalarda özel öğrencilerin işe yerleştirilmesini kolaylaştırmak için 5378 Sayılı Yasanın 13.

Maddesinde engelli bireylerin meslek seçimi konusunda eğitim verilmesi için yapılması gerekenler belirtilmiştir. Özel eğitim öğrencilerinin istihdamı için yasal düzenlemeler olmasına rağmen öğrencilerin işe yerleştirilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Engelli bireyi işe almamak için ceza ödeyen iş yerleri vardır (Uçar ve Yıkmış, 2020: 327).

1991 yılında "1. Özel Eğitim Konseyi" toplanarak özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için içeriği en dolu ve etkili kanun çıkartılmıştır. 1992 yılında 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim; "Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" statüsüne almıştır. Türkiye'deki özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin yasal düzenlemeleri 1997 yılında çıkarılan 06.06.1997 Tarih ve 23011 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir 573 Sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile çıkarılan "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine" göre çıkarılan 2005 yılında yürürlüğe konulan 5378 Sayılı "Engelliler Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. Bu Kanun Türk Millî Eğitiminin amaçları ve ilkeleri göz önünde bulundurularak temel eğitim ve mesleğe yönlendirme haklarının düzenlemeye yöneliktir. Kanun Hükmünde Kararname de eğitimin temel ilkeleri, tanımı, iş ve mesleğe yönlendirme, kaynaştırma, özel okullarında eğitim programları ve değerlendirilmesi konuları kapsar. Türkiye'de özel eğitim hizmetlerinin nasıl gerçekleştirileceğini anlatır. "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname tekrar 2000, 2006, 2009, 2010 ve 2012 yıllarında da değişiklikler yapılarak 2018 yılında en kullanışlı şekline ulaşmıştır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği; dört bölüm, 70 madde ve ekten meydana gelmiştir. Birinci bölümde amaç, içerik, tanımlar, kanunun dayandığı noktalara ve Özel Eğitimin Temel İlkeleri bulunmaktadır. İkinci bölümde özel eğitim hizmetleri, eğitimin kademeleri ve türleri belirtilmiştir. İkinci bölümün üçüncü kısmında çocukluk dönemi eğitimi, engellilik türü olarak birden çok yetersizliği olan engellilerin eğitimi, evde, hastanede, grup eğitimi, tamamlayıcı eğitim ve ailelerin eğitimi ile ilgili kararlar vardır. Dördüncü bölümde özel eğitimdeki eğitim programları, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı bulunmaktadır. Beşinci bölümde Kaynaştırma ve Bütünleştirme Eğitiminin işleyişi ile ilgili maddelere yer verilmiştir. İkinci bölümün altıncı kısmında özel Eğitim Okulları hakkında bilgiler vardır. 2018

yılında İkinci bölümün yedinci kısmında öğrenci kayıt işlemleri, nakil ve başarı değerlendirme ölçütleri bulunmaktadır. Sekizinci kısımda özel eğitim kurullarının görevleri ilgili maddeler yer almaktadır. Dokuzuncu kısımda BEP Geliştirme Birimi gibi kurulların görev tanımı yapılmıştır. Yönetmeliğin üçüncü bölümünde Özel eğitimde çalışan kişilerin görevleri anlatılmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Türkiye'deki özel eğitim alanının en kapsamlı güncel ayrıntılı yasal düzenleri içermektedir. 01.07.2005 tarihli 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede yapılan değişikte engelliler için pek çok düzenlemenin bulunduğu ilk yasa olma özelliğindedir. Bu kanunların çıkarılma amacı engelli bireylere yönelik sağlık, eğitim, işe yerleştirme, bakım ve güvenliklerine yönelik problemlere çözüm bulmayı hedefler. Engelli bireyler için çıkarılan kanunlar eğitim ve öğretim ile ilgili başlıklar 15. Maddesinde, Eğitimin izlenmesi ve değerlendirilmesi 16. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeler Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye paraleldir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 2018 yılında yapılan düzenlemede ikinci bölümde özel eğitim hizmetlerini anlatmaktadır. Gene aynı bölüm birinci kısımda özel eğitimin izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda kırka yakın tanım bulunmaktadır (meb, 2020: 67).

Görüldüğü üzere engelliler ile çıkarılan kanunlar 2018 yılında tekrar ele alınarak, yapılan düzenlemelerle engelli bireylerin eğitimi konusuna önem verilmiştir. Bu gelişmeler sevindiricidir. Devlet okullarında fiziksel şartların iyileştirilmesi engelli bireylere sunulan hizmetlerin her geçen gün artarak devam etmesi sevindiricidir.

2.4. Disiplinler Arası İletişim

Eğitimde disiplinler arası iletişim denince diğer disiplinlerle ders arasında bağ kurulması anlamına gelir. Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin oluşturacağı etkinliklerde müzik dinletilerek, dinlediği müzikten hissettiği duygularını iki boyutlu resim olarak ifade etmesini istemek, ya da Matematik disiplini ile geometrik biçimlerle soyut çalışma yapmasını istemek eğitimde farklı disiplinleri birleştirmektir. Dinledikleri bir hikaye de duygularını ifade eden bir resim yapmalarını istemek Edebiyat disiplini ile Resim disiplinini bir araya getirmektir.

Disiplinleri birleştirmek öğrencilerin çok yönlü gelişim sağlamalarına yardımcı olur. Eğitimde disiplinler arası iletişimin en önemli olanı *"müze"* disiplinidir.

Araştırma ve eğitim faaliyetlerinin yapıldığı müzeler kökeni Antik Çağ okullarına dayanmaktadır. 19. yüzyılda Sanayileşme Devrinin etkisiyle teknolojik gelişmeler öğrenme öğretme faaliyetlerini gerçekleştirmek için bilginin paylaşılmasında önemli bir etken olmuştur. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra müzelerdeki eğitim farklılaşarak bilimsel bilgiye önem verilmiştir. Müze eğitimi yaşam boyu öğrenme gerçekleşmesini sağlayarak öğrencilerin hayal güçlerini yardımcı olur. Çağımızın en önemli eğitim alanı olan müzeler; öğretmen ve öğrencilerin becerilerini desteklemek, kültürel birikimlerini artırmak, eğitim ve araştırma yaparak akademik başarılarını artırarak sanat çevresi oluşturmak için önemli bir görev üstlenmiştir.

21. yüzyıl öğretmenleri, toplumun bakış açısına müze kültürü yerleştirerek, müzelerin eğitim amacıyla kullanılması gereken en önemli ortamlar olduğunu benimseyip geleneksel müze anlayışını yıkarak müzeleri çağdaş eğitim alanlarına dönüştürmelidirler. Bu anlamda Harvard Üniversitesi Sanat Müzesi ABD'de eğitim veren en eski ilk sanat müzesidir. 21. yüzyıl müzecilik anlayışının örneğidir. 2014 Harvard Müzesine galeri bölümüne sanat araştırma bölümü, eser koruma alanı ve çalışma sınıfları ilave edilerek Harvard Sanat Müzesi 2015 Ocak ayında revize edilerek hizmete sunulmuştur. Harvard Sanat Müzesi yıl içerisinde açtığı sergilerle öğrencilere yol gösterirken, ücretsiz müze ziyaretleri günü, çeşitli okul seviye grupları ve sosyal sorumluluk projeleri ile okul günlerinde rehberlik turları düzenlenmektedir. Müzeler okul dışında eğitim olanağı sunarken, öğrencilerin araştırma yaparak kendilerini geliştirme fırsat veren, ölü alan olmaktan çıkartılmalıdır (Demircan ve Altıntaş, 2016: 231-247).

Müze denince aklımıza sanatsal, kültürel ve bilimsel anlamda insanlar tarafından ilgi uyandıran objelerin toplandığı, sergilendiği yerler aklımıza gelir. Ana hatlarıyla insanların yaşam çevresinde bulunan nesnel ve nesnel olmayan mirası saklayan, inceleyen ve tanıtan alanlardır. İnsanlığın ilerlemesine katkı sunan, maddi beklenti gütmeden bireylere eğitim ve haz veren yerlerdir.

Müzeler içeriklerine göre; Kendi oluşturdukları içerikte uzmanlaşarak varoluş nedenlerini ortaya koyarlar. Müzeler içeriklerine göre altı ana başlıkta toplanırlar. Bunlar; Genel Müzeler, Doğa Tarihi ve Bilimleri Müzeleri, Bilim ve Teknoloji Müzeleri, Tarih ve Sanat Müzeleri, Sanal Müzeler olarak adlandırılırlar.

Örneğin Süleyman Saim Tekcan tarafından kurulan IMOGA; "İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi" geniş sergi galerileri ile kültürel etkinlikler için tasarlanmıştır. Alanında iyi olan sanatçıların Heykel ve Plastik Sanatlara dair özgün eserlerini sanat koleksiyonlarının içerisinde barındırır. Sürekli sergileme alanı ve Süleyman Saim Tekcan sanatsal üretimi sürdürmekte olduğu atölye içerisinde bulunmaktadır. Ayrıca müzede üç boyutlu lazer sanal turlar yapılabilmektedir. IMOGA Müzesi ülkemizin ilk baskı resim müzesi olmakla birlikte çağdaş müze anlayışını gözler önüne sermektedir. Sanatçının kırk yıllık çalışma birikiminden oluşmuştur. Müzede yüz ülkeden 2 bine yakın Türk ve yabancı sanatçıların 15. 000 eseri bulunmaktadır. Bu anlamda IMOGA Müzesi dünyanın sayılı müzelerinden biri olarak yerini almıştır (Salderay ve Çalımlı, 2020: 84-90).

Müzelerin geçmişine gidersek, 17. yüzyıl resim ve heykellerin yanı sıra özgün baskı ve çizimler toplanarak koleksiyonlar oluşturulmuştur. 19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa ve ABD müzecilik alanında yarışarak çok büyük aşamalar kaydetmişlerdir.

Büyük şehirlerde müze açma fikri 1930 yılına kadar sürmüştür. 1950 yılına kadar müzelerin kasvetli havasının dışına çıkılarak eğitim alanları haline gelmiştir. Özellikle ABD müzeleri ayrı ayrı kurumları bir araya getirerek müzeleri kültür sanat ve eğitim kurumları haline dönüştürmüştür. 1970 yılından sonrada müzeler halka, gönüllü kişi ve kuruluşlara kapılarını açmıştır. 1970 yılında İngiltere'de müze de sanat eğitimi zorunlu hale getirilmiştir.

1990 yılında ise İngiltere'de kurumsal ve özel müzelerde uzman kişiler sayesinde eğitim bölümleri kurulmuştur. ABD'de oluşturulan projelerle müze eğitimleri sadece öğrencilere değil, sokakta yaşayan uyuşturucu kullanan kişiler ve suçlulara verilmiştir. Görme engellilerin dokunmalarına izin verilen birebir taklit eserler ile işitme engelliler için işaret dilini kullanabilen rehberler eşliğinde müze gezdirilmektedir. Tekerlekli sandalyede yürüme engeli olan bireyler için internet aracılığı ile iletişim kurulmaktadır.

Moma; ailelere, çocuklara sohbet oturumları, film izlettirme, rehber eşliğinde geziler düzenlemektedir. K-12 öğretmen yetiştirme programı ile sanat çalışmalarını bir hafta boyunca yoğun bir programlar ile okul ortamında yeni teknikleri öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Öğretmenlere çeşitli yayınlarla müzede sanat eğitimine katkı sağlanmaktadır. K-12 okul programlarında öğrenciler, sanat eserleri inceleme çözümleme dil ve yazma becerilerini geliştirecek çalışmalar yapılmaktadır. Müzede dersler öğrencilerin sınıf seviyesine göre yapılmaktadır. MOMA, Metropolitan Sanat Müzesi, Guggenheim Müzesi ve Whitney Amerikan Sanatı Müzesi'nde müfredata uygun disiplinler bir arasıya getirilerek yeni öğretim programları öğretmenlere öğretilmektedir. Programlar yaz okulu şeklinde bir hafta sürmektedir **(**Aydemir, 2010: 65-74).

Avrupa ülkelerinde müzeler; eğitim faaliyetleri alanında fazlası ile kullanılmaktadır. Ülkemizde müzelerde eğitim yapılmakta fakat yeterli değildir. Üniversitelerin kendi müzelerini oluşturmaları ülkemizin sanat ve kültürel açıdan gelişmesine olanak sağlayacaktır. "İngiltere'de Oxford, Cambridge, Glascow; Manchaster Üniversite Müzeleri; Harvard, Yale, Princeton Üniversitesi Müze Koleksiyonları" ABD'nin en büyük müzeleridir (Özsoy ve Mercin, 2003: 306).

Kansas Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Spencer Sanat Müzesi işbirliği ile yapılan eğitim de, öğrencilere profesörlerin desteği ile müzede koleksiyonları ve sanatı anlamak için eğitim programları yapılmaktadır. Sanat müzeleri yerleşik kurslara dönüştürülmüş, öğrencilerin müze kullanımları çoklu öğrenmeyi geliştirerek sanat nesnelerinden yararlanma, okuma verimliliğini artırma için öğretmen adaylarına öğretilmiştir. Eserler önceki bilgilerini harekete geçirerek, öğrencilere farklı bir bakış açısı getirmiştir. Örneğin matematik ve resim sanatının birleşmesi, sanatçının kullandığı geometrik ilişkiler, Çin manzara resmi, bir kübist heykel ve 17. yüzyıldan kalma bir eseri öğrenciler matematik ve sanat ilişkisi kurarak anlamaya çalışmışlardır. Diğer bir öğrenci müzik-çizgi işbirliği ile sanat eserini açıklarken diğer bir öğrenci edebiyatla sanat eserini açıklamıştır. Bu da öğrencilerin sanat eserlerini disiplinler arası işbirliği ile anlamalarını kolaylaştırmıştır. Böylece öğretmen adaylarının bu tür faaliyetleri kendi bünyelerinde uygulamaları ile geleceğin sınıfları oluşacaktır (Barry ve Villeneuve, 1998: 16-24).

Güney Kore'de; 2011 yılında sanat eğitiminin tek başına bir anlam taşımadığı disiplinler arası işbirliğinin önemi belirtilmiştir. Sanat; Beşeri Bilimler, Doğa Bilimleri, Fen Bilimleri'nin sanat eğitimi ile birleşmesi öğrenci kazanımlarını artırmaktadır. Sanat eğitimi disiplinler arası iletişim sayesinde geleceğin yeteneklerinin ortaya çıkarılmasında temel bir dayanak olmakla birlikte öğrencinin yaratıcılığın artırılmasını sağlar. Çeşitli yaş gruplarına tasarlanan disiplinler arası uygulamalar eğitim aktiviteleri için önemlidir. Geleceğin yaratıcı yeteneklerinin yetiştirilmesi, bireyin kendine birikim yapması, bilgi ve kültürünü geliştirmek farklı sanat ortamları içerisinde disiplinler arası iletişim kurarak sanat eğitiminin sınırlarını aşarak öğrencilerin bilimsel düşünme becerilerini artırmaktadır. 2010 yılından bu yana Güney Kore Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Sanat ve Matematiğe vurgu yapmıştır. Steam, Sanat ve Kültür Eğitimi Yasasını çıkarmıştır. Ocak 2011'de, kalkınmayı desteklemek için ikinci bir genel plan yürürlüğe girmiştir. Steam ve sanatı birleştirerek yaratıcılığın geliştirilmesine inanan Japonya ileri bilim teknolojisi ile geleceğin ekonomisine öncülük edebilecek yetenekleri disiplinler arası uygulamalarla bilimsel olarak sanat yoluyla gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Dikey düşünme tek bir yoldan doğru çözümü bulurken yatay düşünme çözüm çeşitliliğini vurgularken, farklı alanlar arasındaki sınırları yok eder. Sanatçılar tarafından geliştirilen ileri yöntem ve teknolojiler, sanat derslerinde başrol oynarken, Disiplinler arası iletişim geliştirmek için büyük ölçüde Eğitim uzmanları, Sanatçıların varlıkları ile bunlar müfredata uygun bir şekilde öğrencilerin yaşları ve becerileri göz önünde bulundurularak uygulanabilir. Müfredat daha çok öğrenci merkezli öğrencilerin ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun olarak, öğrenme aşaması gerçekleştirilir.

Bilimsel akıl yürütme ve sanatla birleşince yeniden yapılandırılmış sanat dersi, öğrencilerin yeni fikirlerini ortaya koyarak bu yeni fikirleri geliştirmelerini sağlar. Öğrencilerin sanatsal deneyimlerini artırmak için sanat galerilerini, sanatçıların atölyelerini, müzeler ve kütüphaneleri ziyaret etmek öğrenciye önemli ölçüde geliştirir. Bu süreçte sanatçılar, öğretmenler ve akademisyenler öğrencilere bu konuda rehberlik etmelidir. Disiplinler arası iletişim kapsamlı bir eğitim yaklaşımı olarak öğrencilerin kendilerini iyi hissetmelerini kendileriyle gurur duymalarını sağlarken aynı zamanda kişiliklerine olumlu yansımada bulunur. Sanat deneyimi

yoluyla sanatsal bir duyarlılık geliştirirler. Sanat deneyimi fırsatlar açar ve öğrencileri bakmaya, dinlemeye teşvik eder. Öğrenciler aynı zamanda sanatın temsillerini yorumlamayı öğrenirken hayatı sorgularlar. Öğrenciler, disiplinler arası iletişim sayesinde fikir oluşturma süreçlerini, çizim, eskiz ve çalışma yapma becerilerini geliştirirler (Kim, 2018: 179-196).

Karşılıklı konuşma, görme ve görülme işlemini dile getirmektir. Her imgede bir görme biçimi vardır. Doğa resmine baktığımızda orada olmak isteriz. Görme duyumuz sözcüklerden önce gelir. Bir toplumda sanatı seven bireyler varsa o toplum gelişir. Özgün sanat yapıtlarına ulaşmak için müzelere gidilebilir. Geçmişte yapılan özgün eserlere baktığımızda o çağa ait yaşanmışlıkları görürüz. Neye baktığımız değil, nasıl baktığımız önemlidir (Berger, 2020).

Barselona Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim kadrosu tarafından eğitim müfredatının disiplinler arası iletişime uygun, yeni bir eğitim anlayışını meydana getirmiştir. 1997 yılında "Devlet Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü" açılmış ve Barselona Üniversitesi disiplinler arası iletişimi tanıtmıştır. Güzel Sanatlar alanında lisans müfredatına, sanat ve diğer disiplinler arasındaki etkileşimi arttırmak için Sanat dünyasındaki farklı alanlarla Lisans düzeyinde sınıf ve proje çalışması ile disiplinler arasında ortak bir alt yapı oluşturmayı hedeflemiştir. Disiplinler arası yaklaşım, öğrencilerin seçmeli bir dersi iken Güzel Sanatlar Fakültesinin ikinci derecesinin Mimarlık, Tasarım, Öğretim ve Sanat Tarihi gibi lisans dereceleri yeni müfredatın uygulanmasıyla birlikte tüm lisans derecesi için zorunlu hale getirilmiştir. 150 saat gerektiren altı kredilik bir çalışma yükü taşıyan dersin 60 saatini Sanat Kuramı ve Deneysel Atölye çalışmalarının yapıldığı, geri kalan saatler ise yüz yüze etkinliklere ayrılmıştır. Disiplinler arası iletişimin temel öğrenme alanı çağdaş sanatı incelemek, güncel sanatsal eğilimler ışığında projeler üretmek; üniversite dışındaki kurumlarla çalışmak; farklı bilgi alanlarını paylaşmak ve bu alanda uzmanlaşmayı amaç edinmiştir. Barselona Üniversitesinin Öğrenme ve Araştırma Kaynak Merkezi (CRAI) sadece Üniversitenin Güzel Sanatlar Kütüphanesine değil, aynı zamanda diğer kütüphanelere de sanatçıların koleksiyonları asılmıştır. Sanatçıların eserleri bu kütüphane de binanın özelliklerine göre etkileşime girerek sergilenmiştir. Bu bağlamda Proje, eğitim sistemini dönüştürmeyi amaçlamıştır. Sanat günlük yaşamda

halka indirilmiştir. Kütüphanenin geleneksel alanın ötesine geçen yaratıcı sanatı olağan sergi alanının dışına yerleştirmeye çalışmak olağanüstü çeşitlilikte çok daha fazla Sanat Eseri ve Enstalasyon oluşturulmuştur. Ziyaretçiler kütüphanedeki alanlarda, bu çalışma ile geleneksel sanatın kutsallaştırılması gibi kavramlar üzerine bir tartışma yaratmıştır. Renkli kitap sırtları arşivlemenin geleneksel sistemi değiştirmiştir. Öğretmek için gerçekten donanımlı, eleştirel bakan değişime açık olan yenilikçi öğretim programları için toplumla sanat birleştirilmiştir. Araştırmak, yaratmak, ortaya çıkarmak, keşfetmek, icat etmek, ifade etmek, sanat, rekabet ve başarma isteği öğrenmeyi gerçekleştirmiştir (Juanpere, Valera ve Viladomiu, 2014: 43-53).

Sanat eğitiminin amacı sadece sanatçı yetiştirmek değildir. Öğrencileri özgün bireyler olarak empati kuran ailesini ve çevresindeki bireyleri anlayan bireyler olarak topluma kazandırmaktır. Toplumda nazik kişiliği oturmuş bireylerin bulunması yaşamı daha kolay hale getirir. Müzelerin hafızasından yararlanılarak sanat eğitimi müfredatını müzelerde uygulamak insanı seven ve saygı duyan bireyler yetiştirmeye olanak sağlar. Müzeler yaratıcı sanat atölyeleridir. Müzelerin toplumsal sorumlulukları vardır. Topluma kültürünü tanıma fırsatı sunan, bilimsel çalışmaların yapıldığı bir anlamda okuldur. Müzeler okul dışında sanat eğitiminin sürdürülebileceği vazgeçilmez mekanlardır. Yeniden yaratma olgusunu besleyen müzedeki eserler öğrenci ve eğitimcilere kaynak oluşturur. Müzelerde atölye çalışmaları ile öğrencilerin hayal gücü gelişir. Birey kendini doğru bir biçimde ifade ederek doğru bilgiye ulaşmayı öğrenir. Müzede farklı disiplinleri bir araya getirmek öğrencilere sergi ve müzelere gitmenin önemini anlatarak ezberci eğitimden kurtulmalarını sağlar. Müze gezileri sayesinde öğrenilen davranışlarda kalıcılık sağlanır. Aynı zamanda müzeler toplumların kültürel hafızalarıdır. Bu anlamda öğrenciler kültürel miraslarının farkına varırlar.

1984 yılında "Amerikan Ulusal Sanat Eğitimcileri Topluluğu" bir araya gelerek müze eğitiminde görmeyi geliştirme, sanat ve sanat müzelerine bakış açısını değiştirme, sanat ve kültürü tanımanın öğretilmesi konuşmuştur. Müze ve sanat eğitimin birleştirmek Amerikalı Sanat Eğitimci Brent Wilson işbirlikçi bir yaklaşım olduğunu söylemiştir. Hord ise müzeler ve okul işbirliğini eşit paylaşım olarak

adlandırmıştır. Müzeler yılda bir kez okulların getirildiği alan olmaktan çıkarılarak sanat eğitiminde sürekli kullanılması gerektiğine inanılmaktadır. "İstanbul Modern Sanat Müzesi" müzede çocuk ve gençlere sergi ve projeler hazırlanarak sanatçıların çalışma tarzını, çalıştığı materyalleri hakkın da bilgi vermektedir. Kitabı bilgilerin dışına çıkılarak, görerek, yaşayarak öğrenmenin faydalı ve kalıcı olması sanat eğitiminde müzeden yararlanılmasını gerekli kılmaktadır **(**Aydemir, 2010: 59-65).

Müzelerde eğitim Türkiye'de 1961 yılında, VII. Millî Eğitim Şurasında; Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporunda sadece eski eser deposu olmanın dışında kullanılmasının faydalı gerekçeleri belirtilmiştir. 23-27 Ekim 1982 tarihleri arasında Ankara'da Kültür ve Turizm Bakanlığı I. Millî Kültür Şûrası tarafından hazırlanan raporda yeni kurulacak müzeler de eğitimin faaliyetlerinin gerekliği belirtilmiştir. Kurul Kararnamesine resmen müze de eğitim konusunu almadığı için yasal düzenlemeler olmamıştır.

1997 yılından itibaren Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasında Resim İş Eğitimi bölümlerinde üçüncü sınıfta bir dönem okutulmaya başlanmıştır. Müze okul işbirliğinin öğretmen takibine bırakılmaması çeşitli kanunlarla belirlenerek müfredata uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Müze'de Eğitim Genç, Çocuk, her yaştaki engelli birey için gereklidir. Müzelerde Pedagojik Eğitim Uzmanları çalışarak müzeye eğitim faaliyetinin etkinliklerini düzenlemelidir. Sanat eğitimi okul içinde sınırlı kalmadan müzelere okul gezileri konferanslar ve sergiler düzenlenmelidir. Üniversiteler kendi müzelerini oluşturmalıdır.

Türkiye'de Mimar Sinan Üniversitesi, 1937 yılında İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi oluşturduğu envanter ile sanat eğitimine katkı sağlamıştır. Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi ve ODTÜ Müzesi alanında iyi örnekler arasındadır. YÖK tarafından üniversitelerin müze oluşturmaları desteklenmelidir (Özsoy ve Mercin, 2003: 303-319).

Avrupa ve Amerika' da müzeler halka bilgi veren çevreye duyarlılık oluşturan sanat ve kültür ortamlarıdır. Müzelerde eğitim atölyelerinde çocuklara kil ile üç boyutlu çalışmalarda kopya heykellerle yaptırılmaktadır. Çoklu öğrenmede öğrenciyi merkez alan disiplinler arası iletişimle aktif bir şekilde görsel olarak öğrenilen

bilgiler kalıcı olur. Müzede eğitim öğrenciyi sosyal hayata hazırlarken motive eder. Müze eğitimi öğrencinin kendini tanımasını sağlarken, Müzede verilen sanat eğitimi müfredata uygun şekilde verilirse daha etkili olur. Müzeler aktif öğrenmenin gerçekleştiği gözlem yapma, anlama, uygulama değerlendirme imkanı sunarak öğrencileri hayata hazırlar. Öğrenciler öğrenirken eğlenir ve boş zamanları değerlendirirler. Müze eğitimlerinde hayal gücü gelişen öğrencinin estetik haz alma duyguları gelişirken sorgulamayı öğrenir. Müzeler sanat eğitimine uygun hale getirilmelidir. Türkiye'de müzelerde uzmanların bulunmayışı öğretmenlerin yeterli zamanlarının olmayışından dolayı yeterince kullanılmamaktadır. Müzeler okul yaşamının devamı niteliğinde olmalıdır. Öğrencilerin hayal güçlerini aktif tutan, duyusal anlamda sanat çalışmaları ile öğrenciyi mutlu eden aktiviteler sağlayarak, öğrencinin hayata hazırlanmasında rehberlik etmektedir (Şahan, 2005: 2-11).

Türkiye'de müzelerde sergileme alanlarında eserlere dokunma yasağı vardır. Fakat eğitim verilen müze atölyelerinde eserlerin birebir taklitleri bulunduğu için atölye uygulamalarında, öğrencilerin dokunma ve konuşmaları yasak değildir. Eğitim atölyesinde kazı, resim, desen, kalıp çıkarma, üç boyutlu çalışmalar yapılmaktadır. Günümüz eğitim anlayışı disiplinler arası iletişimle müzede sanat eğitimi etkinlikleri yapmak önem kazanmıştır. Ülkemizde Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Pera Müzesi ve İstanbul Çağdaş Sanat Müzesinde bilinç oluşturulmuş sanat eğitimi faaliyetlerine öncü olmuştur. Bu müzelerde bedensel, işitsel ve görme engelliler için uygulanan özel eğitim sanat eğitimi programları ile toplumun her bireyine ulaşma amacını gerçekleştirmiştir **(**Aydemir, 2010: 75-86**).**

2.5. Müzede Eğitim Uygulaması

Müze; Latincede "*Periler Tapınağı*" anlamına gelen "*Museum"* kelimesinden gelir. Kültürel miras eserlerinin korunduğu ve sergilendiği ortamlardır. Bu ortamlar eğitim amaçlı kullanılan nadide mekanlardır. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirebildikleri eğitimde yararlanılması gereken yerlerdir.

Türkiye'de ilk kez Osman Hamdi Bey tarafından 1881 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi kurulmuştur. Osman Hamdi Bey 1891 yılında müzeyi halka açmıştır. Müzeler sadece koruma ve sergileme dışında bilimsel araştırmalar, sanat faaliyetleri ile halkın eğitilmesini sağlayan biricik kurumlardır. Müzeler Kültür ve

Turizm Bakanlığı'na bağlıdır. Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yönetilir

Cumhuriyet döneminde müzelerin önemi artmıştır. Her alanda olduğu gibi Atatürk müzeciliğe çok önem vermiştir. Müzeyi çağdaş bir biçimde tanımlayacak olursak; toplumu geliştiren, geçmişte ve gelecekte insan yaşantıları arasında bağ kuran araştırmaların yapıldığı, eğitim faaliyetlerinin yoğun olduğu metalaşmamış devamlı olarak sorgulayan aklın ve bilimin ışığında hayal gücü geniş bireylerin yetiştirildiği alanlardır. İlköğretim okullarında görsel sanatlar dersinin öğrenme alanı içerisinde müzede eğitim uygulaması bulunur (Tan, 2009: 30-31).

Müzelerin en önemli işlevi, eğitim amaçlı kullanılması ve bilimsel araştırmalara yardımcı bellek olmasıdır. Müzelerin eski eser sergileme alanlarından çok sanat etkinliklerinin yapıldığı, öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme olanağı sunan kurumlar olmalarıdır. Müzelerden genel eğitimde normal öğrencilerin yararlanması eğitimde eşitlik ilkesine ters düşer. Öğretmenlerin zamanının bulunmaması, engelli öğrencilerle okul dışına gitmenin sorumluluk gerektiren bir yük olması öğretmenlerin müzeye giderek eğitim uygulaması yapmalarına engel olmaktadır.

Müzede eğitim uygulamasında; öğretim somuttan soyuta doğru, basitten karmaşığa doğru ve gözlem yoluyla gerçekleştirilirse kolay ve kalıcı olur. Müzede çeşitli öğretim yöntemiyle gerçekleştirilen eğitim, öğrencilerin beş duyu organına hitap ettiği için kalıcı hale gelir. Öğrencilerin problem çözme yeteneği gelişerek yaratıcılıkları artar. Müzede modele bakarak çalışma, oran orantı kavramını öğretirken gözlem yapma becerilerini ayrıntıları algılamayı kolaylaştırır. Öğrencilere ilgi alanları oluştururken görsel materyallerin çokluğu uyarıcı nitelik taşır. Öğrencilerin anlayamadığı karmaşık olayları çözümlemesi müzeler sayesinde gerçekleşir. Özgüven duygusu gelişen öğrenci, utangaç tavırlardan uzaklaşarak sorumluluk almayı öğrenir. Arkadaşları ile iletişim halinde olan öğrenci, empati kurarak paylaşmayı öğrenir. Bireysel olarak sağlıklı ilişkiler kuran öğrencilerin anlama, konuşma ve yorumlama yetenekleri gelişir (Göğebakan, 2018: 12-27).

Müzeye gidildiğinde farklı uygarlıkların kalıntılarına tanıklık edilerek geçmişe bir pencere açılır. Müzeler geçmişten esinlenilerek geleceği inşa edebileceğimiz

çağdaş kurumlardır. Kültürlere ait özellikler hızlı bir biçimde öğrenilir. Bu nedenle müzeler eğitimin olmazsa olmazıdır.

Müzede sanat eğitimi uygulaması ile öğrenciler görsel sanatların Dersinin değişik alanlarında oluşturulan çalışmaları ve kültür öğeleri tanırlar. Öğrenciler Türkiye'nin arkeolojik kalıntılarını, yaşadığı coğrafyanın kültürel varlıklarını, sahip oldukları değerlerini müzede eğitimi yoluyla öğrenerek bakış açılarını geliştirirler. Bu eğitim sürecinde öğretmene çok fazla görev düşmektedir. Müzede eğitim faaliyetleri günümüzde çok önemli yere sahiptir. Kapsamı her geçen gün genişleyen müzede eğitim yetersizlikler nedeniyle tam anlamı ile yapılamamaktadır (Tan, 2009: 23-34).

Müzede eğitim uygulamasının aşamalarını şu şekilde sıralanabilir:

1. Müzede eğitim uygulaması yapacak öğretmenin müzeyi önce gezerek müzede bulunan uzmandan bilgi alması gerekir.

2. Müzeden randevu alınarak öğrencilerin gelecekleri gün ve saat belirlenerek en az yarım gün şeklinde ayarlanır.

3. Müzede bulunan arkeolojik eserlerin hikayeleri araştırılarak fikir sahibi olunur. Çalışılacak konu belirlenir. Konular belirlenirken öğrencilerin istekleri göz önünde bulundurulur (Akgün, 2022: 33-34).

4. Müzede eğitim etkinliği üç aşamada gerçekleştirilmelidir. Müze öncesi, müzede ve müze sonrasıdır.

Müze öncesinde müze hakkında bilgiler öğrencilerle paylaşılarak müze kartları hazırlamaları istenerek çalışacakları konuları belirlemelerine yol gösterilmelidir. Müzede yapılan eğitim faaliyeti gerçekleştirilmelidir.

Müze sonrasında okulda edinilen bilgi ve birikimler öğrenci öğretmen iş birliği ile pekiştirilmelidir. Sanat eğitimi disiplinlerin birleşmesiyle çok yönlü, uygulamalı estetik haz arayışıdır. Müze öncesinde eğitimci tarafından ön hazırlıklar gerçekleştirilmelidir. Müze uzmanı ile görüşülmeli, müze gezisi için gerekli izin ve randevular önceden alınmalıdır. Ulaşım aracı ile eğitimin uygulanacağı saat ve gün hazır bulunulmalıdır. Müzede çalışılacak konu, gezi planı, nesnelerin hikayeleri ve çalışma yaprakları önceden hazırlanmalıdır.

Görsel sanatlar dersinin etkinliklerinde müzeler öğrencilerin deneyimlerini artırırken birikim yapmalarına yardımcı olur. Teknik yönden gelişen öğrenci çalışmalar sonrasında kullandığı özgün malzemelerle yaptığı çalışmalarda kendisini ortaya koyarken yarattığı çalışmadan zevk alır. Görmesi gelişen öğrenci güçlü bir sanatsal gelişim içerisine girer. Görsel sanatlar dersi kazanımlarına Görsel Sanatlar Öğretim Programının içeriği ile ulaşmış olur. Öğrencilere müzelerde sanat eğitimi etkinlikleri uygulandığında sanatı seven bireyler olurlar.

Görsel Sanatlar Dersi Programında Müze Eğitimi üç aşamadan meydana gelmiştir; bunlar Görsel sanatları biçimlendirme, Görsel Sanat kültürü ve Müze bilincidir.

Müze bilinci; müzede eğitim verecek öğretmenler öğrenci potansiyeline ve konusuna göre program oluşturur. Öğrenme geleneksel yöntemlerle olmamalıdır. Ezberci eğitimde öğrencilerin öğrendikleri kalıcı olmaz. Duyuların fiziksel hareketlerin ve düşüncenin gelişmesi doğru bir müze eğitimi ile gerçekleşir. Artık müzeler depolama onarım alanları olmaktan çıkarılarak kültürel anlamda birikim yapılan ortamlar haline gelmelidir. Toplumla birebir olarak Görsel iletişim kuran öğrenmeyi güçlendiren çağdaş ortamlardan eğitimde yararlanılmalıdır. Müze eğitimi sayesinde öğrencilerin bilgileri artarken düşünmeyi öğrenerek hayal kurma yetenekleri artar. Coşkulu bir öğrenme ortamı hazırlayan müzelerde farklı materyal kullanabilen öğrenciler çocukluk çağından yaşlılık dönemine kadar müzeyi etkin kullanabilirler. Yaparak yaşayarak öğrenme bir ömür boyu sürmüş olur. Gezici müze uygulamaları ile de halkın tüm kesimlerine ulaşarak eğitimde fırsat eşitliği sunar. Görsel Sanatlar dersinde özellikle iki ve üç boyutlu çalışmalar için en etkin kullanılan ortamlar olan müzeler dersin vazgeçilmez atölyeleridir. Ayrıca Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) müzelerin kültürel olarak kitlelere ulaşması için çalışmaktadır.

Müzede eğitim alan öğrencilerin kazanımları şunlardır: Ülkemizin kültür ve sanat miraslarını öğrenerek duyarlı hale gelirler. Kaynak taramalarını çeşitlendirmiş olurlar. Eserlerini oluştururken sorgulamayı öğrenirler. Öğrenmeye duyularını katarlar. Estetik değerleri keşfederler. Yaratıcı düşünmelerini geliştirerek çevre ile rahat iletişim kurarak kurtularak aktif hale gelirler. Okul ortamının sınırlılıklarından

kurtulurlar. Bu nedenle Görsel Sanatlar eğitiminde müzeler etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Pek çok eğitim alanını birleştiren müzede eğitim alan öğrencilerin analiz yapma yetenekleri gelişerek merak duyguları artarak çağdaş anlamda yetişirler. Müzede eğitim okul öğrenmesini destekleyerek öğrenmeyi üst düzeye taşır. Öğrencilerin müzede aynı nesneleri görmelerine rağmen bireysel farklılıkları nesneyi algılamalarını değiştirir. Müzede eğitim sonrasında öğrenciler boş zamanlarında müzeyi tekrar tekrar gezme arzusuna girer. Bu arzu ile eğitim süreci yaşam boyu sürer. Konu ile ilgili soru soran öğrencilere konu seçimleri ile ilgili destek verilmelidir. Baskıcı bir yaklaşım içerisinde olunmamalıdır. Müzede verilen bilgiler öğrencinin gerçek yaşamı ile bağ kurmalıdır. Müze sonrasında atölyede konu tartışılmalıdır (Tan, 2009: 35-39).

Murat Gülsoy'un dediği gibi *"yaratıcı işler yapmak için asıl belirleyici olan kişinin arzusu ve heyecanıdır"*. Farklı disiplinlerle bu heyecan beslenirse bireyler doğuştan sahip oldukları dezavantajları yok ederler (Gezeroğlu, akt, 2020: 11).

Bu anlamda müzede sanat eğitimi etkinlikleri öğrencilere kendi duygularını keşfederken bireyleri tanımasına yardımcı olur. Sanat eğitiminde iletişim kurmanın en iyi şekli ise gönülden gönülle kurulan sevgi dilidir. Bu sevgi dili ile zihin engelli öğrenciler yapabildiklerini gördükten sonra aldıkları övgü üzerine yaşadıkları mutluluktur. Yaşadığımız covid-19 salgını müzelerin önemini daha fazla anlamamızı sağlamıştır. Sanal müze ziyaretleri ile ülkemizde ve dünyada gidip görme olanağı bulamayacağımız müzeler hakkında fikir sahibi olmamızı yardımcı olmuştur.

2.6. Üç Boyutlu Uygulamalar

Üç boyutlu çalışmalar; hacmin nesne üzerinde kil ve heykel çalışmaları olarak yanılsamalarıdır. Biçim (form), üç boyut kavramı ile birlikte kullanılmaktadır. Boşlukta kaplanan alan üç boyutu açıklar. Milli Eğitim Özel Eğitim Görsel Sanatlar ve Beceri Dersi III. Kademe Öğretim Programında üç boyutlu çalışmalarla zihin engelli öğrencilerin motor becerilerinin geliştirilmesi hedeflenirken kil ile özgün ve yaratıcı çalışmalar ortaya koymaları sağlanır (meb, 2018c: 14).

Rölyef; heykelden ayrı olarak 360 derecelik değil de 180 derecelik açıdan oluşan inşa çalışmalarıdır. Genel olarak kabartma çalışmaları olarak bilinir. Yarı üç boyutlu çalışmalardır. Rölyef çalışmaları kilden oluşturulduğu gibi bakır, demir gibi

maddelerden oluşturulabilir. Rölyef teknikleri olarak; bakır rölyef, ağaç rölyef, bronz rölyef, kesme rölyef ve kumlu rölyef çeşitleri sayılabilir. Hatta kağıt ile yüzeyde üç boyutlu çalışmalar yapılabilir. İlköğretim okullarında atölyelerin olmaması nedeniyle üç boyutlu çalışmalar öğretmenler tarafından uygulatılmamaktadır (Özol, 2012: 230-241).

Üç Boyut; resimdeki üç boyut etkisi ışığın etkisiyle göz yanılgısıdır. Heykel üç boyutlu sanat özelliği taşımaktadır. Sanatta üç boyut kavramı insanın nesneye biçim kazandırması ile oluşur. Üç boyutlu yapıt Sanatçının özgürlük alanını genişletirken, izleyiciye geniş bir bakış açısı sunar. Üç boyutluluk biçim, şekil, kütle ve hacim terimleri ile açıklanır. İnşa çalışmasıdır. Heykel sözcüğü kazıma kesme oyma anlamına gelen Sculpere Latince fiilinden meydana gelmiştir. Yunan Antik sanatında figür ideal ölçülerde kullanılmıştır. Çağdaş sanatta heykel oyma ve model oluşturmanın dışında soyut kavramlarla açıklanmaktadır. Heykel sanatı zor ve özveri ister. Üç boyut kavramı alan içinde kütle oluşturmaktır. Heykel konulduğu ortama göre değişmektedir. Üç boyutlu nesnelere alanın katıldığı sanatsal çalışmalara entelasyon denir. Heykelde stilizasyon ise nesnenin temel özelliklerine bağlı kalarak sadeleştirme demektir (Özol, 2012: 218- 228). Üç boyutlu uygulamalarda genellikle kil kullanılmaktadır. Kil işlenmesi kolay ve çalışılması zevkli bir sanatsal materyaldir.

2.6.1. Üç Boyutlu Kil Çalışmaları

Kil: Granit kayaların su ve rüzgar ile parçalanarak meydana gelen topraktır. Kolay şekil alarak insanoğlunun başlangıcından bu yana yiyecek ve saklama kapları olarak, yaşam ortamında kullanılan en önemli malzemedir. Kil sanatçılara ve Öğrencilere, sonsuz özgün çalışma olanağı sunarak üç boyutlu uygulamaların vazgeçilmezi halini almıştır (Özdemir, 2009: 20).

Kilin hazırlanması aşaması; öncelikle sıkıştırma ve yoğurma aşaması ile başlar. Dövüldükten sonra kovaya alınan kuru kil üzerine su konularak kilin yumuşaması sağlanır. Kova yüzeydeki su süzülür, dibe çöken kil, alçı tabaka üzerine konularak, alçının kilin suyunu çekmesi beklenir. Kil çalışılacak kıvama gelince misina ile kesilerek çarpma işlemi yapılır. İstenilen kıvama gelene kadar çarpma işlemi tekrarlanır. Sıkıştırılan çamur avuç içi ile arkadan öne doğru hava kabarcığı

kalmayacak şekilde Öküz Kafası Tekniğinde yoğurulur. Uygulamaya hazır hale gelen kilin poşet içerisine alınarak kuruması engellenir. Uygulama esnasında küçük parçalar halinde alınarak kullanılır.

Kilin yapıştırılma aşaması; uygulama esnasında kil parçalarının birleştirilmesi için bir kap içerisine bir miktar kil ve biraz su konularak bulamaç hazırlanır. Bulamacın çok sulu olmamasına dikkat edilmelidir. Sivri uçlu gereçle çentikler açılarak bulamaç sürülüp kil parçaları birbirine monte edilir (Özdemir, 2009: 20-21).

Zihin engelli öğrenciler özel eğitim üçüncü kademede eğitim görmektedir. Fiziksel yaşları 16-26 yaş aralığında olmasına rağmen bilişsel yaşlarının anasınıfı son kademe ve ilköğretim birinci sınıfa karışık geldiği düşünülerek komisyon görüş toplantısında uzman görüşü alınarak, öğrencilerin raporlarına ve performans bakılarak gelişim seviyeleri tespit edilmiştir. Uygulama esnasında da komisyonun tespitinin zihin engelli öğrencilerin seviyesini belirlemede çok yeterli olduğu görülmüştür.

Kilin şekillendirme teknikleri; arasında çubuk tekniğinde, kilin silindir şeklinde yuvarlanarak çubuk yapılarak çubukların arasına çentik açılarak bulamaç sürülerek birleştirme işlemi yapılarak uygulanır.

Levha tekniğinde; poşet üzerine alınan kil parçasının merdane ile açılarak düz bir zemin oluşturulmasıdır. Rölyef çalışmalarında levha üzerine çentikler açılarak parçalar bulamaç yardımı ile birleştirilir.

Kalıp tekniğinde merdane ile açılan kilin bir kalıp yardımı ile şekillendirilmesidir. Kil levha şeklinde açıldıktan sonra hazırlanan yüksek kalıplarla baskı yapılarak oluşturulan tekniktir (Özdemir, 2009: 22-23).

Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu ilk hazırlık çalışmaları araştırmacı tarafından Levha tekniğinde yaptırılmıştır. Öğrenciler önce kili yuvarlayıp merdane ile levha haline getirdikten sonra müzede bulunan Hititler Dönemi'ne ait öğrenciler için hazırlanan yüksek baskı kalıplarıyla mühür çalışmalarını meydana getirmişlerdir. Zihin engelli öğrenciler bu tekniği çok rahatlıkla yapmışlardır. Bu uygulama sonrasında öğrenciler kendilerine güven duyarak yapabiliyorum düşüncesine sahip olarak çok mutlu olmuşlardır. Araştırmacı uygulamayı basitten zora doğru işlem

sırası ile gerçekleştirmiştir. Kil kurumadan kalıplardan çıkarılmıştır. Islak kil kurumadan kalıptan çıkarıldığında çatlama ve kırılma olmayacaktır.

Para tekniğinde; kilden küçük bir parça alınarak yuvarlak yapıldıktan sonra üzerine bastırılarak kil yassı hale getirilerek zemin oluşturulur. Zeminin çevresine aynı teknikle çamur paralar yapılarak zeminin yükseltilmesi ile üç boyutlu nesnelerin oluşturulması sağlanır. Çamur paralar balık pulu gibi sistemli bir biçimde bulamaç ile yapıştırılarak geçekleştirilen biçimlendirme tekniğidir. Zihin engelli öğrenciler para tekniğini rahatlıkla uygulayabilmektedir. Kilden yuvarlakları oluşturarak üzerine bastırma ile gerçekleşen para tekniği Hititler Dönemi'ne ait mühür çalışmalarında kullanmışlardır.

Çimdik tekniğinde; sol avuç içine bir miktar kil alınarak yuvarlak haline getirilir. Sağ elin başparmak ile yuvarlağın üzerine bastırılarak kil üzerinde çukur oluşturulur. Diğer dört parmak ile merkezden başlayarak döndürülerek çukur genişletilerek kase oluşturmak için çimdik tekniği uyulanmış olur (Özdemir, 2009: 23).

Zihin engelli öğrenciler arasında bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Zihin engeli öğrenciler sadece zihin engel dışında başka rahatsızlıkların bulunması öğrencinin yetersizliğini artırmaktadır. Katılımcıların arasında Hiperaktivite ve Serapral Palsi rahatsızlıkların bulunmasına rağmen yukarıda sayılan teknikleri rahatlıkla uygulamışlardır.

2.7. İki Boyutlu Uygulamalar

İki boyutlu çalışmalar yüzey üzerine yapılan Pastel boya, Suluboya, Kuru boya, Guaj boya, Kara kalem, Kolaj ve Baskı resim çalışmalarıdır. Milli Eğitim Özel Eğitim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında, iki boyutlu çalışmalarla öğrencilerin motor becerilerini geliştirilmeye ek olarak özgün ve yaratıcı çalışmalar ortaya çıkartılması hedeflenir (meb,2018c: 14). Üç boyutlu çalışmalar öğrencilerde çok faydalı gelişimler sağlar. Rahat çalışma ortamında zihin engelli öğrenciler çekingen davranışlarını yok ederler. Arkadaşları ve öğretmeni ile bire bir kurduğu iletişim çevrelerine uyum sürecini hızlandırır. İki boyut yüzeysel olan anlamına gelir. Eni ve boyu olan yüzeysel çalışmaları adlandırır. Resim bir yüzey sanatıdır (Özol, 2012: 218).

2.7.1. Resim Çalışmaları

Resim Çalışmaları iki boyutlu kağıt yüzeyine yapılan çalışmalarıdır. Eni ve boyu olan yüzeye yapılan çalışmalardır.

Pastel boya tekniği; kağıt yüzeyine boyanın yan tutularak sağa ve sola hareket ettirilmesiyle parmaklar kullanılarak yapılır. Teknikte pürüzlü ve renkli kağıtlar kullanılırken, renklerde açık tonlar elde edilirken beyaz, koyu tonlar elde edilirken siyah kullanılır. Pastel boyanın yoğun dokusu canlı renkler ortaya çıkmasını sağlar. Kullanımı kolaydır. Teknikte kalın çizgiler kullanılarak çarpıcı etkiler elde edilebilir. Parmakla renkler yedirilerek yumuşak etkiler oluşturulabilir. Pastel boya tekniği ile farklı şekil ve formlar meydana getirilebilir. Pastel boyanın kalın olması nedeniyle zihin engelli öğrencilere çalışmalarda rahatlık sağlamaktadır. Bu nedenle zihin engelli öğrenciler yüzey çalışmalarında başarılı kullanırlar. Pastel boya tekniğini kullanan zihin engelli öğrenciler siyah renkten kurtularak, renkleri uyumlu bir şekilde kullanarak armoni meydana getirirler. Gökyüzünde kullanılan soğuk renkler çalışmaya hareket katar. Renkleri zengin kullanan zihin engelli öğrenciler ara renkleri genelde fazla kullanmışlardır (Demir, 2015: 55-60).

İki boyutlu resim tekniklerinden pastel boya tekniği ilk ve son resim çalışmalarında öğrenciler tarafından kullanılmıştır. Kağıt olarak 25*35 boyutunda resim kağıdına çok fazla yağlı olmayan çocuk pastelleri öğrencilere verilmiştir. Pastel boya tekniğinin özelliklerinden dolayı zihin engelli öğrencilere resim çalışmalarını yaparken zorlamayacakları düşünülerek iki boyutlu resim çalışmalarında tercih edilmiştir. Zihin engelli öğrencilere renkleri kirletme ihtimalleri düşünülerek beyaz kullandırılmamıştır. Resimlerine öğrenciler pastel boya setlerindeki istedikleri rengi seçerek başlamışdır.

2.8. Görsel Tasarım Öğeleri

Sanat çalışmaları oluşturulurken kullanılan öğelerdir. Çalışmaların estetik olarak nasıl olacağının planlanmasıdır. Taslak çizimlerle uygulamanın planlanarak en hoş şekilde oluşturmanın ön aşamasıdır. Öğrencilere tasarım yaptırılması disiplinler arası iletişim aracılığı ile motor becerileri gelişirken Milli Eğitim Özel Eğitim Görsel Sanatlar ve Beceri Dersi III. Kademe Öğretim Programında zihin engelli öğrencilerin

iki boyutlu tasarımlarını özgün ve yaratıcı bir biçimde oluşturmaları hedefler (meb, 2018c: 15).

Nokta, çizgi, renk, biçim, şekil, espas ve öğelerinden oluşur. Sanat yapıtının değeri Görsel Tasarım Öğe ve İlkelerini doğru kullanmakla artmaktadır. Görsel Tasarım Öğeleri aşağıda sıralanmıştır.

Çizgi; bir noktanın başlangıcından bitişine kadar izlediği yoldur. Soyut bir öğedir. Çizgi, noktalar bütünüdür. Hareket halindeki noktalar çizgiyi oluşturur. Çizgi, iki düzlemin birleşimidir (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 38-39). "*Çizgi, plastik sanatlarda biçimim öznel ayrımını sağlayan belirleyici olduğu gibi aynı zamanda psikolojik değerleri de içinde taşıyan bir dışa vurum ögesidir*" (Özol, 2012: 18). Çizgi, tasarımın temelini oluşturur. Noktaların birleşmesiyle oluşan izdir. Bir nesnenin konturlarıdır. Görsel çalışmalara düz çizgiler süreklilik, yatay çizgiler devinim, eğri çizgiler canlılık katar (Akgün,2022: 16). Görsel olarak sanatsal çalışmaların temelini oluşturur. Çizginin gücü pek çok duyguyu ifade edebilir. Sanatçının çizgisinin gücü eserinin değerini artırır. Doğa da bulunan nesnelerin yapılarına bakılarak yüzey oluşturulabileceği gibi sanatçı kendi iç dünyasını da çizgilerle yansıtabilir. Çizgi olmadan formlar oluşturulamaz. Basit bir şekil olmasına rağmen çalışmanın en önemli öğesidir. Çizgi iki noktanın birleşmesinden oluşan basit bir tanımla ifade edilemez. Kalemle oluşturulan kontur değildir. Çizgi etkisi yaratan her şey çizgi sayılır. Sanat dilinde çizgi ise sadeleştirme soyutlama anlamına gelir (Gezer, 2019: 597). *"Çizgi, bir yüzey sanatı ögesi olarak çizgi uzunluğuna oranla çok az olan bir şerit anlamını taşır. Dolayısıyla kalın bir fırçayla bir yüzey üzerine kurulacak uzun bir boya darbesi resim sanatında çizgi olarak değerlendirilir* " (Sözen ve Tanyeli, 2010: 79).

Nokta; bilim ve sanat dallarında farklı tanımları yapılmaktadır. Nokta farklı dallarda çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır. İki çizginin kesişim yeridir. Nokta etkisi olan her görsel nokta sayılmaktadır. Noktalar her tasarımda çeşitli özellikler taşır. Nokta tasarımın en küçük birimidir. Noktanın üç boyutu olmadığı için en yalın birim sayılır (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 18-20). "*Bir ton değeri olan düzlemsel bir alanın, görsel olarak fark edilebilecek biçimde küçültülen birimdir. Fark edilen en küçük birimlerin yan yana gelerek bir düzlemsel alan oluşturmasına da nokta*

çalışması" denir (Özol, 2012: 18). Nokta boş bir kağıttaki izdir. Noktalar yan yana gelerek çizgiyi, çizgilerde birleşerek yüzeyi oluşturur. Sanat çalışmalarının en küçük birimidir. Noktanın değerleri sıklaşıp seyrekleşmesi, büyüklük ve küçüklükleri, ışık altındaki etkileri yapılan çalışmaya göre değişebilir. Noktalarla çalışarak üslup oluşturmuş sanatçılar vardır (Gezer, 2019: 597). *"Resim sanatında nokta geometrideki anlamından oldukça farklıdır. Merkezi dengeye sahip bir yüzeysel etki ögesi olarak tanımlanır. Bu anlamıyla resme Çağdaş sanatın ortaya çıkışı ile birlikte girmiştir. Yukarıdaki biçimde yorumlanması modern ressamlardan Paul Klee' nin ürünüdür"* (Sözen ve Tanyeli, 2010: 224).

Doku; *"Doku görme dokunma duyuları ile kavrana bilen, homojen, yüzeysel etki ögesidir"* (Sözen ve Tanyeli, 2010: 89). Dokunma duyumuzla algılaya bildiğimiz her şeyi doku kelimesini tanımlar. Gözle görülen belirgin ve belirgin olmayan yüzeylerdir. Parmak izleri, ağacın yüzeyi, kağıdın buruşturulup açılması doku örneklerinin bir kaçıdır. Kısaca yüzey üzerindeki pürüzdür. Doğa da milyonlarca doku vardır. İnsanoğlu doğadaki dokulardan esinlenerek güzeli aramaktadır. Doğadaki dokular sanatçılar tarafından etüt edilerek çağdaş sanat örnekleri oluşturulmaktadır. Yüzey sanatında belli öğelerin sistematik veya rasgele tekrarı olarak oluşturulur. Organik ve inorganik dokular vardır. Ağacın dokusu organik, kağıdı buruşturmak inorganiktir (Gezer, 2019: 598).

Doku, nesnenin yüzeyinin dokunma duyularıyla algılanmasıdır. Her nesnenin dokunarak incelenmesi ile yeni algılar hissedilmektedir. Dokunma duyusu görsel olarak nesneye anlam ve boyut kazandırır. Doğal dokular tabiatta kendiliğinden bulunan dokulardır. Yapay dokular ise insan eli ile oluşturulan görsel olarak doğal dokunun taklit edilmesidir (Özol, 2012: 103). Yüzey üzerinde dokunarak hissettiğimiz pürüzdür. Nesnelerin kendilerine göre bir dokusu vardır. Yüzeylerin doğal ve yapay dokuları vardır. Doğada var olan ağaç, taşın yüzeyi doğal dokuyu oluşturur. İnsan eliyle yapılan kumaşın dokusu yapay dokuyu oluşturur. Görsel olarak algıladığımız nokta çizgi gibi dokulara da görsel doku denir (Ünalan, 2019: 15). Gözle görülebilen her nesne orijinal bir dış yapıya sahiptir ve bu özel yüzey yapısına doku denir. Doku, bir varlığın yüzey kısmıyla ilgili olan bir özelliktir. Resimsel dokular gözle görülen dokunma duyumuzla hissedilmeyen renk, çizgi,

nokta gibi öğelerden oluşur. Resimde doku izleyiciye direk etki eder (Akgün, 2022: 18).

Renk; görsel sanatlarda renk açık ve koyu değerler arasına kalan siyah ve beyaz değerlerin uçları arasında yer alan değer zenginliklerini estetik haz duygusu içerisinde kullanılmasıyla ortaya çıkan sanat öğelerinin en önemlisidir (Özol,2012:158). *"Renk, ışığın kendi öz yapısına ve nesneler üzerinde yayılmasına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etki. Renk çemberi; ana ve ara renklerin ardışık olarak üzerinde sıralandığı çember bu çember ekseni üzerinde hareketlidir ve döndürüldüğünde beyaz gözükür renk çarkı renklerin birbirleriyle ilişkilerini gözlemeye olanak verir*" (Sözen ve Tanyeli, 2010: 256) Resimde renk ışığın nesneler üzerine düştükten sonra gözümüzde bıraktığı görsel algıdır. Bu yansıma olayından sonra üç temel renk oluşur. Temel renklerin karışımı da ana renk pek çok yardımcı renk oluşur. Sarı, kırmızı, mavi temel renklerdir. Turuncu, mor, yeşil yardımcı renkleri oluşturur. Beyaz ve siyah karışımı gri tonları meydana getirir (Ünalan, 2019: 18). Renk etkisi ışığa göre parlak ve sağlam bir görünüm kazanır. Renk tasarımın en vazgeçilmez öğesidir. Renk öğesi duygularımıza direk olarak hitap eder. Rengin görsel fonksiyonu doğadaki ışığın etkisine ve ruh halimize göre değişir. Örneğin kırmızı renk hareket, aşk ve tehlike duygusu oluştururken turuncu renk dikkat çekerek masumiyet ve cesaret verir. Sarı renk samimiyet ve neşe; yeşil renk huzur, güven ve çalışkanlık; gri renk denge ve tarafsızlık; mavi renk huzur ve barış; mor renk saygınlık ve yaratıcılık; kahverengi cana yakınlık ve dostluğa önem veren, sıcakkanlı olmayı ifade eder (Akgün, 2022: 17-18). Renklerin insanlarda tedirginlik, korku ve heyecan uyandıran psikolojik etkileri vardır. Örneğin akıl hastalarının tedavi edildikleri odalarda yeşil renge boyanmıştır. Görsel çalışmalarda rengin olanakları estetik değerler oluşturma ve insanın içindeki sanat duygusundan kaynaklanmaktadır. Görsel çalışmalarda biçim ve renk birbirinin içine geçmiştir (Özol, 2012: 186-187).

Işığın cisimlere çarptıktan sonra gözümüzde bıraktığı etkiye renk denir. Işık kaynaklarının yapısı farklı renkleri oluşturmaktadır. Renk ile form arasında anlamlı bir bağ ile renk ve form birbirini tamamlar. Bazı renkler bazı formlarla bir araya gelerek etkisi güçlenebilir veya azalabilir. Renkle oluşturulan kompozisyonlarda sınır

yoktur. Üç temel renk olan sarı, kırmızı, mavi ve bu renklerin ikili olarak birbirleri ile karışımından ara renkler oluşmaktadır. Turuncu; sarı-kırmızı karışımından, yeşil; sarı-mavi karışımından, Mor; mavi-kırmızı karışımından oluşmaktadır. Sıcak ve soğuk renkler olarak tekrar ikiye ayrılan renkler; Sarı, turuncu, kırmızı sıcak, mor mavi yeşil soğuk renklerdir. Soğuk renkler izleyiciden uzaklaşırken, sıcak renkler izleyiciye yaklaşır.

Ton/Değer (Leke); yüzey üzerindeki farklı ton değerleridir. Yüzeyin tamamını malzemeyle kapatmaktır. Yüzey üzerinde hacim kazandırmak için leke kullanılır. Renk, ışık gölge ve doku öğeleriyle oluşturulan yüzeydeki tonların değeridir. Açık, orta ve koyu tondur. Gri leke önünde beyaz leke ve onun önündeki siyah leke gri lekeden öne doğru bir itme oluşur. Hareket önden arkaya ya da arkadan öne boyut kazanmış olur (Ünalkaya, 2019: 14). Ton; renklerin karışımlarından oluşarak renk geçişlerini sağlar. Ton sayesinde çalışmalar ana ve ara renk ile sınırlı kalmaz. Görsel bir şölen meydana gelir. Value değer anlamına gelir. Renklerin açık, orta ve koyu değerleridir. Örneğin sarı, kırmızı renkten daha açıktır. Suluboya çalışmaların da boyanın içerisine su katıldıkça boya açık değer oluşturur. Boyanın içerisine siyah ve beyaz katılarak rengin koyu ve açık değerleri bulunabilir. Renkli bir nesnenin üzerine ışığın düşmesi açık, orta, koyu değerleri oluşturur. Çağdaş sanatın en temel öğesi renktir. Rengi anlatım aracı olarak kullanan sanatçılar vardır (Gezer, 2019: 600). Görsel çalışmalarda değer yüzeydeki renklerin açık, orta ve koyu etkisidir. Görsel çalışmalarda açık lekeler heyecan, zıtlıklar derinlik meydana getirir. Renklerin değerleri sıcak, soğuk olabileceği gibi armoni oluşturulabilir (Akgün, 2022: 17). Dalga boylarına göre renkler kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve mor olarak sıralanır. En az kırılma açısı olan kırmızı, en çok kırılma açısı olan renk mordur. Siyah tüm renkleri yutarken beyaz ise tüm renkleri yansıtır. Renk okul öncesi dönemden başlayıp yetişkinliğe kadar insanlarda ilgi duyulan ve sanat eğitiminde birçok yöntemle uygulanan en önemli görsel ögedir. Sanat eğitiminde rengin etkin olarak kullanılması anlamsal değerinin ön plana çıkmasından kaynaklanır (Özol, 2012: 189-193).

Şekil (İki Boyut); nesnelerin iki boyutlu hallerine denir. Şekil ve zemin bir arada olmak zorundadır. Şekil zemin ilişkisi önemlidir. Şekillerin yapı taşını

geometri oluşturur. Çizgi, renk ve alan şekil oluşturur. Şekil ve form arasındaki ilişki görsel çalışmayı oluşturur. Tüm motifler şekildir. Şekiller tasarım zenginliği oluştururken, algıyı kolaylaştırır. Şekilleri kullanarak üslup oluşturan, şekilleri ile tanınan sanatçılar vardır (Gezer, 2019:601). Üç boyutlu dünyayı iki boyutlu dünyaya çevirmektir. Görsel dil için önemli bir öğedir. Şekil nesnenin dış hatlarıdır. Nesnelerin genel görünüşüdür. Açık tonlu zeminde koyu tonlu şekil oluşturulur. Şekillerin psikolojik etkileri vardır. Sade çizgi ve renklerden oluşur. Şekil zeminde ortaya çıkar. Geometrik şekiller, doğal şekiller ve serbest şekiller olmak üzere gruplandırılır (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 110-117).

Espas Ögesi; espas kelimesi boşluk, doluluk anlamına gelir. Nesneler arasındaki mesafedir. Boşluk öğesi gerekli yerlerde kullanıldığında çalışmanın yapı taşıdır. Espas, anlamlı boşluklardan oluşur. Sanat çalışmalarında bilinçli olarak yapılır. Espas gözü yormaz. Çalışmayı, monotonluktan kurtarırken, bütünlük sağlayarak nesneleri bir arada tutar. Çalışmayı etkili kılarak, vurguyu artırıp hareketi sağlar. Fazla olması bitmemiş havası katarken az olması çalışmayı boğar. Espas öğesi şekil zemin ilişkisi kurar (Gezer, 2019: 602).

Biçim (Form); "*bir nesnenin görme ya da dokunma oranlarıyla algılanabilmesini sağlayan kendine özgü gerçekliği* " (Sözen ve Tanyeli, 2010: 54)anlamına gelir. Form kavramının sanat ve tasarım dünyasında önemi büyüktür. Sanat ve tasarımın temelinde biçimlendirme isteği vardır. Biçimlendirme etkinliği insanın yaratma ve çevresini değiştirme isteminin dışa vuruşudur. Bu içgüdü sanat ve tasarım eğitimi ortamında değerlendirilir. Biçim ve şekil kelimeleri birbiri yerine kullanıldığı için iki kelime karıştırılmaktadır. Sanat terimi olarak her iki kelime farklı anlamlara gelir. Şekil iki boyutlu form ise üç boyutluluk anlamına gelir. İki boyut üzerine üç boyutlu form oluşturulabilir. Sanatçıların formu kullanma biçimleri özgün anlatım üsluplarını oluşturabilir (Gezer, 2019: 601). Biçim yüzeysel ve çizgisel nesneleri karışılarken, form üç boyutlu gerçek nesneleri karşılar. Biçim; geometrik ve doğal olmak üzere iki ye ayrılır. Geometrik biçimler daire, üçgen, kare, dikdörtgen, doğal biçimler insan hayvan bitki gibi doğada bulunurlar. Biçimin iki boyutlu görünümü karşısında, form üç boyutlu gerçek bir nesnedir. İzleyiciye yaklaşan figürün ayrıntıları gözükürken izleyiciden uzaklaşan figürün detayları belli olmaz

(Akgün, 2022: 18). Nesnelerin kenar çizgileri nesnenin biçimini oluşturur. Eni boyu ve yüksekliği olan her nesnede biçim öğesi bulunur. Nesnenin görüntüsü formu ifade ederken biçimse, dış görünüşle birlikte kavradığımız her şeyi temsil eder. Form boşlukta yer kaplayan bireyin gördüğü nesnelerdir. Biçim nesnenin hareketinden doğan anlık görüntüdür. İnsan figürünün bir formu vardır. Fakat insan hareket halindeyken form biçime dönüşür (Ünalkaya, 2019: 16). Sanatsal çalışmalarda form çok önemlidir. Sanatsal çalışmaların ortak amacı form oluşturmaktır. Sanatın ilk amacı biçimlendirme isteğinden doğmaktadır. Biçim; çizgi, renk ve ışıktan oluşan yüzeydir. Nesnelerin sınırlarına biçim denir. Form; üç boyutludur. Nesnelerin doğal yapılarını gösterir (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 130-134).

2.9. Görsel Tasarım İlkeleri

Belli bir amaç doğrultusunda çizgi, renk, doku görsel tasarım ögelerinin düzenlenmiş halidir. 1910 yılında öne sürülen "Gestalt Algı Psikolojisi" görsel parçaları toplayarak, birleştirip gözle görülen düzenlemeler haline getirmek gözün nesneyi tamamladığını öne sürmüştür. Bütünün parçalardan önce algılandığı ve parçaların bütün içerisinde aldığı yere göre yakınlık, benzerlik, süreklilik ve tamamlama ilkeleri ile nesneleri grup içerisinde algılamamız "Gestalt Algı Psikolojisi" ile gerçekleşir. (Gezer, 2019: 602-605) Aşağıda Görsel Tasarım İlkeleri sıralanmıştır.

Denge İlkesi; görsel çalışmalarda görsel öğelerin yatay, dikey ve eğriliklerin orantılı dağılımıdır. Form, şekil, doku, renk, valör öğeleri dışında ölçü, boşluk, hareketle de yapılabilir. Gözü rahatsız etmeyen birbiri ile uyumlu düzenleme oluşturmak denge ilkesine karşılık gelir. Zıtlıkların birbiri ile uyumudur. Denge çalışmada bütünlük kurarken çalışmanın bitiğini izleyiciye ifade eder. Simetrik ve asimetrik olarak denge iki başlık altında incelenir. Simetrik denge çalışmaya durağanlık katarken, ağırlık merkeze verilmiştir. Sanatsal çalışmalarda eşitlik ilkesi ile meydana getirilir. Asimetrik denge görsel çalışmaları durağanlıktan kurtarır. Asimetrik kompozisyonlar çalışmalarda hareketi sağlar (Gezer, 2019: 606).

Denge; görsel çalışmada çalışmanın düzenini bozmadan dağılım sağlamasıdır. Denge ilkesi olmayan çalışmalar izleyiciye estetik haz vermez. Tüm sanatsal çalışmaların vazgeçilmez ilkesidir (Akgün, 2022: 20).

Ritim ilkesi; görsel çalışmalara bakan gözün görsel öğeler arasında gezmesini sağlar. Algıyı artırırken tasarımın güçlenmesini yardımcı olur. Bu ilke belli yerlerde tekrar edilen öğelerle ile tasarıma dinamiklik katar (Gezer, 2019: 607). Ritim, görsel çalışmada nesnelerin, renklerin, çizgilerin, noktaların birbiriyle oluşturduğu uyumlu tekrarlar olarak tanımlanabilir. Ritim izleyiciye coşku verir. İzleyicide çeşitli duygular uyandırabilir. Ritim oluştururken sistemli olmak gerekmektedir. Çalışmanın temelini oluşturan düzenli tekrarlardır. Parça bütün ilişkisi doğru kurulduğunda çalışmada ilginin dağılmamasını sağlar (Akgün, 2022: 20). Çalışmada tekrarlar tek sayıların katları şeklinde, lekeler belli oranlarda kurulmalıdır.

Hareket İlkesi; "*hareket; resim sanatında resim düzlemi üzerinde yer alan betilerin yoğunlaşıp seyrelmesinden ve pozlarından kaynaklanan durağan dengenin bilinçli bir şekilde bozulması etkisi*" (Sözen ve Tanyeli, 2010: 85) anlamına gelir. Sanat çalışmalarında hareket nesnelerin biçiminin renginin yönünün değişmesidir. Hareket, kullanılan çizgi, leke, biçim, form görsel öğelerinin tekrarlar içerisinde yön değiştirmedir (Ünalkaya, 2019: 25). Seyircinin gözü ile takip ettiği yol anlamına gelir. Görsel öğeler arasında bağ kurarak bütünlük oluşturan ilke görsel çalışmaları monotonluktan kurtarır. Benzerlikler arasındaki farklılıktır. Hareket ilkesi tekrar içermezken ritim ilkesi tekrardan oluşur. Çalışmanın durağan bir tasarım olmaktan ancak hareket ilkesi kurtarır. Dikkat çekmek istenen yerlerde hareket öğesi kullanılır. Seyircinin görsel algısı dikkati o noktada toplanır. Çalışmada göz gezinti yapar (Gezer, 2019: 607). Gerçek hayatta bilindik nesnelerin bilindik hareketleridir. Gerçek hayatta var olan hareketlerdir. Tasarıma enerji verir. Odaklanma sağlar. İzleyiciyi dinamik tutar (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 170-172).

Vurgu İlkesi; görsel çalışmalar da dikkat çekilmek istenen yerlerde oluşturulan seyircinin tasarımı çözümlemesini sağlayan ilkedir. Vurgu ilkesi sayesinde seyircinin aynılıklar arasında gördüğü farklı bir nesne, renk ve biçim ilgisini çeker. Vurgu yapılacak yer çevresindekilerden farklılaştırılır. Çok yer kaplamaz ama etkili olur (Gezer, 2019: 608). Vurgu, görsel çalışmada temanın iletinin gösterildiği alandır. Çalışma da vurgu oluşturulurken tonlama yapılırsa dikkat çekici olur. Leke, biçim çevresi uyumlu bir bütün oluşturmalıdır. Görsel çalışmanın vurgusu can alıcı noktayı

belirler. Odak noktası birden fazla olabilir. Fakat odak noktaları iyi kurgulanmalıdır (Akgün, 2022: 18).

Egemenlik İlkesi; görsel çalışmalar da kullanılan görsel biçimleme ögelerinin birinin diğerlerine göre üstün olmasına anlamına gelir. Üstünlük çalışmada renk, doku olarak kullanılacağı gibi birden fazla öğede kullanılabilir. Egemenlik ilkesi doğru kullanıldığında karmaşık bir çalışma sadeleşir. Görsel bir sıralama sağlar. Örneğin çalışma dokulardan oluşuyorsa doku egemenliği kurulur. Renk egemenliği kurulmuşsa ağırlıklı renk egemen olur (Gezer, 2019: 608). İlk bakışta dikkat çeken öğe anlamına gelmektedir. Egemenlik bütüne baskın olma durumudur. Ön plana çıkan özelliktir. Öncelikli görüş alanıdır. Eserin ilgi odağını belirler. Seyirciyi yönlendirir (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 200-204).

Bütünlük İlkesi; görsel çalışmalar da görsel birliği sağlamak öğelerin birinin diğeri ile bağ kurmasıdır. Bütünlük olmayan çalışmalar bitmiş hissi vermez. Bütünlük ilkesinin kullanılmadığı çalışmalar birbirinden kopuk olur. Görsel algı zorlaşır (Gezer, 2019: 608). Görsel bir çalışmada görsel öğe ve ilkelerin tümüyle birbiriyle uyumlu olması demektir. Çalışmada bütünlüğün tekrar, ahenk, tema, ritim, denge, izleyicinin dikkatini çeken yerler ve süreklilik olarak gerçekleştirilir (Akgün, 2022: 19).

Zıtlık İlkesi; görsel çalışmalarda görsel öğelerin farklılıklarıdır. Zıtlıklar açık-koyu, büyük-küçük, sıcak-soğuk renk, dikey-yatay şeklinde kullanıldığında görsel çalışma dikkat çeker. Siyah beyaz zıtlığı çalışmada ilgiyi bir yerde toplayabilir (Gezer, 2019: 608). Renk, valör ve şekiller arasındaki karşıtlıktır. Büyük-küçük, açık-koyu, sıcak-soğuk gibi karşıtlıklarıdır. Karşıtlık çalışmayı tekdüzelikten kurtarır (Akgün, 2022: 22). Zıtlık resimde monotonluğun karşıtıdır. İki boyutlu çalışmalarda çekiciliği artırarak bütünlük oluşturur. Zıtlığın ayarında olmaması karışıklık yaratır. İki boyutlu çalışmalarda, renk, doku, gibi öğeleri birbiri arasında karşıtlık yaratır. Rastgele yapılabileceği gibi sistemlide olabilir. Zıtlık öğesini dengeli kullanmak resimde çok önemlidir. Örneğin Pablo Picasso'nun "Avignonlu Kızlar" tablosunda zıtlık öğesi son derece dengelidir. Eserde köşeli hatlar yuvarlak kıvrımlarla dengelenmiştir. Zıt renklerin kullanılması resme dinamiklik katmıştır (Ünalkaya, 2019: 20).

Oran-Orantı İlkesi; görsel çalışmalarda nesnelerin doğada bulunan gerçek boyutlarıdır. Görsel bir çalışmada nesnelerin gerçek boyutunu yakalamak önemlidir. Orantısız nesneler gözü rahatsız ederek estetik durmaz. Nesnelerin tabiatta mükemmel ölçüleri vardır. Görsel bir çalışmada sağlam bir orantı kurmak çalışmayı güçlendirir (Akgün, 2022: 19). Çalışma da büyük parçanın küçük parça ile olan ilişkisidir. Oran orantı çalışmanın en önemli öğesidir. Antik Yunan heykellerin de doğada her şeyin olağan bir ölçüsünün altın oran olduğu keşfedilmiştir. Yunan heykellerinde figür ün boyu başın sekiz katıdır. Çalışma da altın oran ideal olan ölçüyü belirlemektedir. Altın oran bilim adamları formülleştirilmiştir. Doğada deniz kabuklarında, çam kozalaklarında, ayçiçeğinin tohumunda görülür (Gezer, 2019: 610). Çağdaş sanat eserlerinde kullanılan ölçüler genellikle büyüktür. Ölçünün büyük kullanılmasının sebebi izleyiciye eseri çarpıcı bir şekilde göstermektir. Görsel bir çalışmada ölçünün büyümesi etkisini artırır. Ölçünün küçük olması etkisini azaltır. Ölçünün büyütülüp küçültülmesi izleyicinin ilgisini bir noktada toplar (Akgün, 2022: 18)

Hiza İlkesi; görsel çalışmalar da hizalama en önemli ana ilkedir. Hayali bir çizgiye görsel öğeleri konumlandırmaya hizalama ilkesi adı verilir. Dikey, yatay ve çapraz hizalama olmak üzere üçe ayrılır. Hizalama, çalışmayı sağlamlaştırır. İyi bir hizalama ilk bakışta belli olmamalıdır (Gezer, 2019: 610).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Eğitim bireyin istendik davranış değişim sürecinde yaşantıları yoluyla bireysel olarak keşfetme uygulaması ile öğrenciye uygun yöntemi bulmaktır. Standart cevapların ezberletildiği soru sorma kabiliyetinin yok edildiği eğitim yöntemi doğru değildir (Karasar, 2022: 75). Bu nedenle sanat eğitimi bireyin kabiliyetlerini ortaya çıkarak ezberci eğitim sistemine karşı durur. Sanat eğitimi bireyin özgüven duygularını besleyerek iletişim kanallarını açarak yaşadığı dünyayı keşfetmesini sağlar. Bulunduğu ortamı güzelleştiren ve yaşama estetik olarak bakan bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olur.

Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe 2021- 2022 Eğitim öğretim yılı 9.10.11.12. sınıfa devam eden ve mezun olan 1995-2007 doğumlu orta ve hafif düzeyde dokuz ve altı Down sendromlu zihin engelli öğrencileri kapsar. Mezun olan dört Down sendromlu kız ve erkek öğrencilerin bulunduğu toplam on beş kişilik öğrenci grubu için belirtilen saat ve yerde 8.04.2022 tarihinde uzman görüşüne başvurmak, komisyon görüşü almak için hazır bulunulmuştur. Uzmanlar şunlardır; görsel sanatlar öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmendir.

Araştırmaya katılacak öğrenci grubu için 15.03.2022 tarihinde veli ve vasilerinin onayı alınmıştır. Talimatları gerçekleştirebilecekleri performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosu ve engel raporlarına bakılarak komisyon görüş toplantısında uzman görüşlerine başvurularak on beş kişilik zihin engelli öğrenci grubu oluşturulmuştur. Bu çalışmada ‘’nitel araştırma’’ yöntemi kullanılmıştır.

Zihin engelli öğrencilere üç boyutlu uygulamalar yaptırılırken, dokunma, simgelerle öğretme, göz kontağı kurma ve işitme duyularını kullanılarak talimatları gerçekleştirmeleri istenmektedir. Sürekli tekrar yoluyla öğrenci izleme ve taklit etme becerileri kazandırılmak çalışmanın ön koşuludur. Yeni bir yönergeye geçilirken önceki yönerge tekrar edilmiştir. Verilen talimattan çabuk sıkılma eylemi öğrencide görülebileceği için çalışma zamanı öğrenciye göre uzatılıp kısaltılmıştır (Sağırkaya, 2014: 63-77)

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" çalışmasın da gerçekleştirilen altı uygulamadan her birinin süresi 80 dakikadır. Zihin engelli öğrencilerin resim becerilerinin gelişiminde görsel sanatlar uygulamalarına ilişkin değerlendirme ölçeği bulunmaması, bulunan ölçeklerin yeterli olmaması nedeniyle bu çalışmada uzman görüşüne başvurularak belirlenen ölçütler kullanılmıştır.

İlk resim, son resim ve üç boyutlu uygulamalar başarı ölçüt tablosu, gözlem formu, performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosu uzmanlardan oluşan komisyon görüşü alınarak oluşturulmuştur. Başarı değerlendirme ölçüt tablosu ilk resim, son resim ve üç boyutlu ölçüt tablosunda; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama şeklinde 16 maddelik ölçüt bulunmaktadır.

Başarı değerlendirme ölçüt tablosu 1-3 puan arasındadır. Her öğrencinin çalışmasına dört uzman görüşü alınarak 1-3 arasında puan verilmiştir. 1 puan Yeterli değil, 2 puan Az Yeterli, 3 puan Yeterli anlamına gelmektedir. Her öğrenciye dört uzman görüşü ile verilen puanların ortalaması alınarak toplanmıştır. Böylece her öğrencinin çalışmasının değerlendirme puanı elde edilmiştir (Yücel, 2018: 62). İlk resim başarı ölçüt tablosu ve son resim başarı ölçüt tablosu puan toplamları arasındaki puan farkı alınarak araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. Uzman görüşü alınırken öğrenci çalışmalarındaki isimler kapalı tutulmuştur. Her öğrencinin puanı ayrı toplanmıştır (meb ve unicef: 51). *"Uzman görüşleri doğrultusunda seçilen resim çalışmaları; araştırmacı ve Sanat eğitimi konusunda uzman iki akademisyen ile birlikte değerlendirilmiş ve araştırmanın sonucu ortaya konmuştur*" (Çağlayan, 2014: 95).

Uzman görüşüne başvurulan kişilerin ikisi Hitit Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde öğretim görevlisi, ikisi ise özel eğitim uygulama okulunda görsel sanatlar öğretmenliği yapmaktadır. Toplam dört uzman görüşüne başvurularak çalışmanın değerlendirmesi yapılarak bulgulara ulaşılmıştır.

Uygulamalar yapılırken basitten zora doğru gidilerek, sözel ipuçları zamanla azaltılarak, model olma tekniği ile basit geometrik biçimlerden yuvarlak, silindir ve

dikdörtgen kullanılarak uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Basit geometrik biçimleri küçük, büyük ve orta şeklinde derecelendirmeleri zihin engelli öğrencilerden istenmiştir. "Müzede bulunan arkeolojik eserler, eserlerin hikayeleri ve kendisinin de içinde bulunduğu" kağıt üzerine pastel boya ile ilk resim okulun atölyesinde uygulatılmıştır. Uygulama öncesinde müzede çekilen fotoğraflar, kataloglar ve araştırmacının çizdiği müze ile ilgili resimler öğrencilere gösterilmiştir. Her öğrencinin ilk resim çalışması fotoğraflanmıştır.

Öğrenciler müzeye götürülerek müzedeki arkeolojik eserlerin hikayeleri anlatılarak en çok sevdikleri nesneleri belirlemeleri tavsiye edilmiştir. Müzede üç boyutlu işler gösterilip önce üç boyutlu işler yapılması çalışmaları ve öğrencilerin bağlantı kurmalarını kolaylaştırmıştır. "Siz müzede bulunan hangi eseri yapmak istersiniz?" sorusu sorularak öğrencilerin seçtikleri eserlerin fotoğraflarını çekmeleri söylenmiştir. Müze atölyesinde seçtikleri nesne ve kendilerinin içinde bulunduğu kilden elleriyle rölyefler ve üç boyutlu çalışmalar yaptırılmıştır. Müzede öğrenciler seçtikleri konuları üç boyutlu heykel ve rölyef şeklinde yuvarlak, silindirler yaparak oluşturmaları sağlanmıştır. Nesneleri tutarken iki elinin parmakları ve avuç içini kullanmaları söylenmiştir.

Nesneyi sıkı tutmak, bir şeyi açmak, kesmek ve çevirmek zihin engelli öğrencilerin fiziksel gelişimlerini artırırken, zihinsel, sosyal ve duygusal olarak gelişmelerine önemli oranda yardımcı olur. Zihin engelli öğrenciler için hazırlanan sanat eğitimi programlarında da bulunan üç boyutlu çalışmalar zihin engelli öğrencileri için hayati önem taşımaktadır. Zihin engelli öğrenciler için oluşturulan etkinlikler ve programlar öğrencilerin gelişim basamakları ile bireysel farklılıkları uzman kişiler tarafından dikkate alınarak oluşturulmalıdır (Erim ve Caferoğlu, 2012: 328-329).

İlk resim çalışmaları okul atölyesinde, üç boyutlu uygulamalar iki gün müzeden randevu alınan saatte hazır bulunularak, okul atölyesinde iki gün şeklinde dört oturumda ara vermeden gerçekleştirilmiştir. Hayvan figürleri, insan figürleri, portreler, çömlekler, çeşitli heykeller ve rölyefler yapabilecekleri tavsiye edilmiştir. Hititlerin törensel vazosunun üzerindeki stilize edilmiş akrobatlar, müzisyenler ve müzik aletleri öğrencilere anlatılarak "sizler bu zamanda yaşasaydınız hangi müzik

aletini kullanmak isterdiniz? ya da ‘’Kral ve kraliçe olsaydınız nasıl giyinirdiniz?” gibi sorular öğrencilere yöneltilerek içinde kendilerinin de olduğu üç boyutlu uygulamalar yapmaları istenmiştir. Müzede gördükleri istedikleri arkeolojik eserin fotoğrafını çekebilecekleri tavsiye edilmiştir.

Hitit Dönemi’ne ait törensel vazo zihin engelli öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Müzede bulunan uzman ve araştırmacı tarafından müze gezdirilerek eserlerin hikayeleri anlatılmıştır. Araştırmacının çizdiği çizimler öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırmak için öğrencilere müze gezdirilirken gösterilmiştir. Konu ile ilgili sorular zihin engelli öğrenci yöneltilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Müze atölyesinde ve okul atölyesinde üç boyutlu uygulamalar fazlası ile çeşitlendirilerek, öğrencilere seçme olanakları sunularak kilden rölyef ve heykel çalışmaları yaptırılmıştır.

İki özel eğitim öğretmeni, bir rehber öğretmen ve araştırmacının içinde bulunduğu dört kişi müzeye giderken öğrencilere refakat etmiştir. Müzeye iki gün arka arkaya gidildikten sonra hemen arkasından İki gün okul atölyesinde öğrencilerin unutmamaları için üç boyutlu uygulamalara devam edilmiştir.

Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilere son resim olarak İçinde kendilerinin ve müzede gördüklerinin içinde bulunduğu müze ile ilgili iki boyutlu pastel boya çalışması yaptırılmıştır. İki boyutlu pastel boya çalışmaları ilk ve son resim olarak başarı ölçüt tablosunda bulunan ölçütlere göre değerlendirilmiştir (Özdemir, 2009: 33). Son resim ve ilk resim çalışma konuları aynı olmak kaydıyla okul atölyesinde gerçekleştirilmiştir.

3.2. Başarı Ölçüt Tablosu

16 maddelik başarı ölçüt tablosu geliştirilirken çocukların görsel algılamalarını ölçmede uygulanan Aral (2016) okul öncesi dönemi çalışmalarında Frostig Görsel Algı Testi ile ilgili makalesi incelenerek ve Şahin(2016) tarafında Türkçeye uyarlanan Kaufman Alanları Yaratıcılık Ölçeğinin ilgili alanlarına bakılarak komisyon tarafında geliştirilmiştir. MEB ve Unicef İlköğretim 1. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kitapçığı ile MEB (2018) tarafından hazırlanan Özel Eğitim I. II. III. Kademe, Görsel Sanatlar Dersi programı, Özdemir (2009) ve Yücel (2018) tarafından hazırlanan yüksel lisans tezi de incelenerek RAM’dan gelen

öğrenci raporlarına bakılmıştır. 2021-2022 Eğitim öğretim yılı başında Zübeyde Hanım Özel Eğitim III. Kademe Okulunda ilk üç haftalık süre içerisinde özel eğitim öğretmenleri tarafından oluşturulan performans (kaba) değerlendirme ölçeklerin ölçütleri, görsel sanatlar dersi kazanımlarına cevap verecek şekilde uzman görüşleri alınarak komisyon görüşü ile geliştirilmiştir.

Başarı ölçüt tablosu ilk resim, son resim ve üç boyutlu uygulama ölçütleri aynı maddelerden oluşmuştur. Hazırlanan başarı ölçüt tablosu ile üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu ilk resim ve son resim çalışmaları arasında farka bakılmıştır (Yücel, 2018).

Ölçütler geliştirilirken çocukların görsel algılamalarını ölçmede uygulanan Frostig Görsel Algı Testi tüm yaş seviyelerine kullanılabilir olması nedeniyle, Aral ve B. Ayhan, A. (2016) tarafından 4-7 yaş okul öncesi çocukların yaş seviyeleri ve zihin engelli öğrencilerin gelişim seviyelerine yakın olması nedeniyle incelenmiş komisyon görüşü alınmıştır.

Frostig Görsel Algı Testi çocukların görsel algılarını ölçmek amacıyla Frostig tarafından 1961 yılında geliştirilmiştir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda uzun çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Görsel algıyı ölçmek için çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Şekil zemin ilişkisi, karmaşık zemin içinden şekli seçmek, şekil sabitliği, mekan algısı kriteri göz el koordinasyonunu sağlayarak öğrencilerin düz çizmesini sağlar. Öğrencileri üç boyutlu çalışmalara hazırlar (Aral, 2016: 4).

Zihin engelli öğrencilerin resim becerilerini ölçüt oluşturmayı gerekli kılmıştır. Bu çalışmanın amacına en iyi şekilde ulaşması ölçüt geliştirmekle mümkün olacağı komisyon görüşü ile belirlenmiştir. Aşağıdaki araştırmalarda öğrencilerin sınıf kurallarına uygun davranma, duygusal anlamda çalışmaya hazır bulunma sınıf ve öğretmene katılma, arkadaşları ile etkileşimini saygı çerçevesinde yerine getirme, topluma uyum davranışlarını ölçen Sakarya, Şahin ve Çakmak' in yapmış olduğu araştırmada Lanciano, Cassibba, Elia ve D'Odorico (2017) tarafından geliştirilen İtalyan okul öncesi çocuklar İçin sosyal davranış ölçeğini Türk çocuklara uyarlanmıştır. 7 öğretim üyesi 20 öğretmen tarafından ölçeğin geçerliliği denenmiştir. Ölçekte bazı ölçütler Türk çocuklara uygun olmadığı için çıkarılmıştır.

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezinde öğrencinin çalışmalara hazır olmaları, öğretmene ve sınıfa katılımı ölçütleri yapılan araştırmalar incelenerek ilgili ölçütler oluşturulmuştur. Öğrencilerin sınıfa katılımı öğretmeni ile iletişiminin önemini belirten makaleler incelenerek gerekli görülen ölçütler bu araştırmada kullanılmıştır. Örneğin Kırıkkale'de yapılan çalışma 6 anaokulunda MEB'de çalışan 20 öğretmen ve 315 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir (Sakarya, Çakmak ve Şahin, 2020). 1996'da G. W. Ladd, B. Kochenfender ve C. Coleman tarafından geliştirilen ölçek, International Online Journal of Educational Sciences, okuluna devam eden 5-7 yaşındaki çocukların okula uyumlarının değerlendirmek için geliştirilmiştir. Önder ve Gülay tarafından İstanbul'da yaşayan MEB bağlı anasınıfında okuyan 5-6 yaşındaki 269 çocuk ve 25 öğretmenle uygulama yapılarak geliştirilen ölçek, İngilizce bilen iki uzman tarafından Türkçeye çevirmiştir. Anasınıfın da okuyan öğrencilerini çalışmaya ilgileri ve rahat davranışları topluma atıldıklarında başarılı olmalarını sağlayacağı düşünülmüştür. Öğrencilerin sınıfa uyumlu davranış sergilemeleri ve öğretmenleri ile olan iletişimleri başarılarını etkilemektedir. Öğretmen görüşleri de alınarak geliştirilen ölçeğin işbirlikçi katılım bölümünün 8 alt ölçütü bulunur. Öğrencinin sınıf kurallarına uyması, sorumluluk alması, öğretmeni ile iletişim kurması ölçeğin 92. maddesi işbirlikçi katılım 72. maddesi kendi kendini yönetme ölçütlerinden (Önder ve Gülay, 2010) oluşur.

Başarı ölçüt tablosu ilk resim, son resim ve üç boyutlu uygulamaların değerlendirilmesinde geliştirilen başarı değerlendirme ölçüt tablosu kullanılmıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosu ilk resim, son resim ve üç boyutlu ölçüt tablosunda; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal gücünü kullanma, Konuya uygunluk, Ayrıntıları algılama şeklinde 16 maddelik ölçüt bulunmaktadır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosu uzman görüşüne başvurularak ve komisyon görüşü alınarak geliştirilmiştir.

3.3. Gözlem Formu

"Kaufman Alanları Yaratıcılık Ölçeği" Şahin (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. "Kaufman Alanları Yaratıcılık Ölçeği" çoklu alandan faydalanılarak

meydana getirilen 50 madde ölçütü bulunan ölçektir. Ölçeğin 38-41. Maddeleri sanat ve yaratıcılık bölümlerini kapsamaktadır. Karalama yapma, bir objenin taslağını çıkarma, bir çömlek parçası veya heykel yapma, güzel bir tema oluşturarak objenin fotoğrafını çekme şeklindedir (Şahin, 2016: 858-880). Çalışmaya özenle başlama, gözlemlerini kağıda aktarma, malzemeyi doğru kullanma, teknik sıralamaya özen gösterme, öğretmeninden yardım isteme, Çalışmasını özenle sürdürme arkadaşı ile iletişim kurma, silgi kullanma (meb ve unisef: 51) gözlem formu ölçütleri Şahin (2016) ve Milli Eğitim Bakanlığı ve Unisef tarafından hazırlanan Öğretmen kitabından yararlanılarak uzman görüşüne başvurularak ve komisyon görüşü alınarak geliştirilmiştir.

Çalışmaya özenle başlama, gözlemlerini kağıda aktarma, malzemeyi doğru kullanma, teknik sıralamaya özen gösterme, öğretmeninden yardım isteme, çalışmasını özenle sürdürme, arkadaşı ile iletişim kurma, ilginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çekme, objenin taslağını çizme, karalama yapma, silgi kullanma ölçütlerinden gözlem formu ölçütleri komisyon görüşü alınarak geliştirildi. Zihin engelli öğrencilere gözlem formunda bulunan ölçütler doğrultusunda izlenerek yapabildikleri davranışlar için (+) yapamadıkları davranışlara (-) işareti konularak kayıt altına alınmıştır. Gözlem formu ölçütleri Her zaman, Ara sıra, Hiç şeklinde belirlenmiştir. Gözlem formu ölçeğinin zihin engelli öğrencilerde yapılan çalışmayı güçlendireceği düşünülerek her öğrenciye için ayrı uygulamalarda gözlenerek kayıt altına alınmıştır.

Performans (kaba) değerlendirme ölçeğine bakılarak zihin engelli öğrencilerin bireysel farkları göz önünde bulundurularak Bireysel Eğitim Planı (BEP) her öğrenciye ayrı hazırlanmıştır. Araştırmanın sağlıklı yürütülmesi için zihin engelli öğrencilerin gelişim seviyelerine göre uygulamaların yapılması araştırmanın ön koşulu olarak görülmüştür.

Zihin engelli öğrenciler için geliştirilen programlar öğrencilerin yapabildiklerine uygun olmadığı için toplumsal kuralları yeterince kazanmadan okuldan mezun olmalarına neden olur. Özel eğitim okullarında programın ön koşul davranışına sahip olmayan öğrenciler dersin kazanımlarını gerçekleştiremezler. Etkili bir öğretim için zihin engelli öğrencilerin neleri yapabildikleri ve nasıl öğrendikleri

gösteren bireyselleştirilmiş eğitim ve öğretim programı hazırlamayı gerekli kılar (Özyürek, 2004: 25).

Bu çalışmada pek çok makale, tez, kitap ve Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı programlar incelendikten sonra katılımcıların gelişim seviyelerine göre, bireysel farklar gözetilerek, "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezinin ölçütleri uzman görüşüne başvurularak ve komisyon görüşü alınarak geliştirilmiştir.

3.4. Performans (Kaba) Değerlendirme Ölçüt Tablosu

Zihin engelli öğrencilerin gelişim seviyelerini anlamak için bir özel eğitim öğretmeni ve bir rehber öğretmen ile birlikte performans ölçüt tablosu oluşturulmuştur. Zihin engelli öğrencilerin gerçekleştirdikleri davranışlara; (+) gerçekleştiremedikleri davranışlara (-) işareti konularak öğrencilerin performansları belirlenmiştir.

Tablo 3. 1. Performans Değerlendirme Tablosu

Göz teması kurar	
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	
Mavi rengini tanır	
Kırmızı rengi tanır	
Yeşil rengi tanır	
Sarı rengi tanır	
Ara renkleri tanır	
Yazı araç gereçlerini kullanır	
Temel çizgileri çizer	

Şekilleri rastgele boyar	
Sınırlı alanı boyar	
Kendi adını yazar	
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	
Üçgeni şeklini tanır	
Daireyi şeklini tanır	
Dikdörtgeni şeklini tanır.	
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	

Nesneye uzanma	
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	
Kağıt buruşturma	
Kağıt yırtma	
Kağıt katlama	
Kağıt kesme	
Kağıt kesme	
Kağıdı karalama	
Dik çizgiyi kopya etme	
Sınırlı alanı boyama	

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde (+) işareti, yapamadığında ise (-) işareti konulacaktır.

Güler GÖK		**Fatma SARI**		**Hilal ÖZABACI**
Görsel Sanatlar Öğretmeni		Özel Eğitim Öğretmeni		Rehber Öğretmen

3.5. Bireysel Eğitim Programı İki ve Üç Boyutlu Uygulamalar Tablosu

Genel olarak Bireysel Eğitim Programı bireyin ihtiyaçlarına göre gerçekleştireceği eylemlerin akış planını gösterir. Zihin engelli öğrencilerin yapabildiklerini belirleme, ihtiyaçları doğrultusunda programı uyarlama, eğitim ortamlarını hazırlama, özel eğitimde zihin engelli öğrencilere özel eğitimde fırsat eşitliği sağlar. Zihin engelli öğrencinin eğitim öğretim faaliyetine nereden başlanacağı, bireysel farklarına göre nasıl bir öğretim uygulanacağını kağıt üzerinde gösterir. BEP hazırlanmadan önce Performans (Kaba) Değerlendirme yapılır. BEP zihin engelli öğrencinin performansına uygun olur. BEP içerisinde öğrencinin performans düzeyi kısa ve uzun dönemli amaçlar, değerlendirme ölçütleri, uygulamada kullanılacak yöntem ve teknik, uygulamanın yapılış aşamaları bulunur (Özyürek, 2004: 25-26). Bireyselleştirilmiş Eğitim Planında (BEP) Öğrencilerin

performans düzeylerine bakılarak iki ve üç boyutlu ve uygulamaların kısa ve uzun dönemli amaçları, kullanılan yöntem teknikler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3. 2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Tablosu İki ve Üç Boyutlu Çalışmalar

ÖĞRENCİNİN ŞU ANKİ PERFORMANS DÜZEYİ			
Uzun Dönemli Amaçlar	**Kısa Dönemli Amaçlar**	**Ölçüt**	**Kullanılacak Yöntem Teknik**
- Kilden heykel yapar. - Kilden rölyef yapar. - Kil üzerine baskıyı yapar. - Özgün sanatsal çalışmalar yapar. - Renkli resim tekniklerinden Pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. - Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. - Çalışmalarında sanatsal sergi yapar. - Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	- Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. - Sevdiği renkleri kullanır. - Kile baskı uygular. - Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. - Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. - Kilden rölyef yapar. - Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. - Çalışmalarına motor tepki verir. - Pastel boyaya motor tepki verir. - Ara ve ara renklere motor tepki verir. - Modelden resim yapar. - Konusuna uygun imgesel resim yapar. - Çalışmalarını boyar. - Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek, uygun şekilde davranır. - Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. - Çalışmaları öğretmenine gösterir. - Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder. - Çalışmalarından sergi yapar (meb, 2018c).	3/4	- Aşamalı yardımla öğretim - İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim. - Eş zamanlı ipucuyla öğretim - Sabit bekleme süreli öğretim - Gözlem Formu

3.6. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu İlk Resim

Başarı Ölçüt Değerlendirme İlk Resim Tablosunda zihin engelli öğrencilere üç boyutlu uygulamalar öncesinde yaptırılan Pastel boya iki boyutlu resimlerin değerlendirme ölçütleri bulunmaktadır. Dört uzman görüşü ile tabloda bulunan ölçütler dahilinde değerlendirme yapılmıştır. Dört uzmanın 1-3 puan aralığında verdikleri puanların ortalamasının toplamı başarı değerlendirmesinin yapılmasını sağlamaktadır. 1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 puan Yeterli anlamına gelmektedir. (Yetersiz 64-106; Az Yeterli 107-49; Yeterli 150-192 aralığından oluşmaktadır) Başarı Ölçüt Değerlendirme İlk Resim Tablosundaki ölçütlere göre uzman görüşü alınarak değerlendirme yapılmıştır. Aşağıda Tablo 3. 3'te ölçütler gösterilmiştir.

Tablo 3. 3. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu İlk Resim

Başarı Değerlendirme Ölçütleri **Puan (1-3 arası)**	**1. Uzman**	**2. Uzman**	**3. Uzman**	**4. Uzman**	**TOPLAM**
Çizgi					
Leke					
Doku					
Renk					
Şekil					
Biçim					
Bütünlük					
Hareket					
Zıtlık					
Örüntü					
Özgünlük					
Kompozisyon					
Teknik					
Hayal gücünü kullanma					

Konuya uygunluk					
Ayrıntıları algılama					
(Yetersiz 64-106; Az Yeterli 107-49; Yeterli 150-192)					

3.7. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Son Resim

Başarı Ölçüt Değerlendirme İlk Son Tablosunda zihin engelli öğrencilere üç boyutlu uygulamalar sonrasında yaptırılan Pastel boya iki boyutlu resimlerin değerlendirme ölçütleri bulunmaktadır. Dört uzman görüşü ile tabloda bulunan ölçütler dahilinde değerlendirme yapılmıştır. Dört uzmanın 1-3 puan aralığında verdikleri puanların ortalamasının toplamı başarı değerlendirmesinin yapılmasını sağlamaktadır. 1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 puan Yeterli anlamına gelmektedir. (Yetersiz 64-106; Az Yeterli 107-49; Yeterli 150-192 aralığından oluşmaktadır.) Başarı Ölçüt Değerlendirme Son Resim Tablosundaki ölçütlere göre uzman görüşü alınarak değerlendirme yapılmıştır. Aşağıda Tablo 3.4'te ölçütler gösterilmiştir.

Tablo 3. 4. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Son Resim

Başarı Değerlendirme Ölçütleri **Puan (1-3 arası)**	**1. Uzman**	**2. Uzman**	**3. Uzman**	**4. Uzman**	**TOPLAM**
Çizgi					
Leke					
Doku					
Renk					
Şekil					
Biçim					
Bütünlük					
Hareket					
Zıtlık					
Örüntü					

Özgünlük					
Kompozisyon					
Teknik					
Hayal gücünü kullanma					
Konuya uygunluk					
Ayrıntıları algılama					
(Yetersiz 64-106; Az Yeterli 107-49; Yeterli 150-192)					

3.8. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Üç Boyutlu Çalışmalar

Başarı Ölçüt Değerlendirme Üç Boyutlu Çalışmalar Tablosunda zihin engelli öğrencilere üç boyutlu uygulamaları değerlendirme ölçütleri bulunmaktadır. Dört uzman görüşü ile tabloda bulunan ölçütler dahilinde değerlendirme yapılmıştır. Dört uzmanın 1-3 puan aralığında verdikleri notların ortalamasının toplamı başarı değerlendirmesinin yapılmasını sağlamaktadır. 1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 puan Yeterli anlamına gelmektedir. (Yetersiz 64-106; Az Yeterli 107-49; Yeterli 150-192 puan aralığından oluşmaktadır) Başarı Ölçüt Değerlendirme Üç Boyutlu Çalışmalar Tablosundaki ölçütlere göre uzman görüşü alınarak değerlendirme yapılmıştır. Aşağıda Tablo 3. 5'te ölçütler gösterilmiştir.

Tablo 3. 5. Başarı Ölçüt Değerlendirme Tablosu Üç Boyutlu Çalışmalar

Başarı Değerlendirme Ölçütleri **Puan (1-3 arası)**	**1. Uzman**	**2. Uzman**	**3. Uzman**	**4. Uzman**	**TOPLAM**
Çizgi					
Leke					
Doku					
Renk					
Şekil					
Biçim					
Bütünlük					

Hareket					
Zıtlık					
Örüntü					
Özgünlük					
Kompozisyon					
Teknik					
Hayal gücünü kullanma					
Konuya uygunluk					
Ayrıntıları algılama					
(Yetersiz 64-106; Az Yeterli 107-49; Yeterli 150-192)					

3.9. Gözlem Formu Ölçüt Tablosu

Gözlem Formu Ölçüt Tablosunda zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar ve iki boyutlu uygulamalar sürecinde gözlem yapma ölçütleri bulunmaktadır. Tabloya göre yapılan davranışlar (+) yapılmayan davranışlar (-) işareti konularak gözlem gerçekleştirilmiştir. Gözlem Değerlendirme Ölçütleri Her zaman, Ara ara, Hiç şeklinde belirlenmiştir. Gözlem Değerlendirme Ölçüt Tablosundaki ölçütlere göre araştırmacı tarafından gözlem gerçekleştirilmiştir. Aşağıda Tablo 3. 6'da ölçütler gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Gözlem Formu Ölçüt Tablosu

Gözlenecek Ölçütler	**Her Zaman**	**Ara Sıra**	**Hiç**
Karalama yapar			
Objenin taslağını çizer			
Çizim sırasında gözlem yaptı.			
Bir çömlek veya heykel yapar.			
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.			
Arkadaşları ile iletişim kurdu			
Çalışmasına özenle başladı.			

Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.			
Silgi kullandı.			
Çalışmasını özenle sürdürdü			
Malzemeyi doğru kullandı.			
Teknik sıralamaya özen gösterdi.			
Öğretmeninden yardım istedi.			

3.10. Üç Boyutlu Uygulamalar Ders Planı

Konu: Üç boyutlu çömlekler, Hititler Çivi Yazısı Tabletleri, Hüseyin Dede'den çıkartılan Hitit Dönemine ait törensel iki adet vazo üzerindeki rölyefler ve Roma ve Frig Dönemine ait eserlerin araştırmacı tarafından oluşturulan çizim ve müzede bulunan ahşap kalıplarından yararlanılarak yapılan üç boyutlu kil çalışması.

Öğrenme Alanı: Biçimlendirme.

Amaç: Beceri analizindeki basamakları izleyerek kilden şekillendirme çalışmaları yapar.

Hedef Davranışlar:

1. Kilin ismini söyler.

2. Kile elle şekil verir.

3. Kilden yuvarlak oluşturur.

4. Kilden silindir oluşturur.

5. Yuvarlak ve silindirleri çeşitli büyüklükler de yapar.

6. Üç boyutlu heykel ve rölyefler çalışmaları için zemin hazırlar

Davranışın tanımı: Zihin engelli öğrenci modele bakar, kili alır, kili eliyle düzeltir. Kilden yuvarlak yapar. Kilden silindir yapar. Zihin engelli öğrenciler yaptığı silindir ve yuvarlakları eli ve merdane yardımıyla levha haline dönüştürür. Basit geometrik biçimleri büyük, orta, küçük olmak üzere çeşitli büyüklüklerde yapar. Çeşitli büyüklüklerde düzleştirdiği kil levhalara ahşap kalıpları hafif bastırarak biçimlendirir. Üç boyutlu heykel ve rölyef çalışmalarını tamamladıktan sonra

çalışmalar beş gün oda ısısında kurumaya bırakılır. Kuruyan çalışmalar çömlek atölyesinde pişirildikten sonra açık tonlarda öğrencinin istediği şekilde akrilik boya ile boyandıktan sonra cilalanır. Öğrenci fırçayı eline alır, diğer eliyle üç boyutlu kil çalışmasını tutar, cila ve boyayı pişirilen kile rastgele sürter. Zihin engelli öğrenciler istediği rengi seçer.

Davranışın ön koşulları: El-göz koordinasyonu, kili sıkma ve düzeltme, üç boyutlu biçimi cilalama, avuç içiyle kili tutma yuvarlak ve silindir yapma. Basit geometrik biçimleri çeşitli büyüklüklerde oluşturma.

Öğretim Yöntem ve Teknikleri: Gözlem değerlendirme ölçüt tablosu. (bak. Tablo 3.6) Başarı değerlendirme ölçüt tablosu. (bak. Tablo 3.5) Uygulama yaptırma, Model olma, Sözel ipucun giderek azaltılması (Yanlışsız öğretim yöntemleri)

Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri: Kil, Müzede Hitit Dönemi'ne ait ahşap kalıplar, araştırmacı tarafından nesnelerin hikayelerinden çizilen stilize çizimler, merdane, temizlik bezi, kili kesmek için misina, sivri uçlu ve keskin olmayan bizler, çöp torbası, fırça, cila, akrilik boya, pekiştireçler, gözlem değerlendirme tablosu, başarı ölçüt tablosu.

Ortam Düzenlemeleri: Atölye içerisinde gerekli güvenlik tedbirleri ve hijyenik tedbirler araştırmacı tarafından alınmıştır. Atölye öğrencilerin rahat hareket edecekleri biçimde düzenlenmiştir. Uygulama öncesi, uygulamada, uygulama sonrası değerlendirme ve izleme çalışmaları yapılmıştır (bak. Tablo 3.6).

Çorum Müzesi hakkında bilgi toplanmıştır. Uygulama öncesinde müzeden yetkili kişilerden izin alınarak randevu alınmıştır. Uygulamanın yapılacağı gün ulaşım araçları temin edilerek müzeye araştırmacının da içinde bulunduğu bir rehber öğretmen iki özel eğitimci olmak üzere dört öğretmen, onbeş zihin engelli öğrenci ile birlikte gidilmiştir. Öğrencilere müzede ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat etmeleri gerektiği söylenmiştir. Sessiz ve merdivenleri çıkarken dikkatli olmaları araştırmacı ve özel eğitim öğretmenleri tarafından özenle sağlanmıştır. Müze Atölyesinde U şeklinde oturma düzeni araştırmacının tüm öğrencileri görebileceği ve zihin engelli öğrencilerin araştırmacıyı rahat göreceği biçimde planlanmıştır. Araştırmacı her öğrenciye rahat bir biçimde ulaşacağı şekilde oturma planı oluşturulmuştur. Masalara poşetler serilerek her öğrencinin merdanesi kili kalıpları hazır edilmiştir. Çorum

Müzesi atölyesindeki muslukta uygulama sonrasında sıra ile öğrenciler el temizliklerini yapmışlardır.

Uygulama: Uygulamadan önce Çorum Müzesi gezilerek bilgi toplanmıştır. Zihin engelli öğrencilerin beğendikleri ve istedikleri nesneler öğrenciler tarafından fotoğraflanmıştır. Müzede nesnelerin hikayeleri öğrencilere Müze uzmanı ve araştırmacı tarafından anlatıldıktan sonra müze ile ilgili kendilerinin de içinde bulunduğu üç boyutlu çalışma yapmaları istenmiştir.

Hitit Dönemine ait Hüseyin Dede'den çıkarılan vazonun hikayesi ve çizimleri öğrencilere gösterilerek sorular sorulmuştur:

1- Siz olsanız hangi nesne ve kim olmak isterdiniz?

2- Kral ve Kraliçe olsanız nasıl giyinirdiniz?

3- O dönemde kullanılan arabalar nasıldır?

4- O dönemde düğün törenleri nasıl oluyordu?

5- O dönemde yaşadıkları evler nasıldı?

6- At arabanız olsa nasıl olurdu?

7- Hayvan sahibi olmak isteseniz geyiğe mi, ceylana mı, aslana mı, ata mı, kartala mı sahip olmak isterdiniz?

8- Tapınağınız olsaydı nasıl olurdu?

9- Müzik aleti çalsaydınız hangi müzik aletini çalardınız? Konuları için çektikleri fotoğraflara bakmaları söylendi.

Yukarıdaki soruların yöneltilmesiyle Çorum Müzesi'nde bulunan arkeolojik eserler ve kendilerinin de içinde bulunduğu müze ile ilgili üç boyutlu rölyef ve heykel çalışmaları müze atölyesinde ve okul atölyesinde kilden üç boyutlu çalışma olarak yaptırılmıştır. Çalışma sürecinde zihin engelli öğrenciler uygulamaya özgüvenlerini artıracak şekilde güdülenerek hazır hale getirilmiştir. Kil, merdane ve kalıplar öğrenciye verilmiştir. Kil ile çalışacağı söylenmiştir. Kili özgürce elleriyle sıkmaları oynamaları istenmiştir. Sıkma yuvarlama çalışmaları ile öğrencilerin kili tanımaları sağlanmıştır. Kili merdane ve elleri ile bastırarak düzleştirmeleri tavsiye

edilmiştir. Hitit Çivi Yazısı Tabletleri kalıplarını da kullanabilecekleri önerilmiştir. Çorum Müzesi'nde okul atölyesinde bulunan ahşap kalıplardan istediklerini seçebilecekleri tavsiye edilmiştir. Araştırmacı tarafından çizilen Hüseyin Dede'den çıkarılan iki törensel vazodan çekilen fotoğraflardan oluşturulan çizimler, çeşitli çömlekler insan figürleri, hayvan figürleri konularından istediklerini seçebilecekleri üç boyutlu çalışmalarında yapabilecekleri tavsiye edilmiştir. Basit geometrik biçimler, yuvarlaklar ve silindirlerden levha zemin ve rölyef oluşturmak için hazırlatılmıştır. Ahşap kalıpları kil levhalara hafif şekilde bastırarak biçimleri oluşturmaları istenmiştir. Ön çalışmada zihin engelli öğrencilerin kili tanımaları ve elleri ile hissetmeleri istenmiştir. Her öğrenci öncelikle küçük Hitit Paraları oluşturarak kili tanımaları ve sevmeleri sağlanmıştır.

Zihin engelli öğrencilerin çalışmak istediği müzede gördükleri nesneler, nesnelerin hikayelerin içinde kendilerinin de olduğu heykel ve rölyef çalışması yaptırılmıştır. Rölyef çalışmalarının atölyede ve müzede bulunan kalıplarla şekil yapabilecekleri örnek uygulamalarla gösterilmiştir. Okul atölyesinde bulunan ahşap kalıplarla çalışmaları sürdürülmüştür. Yuvarlak yapıp düzleştirdikleri kil üzerine kalıplarla biçimlendirme yapılarak zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu çalışma ortaya çıkarmaları sağlanmıştır. İstedikleri kalıbı kullanabilecekleri ve müzede gördükleri nesnelerden istedikleri konuyu çalışabilecekleri söylenmiştir. İkinci gün müzede aynı çalışmalar tekrar edilmiştir. Üçüncü ve dördüncü gün aynı çalışmalar okul atölyesinde tekrar öğrencilere gerekli güvenlik tedbirleri alındıktan sonra tekrar tekrar çalıştırılmıştır. Müze ve okul atölyesinde üç boyutlu çalışmalar 80+80+80+80 dakika süreyle gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilere unutmamaları için dört oturum şeklinde arka arkaya oturumların ikisi müze atölyesinde ikisi ise okul atölyesinde gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu heykel ve rölyef çalışmaları kurumaya bırakılmıştır. Beş gün içerisinde kuruyan üç boyutlu çalışmalar çömlek atölyesinde pişirilmiştir. Pişen üç boyutlu heykeller ve rölyefler açık tonda öğrencilerin seçtikleri renklerde akrilik boya ile boyatılmıştır. Boyanan üç boyutlu çalışmalar öğrenciler tarafından cilalanmıştır.

Zihin engelli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu destekleyici sözlerle motivasyonları artırılmıştır. Olumlu davranışları pekiştireç yardımı ile desteklenmiştir. Müze ve

atölyede bir kase içerisine konulan şekerler ile zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalarını bitirdikten sonra verilerek ve güzel sözler söylenerek motivasyonları artırılmıştır. Zihin engelli öğrenciler uygulama esnasında hata yaptıkları yerler tekrar ettirilerek doğru davranışlar model olunarak tekrar edilmiştir. Zihin engelli öğrencilerin tüm doğru tepkilerini pekiştirilirken yanlış tepkileri sözel ipucu yöntemi ile tekrarlanarak öğrenmeleri sağlanmıştır. Dikkati çekme ve güdülenme süreci öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Her öğrencinin bireysel farklılıkları doğrultusunda çalışma süreci tamamlanmıştır. Her öğrenciye ayrı BEP (bak. Tablo 3.2) planı yapılmıştır.

Ölçme ve Değerlendirme: Uygulama öncesinde zihin engeli öğrenci hakkında veriler performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosunda toplanmıştır (bak. Tablo 3.1). Gözlem değerlendirme tablosundaki ölçütler (bak. Tablo 3.6) uygulamada zihin engelli öğrencilerin doğru ve yanlış tepkilerine göre izlenerek gözlem değerlendirme tablosunda ölçütlere doğru tepkilerine (+) işareti yanlış tepkilerine (–) işareti konulmuştur (meb, 2018: 30). Zihin engelli öğrencilerin performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3.1) 8.04.2022 tarihindeki komisyon toplantısında uzman görüşü alınarak geliştirilmiştir. Başarı değerlendirme ölçüt tablosunda; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama ölçütleri 16 maddeden oluşmaktadır (bak. Tablo 3. 5).

Başarı değerlendirme ölçüt tablosu 1-3 puan aralığındadır. Öğrencilerin üç boyutlu çalışmaları dört uzman tarafından 1-3 aralığında puanla öğrenci isimleri kapalı olarak her bir öğrencinin üç boyutlu çalışması değerlendirilmiştir. 1 Yetersiz 64-106 puan, 2 Az yeterli 107-149 puan, 3 Yeterli 150-192 puan aralığındadır. İki puan vermiş ve uzmanların verdikleri puan ortalaması alındıktan sonra her bir öğrencinin aldığı puan toplanarak başarı puanı bulunmuştur (Yücel, 2018: 62).

Başarı değerlendirme ölçüt tablosu ilk resim, son resim ve üç boyutlu ölçüt tablosunda; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama şeklinde 16 maddelik ölçüt bulunmaktadır.

“Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar” tezinde her öğrenciye bireysel olarak uygulanan gözlem formu, BEP, Performans değerlendirme tablosu, başarı ölçüt tablosu ilk resim, başarı ölçüt tablosu son resim ve başarı ölçüt tablosu üç boyutlu uygulamalar şeklinde ekler bölümünde gösterilmiştir.

3.11. İki Boyutlu Uygulamalar Ders Planı

Konu: Müzede bulunan arkeolojik eserler, hikayelerinden yararlanarak içinde kendilerinin de bulunduğu iki boyutlu Pastel boya çalışması

Öğrenme Alanı: Şekillendirme, Boyama

Amaç: Beceri analizindeki basamakları izleyerek boyama çalışmaları yapar.

Hedef Davranışlar:

1. İstediği rengi seçerek rastgele ve kontrollü boyama yapar.

2. Pastel boyayı gösterir.

3. Pastel boyanın ismini söyler.

4. Pastel boyayı eline alır ve kağıda istediği yere sürer.

Davranışın tanımı: Müzede bulunan nesneler ve nesnelerin hikayelerinden yararlanarak içinde kendilerinin de bulunduğu iki boyutlu Pastel boya çalışmasını hayal gücünü kullanarak istediği renkte boyar. Öğrenci pastel boyayı eline alır, diğer eliyle kağıdı tutar, rastgele ve kontrollü olarak kağıda boyayı sürer. Zihin engelli öğrenciler hayalden resim yaparken zorlanırlar. İlk resim çalışmalarında sözel ipucular fazla son resim çalışmalarında sözel ipucular azaltılmıştır. İki boyutlu pastel boya son resim çalışmalarında kendi özgün karakterleri bulunan zihin engelli öğrencilere özgüvenlerini ve motivasyonlarını artırıcı sözler söylenmiştir. Atölye uygulamalarında iki boyutlu son resim pastel boya çalışmalarında üç boyutlu uygulamalar sonrasında öğrenciler çalışmalarını özenli bir biçimde sürdürmüşler ve mutluluk içerisinde çalışmalarını tamamlamışlardır. İki boyutlu pastel boya ile yaptıkları İlk resim çalışmalarda çabuk sıkılmışlardır.

Davranışın ön koşulları: El-göz koordinasyonu, pastel boya ile iki boyutlu resmini boyama.

Öğretim Yöntem ve Teknikleri: Gözlem değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3.6), Başarı ölçüt tablosu ilk resim (bak. Tablo 3.3), Başarı ölçüt tablosu son resim (bak. Tablo 3.4), uygulama yaptırma, model olma, sözel ipucunun azaltılması.

Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri: Pastel boya takımı, 25x35 ölçüsünde resim kağıdı, pekiştireçler, konu ile ilgili fotoğraflar, müzeden alınan katalog, araştırmacı tarafından çizilen çizimler, gözlem değerlendirme ölçüt tablosu, (bak. Tablo 3.6), Başarı ölçüt tablosu ilk resim, (bak. 3.6. tablo.3) Başarı ölçüt tablosu son resim (bak. Tablo 3. 4), Bireysel eğitim planları (BEP) (bak. Tablo 3.2), Performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3. 1) kullanılmıştır.

Ortam Düzenlemeleri: Atölye içerisinde gerekli güvenlik tedbirleri ve hijyenik tedbirler araştırmacı tarafından alınmıştır. Atölye öğrencilerin rahat hareket edecekleri biçimde düzenlenmiştir. Uygulama öncesi, uygulamada ve uygulama sonrası değerlendirme (izleme) çalışmaları yapılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin ilk ve son resimleri 80+80 dakika süre okul atölyesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmalara başlanmadan önce gerekli araç gereç ve materyaller çalışma alanında hazır bulundurulmuştur. Okul atölyesinin onbeş öğrenciyi aynı anda iki boyutlu çalışmaları yapabilmelerine imkan tanımamasından dolayı zihin engelli öğrenciler beşer kişilik üç gruba bölünerek ilk resim ve son resim yaptırılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin atölyede rahat hareket etmeleri ve güvenlikleri açısından her çeşit önlem alınarak uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Uygulama: Müzede bulunan nesneler ve nesnelerin hikayelerinden yararlanılarak içinde kendilerinin de bulunduğu iki boyutlu pastel boya çalışması ön çalışma olarak yaptırılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce uygulama hakkında bilgi verilerek müzede bulunan nesnelerin fotoğraflarından araştırmacı tarafından çizilen Hitit dönemine ait Hasandede'den çıkarılan iki vazo ürerindeki stilize resimlerin araştırmacı tarafından çizilen çizimler, müzeden alınan katologlar zihin engelli öğrencilere gösterilmiştir. Müzede bulunan nesneler ve nesnelerin hikayeleri öğrencilere anlatılarak içlerinde kendilerinin de olduğu iki boyutlu pastel boya çalışması yaptırılmıştır. "Hangi nesneyi seçtiniz?" sorusu sorularak kendilerinin de içinde bulunduğu pastel boya ile ilk resimleri bir oturum şekline 80 dakika süre ile yaptırılmıştır. Müze ve okul atölyesinde üç boyutlu uygulamalar zihin engelli

öğrencilere 80+80+80+80 dakika süreyle yaptırıldıktan sonra son resim çalışmaları ve üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilere okul atölyesinde 80 dakika süreyle yaptırılmıştır. İlk resimler okul atölyesinde ilk oturum, oturumların ikisi müze atölyesinde, ikisi okul atölyesinde gerçekleştirildikten sonra son resimleri iki boyutlu pastel boya ile 80 dakika süre ile son oturum olarak okul atölyesinde gerçekleştirilmiştir. Müzede bulunan nesneler ve nesnelerin hikayelerinden oluşan içinde kendilerinin de bulunduğu son resim pastel boya çalışmalarının uygulaması yaptırılmıştır.

İki boyutlu ilk ve son resimler 80+80 dakika süre ile iki oturum şeklinde üç boyutlu uygulamalar öncesi ve sonrasında zihin engelli öğrencilere uygulanmıştır. Zihin engelli öğrenciler hayal güçlerini yaptıkları iki boyutlu çalışmalarını istedikleri renklerde boyatılmıştır. Zihin engelli öğrencilere uygulamalar güzel sözlerle güdülenerek, olumlu davranışlarına pekiştireç verilerek öğrencilerin dikkatleri yüksek tutulmuştur. Zihin engelli öğrencilerin bireysel farklarından dolayı öğrencilerin ihtiyaç duyduğu kadar sözel ipucu verilmiştir. İlk resimlerde sözel ipucular fazla kullanılırken son resimler yaptırılırken sözel ipucular istemsiz olarak azalmıştır. Öğrencilerin olumlu davranışları pekiştireç yardımı ile desteklenmiştir. Zihin engelli öğrenci uygulama süresince yanlış tepkileri tekrarlanarak konuyu öğrenmeleri sağlanmıştır. Zihin engelli öğrencilerin doğru tepkileri olumlu pekiştirilirken yanlış tepkileri sözel ipucu ile tekrarlanarak öğrenmeleri sağlanmıştır. Dikkati çekme ve güdülenme süreci zihin engelli öğrencilerin bireysel gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Her öğrencinin bireysel farklılıkları doğrultusunda çalışma süreci tamamlanmıştır. Uygulamalar süresince zihin engelli öğrencilerin çalışmalardan, müze ve okul atölyesindeki eğitimlerden mutlu oldukları gözlenmiştir. Özellikle üç boyutlu uygulamalarda süresince mutlulukları davranışlarına yansımıştır.

Ölçme ve Değerlendirme: Okul atölyesinde uygulama öncesinde zihin engelli öğrenciler hakkında veriler performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosunda her katılımcıya bireysel olarak yapılmıştır. Gözlem değerlendirme ölçüt tablosunda zihin engelli öğrenciler izlenerek doğru tepkilerine (+) işareti konulmuştur. Zihin engelli öğrencilerin yanlış tepkilerine (–) işareti konularak tespit edilmiştir (meb, 2018: 30).

Zihin engelli öğrencilerin performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3.1) 8.04.2022 tarihindeki uzman görüşüne başvurularak ve komisyon görüşü alınarak geliştirilmiştir. Başarı değerlendirme ölçüt tablosu ilk resim, son resim ve üç boyutlu ölçüt tablosunda; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama şeklinde 16 maddelik ölçüt bulunmaktadır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosu ilk resim (bak. Tablo 3.1) ve son resim (bak. Tablo 3.4) 1-3 puan arasında derecelendirildi. Katılımcıların ilk ve son resimleri 1-3 arasında puanla değerlendirilmiştir. Her bir zihin engelli öğrencinin aldığı puan toplanarak başarı puanı verilmiştir (Yücel, 2018: 62).

Zihin engelli öğrencilerin çalışmalarının değerlendirmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Hitit Üniversitesinde güzel sanatlar bölümünde çalışan iki öğretim görevlisi ve özel eğitim uygulama okullarında çalışan iki görsel sanatlar öğretmeni tarafından başarı ölçüt tablosu ilk resim ve son resim başarı ölçüt tablosuna göre birer puan verilerek araştırmanın dört uzmanın verdiği puanlar toplanarak ve ortalaması alınarak çalışmanın sonuçlarına ulaşılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin ilk ve son resimlerinin puanları arasındaki fark alınarak üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında resimsel becerilerinin gelişimleri arasındaki fark aranmıştır.

1 puan Yetersiz, 2 puan Az Yeterli, 3 puan Yeterli anlamı taşımaktadır. Gözlem Değerlendirme Ölçüt Tablosu (bak. Tablo 3. 6): Her Zaman, Ara Sıra, Hiç şeklindedir. Çalışmaya özenle başlama, gözlemlerini kağıda aktarma, malzemeyi doğru kullanma, teknik sıralamaya özen gösterme, öğretmeninden yardım isteme, çalışmasını özenle sürdürme, arkadaşı ile iletişim kurma, ilginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çekme, objenin taslağını çizme, karalama yapma, silgi kullanma ölçütlerinden gözlem formu ölçütleri belirlenmiştir. Zihin engelli öğrencilerin çalışmaları izlenerek doğru tepkilerine (+) işareti, yanlış tepkilerine (-) işareti konularak kayıt altına alınmıştır. Dört uzman görüşüne başvurularak ilk ve son resimlere başarı ölçüt değerlendirme tablosuna göre puanlanarak puanların toplamı alınmıştır. Yetersiz 64-106 puan, Az yeterli 107-149 puan, Yeterli 150-192 puan arasındadır.

3.12. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma uygulama okulunda gerçekleşen çalışmalar doğrultusunda, literatür taraması yapılarak, konu ile ilgili kitap, makale, internet, yabancı makaleler, tezler okunup incelenerek tez konusu önerisinde hazırlanmıştır. "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" çalışması araştırma için alanında uzman üç kişiden bir komisyon oluşturulmuştur. Veli ve vasilerinden izin (Ek. C) alınan zihin engelli öğrencilerin Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III Kademe rehberlik servisinde bulunan engel raporları incelenerek uygulama gerçekleştirilmiştir. (Ek. D) Performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablolarına (bak. Tablo 3.1) bakılarak uygulama yapılacak zihin engelli öğrencilerin özelikleri göz önünde bulundurularak, ölçütleri komisyon görüşü alınarak geliştirilmiştir. Performans (Kaba) Değerlendirme Ölçüt Tablosu (bak. Tablo 3.1), Bireysel Eğitim Plan (BEP) Tablosu (bak. Tablo 3. 2.), Başarı Ölçüt Tablosu İlk Resim (bak. Tablo 3.3), Başarı Ölçüt Tablosu Son Resim (bak. Tablo 3.4), Başarı Ölçüt Tablosu Üç Boyutlu Çalışmalar (bak. Tablo 3. 5) ve Gözlem Ölçüt Tablosu (bak. Tablo 3.6) veri toplama araçlarından oluşmaktadır.

Ölçütler geliştirilirken Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan özel eğitim öğretmen kılavuz kitapları, konu ile ilgili tezler ve çocukların görsel algılamalarını ölçmede uygulanan Aral (2016) okul öncesi dönemi çalışmasında "Frostig Görsel Algı Testi" ile Şahin (2016) tarafında Türkçeye uyarlanan "Kaufman Alanları Yaratıcılık Ölçeğinin" ilgili alanları incelenerek, MEB ve Unicef İlk öğretim 1.Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kitapçığı ile MEB (2018) tarafından hazırlanan Özel Eğitim I. II. III. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programları, Öğretmen Kılavuz Kitapları, Özdemir (2009),Yücel (2018) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi, Sakarya vd. (2020), Önder ve Gülay (2010) tarafından hazırlanan makaleler incelenerek ölçütler oluşturulmuştur. RAM'dan gelen zihin engelli öğrencilerin engel raporları (Ek. D) ile 2021-2022 Eğitim öğretim yılı başında Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama III. Kademe Okulunda ilk üç haftalık süre içerisinde özel eğitim öğretmenleri tarafından oluşturulan Performans (Kaba) değerlendirme ölçüt tablosu incelenerek, görsel sanatlar dersi ile ilgili ölçütler komisyon görüşü (Ek. E) ile belirlenmiştir. Motor becerileri değerlendirmede

performans (kaba) değerlendirme tablosunda (bak. Tablo 3. 1) zihin engelli öğrencinin bireysel özelliklerine göre bireysel olarak yapabildikleri becerilere (+) bireysel olarak yapamadıkları becerilere (–) işareti konulmuştur.

Performans (Kaba) değerlendirme ölçüt tablosu oluşturulurken zihin engelli öğrencilerin yönergeleri bağımsız olarak yapması istenir. Performans (Kaba) değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3.1) hazırlanırken aile, özel eğitim öğretmeni, uygulama yapan öğretmenler ile fikir birliği yapılarak Bireysel Eğitim Planı (BEP) (bak. Tablo 3.2) hazırlanır. Performans (Kaba) değerlendirme yapılmadan önce değerlendirmenin amacı ve içeriği aileye bildirilir. Öğretim öncesinde "boyama yapar" kazanımının alt kazanımları ise;

1. Boyayı alır.
2. Boyayı kağıda sürer.
3. Fırçayı alır.
4. Fırçayı kağıda sürer.

Her basamak için zihin engelli öğrenciye yönerge verilir. Öğrencinin yönergeleri doğru uygulayıp uygulamadığı kontrol edilir. Öğretimin sonunda değerlendirmede zihin engelli öğrencinin doğru tepkilerine (+) yanlış tepkilerine (-) konularak katılımcılara ayrı olarak gözlem ölçüt tablosuna (bak. Tablo 3. 6) kaydedilir. Belirlenen süre sonunda gerçekleştirilen davranışlar ve gerçekleştirilemeyen davranışlar gerekçeleri ile birlikte yazılarak kazanımların hangi alt kazanımda kalındıysa RAM bilgilendirme bölümüne kaydedilir (Aksu, 2011: 123-126).

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezi özel eğitim uygulama okulunda eğitim gören zihin engelli öğrencilerin rahatlıkla yapabileceği, uygulama yaparken zorlanmadan mutluluk içerisinde çalışmalarını sürdürebilmelerini amaçlamaktadır. Bu çalışmada üç boyutlu uygulamalar, araştırmacı tarafından müzede çekilen fotoğraflardan oluşturulan özgün çizimlerden yararlanılarak zihin engelli öğrencilerin zorlanmadan üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında ilk resim ve son resim çalışmalarında fark yaratacağı düşünülerek hazırlanmış ve çalışmaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için her

detay ayrıntılı olarak düşünülmüştür. Konu ile ilgili fazla çalışma yapılmaması nedeniyle de geliştirilen ders içerikleri ve ölçütlerin konu üzerinde çalışma yapacak araştırmacılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Oluşturulan örnek çalışmaların BEP (bak. Tablo 3. 2) özel eğitimde çalışan görsel sanat öğretmenlerine yardımcı olurken bu alana da ışık tutacağı düşünülmektedir.

3.13. Verilerin Toplanması

Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe okuluna 9.10.11.12 sınıfa devam eden 9 orta ve hafif düzeyde zihin engelli 2 ve mezun ol olan 4 Down Sendromlu öğrenci olmak üzere toplam onbeş öğrencilerden oluşmaktadır. 11.03.2022 tarihinde veli ve vasilerinden izin (Ek. C) alınan komisyon görüş toplantısında performanslarına bakılarak (bak. Tablo 3. 1) ve zihin engelli öğrencilerin engel raporları (Ek. D) incelenerek oluşturulmuştur. Öğrencilerden 1995-2007 tarihleri arasında doğan 9 orta ve hafif düzeyde öğrenci ile okuldan mezun olan 4 ve okula devam eden 2 Down Sendromlu kız ve erkek zihin engelli öğrencilerin bulunduğu toplam onbeş kişilik zihin engelli öğrenci grubuna altı oturum şeklinde uygulanmıştır. İki ve üç boyutlu uygulamalarda zihin engelli öğrenciler gözlenerek Gözlem ölçüt tablosuna (bak. Tablo 3. 6) (+) (-) şeklinde kaydedilmiştir. Alanında uzman kişilerden oluşan komisyon görüşü toplantısında zihin engelli öğrencilerin ilk resim ve son resim arasında resim becerilerindeki farkı aramak için 8.04.2022 tarihinde 16 maddelik başarı ölçüt tablosunun (bak. Tablo 3.3, Tablo 3.4, Tablo 3.5) ölçütleri geliştirilmiştir. Ölçeğin ölçütleri 1-3 puan aralığında puanlanarak dört uzman tarafından verilen puanların ortalaması ve toplamları alınmıştır. İlk resim, son resim üç boyutlu uygulamalar için aynı ölçek kullanılmıştır. 1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 puan Yeterli ölçütlerine karşılık gelmektedir. Yetersiz 64-106 puan, Az yeterli 107-149 puan, Yeterli 150-192 puan aralığındadır. Başarı ölçüt tabloları; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama şeklinde 16 maddelik ölçütten oluşmaktadır.

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezinin değerlendirmesini Hitit Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde çalışan iki öğretim görevlisiyle birlikte, özel eğitim uygulama okulunda görsel sanatlar

öğretmenliği yapan araştırmacının da içinde bulunduğu dört uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında ilk resim son resimlerin puanları toplanmış, ilk resim ve son resim çalışmaları arasında resimsel becerilerindeki fark aranmıştır. Üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında İlk resim ve son resim puanları arasında fark alınmış katılımcıların başarı puanları bulunmuştur. İlk resim ve son resim arasındaki fark puanı hesaplanarak çalışmanın sonucuna ulaşılmıştır. Üç boyutlu uygulamalara iki puan veren uzmanların verdiği puanların ortalaması alınarak üç boyutlu uygulamalar başarı puanı bulunmuştur.

Katılımcıların Veli Vasilerinden Alınan Çalışma İzin belgeleri, (Ek. C) Katılımcıların Engel Raporları, (Ek. D) Katılımcıların Performans (Kaba) Değerlendirme Tabloları, (Ek. E) Uzman Kişilerden Oluşan Komisyon Toplantı Tutanağı, (Ek. F) Katılımcıların Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP), (Ek. G) Katılımcıların Gözlem Ölçüt Tabloları, (Ek. Ğ) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları İlk Resim, (Ek. H) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları Son Resim, (Ek. I) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları Üç Boyutlu Çalışmalar, (Ek. İ) "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezinin Ekler bölümünde gösterilmiştir. Her katılımcıya ayrı verilerin toplaması gerçekleştirilmiştir.

3.14. Verilerin Çözümü

Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademede eğitim gören 9.10.11.12 sınıfa devam eden ve mezun olan zihin engelli öğrencilerden oluşmaktadır.

Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar Tezinde 8.4.2022 tarihinde toplanan bir özel eğitim öğretmeni, bir rehber öğretmen, araştırmacının da içinde bulunduğu komisyon görüşü alma toplantısında (Ek. F) zihin engelli öğrencilerin engel raporlarına bakılarak, 2021- 2022 Eğitim Öğretim yılının birinci döneminde ilk üç haftalık süre içerisinde özel eğitim öğretmenleri tarafından hazırlanan performans (kaba) değerlendirme ölçüt tabloları (bak. 3.4. tablo 1) incelenmiş, görsel sanatlar dersinin kazanımları ile ilgili ölçütler MEB tarafından hazırlanan zihin engelli öğrenciler için hazırlanan programlar da incelenerek,

11.03.2022 tarihinde öğrencilerin veli ve vasilerinden alınan izinler ile onbeş kişilik katılımcı grubu belirlenmiştir (Ek. C) Oluşturulan komisyon görüşü toplantısında (Ek. F) Performans (kaba) değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3. 1) ve zihin engelli öğrencilerin engel raporları (Ek. D) incelenerek onbeş öğrenci belirlenmiştir.

Çalışmada zihin engelli öğrenciler 1995-2007 tarihleri arasında doğan dokuz orta, ağır ve hafif düzeyde olmak üzere okula devam eden Down Sendromlu iki okuldan mezun olan dört toplam kız ve erkek on beş zihin engelli öğrenci grubuna altı oturum şeklinde uygulanmıştır. Üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında bir resim yaptırılarak iki oturum şeklinde okul atölyesinde, Üç boyutlu uygulamalar ise dört oturumun iki oturumu müze atölyesinde iki oturumu okul atölyesinde gerçekleştirilmiştir.

İlk resim ve son resimler okul atölyesinde yapıldığı için atölyenin fiziksel şartlarına uygun olarak onbeş kişilik çalışma beş kişilik gruplara bölünmüştür. Böylece araştırma daha sağlıklı yürütülmüştür. Gözlem ölçüt tablosuyla (bak. Tablo 3.6) uygulamada zihin engelli öğrenciler izlenerek kayıt altına alınmıştır.

Alanında dört uzmanın bulunduğu çalışmada, uzman kişilerin ikisi Hitit Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim görevlisi, diğer iki uzman araştırmacının da içinde bulunduğu özel eğitim uygulama okulunda görsel sanatlar öğretmenliği yapmaktadır. Uzman görüşüne başvurularak çalışmaların değerlendirilmesi öğrenci isimleri kapalı tutularak yapılmıştır.

08.04.2022 tarihinde toplanan uzman görüşüne başvurularak komisyon görüşü ile geliştirilen 16 maddelik başarı ölçüt tablosu ilk resim, başarı ölçüt tablosu son resim ve başarı ölçüt tablosu üç boyutlu uygulamalar ölçeğine göre yapılmıştır. İlk resim, son resim ve üç boyutlu uygulamalar için aynı ölçek kullanılmıştır (bak. Tablo 3.3, Tablo 3.4, Tablo 3.5). Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamaları, iki boyutlu ilk resim ve son resimlerin değerlendirmesi dört uzman görüşü ile çalışmalar her bir katılımcıya ayrı puanlanarak yapılmıştır. İlk resim ve son resim katılımcı çalışmalarının puanlarının farkı alınarak araştırmanın sonucuna ulaşılmıştır. Başarı ölçüt tablosu; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama ölçütlerinden oluşmaktadır.

Üç boyutlu uygulamalarda her uzmanın iki puan vererek dört uzmanın verdiği puanların ortalaması alındıktan sonra toplanarak sonuç bulunmuştur.

İlk resim ve son resimleri dört uzmanın verdiği puan toplamlarından ilk resim ve son resim arasındaki puan farkı alınarak katılımcıların başarı puanları bulunmuştur (Ek. G). İlk resim ve son resimde katılımcıların resim becerilerindeki fark aranmıştır. Dört uzman 1- 3 puan arasında katılımcıların ilk resim, son resim ve üç boyutlu uygulamalarına not verilmiştir.1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 puan Yeterli ölçütlerine karşılık gelmektedir. Yetersiz 64-106 puan, Az yeterli 107-149 puan, Yeterli 150-192 puan aralığındadır. Katılımcıların İlk resim ve son resimleri arasında resim becerileri puanı farkı alınarak çalışmanın sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılara Ait Demografik Veriler (bak. Tablo 4. 1) incelenmiştir. Katılımcıların İlk resim, Son resim ve Üç Boyutlu çalışmalardan Aldığı Puanlar (bak. Tablo 4. 2), İlk Resim ve Son Resim Arasındaki Farkın Analizine Ait Sonuçlar (bak. Tablo 4. 3), İlk Resim ve Son Resim Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları (bak. Tablo 4. 4), Üç Boyutlu Çalışmaya Ait Puanlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları (bak. Tablo 4. 5). Katılımcıların İlk Resim, Son Resim ve Üç Boyutlu çalışmalardan Aldığı Puanlar ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (bak. Tablo 4. 6) ve Gözlem Formuna Ait Sayısal Veriler (bak. Tablo 4. 7) bulgular bölümünde gösterilmiştir.

İlk resim ve son resimden alınan puanlar arasında farklılığın olup olmadığına bakabilmek amacıyla Wilcoxon İşaret Testi yapılmıştır. İstatiksel hesaplamalar yapılarak zihin engelli öğrencilerin yaş, cinsiyet ve engel durumları göz önünde bulundurularak, Üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında İlk resim ve son resim puanlarının istatiksel ortalamaları alınarak, ilk resim ve son resim çalışmaları arasında fark var mıdır? Sorusunun cevabı istatistiksel hesaplamalarla bulunarak araştırmanın sonucuna ulaşılmıştır.

Gözlem değerlendirme ölçüt tablosu (bak. Tablo 3. 6), Başarı ölçüt tabloları, zihin engelli öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak Bireysel Eğitim Planı (BEP) (bak. Tablo 3. 2) hazırlanarak, konu ile ilgili tezler, makaleler, öğretmen kılavuz kitaplarından esinlenilerek ölçütler oluşturuldu. Araştırmanın içeriğine en uygun ölçütler belirlenerek, bu ölçütler dahilinde veriler çözümlenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu Hakkında Bilgi

Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama III. Kademe Okulunda hafif, orta, ağır ve çok ağır düzeyde zihin engelli öğrencilere eğitim veren devlet okuludur. Okul Çorum merkezde bulunmaktadır. Özel eğitim iş uygulama üçüncü kademe okulları normal genel eğitimde lise sınıflarına karşılık gelmektedir. Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama III. Kademe Okulu Devahane mahallesinde İskilip ilçesine giden yol ayrımında kiremit fabrikalarının bulunduğu mevkide iki katlı geniş bir alanda konumlanmıştır.

Özel Eğitim Uygulama II. Kademe Okullarını bitiren genel eğitim programlarından yararlanamayan zihin engelli öğrencilerin; temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme gereksinimlerini karşılamak, topluma uyumlarını artırmak için kurulan gündüz eğitim veren, 21 yaşından gün almamış; orta, hafif, ağır düzeyde zihin engelli öğrencilerin eğitim aldığı kurumlardır (Arslan, 2009: 13).

Ülkemizde orta ve ağır düzeydeki zihin engelli öğrenciler için özel eğitim uygulama okulları vardır. Bu okullarda ilköğretim ve ortaöğretime karşılık gelmektedir. Özel eğitim meslek okullarına gidemeyen orta, hafif ve ağır düzeyde zihin engelli öğrenciler, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler Özel Eğitim Uygulama III. Kademe okuluna devam ederek MEB tarafından hazırlanan programlarla bireysel eğitim uygulanır. İş atölyeleri ve görsel sanatlar atölyelerinde zihin engelli öğrenciler ile otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler ayrı sınıflarda eğitim alırlar. Sınıf mevcutları zihin engellilerde sekiz, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin sınıf mevcudu dört öğrenciyi geçemez. Görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi ve iş uygulama derslerini alan öğretmenleri okutur. Diğer dersler özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulur. Dersler 40 dakikadır. Öğrencilere karne ve bireysel gelişim raporu hazırlanarak diploma verilir (meb, 2020: 66).

Müzik dersi haftada 2 saat, Beden eğitimi dersi haftada 3 saat, İş uygulama dersi haftada 8 saat, din kültürü ve ahlak bilgisi 1 saat, Görsel sanatlar dersi haftada 1 saattir. Görüldüğü üzere Görsel sanatlar dersinin süresi az olduğu için kapsamlı uygulamalar da süre azlığından kaynaklı problemler yaşanmaktadır. Görsel sanatlar

dersi saatinin Beden eğitimi dersi gibi 3 saat olması görsel sanatlar öğretmenlerinin üç boyutlu uygulamalar gibi zihin engelli öğrencilerin resimsel becerilerin gelişimine ve motor becerilerine etki eden çalışmaların uygulanmasını artıracaktır. Özel eğitim II. kademede görsel sanatlar dersi 3 saattir. Özel eğitim uygulama III. kademede de görsel sanatlar dersinin 3 saate çıkarılması öğrencilerin sanat eğitimi yoluyla topluma kazandırılmalarına olumlu katkılar sağlayacaktır.

Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu geniş bir okul bahçesine sahip okulda öğrenciler sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Sportif aktivitelerle sanatsal faaliyetleri yürütülmektedir. Geniş iki spor salonu, iki el sanatları atölyesi, müzik ve görsel sanat atölyeleri, bir uygulama evi, çok geniş bir mutfak, yemek hane, veli bekleme odası öğrenciler ve velilerin rahat etmesine uygundur. Uygulama okulları Eğitim Programında Uygulamalı Tarım, Hayvancılık ve Bakımı, Yiyecek Hazırlama ve Pişirme, Kat Hizmetleri elemanı yetiştirmek amacıyla iş hayatına katılımı gerektiren dersler ile beceri dersleri okutulmaktadır (Arslan, 2009: 17).

Bu derslerde günlük yaşamda gerekli beceriler öğrenciye kazandırılır. Okul dışında yaşamında vasilerine bağlı kalmadan öz bakım ve yemek hazırlama becerilerini geliştirmek derslerin kazanımları içerisindedir. Tarım çalışmalarında doğa ile iç içe olmak ürettiklerinden zevk almak ve verimli bireyler olarak mezun olmalarını sağlamak okulun en temel amacıdır.

Öğrenciler saat 9.00 da servisler ve servisteki bakıcı annelerle okula gelerek saat 14.30 okuldan ayılırlar. Öğlen yemeklerini öğrenciler okulda yemektedir. Yemek ve ulaşım giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Okulun veli profilinin ekonomik durumu zayıftır. Bireyde zihin engellilik durumu öğrenci ile birlikte ailesini de etkileyerek yaşam boyu sürer. Zihin engelli öğrenciler bilişsel ve davranışsal olarak belli bir gelişim düzeydedir. Yaşama uyum becerileri sınırlı olan zihin engelli bireylerin rahatsızlıkları çocukluk döneminde ortaya çıkar. Zihin engelli bireylere, yaşamları boyunca destek eğitimleri sürdürüldüğünde daha bağımsız olarak hayata katılırlar. Bağımsız yaşam becerilerini kazanmış olurlar. Zihin engelli bireylerin bu becerileri yaşam boyu sürdürmeleri önemlidir. Zihin engelli öğrencilerin devam ettikleri eğitim ortamlarında konuşma, akademik yönleri, iş ve öz bakım becerileri kazandırılmaktadır.

Görsel sanatlar dersi öğrencilerin topluma kazandırılması, kişilik gelişimleri ve özgün bireyler olarak toplumda kabul görmelerini sağlayan en önemli dersler arasındadır. Ülkemizde zihin engelli öğrenciler bireysel farklar dikkate alınarak okul ve kurumlarda verilen özel eğitim hizmetleri, MEB tarafından Rehberlik Araştırma Merkezlerinde, okul öncesi eğitim kurumlarında, ilköğretim okullarında, eğitim uygulama okullarında, uygulama okullarında verilmektedir (Arslan, 2009: 10-12).

Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulunda eğitim sınıfları dışında bireysel eğitim sınıfları, destek eğitim odaları ve öğrencilerin rahatlama odası bulunur. İşini seven öğretmen ve idarecilerin bulunduğu okulda öğrenciler iyi vakit geçirirken eğitimlerini tamamlarlar. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim uygulama okullarında Özel Eğitim Hizmetleri ve Rehberlik Genel Müdürlüğünün hazırlamış olduğu programlarla özel eğitime ihtiyaç olan öğrencilere yaşamları boyunca kullanabilecekleri davranış ve motor becerileri kazandırılır.

Türkiye'de özel eğitim gerektiren öğrencilere ana sınıfından, ilköğretim ve lise düzeyinde yetersizlik düzeylerine göre bireysel eğitim verilmektedir. Uygulama okullarında, otistik öğrenciler, Down Sendromlu öğrenciler ve orta ve hafif düzeyde zihin engelli öğrenciler eğitim alırlar. Görsel sanatlar dersi ve beceri dersleri eğitimin en önemli parçası olarak öğrencilerin potansiyellerini ortaya çıkarır. Öğrenciler görsel sanatlar etkinlikleriyle topluma kazandırılarak, estetik duyguları gelişerek yaşama uyum sağlamaları kolaylaşır. Öğrencilere uygun etkinliklerle hayal güçleri ve kendilerini ifade etme şekilleri olumlu yönde değişir. Güven duygusu gelişen öğrencinin cesareti artarak sağlıklı bir gelişim sergilerler. Görsel sanatlar dersi programlarının zihin engelli öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun iyi hazırlanmış ve planlanmış olmalıdır. Özel eğitim uygulama okullarında sınıf mevcudu en fazla on öğrenci olabilir. Eğitim süresi dört yıldır. Özel Eğitim Uygulama Okulu programında; Milli Eğitimin Amaç ve Temel İlkeleri ile Özel Eğitim Kurumlarının Amaç ve İlkelerine uygun olarak *"Türkçe, matematik, beden eğitimi, resim, müzik, din kültürü ve ahlak bilgisi, sosyal yaşam becerileri"* (Arslan, 2009: 15) kapsayan dersler okutulmaktadır.

Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama III Kademe Okulu Görsel Sanatlar atölyesi otuz metre kare alandan oluşmaktadır. Işık alan bir konumda her türlü sanat

çalışmalarının uygulanmasına elverişlidir. Geniş bir masa etrafında öğrenci ve öğretmenlerle birlikte etkinlikler sürdürülmektedir. Etkinlikler için kullanılan araç ve gereçlerde aile desteği bulunmamaktadır. Okul idaresi ve görsel sanatlar öğretmeni öğrencilere boya ve malzeme desteğinde bulunmaktadır. Atölye içerisinde bulunan musluk öğretmen ve öğrencilerin işini kolaylaştırmaktadır. Atölye içerisinde kesici aletler (makas) kilitli dolaplarda tutularak öğretmen denetiminde kullanılmaktadır. Sivri uçlu olmayan kağıt makası kullanılmaktadır. Zihin engelli öğrenciler görsel sanatlar dersini iki özel eğitim öğretmeni ile birlikte gerçekleştirmektedirler. Atölyenin oturma düzeni öğrencilerin rahat hareket etmelerine elverişlidir.

Araştırmacı bu okulda on yıldır görev yapmaktadır. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin sabır ve sebat içerisinde çalışmalarını sürdürdükleri, resim yarışmaları, görsel sanat sergileri ve kültürel faaliyetlerinde elde ettikleri başarılarla taçlanmaktadır. Üç boyutlu uygulamalarda kullanılan kil bir havuz içerisinde araştırmacı tarafından atölyenin bir kenarına oluşturulmuştur. Öğrenciler istedikleri zaman çalışma fırsatı bularak boş zamanlarında, etkinliklerden sıkılınca kil çalışmalarına geçmişlerdir. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalarda kullandıkları killer hayırsever bir çömlek üretim atölyesinden araştırmacı tarafından temin edilmiştir. Atölyede iki boyutlu pastel boya çalışmaları yapılırken kalemle çizim yapılmadan direk pastel boya ile çalışmaya başlandığı için öğrencilerin çizimleri rahat ve silgi kullanma ihtiyacı duymazlar. Atölyede oluşturulan her etkinlik öğrencilerin bireysel özelliklerine göre çeşitlendirilerek görsel sanatlar öğretmeni tarafından programlanmaktadır.

Zihin engelli öğrenciler için oluşturulan özel eğitim programının özellikleri gerçekçi, fonksiyonel, uygulamaya elverişli, faydalı sadece ürün çıkarmaya yönelik olmamalı, öğrencinin yapabildikleri ölçüde katılım sağlanarak, zeka yaşlarına uygun ve istendik davranış değişikliği meydana getirebilmelidir. Zihin engelli öğrencilerin öncelikli ihtiyaçlarını karşılayan, yaşamında kullanabileceği, duyu organlarını kullanan tekrarlanabilir nitelikte görsel sanatlar dersi etkinliği hazırlanır ve uygulanırsa öncelikli olarak bireysel farklar da gözetilirse zihin engelli öğrencilerin etkili kazanımlar elde ettiği güçlü bir program oluşturulur. Ağır düzeydeki zihin engelli öğrencilerin kendi içlerinde ilerleme kaydetmeleri için arkadaş ortamlarında

çalışırken karşılıklı iş birliği, saygı ve sevgi içerisinde iletişim kurarak çalışmalarını sabırla tamamlama özelliği kazanırlar. Sevimli ve sıcakkanlı olan Down Sendromlu öğrencilerle çalışmak zaman zaman çok keyifli olurken, inatçı kişiliklerini ortaya koyduklarında zorlaşabilir. Zihin engelli öğrencilerin tek tedavisi özel eğitim olduğu için özel eğitimde görsel sanatlar dersi için geliştirilen programlar çok önemlidir (Çalış, 2019: 21-28).

Atölye ortamlarının araç gereç çeşitliği, fiziksel olarak ortamın rahat olması da etkili özel eğitim görsel sanatlar eğitimi programlarını geliştirerek zihin engelli öğrencilerin dersten daha çok yararlanmaları sağlanır. Bu anlamda Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu görsel sanatlar atölyesi dersin işlenişine cevap vermektedir. Ders saatinin süresinin yetmemesi uygulamada çeşitli sıkıntılar oluşturmaktadır. Atölyede çeşitli boyalarlar, kağıtlar, kil ve kartonlar gibi pek çok araç gerecin yeterince bulunması okulun görsel sanatlar öğretmeni olan araştırmacı ve okul müdürünün özverisi ile oluşturulmaktadır.

4.2. Çorum Müzesi Atölyesi Hakkında Bilgiler

Çorum Müzesi Gazi Caddesi'nin sonundan sola dönüş yapılarak Gülabibey Mahallesi, Cengiz Topel Caddesi üzerinde Çorum Otogarına 500 metre mesafede bulunmaktadır (www.kulturportali.gov.tr/turkiye/corum/gezilecekyer/corum-uzesi). Hastahane olarak 1914 yılında yapılan bina yangın geçirerek restore edilmiştir. Çorum Müzesi 1968 yılında açılmıştır. Zaman içerisinde lise eğitimi veren okul olarak kullanılan bina 1986 yılında Milli Eğitim Bakanlığından, Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmiştir. 2000 yılında restore edilerek 2003 yılında bina müze olarak kullanılmaya başlamıştır. Arkeolojik ve etnografik eserlerin bulunduğu iki teşhir salonu vardır. Kalkolotik Çağdan M.Ö. 6000, Demir Çağına M.Ö. 1000'e kadar, Helenistik, Roma, Bizans, Frigler, Hattuşa, Alaca Höyük, Ortaköy- Şapinuva, Hitit dönemi gibi çeşitli Anadolu uygarlıklarının eserlerini bünyesinde barındırmaktadır. Unesco tarafından dünya bellek listesine alınan Hitit Çivi Yazısı Tabletlerin de ilk yazılı barış anlaşması M.Ö.1269 yapılmıştır (Çorum Valiliği ve İl Kültür Müdürlüğü, 2020).

Hititlerin başkenti Hattuşa, Çorum'un Boğazkale ilçesinde bulunur. Kent surlarla çevrilidir. Müzede temelde taş üst kısımlarda kerpiç kullanıldığı için şehrin

temeli günümüze ulaşmıştır. Çorum Müzesinde de şehir kapı mühürleri bulunmaktadır. Geceleri şehrin kapıları mühürleniyor şehre düşmanlar giremiyor ve bu şekilde şehrin güvenliği sağlanıyordu. Hattilerde ölüler küp mezarlar içerisine değerli eşyaları ve küçük yiyecek kaplarıyla birlikte gömülüyordu. Çorum'da bulunan küp mezarlar Çorum Müzesinde bulunmaktadır.

Ölen kişi cenin vaziyetinde küp mezar içerisine konularak değerli eşyaları ve küçük yiyecek kapları ile bir ölü hediyesi olarak konuluyor bu şekilde gömülüyorlardı. Hatti Dönemi Eski Tunç Çağı'nı yansıtmaktadır. Müzede Hattilerin ölü törenlerinde gelenlere ziyafet için kesilen hayvan başları ve ayakları kral, kraliçe mezarlarında interaktif olarak bulunmaktadır. Aynı zamanda müzede Hititlerin tanrılarına ait üç boyutlu heykeller de göze çarpar.

Geçmişe ayırıcı bir gözle bakıldığı zaman kültürel anlamda toplum yaşamını şekillendiren örgütlenmeler, çeşitli düşünce sistemleri vardır. Ancak bu düşünce kategorilere sokulmaya çalışılmakta ve bilgiler aydınlatıcı olmamakla birlikte Anadolu da bulunan uygarlıkların toplum biçimini oluşturan nedenlerin nesnel değerlendirmesi değildir. Bu bilgi yığınının anlaşılabilir bir sıraya sokulması gerekmektedir. Bu anlamda uygarlıklar üzerine oluşturulan yargıların sanat tarihine ve fiziksel çevreye yansımalarının incelenmesiyle ulaşılabilir. Anadolu Uygarlıkları eski dünyanın verilerini barındıran hetorojen bir kültüre sahiptir. Yakın Doğunun Kalkolitik Çağ, Demir Çağı kültürleri Anadolu, İran, Mezepotamya' yı yer yer birleştirmektedir. Doğulu Helenizm kültürü, Bizans Greko Romen gibi eski dünyanın sanat ve kültür adına ortaya koyduğu Çin'den Balkanlar'a kadar hepsinin bir parça izini Anadolu uygarlıklarında birlikte görülür (Kuban, 2016: 50-54). Mezopotamya dan Karadeniz kıyılarına gelen topluluklar Sümer ve Akat kültürü etkisi altında varlıklarını sürdüremezken Hititler Anadolu ya gelerek Kızılırmak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne yerleşerek güçlü bir devlet kurmuşlardır. Asurlular Hitit Kralı Suppiluliuma karşı yenilince egemenlikleri bitmiştir. Anadolu' da büyük bir uygarlık kurmuş Hatti ve Hitit Sanatı doğmuştur. Etiler diye adlandırılan Hititler ülkelerine Hatti ülkesi diyorlardı. Anadolu'da Hititler gelmeden önce Hattiler yaşıyorlardı. Hititler gelince ülkenin adını değiştirmemişlerdir. Hattiler kültürel ve sosyal anlamda Hititler'i etkilemişlerdir. Hititlerin Güneş Tanrısı Arinna'nın kocası Hatti asıllıdır.

Hititlerin saray seremonileri ve efsaneleri Hattilerin etkisinde yaşam içerisinde uygulanmıştır. Bu anlamda Anadolu kültürünü Hatti kültürü olarak adlandırılabilir. Çeşitli idoller, geyik heykelleri, altından geniş alın çemberleri ve taçlar parmaklık şeklindedir. Bu şekillere Hitit Mühürlerinde rastlanmaktadır. Küre şeklinde süs öğeleri idollerin göğüs detayında, gerdanlıklarda ve hükümdar asalarında bulunur. Hititler Anadolu' ya gelmeden önce Hattilerin seramik kapları tek renkli iken Hititler geldikten sonra çok renkli yapılmıştır. Renkli seramik kaplar İ.Ö.4000 yılından günümüze kadar kullanılmaktadır. İ.Ö. 3000 yıllarının sonunda renkli seramik kaplar geometrik bir biçem almıştır (Turani, 2019: 111-114).

Hititler Hatti uygarlıkları ile akrabalıkları çok tanrılı inaçdan kaynaklanmıştır. İki uygarlık sanatları yaşam tarzlarıyla birbirlerini etkilemişlerdir. Çorum Müzesi ve Alaca Höyük Boğazkale'de bulunan eski dönem kalıntıları eğitimde disiplinler arası iletişimde müze disiplini ile zihin engelli öğrencilerin ve genel eğitim içerisinde yer alan öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlayacak zengin bir materyal içermektedir. "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezinde bu zengin materyalin zihin engelli öğrencilerin resimsel becerilerine önemli katkı sunacağı ve öğrenmeyi kalıcı hale getireceği düşünülerek müze disiplininden yararlanılmıştır.

Üç boyutlu uygulamalarda zihin engelli öğrencilere seçim yapma olanağı sunulmuş, müzede en çok sevdikleri ilgilerini çeken nesnelerden esinlenerek çalışmalarını yapabilecekleri tavsiye edilmiştir. Ankara Üniversitesi arkeologlarının 1997 yılında Çorum ilinde yaptıkları yüzey araştırmalarında yeni bir Hitit yerleşiminin keşfi ile erken Hitit Dönemine ait görsel sanatının önemli temsilcilerinden iki ayrı kabartma vazo bulunmuştur. Hüseyin Dede Vazosu olarak anılan küçük vazonun üzerindeki kabartma resimlerde Hititlerin Fırtına tanrısının kutsadığı bir bayram töreninde müzik ve dans eşliğinde boğa üzerindeki akrobatların gösterileri bulunmaktadır. Ege ve yakın doğu kültürlerinde bulunan boğa üzerinde görülen akrobat gösterileri Hititlerin betimleme sanatında ilk kez görülmektedir.

Uzun çalışmalar sonrasında Çorum Müze'sinde sergilenerek bilim dünyasına sunulmuştur. Vazonun ilk parçaları Yörüklü kasabasının 2,5 km güney batısında Hüseyin Dede tepesinin güney ucunda Ağburun bölgesinde bulunmuştur. Yaklaşık

86 cm olan vazo inandık vazosundan biraz büyüktür. Vazonun teknik özellikleri diğer vazolarla aynı özelliktedir. İki parça şeklinde yapılmıştır. Kaliteli kil hamuru kullanılmıştır. Vazonun iç bükey silindir boynu, oval gövdesi dikey kulpları, yuvarlak alt kısmı inandık mabetin de bulunan kabartmasız vazonun tam eşidir. Dikey şerit şeklinde kulplar arasındaki alana kabartma stilize resimler yerleştirilmiştir. Vazonun geniş ağız kısmında içi boş boru ve karşılıklı olarak boğa başları, dikdörtgen bir tekne bulunur. Tekneye konulan sıvı kanal yardımıyla boğa başlarından vazonun içine akıtılmaktadır. Kabartma figürler krem siyah kırmızı renkte belirgin boyanmıştır. Renkler vazonun zemin rengi ile uyumludur. Vazo üzerinde Fırtına tanrısının kutsal hayvanı olan saldırıya hazır boğa kabartmaları bu dönemin sanatında ilk kez görülmektedir (Yıldırım, 2002: 761-764).

Hititlerin törensel vazolarındaki kabartma stilize resimlerden o döneme ait ayinler, sosyal ve kültürel yaşantı anlatılmaktadır. Törensel vazolarda Hititlerin eğlence anlayışı, av sahneleri dini inançları kabartma resim şeklinde gösterilmektedir. Vazolar üzerindeki stilize kabartma resimler baharın gelişini kutladıkları bayramlarını, düğün törenlerini hatırlatarak geçmişle günümüz arasında sosyal ve kültürel yaşantı arasında bağ kurmaktadır. Testileri sırtlarına asarak kullanan Hititler Anadolu uygarlıklarında Görsel sanatlarıyla Anadolu'ya damgasını vurmuştur.

Çorum Müzesi'nde Hititler dönemine ait objelerin dışında Frigler, Helenistik dönemine ve Roma dönemine ait nesneler bulunmaktadır. Çorum Müzesi'nin etnografya bölümünde yakın tarihe ait günlük yaşamda kullanılan yaşam tarzına ait objeler sergilenmektedir. Friglerin fibula (yaka iğnesi), aynalar, takılar çocuk oyuncakları, paralar, Hititlerin kil tabletleri Çorum Müzesi'nin çeşitliliğini göstermektedir. Bu çeşitlik içerisinde zihin engelli öğrencilerin dikkatini Hitit Dönemine ait vazolar çekmiştir. Araştırmacı tarafında Hitit Dönemine ait vazoların ve nesnelerin hikayeleri anlatılarak, Hitit Dönemine ait vazo üzerindeki stilize kabartma resimlerin çizimleri müzeye gitmeden önce araştırmacı tarafından çizilerek yardımcı kaynak oluşturulmuştur.

Mısırlılarda soyutlama eğilimi görülmektedir. Uzay soyutlama olgusunun dışında kalır. Stilize etme, geometrik şekiller soyutlamanın temelidir. Sadece bireysel

karakteristik özellikler alınır. Soyutlama da ritim ve coşku vardır (Worringer, 2017: 46-76). Hitit vazolarının üzerindeki soyutlanmış resimlerin coşkusu çizmelerinden kaynaklanmaktadır. Zihin engelli öğrencilerin uzay kavramını algılamada güçlük çekebilecekleri düşüncesiyle Hitit Dönemine ait vazonun üzerindeki stilize resimlerin çizimleri araştırmacı tarafından çekilen fotoğraflardan yardımcı kaynak olarak oluşturulmuştur.

Çorum müze atölyesine müzenin yan sağ yan duvarında bulunan kapıdan girilerek ulaşılmaktadır. Müze atölyesi onbeş zihin engelli öğrenciyle rahatlıkla etkinlik yapılacak kadar geniştir. Müze atölyesinin geniş pencereleri içeriyi yeterince ışıklandırmaktadır. Etkinlik masaları U şeklinde oluşturulmuş ve U şeklinin dış kısmında her öğrencinin oturacağı sandalyeler bulunmaktadır. Bu oturma şekli öğrencilerin rahatlıkla uygulamayı yapmasını ve araştırmacının bireysel olarak her öğrenciye ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Müze müdürünün ve çalışan personelin duyarlı yaklaşımlarıyla uygulamalar çok verimli bir biçimde gerçekleştirilmiştir.

4.3. Üç Boyutlu Uygulamalar

Çorum Müzesi zihin engelli öğrencilere gezdirilerek arkeoloji eserlerin hikayeleri anlatıldıktan sonra kilden üç boyutlu çalışma yapmaları istendi. “Siz hangi eseri yapmak istiyorsunuz?” sorusu sorularak, kendilerinin de içinde bulunduğu rölyef ve üç boyutlu heykel çalışması yaptırılmıştır.

Çorum Müzesi’nde bulunan arkeolojik eserlerin hikayeleri müze gezilerken zihin engelli öğrencilere ayrıntılı bir şekilde müzede bulunan uzman kişi ve araştırmacı tarafından anlatılmıştır. Araştırmacı tarafından çizilen Hitit Dönemine ait stilize çizimler zihin engelli öğrencilere gösterilerek müze gezdirilmiştir. Araştırmacı çalışma öncesinde müzeye giderek arkeolojik eserlerin fotoğraflarını çekilerek müzeden aldığı katalogları öğrencilere okul atölyesinde ve müze gezdirilirken göstermiştir. Müzede bulunan eserlerin hikayesi anlatılarak, müzede bulunan eserlerin ve kendilerinin de içinde bulunduğu pastel boya iki boyutlu ilk resim okul atölyesinden öğrencilere yaptırılmıştır. Anlatılan hikayeler, gösterilen resim fotoğraflar ve kataloglardan müze hakkında pastel boya resim okul atölyesinde yaptırılmıştır.

Veli ve vasilerinden izin alınan zihin engelli öğrenciler servis ayarlanarak iki gün arka arkaya müzeye götürülmüştür. Müzede gördükleri, istedikleri eserin fotoğraflarını çekmeleri söylenmiştir. Müze gezilirken eserlerin hikayeleri zihin engelli öğrencilere sürekli olarak tekrar edilerek anlatılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin en çok Hititler dönemine ait Hüseyin Dede'den çıkarılan Hititlerin törensel iki vazosu, Roma Dönemine ait aslan, kuş heykelleri; Frigler Dönemine ait at figürlü rölyef, Hitit Dönemine ait hayvan figürlü oyuncaklar, çeşitli pişirme kapları ilgilerini çekmiştir.

Hititlerin Törensel Vazosunun üzerindeki stilize edilmiş, akrobatların, müzisyenlerin, müzik aletlerinin resimleri öğrencilere anlatılarak; sizler bu zamanda yaşasaydınız hangi müzik aletini kullanmak isterdiniz?

Kral ve kraliçe olsaydınız nasıl giyinirdiniz?

Soruları yöneltilerek öğrenciler uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Müzede gördükleri arkeolojik eserlerden istediklerini çalışabilecekleri tavsiye edilmiştir. Üç boyutlu çalışmalarını müzede gördükleri eserler ve kendilerinin de içinde bulunduğu üç boyutlu çalışmalar yapmaları istenmiştir. Öğrencilere müzede bulunan nesnelerden insan figürü, hayvan figürü, portreler, çömlekler, heykeller ve rölyefleri çalışabilecekleri tavsiye edilmiştir. Müzenin atölyesinde zihin engelli öğrencilere kil misina ile kesilerek eşit miktarda verilmiştir. Kili önce ellerinde iyice sıkmaları sağlandıktan sonra yuvarlak, silindir oluşturmaları istenmiştir. Yuvarlak oluşturdukları kili merdane ile levha oluşturmaları sağlanmıştır. Basit geometrik biçimleri çeşitli büyüklüklerde yapan, zihin engelli öğrenciler oluşturdukları yuvarlakların üzerine elleriyle bastırılarak düzleştirmeleri istenmiştir. Oluşturdukları zeminde sabitlenen nesnenin ayakta kalmasını sağlayan öğrenciler üç boyutlu çalışmalarını sözel ipucular alarak yapmıştır. Zamanla sözel ipuçları azaltılmıştır. Zihin engelli öğrenciler üç boyutlu çalışmalarını zevkle tamamlamıştır. İkinci gün tekrar müze gidildiğinde müze tekrar öğrencilere gezdirilmiştir. Yapmak istedikleri nesnelerin hikayeleri anlatılarak çalışmalarını öğrenciler yaparken şu sorular yöneltilmiştir:

1- Siz hangi Arkeolojik eseri seçtiniz?
2- Kral ve kraliçe olsanız nasıl giyinirdiniz?

3- O dönemde kullanılan arabalar nasıldır?
4- O dönemde düğün törenleri nasıl oluyordu?
5- O dönemde yaşadıkları evler nasıldı?
6- At arabanız olsa nasıl olurdu?
7- Hayvan sahibi olmak isteseniz geyiğe mi, ceylana mı, aslana mı, ata mı, kartala mı sahip olmak isterdiniz?
8- Tapınağınız olsaydı nasıl olurdu?
9- Müzik aleti çalsaydınız hangi müzik aletini çalardınız?

Konuları için çektikleri fotoğraflara bakmaları söylenmiştir. İçinde kendilerinin de olduğu üç boyutlu çalışmalar zihin engelli öğrencilere yaptırılmıştır. İki özel eğitim öğretmeni, bir rehber öğretmen ve araştırmacının içinde bulunduğu bir görsel sanatlar öğretmeni ile birlikte uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Zihin engelli öğrencilerin güvenliği açısından araştırmacının da içinde bulunduğu dört öğretmenle müze uygulaması yapılmıştır. Müze ile ilgili kendilerinin içinde bulunduğu üç boyutlu kil çalışmaları öğrencilere yaptırılmıştır.

Hititlerin yaşam biçimini öğrencilerin anlamaları uygulamaya yardımcı olacağı düşüncesiyle araştırmacı tarafından çizilen çizimler öğrencilere fotokopi şeklinde dağıtılmıştır. Öğrencilerin istedikleri çalışmayı yapabilecekleri tavsiye edilmiştir. Kil zihin engelli öğrencilere eşit miktarda dağıtılarak çalışmaya basit geometrik biçimlerle yaptırılmaya başlanmıştır. Basit geometrik biçimleri seçtikleri nesnelere dönüştürmeleri istenmiştir. Sözel ipuçları zamanla azaltılmıştır.

Üç boyutlu çalışmalarda kili sıkan yuvarlayan zihin engelli öğrenciler iki boyutlu çalışmalarında nesnelerin gerçek şeklini anlamaları kolaylaşmıştır. Çalışmalarda resimde oran orantıyı kavratılmaya çalışılmıştır. Kil çalışmalarını rahatlıkla uygulayan zihin engelli öğrenciler yapamıyorum duygusu yaşamazlar (Özdemir, 2009: 22).

Rölyef yapmak isteyen öğrenciler için merdane ile poşet arasında kilin düzleştirmeleri göster yaptır tekniğinde anlatılmıştır. Öğrenciler rölyef zemini oluşturduktan sonra kilden çeşitli büyüklüklerde yuvarlaklar yapmaları istenmiştir. Zihin engelli öğrencilerin avuç işleri, el ve parmakları kullanarak kili istenilen amaç doğrultusunda biçimlendirmeleri sağlanmıştır.

Parça ve bütün yardımı ile zemine yerleştirmesi hedef edinilerek biçimlendirilen üç boyutlu nesne parça bütün ilişkisi içerisinde meydana getirilmelidir (meb, 2018c: 18-23). Zemin üzerine seçtikleri nesneler, insan figürleri, hayvan figürü, çömlek kaplar yapabilecekleri söylenerek üç boyutlu çalışmaları zihin engelli öğrencilere yaptırılmıştır.

Zihinsel engelli öğrencilerin gelişim basamakları yaşıtlarına göre yetersizlik göstererek büyümelerine ilişkili olarak ilerlemektedir. Bu nedenle kaba ve ince motor kasları, el-göz kontağı kurmaları, yavaş olmaktadır. Görsel sanatlar çalışmaları yaptırılırken sabırlı olunmalı ve devamlı pratik yaptırılmalıdır. Bireysel ve grup çalışması içerisinde motor gelişimlerini destekleyen çalışmalara yer verilmelidir. Üç boyutlu uygulamalarda zihin engelli öğrencilerin ellerini kullanmaları sağlanarak nesneleri etkin bir biçimde bilinçli olarak tutmalarına yardımcı olunmalıdır (Erim ve Caferoğlu, 2012: 330).

Bu nedenle üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin gelişimine önemli katkılar sunmaktadır. Zihin engelli öğrencilerin eğitiminde tekrarlar çok önemlidir. Zihin engelli öğrencilerin bilişsel özelliklerinden kaynaklanan unutma oranları yüksek olduğu için okul atölyesinde kil havuzu oluşturularak, üç boyutlu uygulamalar konusu yaptıkları işten sıkılınca zihin engelli öğrencilerin eline kil verilerek sürekli konu tekrarı yapılmıştır. Okul atölyesinde müzede gördükleri nesnelerin hikayeleri anlatılarak kendilerinin de içinde bulunduğu üç boyutlu çalışmalar yaptırılmıştır. Atölyede kil havuzu oluşturularak hayvan figürleri, insan figürleri, çömlek gibi heykel çalışabilecekleri tavsiye edilmiştir. İstedikleri konuyu çalışabilecekleri söylenmiştir. Üç boyutlu çalışmalar atölyede fazlası ile uygulatılmıştır. Kilden oluşturulan rölyef, üç boyutlu çalışmalar ve çömlekler kurumaya bırakılmıştır. Oda ısısında rüzgar almayan pencereler kapalı bir şekilde çalışmaların kuruması sağlanmıştır. Beş gün içinde kuruyan eserler çömlek atölyesinde pişirildikten sonra açık tonda akrilik boya ile öğrencilere okul atölyesinde boyatılıp cilalatılmıştır. Son çalışma olarak okul atölyesinde iki boyutlu pastel boya çalışması müzede gördükleri arkeolojik eserlerin hikayeleri anlatılarak içinde kendilerinin olduğu müze ile ilgili son resim yaptırılmıştır. İlk resimde olduğu

gibi müzede çekilen fotoğraflar, müze ile ilgili kataloglar ve çizimler öğrencilere gösterilmiştir.

80+80+80+80 dakika üç boyutlu uygulamalar öncesinde pastel boya çalışması ilk resim ve son resim çalışmaları iki ayrı 80 dakika şeklinde planlanarak uygulamalar tamamlanmıştır. Zihin engelli öğrencilere kil için çamur denmiştir. Çamur oynuyoruz, denilerek etkinlik oyun haline getirilmiştir. Etkinliğe başlamadan önce okul ve müze atölyesinin masalarının üzerine naylon serilmiştir. Küçük naylon parçaları arasında kil merdane ile düzleştirme yaptırılmıştır. Zihin engelli öğrenciler olduğu için kesici aletler öğrenciye verilmemiştir. Dört öğretmen ve müze personeli güvenlik açısından dikkatlerini zihin engeli öğrenciler üzerinde tutmuşlardır. El ve parmaklarıyla biçimlendirme yapmaları istenen zihin engelli öğrencilere eni, boyu, hacmi ve yüksekliği olan nesnelere üç boyutlu nesneler, üç boyutlu çalışmalar ise biçimlendirme çalışmaları model olma yöntemi ile göster yaptır tekniğinde yaptırılmıştır.

Görsel sanat eğitiminde üç boyutlu uygulamalarda öğrencilerin dokunarak hissettiği nesneler hacimlidir. Dikdörtgen prizma üç boyutlu nesne sayılırken daire iki boyutlu yüzeydir. Öğrencilerin üç boyutlu nesneyi kavraması daha kolaydır. Nesneleri eli ile dokunarak hisseden öğrenci yaparak öğrendiği için öğrenme eylemi kalıcı olmaktadır. Üç boyutlu uygulamalar öğrenciyi analitik düşmeye sevk ederken, nesnelerin biçimlendirilmesini görmüş olurlar. El ve parmaklarını kullanan öğrencinin fiziksel olarak gelişimi tamamlanır. Öğrenciler sadece iki boyutlu çalışmalar yaparak kendilerini ifade etmezler. Öğrencilere kendini daha iyi ifade edebilmeleri için farklı malzemelerle tanıştırmak gerekmektedir (Özdemir, 2009: 19).

Çalışmaların sabır ve sebat içinde tamamlanması sağlanmıştır. Motivasyonu düşen zihin engelli öğrenciler yanlarına gidilerek yüreklendirilmiştir. Zihin engelli öğrenciler çalışma yapmaktan müze gezmekten aşırı şekilde keyif almışlardır. Okul atölyesinde ve müze atölyesinde öğrenciler üç boyutlu çalışmaları bırakmak istememişlerdir. Eskizlere bakmadan kendilerinden kattıkları etkilerde çalışmalarda görülmüştür. Adeta kille oyun oynamışlardır. Sevdiklerini de beden dilleri ve sözlü olarak ifade etmişlerdir. Bazı zihin engelli öğrenciler çalışmalarına çizgisel şekiller katmışlardır. Baskı kalıpları ile de kil üzerine dokular oluşturmuşlardır. Kil görsel

sanat eğitiminin vazgeçilmez bir öğesi olduğunu zihin engelli öğrencilerin tepkileri ile ispatlamıştır. Özgür ve özgün çalışma olanağı sunan kil zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimine son derece faydalıdır. Atölyeye bir kil havuzu oluşturularak atölyenin boya fırça gibi vazgeçilmez bir unsuru olarak eklenmiştir. Üç boyutlu uygulamaların görsel sanatlar eğitiminin her kademesinde uygulanmalı görsel sanat eğitiminin vazgeçilmezi olduğu düşünülmektedir.

Üç Boyutlu Öğrenci Çalışmaları Değerlendirmesi; 1-3 puan aralığında puanlanarak dört uzman tarafından verilen puanların ortalamalarının toplamları alınmıştır. İlk resim, son resim üç boyutlu uygulamalar için aynı ölçek kullanılmıştır. 1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 puan Yeterli ölçütlerine karşılık gelmektedir. Yetersiz 64-106 puan, Az yeterli 107-149 puan, Yeterli 150-192 puan aralığındadır. Başarı ölçüt tabloları; Çizgi, Leke, Doku, Renk, Şekil, Biçim, Bütünlük, Hareket, Zıtlık, Örüntü, Özgünlük, Kompozisyon, Teknik, Hayal Gücünü Kullanma, Konuya Uygunluk, Ayrıntıları Algılama şeklinde 16 maddelik ölçütten oluşmaktadır.

4.4. Üç Boyutlu Öğrenci Çalışmaları

4.4.1. Katılımcı No:1

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 01.08.1998

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.1. 1 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Birin kille tanışması ve avuç içleri ile kili hissetmesi için, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi istenmiştir. Levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hitit Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturması model olma yöntemiyle gösterilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykel çalışmalarını tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalarda Katılımcı Birin önceden hazırlanan BEP' lerine bakılarak uygulamaları oluşturulmuştur. Üç boyutlu uygulamalarda model olma, sözel ipuçlarının azaltılması, silikleştirilmesi ve yok etme öğretim yöntemi kullanılmıştır.

Doku oluşturmayı seven Katılımcı Bir üç boyutlu ön çalışmalarını yapanken aynı zamanda üç boyutlu rölyef çalışmasına giriş yapmıştır. Yuvarlak, silindir ve dörtgenleri kullanarak çizgilerden örüntü oluşturmuştur. Çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak üç boyutlu rölyef ve hayvan heykelini oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışma olarak araba rölyefi ve hayvan figürü yapmıştır. Rölyef çalışmalarında merdane ile kili poşet arasında levha tekniğinde

levha oluşturarak, oluşturduğu zemin üzerine basit geometrik biçimlerden doku oluşturabilmiştir. Katılımcı Bir kili el, parmakları ve avuç içini kullanarak yuvarlak, silindir ve dikdörtgen yapabilir. Geometrik biçimleri çeşitli büyüklüklerde parça bütün ilişkisi içerisinde özgün tasarımlar oluşturabilir.

Geometri ve matematikte kullanılan eşlik, benzerlik, simetri üç boyutlu nesneler de kullanılan ana özelliklerdir. Üç boyutlu uygulamalar soyut olan geometrik şekil ve kavramları somutlaştırmaktadır. Öğrencilerin matematiği ve geometriyi somut olarak ifade etmeleri için üç boyutlu uygulamalar yaptırılarak uzamsal becerilerini artırılır. Bu anlamda öğrencilerin üç boyutlu etkinliklerde süreç içerisinde soyut kavramları anlamaları kolaylaşır (Boz, 2015: 20-28).

Katılımcı Bir etrafındaki nesneleri gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözlü ve göz teması ile kurarak sağlamaktadır. Çalışmasına özenle başlayan katılımcı bir üç boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak çalışma sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sırasında öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Konuşma yetenekleri genetik özelliklerinden dolayı kısıtlı olan Down Sendromlu öğrencilerin kille oynayarak şekil vermeleri dokunma duyularına hitap ederek farklı dokularla karşılaşarak dil ve konuşma becerileri geliştirmelerini, öğretmeniyle kurduğu iletişimini, kavramların tekrarını, sözel iletişim kanallarını açarak toplumsal yaşama uyum süreçlerini artırır (Şahin, 2015: 30). Katılımcı Bir çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymuştur. İletişim dili gelişerek konuşurken kullandığı kelime sayısı artırmıştır.

Üç boyutlu nesnelerini renklendirirken açık koyu değerleri kullanmıştır. Üç boyutlu çalışmalarında parça bütün ilişkisi içerisinde kullandığı birimleri küçük, orta ve büyük şeklinde yapmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını renklendirirken sıcak ve soğuk renkleri açık, orta ve koyu değerde akrilik boya ile boyamıştır. Mor, mavi, turuncu ve kahverenginin açık, koyu ve orta değerlerini kullanmıştır. Aynı zamanda ahşap baskı kalıplarını kullanarak kil yüzey üzerine doku oluşturmuştur. Üç boyutlu rölyeflerinde düz ve yatay çizgileri birlikte kullanarak renk ve biçim zıtlığı oluşturmuştur. Müzede bulunan Hüseyin Dede Vazosu'nun hikayesinden etkilenen Katılımcı Bir Hitit kral ve kraliçenin arabasından etkilenerek parça bütün ilişkisi içerisinde, dokuyu da

kullanarak rölyeflerinde örüntü öğesini ile birlikte özgün tasarımlar oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalarına bakıldığında rölyeflerinde açık koyu değerleri kullanarak şekil zemin ilişkisi kurmuş ve üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu uygulamaların değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Bir için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcı, başarı ölçüt tablosuna göre çizgi 12, leke 10,5, doku 11, renk 9,5, şekil 12, biçim 12, bütünlük 12, hareket 11, zıtlık 11, örüntü 11,5, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 10, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 11, ayrıntıları algılama 10 üç boyutlu çalışmalarında başarı ölçütlerinden 179,5 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.2. Katılımcı No:2

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 02.03.1999

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.2. 2 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı İkinin kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi ve levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu uygulamaları teknik sıralamaya uygun olarak katılımcı için hazırlanan BEP'e uygun olarak yapılmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak Katılıcı İki ve üç boyutlu çalışmalarını tamamlamıştır. Katılımcı İkiye hazırlanan bireysel eğitim planına göre, basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu uygulamalarda model olma, sözel ipuçlarının azaltılması, silikleştirilmesi ve yok edilmesi öğretim yöntemi ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle Katılımcı İkiye kilden yuvarlak yaptırılmıştır. Oluşturduğu yuvarlakları merdane ile levha şekline getirmiştir. Sonrasında müzede gördüğü eserlerden çektiği fotoğraflardan yararlanarak önce rölyef sonra insan ve hayvan figürü oluşturmuştur. Öğretmen tarafından verilen öneriler dahilinde Katılımcı İki üç boyutlu hayvan figürü ve rölyef yaparak çalışmasını özenle sürdürmüştür. Oluşturduğu üç boyutlu rölyeflere tahta kalıplardan doku oluşturarak hayvan

figürlerinde göz boynuzlar gibi ayrıntıları algılamıştır. Levha üzerine yerleştirdiği hayvan figürlerini renklendirirken zemin koyu değerde figürü açık değerde boyamıştır. Üç boyutlu çalışmalarını renklendirirken mavi, turuncu ve kahverenginin açık koyu değerlerini kullanmıştır. Okul atölyesinde çalışmalarını renklendirirken istediği rengi seçmiş, çalışmalarına fırça ile noktadan resimsel doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmasında zemin oluşturarak yuvarlak, silindir gibi geometrik şekilleri kullanarak müzede gördüğü hayvan figürlerini çalışmalarında uygulamıştır. Hayvan figürlerinde ayrıntıyı algılayarak, figürlerinin göz ve dudak ve boynuzlarını çalışmalarında oluşturmuştur. Hititlerin kutsal hayvanı olan boğa figürü yaparak boğayı üç boyutlu betimlemiş ve boğanın uzuvlarının farkındadır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında müzede bulunmayan uçak çalışmasını hayalden bireysel olarak yapmıştır. Üç boyutlu uygulamalar Katılımcı İkinin hayal gücünü kullanmasına olumlu yönde katkıda bulunmuştur. Motor becerilerini geliştirme konusunda faydalı olduğu uygulamalar süresince izlenmiştir.

Çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüş, teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef ve üç boyutlu boğa figürünü oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışma olarak rölyef ve heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ve öğretmeniyle iletişimini sözel olarak yapabilir. Katılımcı İkinin konuşma yeteneği Down Sendromluları arkadaşlarına göre daha gelişmiş ve kendisini sözel olarak ifade gücü yüksektir. Çalışma esnasında kendisinin farkında olduğu görülmüştür. Öğretmene "Yapabiliyor muyum?" sorusunu yöneltmiştir. Öğretmenin olumlu dönütü sonrasında özgüven yaşayarak konu dışında üç boyutlu uçak çalışmasını mutluluk içerisinde tamamlamıştır. Çalışmasına özenle başlayarak, üç boyutlu çalışmalarını tamamlamıştır. Çalışma süresince öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır. Katılımcı İki üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Okul atölyesinde çalışmalarını sürdürürken çalışmalarını istediği renkte boyamıştır. Açık değerlerde boya kullanması tavsiye edilen katılımcı tavsiyelere olumlu dönüt vermiştir.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu uygulamaların değerlendirmesi yapılmıştır. Dört uzmanın verdiği puanlar ile Katılımcı İki için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgiden 10, lekeden 12, dokudan 11, renkten 11, şekilden 11, biçimden 11, bütünlükten 12, hareketten 11, zıtlıktan 11, örüntüden 11,5, özgünlükten 12, kompozisyondan 12, teknikten 10, hayal gücünü kullanmadan 12, konuya uygunluktan 11, ayrıntıları algılamadan 10 puan alarak toplam 179 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.3. Katılımcı No:3

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 21.01.2004

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.3. 3 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Üçün kille tanışması, el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi ve levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu uygulamaları teknik sıralamaya uygun göre katılımcı için hazırlanan BEP' lerine uygun olarak yapılmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkarak üç boyutlu çalışmalarını tamamlamıştır. Katılımcı Üçe hazırlanan bireysel eğitim planına göre, basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri model olma, sözel ipuçlarının azaltılması, silikleştirilmesi ve yok edilmesi öğretim yöntemi ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Model olma yöntemiyle üç boyutlu çalışmalarına başlarken bireysel olarak uygulamanın aşamaları gösterilmiştir. Uygulamanın başlangıcında sözel ipucular verilirken, uygulamanın aşamalarında sözel ipucular silikleştirilmiştir.

Katılımcı Üç boyutlu uygulamalarda teknik sıralamaya uygun olarak planlamıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykel çalışmalarını güzel bir biçimde tamamlamıştır. Üç boyutlu çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüş, teknik sıralamaya özen göstererek, kili doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar, silindirler ve dörtgenler yaparak rölyeflerinde insan figürü ve hayvan heykelini oluşturmuştur. Üç boyutlu rölyef çalışmasında özgün insan figürü yaparken, üç boyutlu heykel çalışmasında hayvan figürü çalışmıştır. Yılan figürünü hayalinden oluştururken, müzede gördüğü eserlerden esinlenerek ikinci hayvan figürünü yapmıştır. Katılımcı Üç nesneleri gözlemleyerek üç boyutlu çalışmalarında uygulamış, konusu için cep telefonu ile nesnelerin fotoğrafını çekmiştir. Arkadaşları ile iletişimini sözlü olarak kurmasa da yönergeleri anlayarak istenilen davranışı yerine getirir. Üç boyutlu uygulamalarına özenle başlamış, üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk içerisinde çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma süresinde öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Üç boyutlu çalışmaları sonrasında toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymuştur. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Rölyef ve heykel çalışmalarını renklendirirken açık değerlerde boyamıştır. Rölyef çalışmalarında zemini koyu değerlerde figürü açık değerde boyayarak çalışmasını etkili kılmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını boyarken

mavi, mor, kırmızı, turuncu ve kahverenginin değerlerini kullanmışlardır. Üç boyutlu rölyeflerinde Hititlerin Hüseyin Dede vazosunun hikayesin de kralı yapan Katılımcı Üç, insan figürünü özgün bir biçimde şekillendirerek renklendirmiştir. Üç boyutlu çalışmalarında şekil, renk, parça- bütün anlamında çalışmalarında bütünlük oluşturan katılımcı üç, son rölyef çalışmasında insan figüründe uzuvları benzetebilmiştir. Göz ve dudak olarak küçük ayrıntıları algılamıştır. Üç boyutlu son rölyef çalışmasında kil levhadan oluşan zemine ahşap yıldız kalıbından aynı büyüklükte örüntü oluşturmuştur. Zıt renkleri bir arada kullanan katılımcı üç boyutlu çalışmalarında Uygulamalar sonrasında sözel ipucular tamamen yok edilerek üç boyutlu uygulamaları bireysel olarak gerçekleştiği görülmüştür.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu uygulamaların değerlendirmesi yapılmıştır. Dört uzmanın verdiği puan ile Katılımcı Üç için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 9, leke 10, doku 10, renk 10, şekil 10, biçim 10, bütünlük 11, hareket 12, zıtlık 10, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon 11, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu uygulamalar başarı ölçütlerinden toplamda 175 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.4. Katılımcı No: 4

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Ağır düzeyde zihinsel yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 22.09.1995

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.4. 4 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı dördün kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemi'ne ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmasıyla sağlanmıştır. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Katılımcının Üç boyutlu uygulamaları bireysel eğitim planına ve teknik sıralamaya uygun olarak yaptırılmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır.

Üç boyutlu uygulamalar da sonrasında çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüş, teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar, silindir ve dikdörtgen yaparak üç boyutlu rölyef ve insan figürü heykelini oluşturmuştur. Katılımcı Dört üç boyutlu çalışma olarak tapınak ve insan figürü çalışmıştır. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Konuşma yeteneği kısıtlı olan Katılımcı Dört yönergeleri anlayabilir ve öğretmeni, arkadaşları ile iletişim kurabilir. Down Sendromlu bireylerin genetik özelliklerinden kaynaklanan konuşma bozuklukları vardır.

Müzede Hüseyin Dede Vazosu'nun hikayesinden etkilenerek rölyefinde tapınak yaparken, dik ve yatay çizgileri kullanmıştır. Müzede bulunan çocuklar için üretilen Hititler konulu kalıplardan yararlanarak rölyefinde güneş betimlemiştir. Üç boyutlu heykel çalışmasında Hitit Kraliçesini yapmış ve figürünü hayalden oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalarına özenle başlayan katılımcı üç boyutlu çalışmalarını mutluluk içerisinde sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma süresinde öğretmeni ile iletişim kurarak el ve temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Katılımcı Dört çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işi mutluluk içerisinde tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalarını sıcak ve soğuk renklerin açık değerlerinde boyamıştır. Çalışmaların da zıt renkleri, dik ve yatay çizgileri, Hitit Kraliçesi figüründe kraliçenin kol hareketini yapabilmiştir. Rölyeflerinde aynılıklar arasında yıldızlar yapması üç boyutlu çalışmalarına hareket katmıştır. Üç boyutlu çalışmalarında genel bir bütünlük sağlamıştır. Üç boyutlu tapınak rölyefinde dik - yatay silindirlerden ve yuvarlaklardan örüntü oluşturmuştur. Üç boyutlu rölyefinde zemin levhasını koyu değerde boyamıştır. Üç boyutlu hayvan figürünü açık mavi ve pembe boyarken kırmızı fırça izleriyle resimsel doku oluşturmuştur. Fırça izlerinden az da olsa örüntü oluşturarak üç boyutlu çalışmalarında bütünlük yakalayabilmiştir. Üç boyutlu çalışmalarında ayrıntıları algılamıştır. Figürlerinde insan yüzünün detaylarıyla, hayvan figürünün yüzünü ve kulaklarını hayalden oluşturmuştur. Hititlerin kraliçe figüründe açık mavi renk kullanırken, göz ve dudaklarda pembe renk kullanarak zıtlık oluşturabilmiştir. Figürlerinde bakıldığında orantısızlık bulunmuş olsa da özgün tasarımlar oluşturması, çalışmasının konuya uygunluğu tüm katılımcılara göre başarılı bulunmuştur.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu uygulamaların değerlendirmesi yapılmıştır. Dört uzmanın verdiği puanlar ile Katılımcı Dört için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 9, leke 10, doku 12, renk 10, şekil 10, biçim 10, bütünlük 11, hareket 12, zıtlık 10, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon11, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı ölçütlerinden 177

puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.5. Katılımcı No: 5

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 14.03.1998

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.5. 5 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Beşin kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemi'ne ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları

gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipuçları verilirken çalışma sonrasında sözel ipuçları silikleştirilerek yok edilmiştir.

Üç boyutlu uygulamaları bireysel eğitim planına göre, üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak yaptırılmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanarak yaptırılmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamışlardır. Üç boyutlu uygulamalar da çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen göstererek malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef ve hayvan heykelini oluşturan katılımcı beş üç boyutlu çalışmalar olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözlü olarak sağlayan Katılımcı Beş çalışmasına özenle başlamış, üç boyutlu çalışmalarını yaparken mutluluk içerisinde çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışmada öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Down Sendromlu öğrenciler arasında konuşma yeteneği olarak kendisini sözlü bir biçimde ifade etmektedir. Üç boyutlu ilk çalışmasında kalp yapmıştır. Uygulamalarda mutlu olan Katılımcı Beş kalp çalışması ile sevgisini ifade edebilmiştir. Katılımcı Beşin sevgi dili araştırmacı tarafından tüm katılımcılarla paylaşılarak iki elleri ile kalp yapmaları öğretilmiş ve böylece bir oyun ortaya çıkmıştır. Sanat eğitiminin en güçlü dili olan sevgi dili bir kez daha önemini ispatlamıştır. Hititlerin Tanrıçalarından etkilenen Katılımcı Beş, müzede gördüğü Tanrı heykelinin fotoğrafını çekerek insan portresi şeklinde oluşturmuştur. Katılımcılara müzede gördükleri istedikleri nesneyi üç boyutlu olarak yapabilecekleri söylenmiştir. Seçimlerine müdahale edilmeden olumlu yönlendirmeler yapılmıştır. Üç boyutlu çalışmalarında Sarı, mor, kırmızı, yeşil, turuncu, pembe ve kahverenginin açık, orta, koyu değerlerini kullanabilmiştir. Kalp çalışmasında, çalışmasının üzerine hafifte olsa parmaklarıyla doku oluşturmuştur. Hitit Tanrıçasını baş ve omzu kapsayan portre şeklinde oluşturmuş, Tanrıçanın yüzünü açık değerde, göz ve burnu

yeşil dudakları kırmızı boyayarak zıtlık oluşturmuştur. Tanrıçanın saçının ve zemin levhasını mor boyamış, saçın bir kısmını sarı boyamıştır. Tanrıça büstünde renklerde zıtlık oluşturması başarılı bulunmuştur. Üç boyutlu hayvan portresi araştırmacı tarafından müzede bulunan sfenkslere benzetilmiştir. Sfenksin yelelerinde çizgisel doku oluşturarak üç boyutlu çalışmaları konuya uygun ve küçük ayrıntıları göz, burun ve dudakların oluşturulması başarılı bulunmuştur. Parça bütün ilişkisi içerisinde üç boyutlu çalışmalarını sanatsal özgün bir dille ifade etmeyi başarmıştır. Son olarak Katılımcı Beş kili avuç içinde yuvarlak yaparak, yuvarlakları üst üste koyarak ve yuvarlakları eli ile yassılaştırarak hayvan figürü olarak fil figürü yapmıştır. Fili hayalinden oluşturarak bağımsız olarak yapmıştır.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu uygulamaların değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Beş için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 11, leke 12, doku 10, renk 10, şekil 12, biçim 12, bütünlük 12, hareket 12, zıtlık 11,5, örüntü 9,5, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 9, ayrıntıları algılama 11 üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçütlerinden 180 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.6. Katılımcı No :6

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 29.11.2000

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.6. 6 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Altının kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemi'ne ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipuçları silikleştirilerek yok edilmiştir. Diğer katılımcılara göre gelişim seviyesi olarak bireysel özelliklerine göre değerlendirilirse kendi içerisinde başarılı sayılabilir. Katılımcı Altının hiperaktivite bozukluğu nedeniyle araştırmacı tarafından kendi içerisinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Hiperaktivite bozukluğuna rağmen diğer katılımcılar kadar olmasa da dikkatini toplayarak üç boyutlu çalışmalarını tamamlayabilmiştir. Araştırmacı tarafından Katılımcı Altının sesinin güzel olması ve şarkı söylemeyi sevmesi nedeniyle uygulamalarını yaparken şarkı söylemesine izin verilmiştir. Eğitimde disiplinler arası iletişimde müzik disiplini ile uygulamalarda bağlantı kurulması öğrencileri rahatlatarak uygulamaları uyumlu yapmalarına sebep olmuştur. Resim ve müzik sanatı doğuştan gelen bir yetenek gerektirir. Zihin engelli öğrencilerde kendi

içlerinde sanatın başka alanları olan müziğe ya da resme daha fazla yatkınlıkları olabilir. Katılımcı Altı bu durumun en önemli örneğidir. İlk üç boyutlu çalışmasında atölyede özel silikon hayvan figürü kalıbına kili koyması sağlanarak çalışmalarını oluşturması istenmiştir. Bu anlamda bireysel farklarından dolayı biraz daha fazla süre tanınarak üç boyutlu çalışmaları tekrarlaması sağlanmıştır. Katılımcı Altının anne babasının olmaması da diğer katılımcılara oranla gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Mavi ve turuncunun açık değerlerini üç boyutlu uygulamalarında kullanmayı tercih etmiştir. Zıt renkleri üç boyutlu çalışmalarını boyarken kullanmıştır.

Katılımcı Altı, üç boyutlu uygulamaları teknik sıralamaya uygun olarak önceden hazırlanan bireysel eğitim planına göre uygulamalar yaptırılmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu çalışmalarını tamamlamıştır. Üç boyutlu çalışmasının bir kısmını kalıp tekniği ile gerçekleştirmiştir. Hayvan figürü olarak kaplumbağa ve fili kalıp kullanarak oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmasında yuvarlaklardan yola çıkarak bağımsız olarak hayvan figürü yapmıştır. Üç boyutlu hayvan figürlerinde parça bütün içerisinde, hayvan figürünün uzuvlarında orantısızlık görülmüştür. Üç boyutlu çalışmasına bütün olarak bakıldığında hayvan figürünün gözü ve dudaklarının olması gereken yerde olmaması gözü rahatsız etmemektedir. Katılımcı Altının çalışması bu hali ile özgün gözükmektedir. Bununla birlikte üç boyutlu çalışmasını bağımsız olarak gerçekleştirebilmesi kendi içerisinde önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Çalışmasına özenle başlayamasa da üç boyutlu çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Sözel ipucular azaltılmış, teknik sıralama özen göstermiş ve malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar ve kalıp tekniği ile üç boyutlu çalışmalarını oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için nispeten fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözel olarak sağlar. Çalışmasına özenle başlayamaz. Üç boyutlu çalışmalarını yaparken mutluluk duyarak bitirmiştir. Uygulama süresinde öğretmeni ile iletişim kurarak arkadaşlarına şarkı söylemiştir. El ve atölye temizliğini yönergeler doğrultusunda yapmıştır. Çalışma sürecinde hırçın davranışları görülmemiştir. Toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını kendi içerisinde başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Üç boyutlu çalışmaların başarı değerlendirme ölçüt tablosunda dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Dört uzmanın verdiği puan ile Katılımcı Altı için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 11,5, leke 12, doku 10, renk 12, şekil 11, biçim 9,5, bütünlük 8,5, hareket 11,5, zıtlık 10, örüntü 9,5, özgünlük 10,5, kompozisyon 9,5, teknik 11,5, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12, üç boyutlu çalışmalar başarı ölçütlerinden 173 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.7. Katılımcı No:7

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 25.02.2002

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.7. 7 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Yedinin kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği

kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim planına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır.

Katılımcı Yedi, basit geometrik şekillerden yola çıkılarak öğrenciler üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamışlardır. Üç boyutlu uygulamalar da sonrasında çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef ve hayvan üç boyutlu heykelini çalışmalarını oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini göz teması kurarak sağlamaktadır. Çalışmasına özenle başlayarak, üç boyutlu çalışmalarını yaparken mutluluk duyarak çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sürecinde öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Çalışmalarını yaparken toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır. Katılımcı Yedi, üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Üç boyutlu çalışmalarında turuncu, mavi, kahverengi, yeşil ve kırmızı rengi kullanmıştır. Üç boyutlu rölyef çalışmalarında hayvan figürü olarak geyik yapmıştır. Geyik figürlerini açık koyu değerlerde boyamıştır.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Dört uzmanın verdiği puanlar ile Katılımcı Yedi için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 10, 5, leke 11, doku 10, renk 12, şekil 11, biçim 11, bütünlük 12, hareket 8, zıtlık 12, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı ölçütlerinden 181 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.8. Katılımcı No: 8

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Bedensel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 12.05.2004

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.8. 8 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Sekizin kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim palanına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır.

Katılımcı Sekiz, çalışmasına özenle başlayarak sürdürerek, teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef ve hayvan figürü heykelini oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışlarında çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf

çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini göz teması kurarak sağlayabilir. Çalışmasına özenle başlayan Katılımcı Sekiz, üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk duyarak çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sürecinde öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine atölye temizliğine dikkat etmiştir. Süreç içerisinde toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten haz almayı başarmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Özel eğitimde yeni yöntemler buluna bilir fakat yöntem öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun olmalıdır. Zihin engelli öğrenciler şekillendirmeden hoşlanırlar. Oyun hamuru öğrencide birtakım sınırlılıklar oluşturur. Kil çalışmaları her yaş grubuna yaptırılabilecek kolay malzemedir. Kolay şekil alması nedeniyle kolay ürün çıkar. Çalışmalarda oluşan hatalar belli olmaz. Zihin engelli öğrencilerin yaptığı insan ve hayvan figürleri kuruyunca parlak renklerle boyanıp verniklenerek güzel bir etki sağlanır (Salderay, 2001: 92-I92). Bu anlamda kil kolay şekil alması nedeniyle zihin engelli öğrencilerin gelişimlerine çok faydalı olmakla birlikte, öğrencilerin üç boyutlu estetik sanatsal ürünler ortaya çıkarmalarını desteklemektedir. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu çalışmalarının fotoğraflarında görüldüğü gibi boya ve cila uygulamaları hoş bir etki oluşturmuştur. Katılımcı Sekiz, üç boyutlu çalışmalarını renklendirirken mavi, kahverengi, yeşil, pembe ve gri renkleri kullanmıştır. İnsan ve hayvan figürlerini renklerin açık ve koyu değerleriyle akrilik boya ile boyamıştır. Hayvan figürünü açık pembe ile boyadıktan sonra fırça izlerini kullanarak mavi benekler yaparak çalışmasına hareket katmıştır. Hititlerin kutsal hayvanı olan boğa figürü yapan Katılımcı Sekiz boğa figürünün boynuzunu koyu kahverengi boyarken gövde kısmını açık gri boyamıştır. Üç boyutlu çalışmalarını oluştururken çalışmaların üzerinde kalan parmak izleri doku oluşturarak güzel bir etki oluşturmuştur. Üç boyutlu İnsan figürünün yüzünü açık değerde boyayarak, gözleri yeşil dudakları kırmızı boyayarak zıt renklerin etkisini kullanabilmiştir. Erkek çocuğu olması nedeniyle müzede gördüğü hançerler ilgisini çekmiştir. Rölyef çalışmasını açık gri ve koyu kahverengi boyayarak müzede gördüğü eserleri gözlemleyerek, konuya uygun olarak ve hançerin kıvrımlarını görerek ayrıntıyı algılamıştır. Üç boyutlu çalışmalarında özgün çalışmalar ortaya koymuştur. Üç boyutlu uygulamaları teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykellerini tamamlamışlardır.

Üç boyutlu çalışmalar başarı ölçüt tablosunda dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Sekiz için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 11,5, leke 9, doku 10, renk 12, şekil 11, biçim 11, bütünlük 11,5, hareket 11, 5, zıtlık 11,5, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik12, hayal gücünü kullanma 11,5, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan toplam 182,5 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.9. Katılımcı No: 9

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Dikkat Eksikliği (Hiperaktivite) Bozukluğu

Doğum Tarihi : 20.01.2001

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.9. 9 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Dokuzun kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları

gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim planına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır. Katılımcı Dokuzun Katılımcı Altı gibi hiperaktivite bozukluğu bulunmaktadır. Zihin engellilik dışında diğer rahatsızlıklar eğitimlerinde istendik davranışlarını geciktirmektedir. Çalışmalar üzerinde uzun süre dikkatlerini toplayamayan öğrenciler için üç boyutlu kil çalışmaları bu tür öğrencilere başarı duygusunu tattırmaktadır. Üç boyutlu uygulamaların basit geometrik şekillerden yola çıkılarak yapılması daha az süre içerisinde Katılımcı Dokuzun üç boyutlu rölyef ve heykellerini tamamlamasına neden olmuştur. Çalışmasına özenle başlamış, çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür.

Katılımcı Dokuzun anne babasının olmaması nedeniyle gelişim seviyesi yaşıtlarına göre azdır. Katılımcı Dokuzun raporuna bakıldığında orta düzeyde zihin engelli birey olması, diğer katılımcılar gibi pek çok uygulamayı yapabileceği düşünülmektedir. Uzun süre çalışmalara dikkatini veremeyen katılımcı üç boyutlu çalışmalarında teknik sıralamaya yönergelere uyarak, malzemeyi doğru kullanmıştır. Üç boyutlu çalışmalarında kilden küçük yuvarlaklar yaparak, kili avuç içinde sıkarak rölyef ve hayvan heykelini oluşturmuştur. Hayvan figürlerini oluştururken biçimlendirme yaparken parmak izleri üç boyutlu çalışmalarında doku oluşturmuştur. Kaplumbağa figürünü oluştururken silindirleri farklı büyüklüklerde yapması üç boyutlu çalışmasına hareket katmıştır.

Katılımcı Dokuz, üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözel olarak sağlamaktadır. Çalışmasına özenle başlayarak üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk duymuştur. Çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sürecinde öğretmeni ile iletişim kurarak el temizliğine ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Katılımcı Dokuz çalışma sürecinde toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymuştur. Üç boyutlu uygulamalar da dikkatini verme süresi uzamıştır. Başarılı bir şekilde üç boyutlu çalışmalarını tamamlamıştır. Silindir ve yuvarlakları kullanarak kaplumbağa yapmıştır.

Kaplumbağa figürünü açık mavi boyarken, kaplumbağanın yüzünün ayrıntılarını koyu değerde boyayarak açık koyu zıtlığı oluşturmuştur. Kaplumbağa figürünü oluştururken silindir ve yuvarlaklardan nispeten örüntü oluşturmuştur. Diğer hayvan figürü müzede gördüğü hayvan figürlerinden etkilenmiş olduğu ve konuya uygun olduğu düşünülmektedir.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmalarının değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Dokuz için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 11, leke 9, doku 9, renk 10, şekil 10, biçim 12, bütünlük 10,5, hareket 11, zıtlık 11, örüntü 11, özgünlük 11, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 10, konuya uygunluk11,5, ayrıntıları algılama 9 toplam olarak 170 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.10. Katılımcı No: 10

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Görme Yetersizliği, Az Gören, Serabral Palsi, Bedensel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 19.08.2007

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.10. 10 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Onun kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemi'ne ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim planına göre uygulamalar gerçekleştirmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır. Üç boyutlu uygulamalarında teknik sıralamaya uygun olarak üç boyutlu çalışmalarını tamamlamıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır.

Çalışmasına özenle başlayarak, teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak Hititlerin çömlek kaplarından esinlenerek üç boyutlu nesnelerini ve insan figürü heykelini oluşturmuştur. Katılımcı On iki poşet arasında kil levha, silindir ve yuvarlak yapmayı çok sevmiştir. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini kelimeleri çıkarabildiği ölçüde sağlayabiliyor. Çalışmasına özenle başlayarak, üç boyutlu çalışmalarını yaparken, mutluluk duyarak çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sürecinde öğretmeni ile iletişim kurarak el ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır.

Katılımcı On, diğer katılımcılar gibi üç boyutlu çalışmaları çok sevdiği için başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Çalışmalarını renklendirirken mavi, turuncu, pembe, sarı ve mor rengin açık değerleriyle boyamıştır. Üç boyutlu figür ve çömleklerinin üzerine fırça izleriyle sıcak soğuk renk zıtlığı ile örüntü oluşturmuştur. Üç boyutlu insan figürü çalışmasında figürü bütün olarak açık mavi renge boyaması ve figürün yüzünü açık turuncu boyayarak etkili hale getirmiştir. Üç boyutlu insan figürünün göz ve elbise düğmelerini siyah boyaması, elbiselere kırmızı benekler koyması ayrıntıları algıladığını göstermektedir. Çömlek ve Hitit güneşi gibi nesneleri üç boyutlu oluştururken başarılı görülmüştür.

Üç boyutlu çalışmaları başarı değerlendirme ölçüt tablosundan uzman kişilerin değerlendirmesinde dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların ölçmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı On için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 10, leke 9, doku 11, renk 10,5, şekil 12, biçim 10, bütünlük 12, hareket 10, zıtlık 12, örüntü 11, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı ölçütlerinden 180 puan almıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında Katılımcı On, üç boyutlu başarı değerlendirme ölçüt tablosunda uzman kişilerin değerlendirmesi sonucunda 180 puan alarak yeterli görülmüştür.

4.4.11. Katılımcı No: 11

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 27.09.2003

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.1. 11 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Onbir, kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde

bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipuçları verilirken çalışma sonrasında sözel ipuçları silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim planına göre uygulamalar gerçekleştirmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır. Hititler Dönemine ait kil tabletler üzerindeki çivi yazılarını fark etmesi ayrıntıyı algıladığını göstermektedir. Üç boyutlu kil tableti üzerine dik çizgiler çizerek örüntü oluşturmuştur. Dik çizgileri zaman zaman eğri çizgilere dönüştürerek üç boyutlu çalışmasına hareket kazandırmıştır. Hitit Döneminden esinlenerek yapmış olduğu günlük yaşam kaplarına kulplar takmıştır. Çalışmalarında bütünlük oluşturmuştur. Katılımcı Onbir, Katılımcı Altı ve Katılımcı Dokuz gibi anne babasının olmamasının içine kapanık davranışlarının sebebi olduğu düşünülmektedir. Katılımcı Onbirin sanatın sevgi dili ile uygulamalar sürecinde içine kapanık tavırları azalmıştır.

Üç boyutlu çalışmalarına teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır. Basit geometrik şekillerden ve kalıplardan üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır. Çalışmasına özenle başlayarak, teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef çalışmasını, müzede bulunan Hitit Dönemi'ne ait kil tabletler ve günlük yaşam çömlek kapları yapmıştır. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini göz teması kurarak sağlar. Katılımcı Onbir diğer katılımcılara göre içine kapanıktır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında içine kapanıklığının azaldığı gözlemlenmiştir. Çalışmasına özenle başlayarak, üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk içerisinde üç boyutlu çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma süresince öğretmeni ile iletişimsizliği zaman içerisinde azalmış ve konuşmaya başlamıştır. El ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Çalışmalarda toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten haz almayı başarmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Üç boyutlu çalışmalarını yeşil, turuncu, kahverenginin açık ve koyu değerlerinde boyamış, soğuk ve sıcak renklerden zıtlık oluşturmuştur.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan uzman kişilerin değerlendirmesinde dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç

boyutlu çalışmaların ölçmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Onbir için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 12, leke 11, doku 8,5, renk 12, şekil 11, biçim 8, bütünlük 12, hareket 9, zıtlık 8, örüntü 9, özgünlük 12, kompozisyon 9, teknik 11, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçütlerinden 168,5 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.12. Katılımcı No: 12

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Down Sendromu

Doğum Tarihi : 15.08.2000

Cinsiyeti : Kız

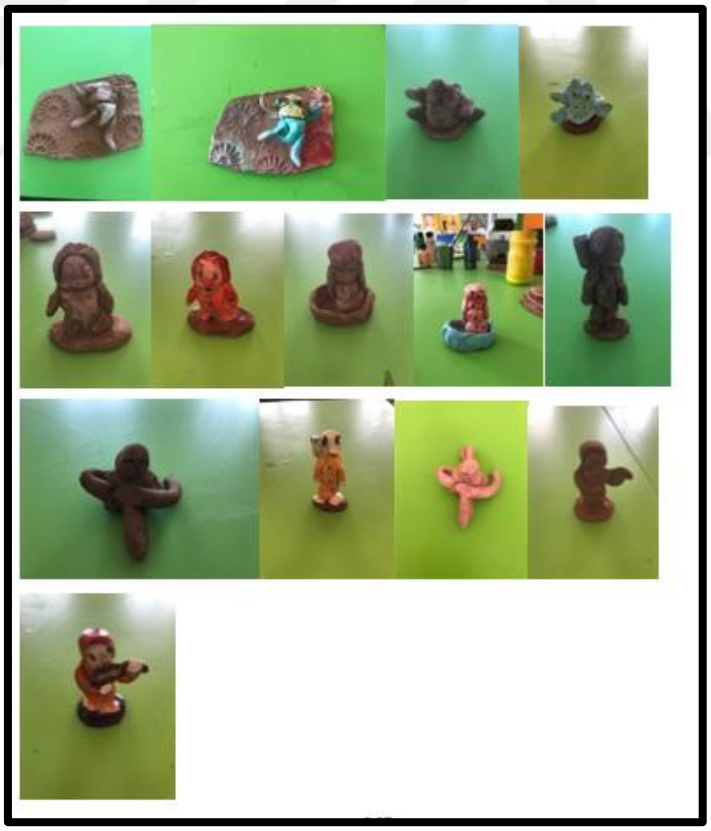

Şekil 4.12. 12 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Oniki, kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipuçları silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim planına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır.

Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalar da sonrasında üç boyutlu çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanan Kilden küçük yuvarlaklar yaparak üç boyutlu rölyef ve hayvan heykelini oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalarında çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini samimi ve sevecendir. Ailesinin eğitim seviyesi ve sosyal toplumsal çevrelerde fazla bulunması nedeniyle Katılımcı Onikinin sanatsal gelişiminde diğer katılımcılara göre anlamlı bir fark vardır. Çalışmasına özenle başlayarak, üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk içerisinde çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Üç boyutlu çalışmalarda efsanelerin fantastik yanlarından etkilenmiştir. Katılımcının uzaylı figürleri yaptıkları görülmüştür. Masallar, efsaneler üç boyutlu çalışmaları eğlenceli hale getirmektedir (Yılmaz ve Gökdemir, 2019: 398). Hititler Dönemi'ne ait eserlerin çok olduğu müzede hayal gücünü kullanarak uzaylı bir insan figürü yapmıştır. Uygulamalarda öğretmeni ve arkadaşlarıyla sıcak bir iletişim kurmuştur. El ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Üç boyutlu çalışmalarını, mavi, sarı, turuncu, yeşil, kahverengi, kırmızı rengin açık ve koyu tonlarında boyamıştır. Üç boyutlu insan figürleri kendine özgü özgün bir özellik taşımaktadır. Hititler Dönemi'ne ait Hüseyin Dede'den çıkarılan törensel vazo üzerindeki stilize insan figürü resimlerinden esinlenilerek yaptığı düşünülmektedir. Hayal gücü geniş olan Katılımcı Oniki uzaylı bir erkek figürü yapmıştır. Pembe renkte boyadığı insan

figürünü oturan bir kişinin rahatlığı hissedilmektedir. Figürün hareketi çok güzel bir etki oluşturarak figürü monotonluktan kurtarmıştır. Silindirlerden yapmış olduğu insan figürünün kol ve bacaklarını biçimlendirerek hareketi çok güzel yakalamıştır. Keman çalan figürün kol hareketi son derece orantılıdır. Kilin rahat biçim alıyor olması çizerek verilemeyecek etkileri rahatlıkla oluşturmaktadır. Keman çalan insan figürü çalışmasını renklendirirken mor ve turuncu renkte boyaması sıcak bir etki yaratmıştır. Kemanı kahverengi boyaması figürle açık koyu değer dengesini kurmuştur. Figürlerinin üzerine fırça izlerinden oluşturduğu benekleri turuncu mavi zıtlığını kullanması figürlerinde hoş bir etki oluşturmuştur. Konuya uygun bulunan üç boyutlu figürler de gözü ve dudaklarını yapması ayrıntıları algıladığını göstermektedir.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Oniki için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 12, leke 12, doku 12, renk 12, şekil 12, biçim 12, bütünlük 12, hareket 12, zıtlık 12, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı ölçütlerinden 192 puan almıştır. Katılımcı on iki, üç boyutlu başarı değerlendirme ölçüt tablosunda uzman kişilerin değerlendirmesi sonucunda 192 puan alarak yeterli görülmüştür.

4.4.13. Katılımcı No: 13

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Down Sendromu

Doğum Tarihi : 22.05.2004

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.13. 13 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı on üç, kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipuçları verilirken çalışma sonrasında sözel ipuçları silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim palanına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır.

Katılımcı Onüç, üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak, basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır. Katılımcı on üç çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanarak, kilden küçük yuvarlaklar yaparak Hitit Dönemi'ne ait günlük yaşam kap ve çömlekleri yapmıştır. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözel olarak yapabilir. Çalışmasına özenle başlayan Katılımcı Onüç, üç boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak çalışma sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sırasında öğretmeni ile iletişim kurarak el ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Uygulamalarda toplumsal davranışları olumlu yönde artarak yaptığı mutluluk duymayı başarmıştır. Katılımcı Onüç Hitit Dönemine

ait günlük yaşam kaplarından esinlenmiştir. Üç boyutlu çalışmalarında çömlek oluşturarak konuya uygun olarak çalışmıştır. Çömlek kapların kulplarını yaparak ayrıntıyı algılamıştır. Çömlekleri sıcak renklerde boyayarak sıcak renkli çalışmalarının üzerine soğuk ve koyu değerlerde oluşturduğu fırça izleri ile hareket ve örüntü oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalarını yeşil, turuncu, kırmızı, sarı, kahverengi morun açık ve koyu değerlerinde boyamıştır.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Uzman kişilerin verdiği puan ile Katılımcı Onüç için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 10, leke 8, doku 12, renk 12, şekil 12, biçim 10, bütünlük 10, hareket 8, zıtlık 11, örüntü 11, özgünlük 11, kompozisyon 12, teknik 11,5, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçütlerinden 172,5 puan almıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında katılımcı on üç, üç boyutlu başarı değerlendirme ölçüt tablosunda uzman kişilerin değerlendirmesi sonucunda 172,5 puan alarak yeterli görülmüştür.

4.4.14. Katılımcı No: 14

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 12.06.2006

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.14. 14 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Ondördün kille tanışması el ve avuç içleri ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdiği kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim palanına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır.

Katılımcı Ondört, üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak yararak, basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır. Çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen göstererek malzemeyi doğru kullanmıştır. Kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef ve hayvan heykelini oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözel olarak ifade edemez. Çalışmasına özenle başlayan katılımcı on dört, üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk duyarak çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Öğretmeni ile iletişim kurarak el ve atölye temizliğine

dikkat etmiştir. Uygulamalarda toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır.

Katılımcı Ondört üç boyutlu çalışmalarında mor, mavi, sarı, yeşil, turuncu ve kahverenginin açık değerlerini kullanmıştır. Üç boyutlu rölyef çalışmasında mor, sarı, yeşil renklerin açık değerlerini renklendirmede kullanırken insan figürünün kıyafetini açık mor, yüzünü sarı, saçlarını yeşil ve dudakları kırmızı, ayrıntıları algılayarak figürün gözünü nokta şeklinde rölyefin levha zemini ile birlikte koyu kahverengi boyayarak, koyu-açık, mor-sarı, yeşil-kırmızı zıtlıklarından yararlanmıştır. Figürün bacaklarını açık turuncu boyayarak mor ve turuncunun sıcak etkisinden yararlanmıştır. Hititlerin günlük yaşam kaplarından esinlenerek günümüzde kullanılan tencerelerden yararlanarak üç boyutlu çalışmalarını oluşturmuştur. Tencere üç boyutlu çalışmasını açık mavi ve kahverengi ile renklendirerek açık koyu dengesini kurmuştur. Çömleğin tutma yeri ve kulplarını algılayarak küçük ayrıntıları görmüştür. Hititler Dönemi'ne ait sfenkslerden etkilenerek son üç boyutlu çalışmasını hayalden oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Sfenksini renklendirirken sarı, kahverengi ve turuncunun açık değerlerini kullanmıştır. Katılımcı Ondört, diğer katılımcıların üç boyutlu uygulamalarda kullandığından farklı olarak üç boyutlu insan başlı hayvan figürü çalışmasının üzerine turuncu fırça izleriyle örüntü ve izleri küçük büyük yaparak hareket oluşturmuştur. Renkleri kullanırken birbirine karıştırarak estetik etkiler yakalamıştır.

Üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Ondört için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 10,5, leke 11, doku 9,5, renk 12, şekil 12, biçim 12, bütünlük 12, hareket 9,5, zıtlık 12, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 11,5, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 10,5 üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçütlerinden 182,5 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.4.15. Katılımcı No: 15

Konu : Üç Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 18.07.2003

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.15. 15 Numaralı Katılımcıya Ait Üç Boyutlu Çalışmalar

Üç boyutlu Uygulamalar; Katılımcı Onbeş, kille tanışması el ve avuç içi ile kili hissetmesi, merdane yardımı ile kili levha haline getirmesi, levha haline getirdikleri kili müzede bulunan Hititler Dönemine ait çocuklar için hazırlanan taklit ahşap kalıplardan kile baskı yaparak doku oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öncesinde bireysel olarak model olma yöntemiyle planlanan çalışmanın aşamaları gösterilmiştir. Kili eline alarak hissetmesi sağlanmıştır. Çalışmalara başlarken sözel ipucular verilirken çalışma sonrasında sözel ipucular silikleştirilerek yok edilmiştir. Bireysel eğitim planına göre uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak planlanmıştır.

Katılımcı Onbeş, üç boyutlu uygulamalar teknik sıralamaya uygun olarak yapmıştır. Basit geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu rölyef ve heykelleri tamamlamıştır. Çalışmasına özenle başlayarak sürdürmüştür. Teknik sıralamaya özen

göstererek, malzemeyi doğru kullanarak, kilden küçük yuvarlaklar yaparak rölyef ve hayvan heykelini oluşturmuştur. Üç boyutlu çalışma olarak çömlek veya heykel yapabilir. Etrafını gözlemleyerek konusu için cep telefonu ile fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini sözel olarak sağlamaktadır. Çalışmasına özenle başlayan Katılımcı Onbeş üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk duyarak çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma süresinde öğretmeni ile iletişim kurarak el ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır. Üç boyutlu çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Katılımcı Onbeş, üç boyutlu çalışmalarında mor, sarı, yeşil, mavi, kırmızı, turuncu ve kahverenginin açık değerlerini kullanmıştır. Üç boyutlu rölyef portre çalışmasında mor, sarı yeşil, kırmızı, kahverengi, pembe, mavi renklerin açık değerlerini kullanırken portresinin omuz kısımlarının da açık mor üzerine kırmızı sarı fırça izleri ile çizgilerden örüntü ve çizgileri kısa ve uzun yaparak hareket oluşturmuştur. Portresinin yüzünde burnu sarı, zemini turuncu gözleri yeşil ve dudakları kırmızı boyayarak zıtlık oluşturmuştur. Portre çalışmasının kıyafetini açık mor, portrenin yüzünün ayrıntısı olan burnu sarı boyayarak, göz, burun, dudak gibi ayrıntıları algılamıştır. Rölyef portrelerinin levha zeminini koyu kahverengi boyayarak, koyu- açık, mor-sarı, yeşil-kırmızı zıtlıklarından yararlanmıştır. Üç boyutlu portre rölyef çalışmasında yeşil kırmızı zıtlığından yararlanarak beneklerle doku oluşturan Katılımcı Onbeş ağaç rölyefinde zemini açık mavi çiçeği kırmızı ağacın yapraklarını yeşile boyamış ve rölyeflerini oluştururken geometrik biçimleri küçük ve büyük yaparak çalışmalarına hareket kazandırmıştır. Rölyef portre çalışmalarında ağırlıklı olarak kırmızı ve mor rengi kullanması üç boyutlu rölyeflerine bütünlük katmıştır. Sıcak ve soğuk renk dengesi kuran katılımcı on beş renk zıtlıklarından yararlanmıştır. Hititlerin kil tabletlerinden esinlenmesi konuya uygun bulunmuştur. Üç boyutlu çalışmasını açık mavi ve kahverengi ile renklendirerek açık koyu dengesini kurmuştur. Portrelerinde insan yüzünün küçük ayrıntılarını görmüştür. Hititler Dönemi'ne ait kil tabletlerden esinlenerek çivi yazılarını yaparken çizgilerden örüntü kurarak, çizgileri aynılık içerisinde farklılaştırarak hareket oluşturmuştur. Katılımcı Onbeş, üç boyutlu çalışmasını hayalden oluşturmuştur. Üç boyutlu insan figürlerinde kırmızı ve mor rengin açık

değerlerini kullanmıştır. Üç boyutlu figür çalışmalarında sıcak renk armonisinden yararlanarak, figürlerinin yüz ayrıntısında zıtlıklardan yararlanarak estetik etkiler oluşturmuştur. Renklendirme ve biçimlendirme anlamında başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Katılımcı Onbeş diğer katılımcıların üç boyutlu uygulamalarından farklı olarak rölyef portrelerinde burun ayrıntısını görmüştür. Renkleri doğru kullanmış, renklendirme yaparken fırça izleriyle örüntü ve fırça izleri küçüklü büyüklü bırakarak hareket katmıştır. Bununla birlikte üç boyutlu çalışmalarını oluştururken kullandığı biçimleri çeşitli büyüklüklerde oluşturması diğer katılımcılara göre çalışma sürecini artırmıştır.

Üç boyutlu çalışmaları başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın verdiği puanların ortalamasının toplamı alınarak üç boyutlu çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Uzmanların verdiği puan ile Katılımcı Onbeş için başarı ölçüt tablosunun değerlendirme sonuçlarına ulaşılmıştır. Çizgi 12, leke 10, doku 11, renk 12, şekil 12, biçim 12, bütünlük 12, hareket 12, zıtlık 12, örüntü 12, özgünlük 12, kompozisyon 12, teknik 12, hayal gücünü kullanma 12, konuya uygunluk 12, ayrıntıları algılama 12 üç boyutlu çalışmalar başarı değerlendirme ölçütlerinden 189 puan almıştır. Başarı değerlendirme ölçüt tablosuna göre katılımcı uzman değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür.

4.5. İki Boyutlu Uygulamalar

İki boyutlu uygulamalar kağıt gibi boyutu olmayan yüzeylere yapılır. Zihin engelli öğrencilerin ilk ve son resim pastel boya çalışmalarına başlamadan önce uygulama hakkında bilgi verilmiştir. Müzede bulunan arkeolojik eserlerin fotoğraflarından çizilen Hititler Dönemine ait Hasandede'den çıkarılan vazo ürerindeki stilize resimler, müzeden alınan kataloglardan oluşturulan çizimler yardımı ile zihin engelli öğrencilere nesnelerin hikayesi anlatılmıştır. Öğrencilerin müzede gördüğü nesnelerin hikayesinden yararlanarak içlerinde kendilerinin de olduğu, pastel boya çalışması yapmaları istenmiştir. Öğrencilere arkeolojik eserlerden istedikleri konuyu yapabilecekleri önerilmiştir. Okul atölyesinde 80 dakikalık sürede ilk resim pastel boya çalışması yaptırılmıştır. Çorum İl Kültür Müdürlüğü ile görüşülerek çalışmanın ilk günü Çorum Müzesi'ne gitmek için Çorum İl Özel İdare Müdürlüğünden temin edilmiştir. Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim

III kademe müdürlüğünün servis temini ile ikinci günde randevu alınan saatte müzede öğrenci ve öğretmenlerle hazır bulunulmuştur. Zihin engelli öğrencilerin veli ve vasilerinden Çorum Müzesi'ne gitmek için izin alınmıştır. Üç boyutlu uygulamalar müze ve okul atölyesinde 80+80+80+80 dakikalık süreler içinde iki gün şeklinde gerçekleştirilmiştir. Okul atölyesinde müze hakkında bilgi verilerek müzede gördükleri nesnelerin hikayesinin anlatıldığı kendilerinin de içinde bulunduğu üç boyutlu kil çalışmalarına ara vermeden iki gün şeklinde devam edilmiştir. Okul atölyesinde resim kağıdı ve pastel boya öğrencilere uygulama öncesinde dağıtılmıştır. İstedikleri nesneyi seçebilecekleri zihin engelli öğrencilere söylenmiştir. Müzede bulunan üç boyutlu hayvan ve insan figürü, çömlek ve vazoların hikayeleri anlatılarak kendilerinin de içinde bulunduğu son resim olarak 80 dakika süre içerisinde yaptırılmıştır.

Müzede gördükleri nesnelerin fotoğrafları, araştırmacı tarafından Hititler Dönemi'ne ait vazo üzerindeki stilize resimlerin çizimleri, müzeden alınan kataloglar, zihin engelli öğrencilere yardımcı kaynak olarak gösterilmiştir. Müze öğrencilere gezdirilerek yaparak yaşayarak öğrenme ortamı da gerçekleşir. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında müzede bulunan arkeolojik eserler, hikayeleri ve kendilerinin de içinde bulunduğu pastel boya son resim çalışmalarını yapmaları istenmiştir. Öğrenciler çalışmak istedikleri nesneyi seçerek pastel boya resimlerini oluşturmuştur. ''Siz ne çalışmak istiyorsunuz? Hititler Döneminde yaşasaydınız hangi müzik aletini çalmak isterdiniz? Kral ve kraliçe olsaydınız nasıl giyinirdiniz? Nasıl tabaklarda yemek yerdiniz?'' gibi sorularla öğrenciler son çalışmalarına hazır hale getirilmiştir. Pastel boya ile kağıda iki boyutlu son çalışmaları yaptırılmıştır. Silgi kullanmadan direk pastel boya ile çalışmalarına başlamaları istenmiştir. Motivasyonu düşük öğrencilerin motivasyonları yükseltilerek konu oyunlaştırılarak çalışmalar tamamlanmıştır.

Özdemir (2009) tarafından hazırlanan "İlköğretim 1. Kademe Üç Boyutlu Yaratıcılık" yüksek lisans tezinde ilköğretim 1. Kademe öğrencilerinin üç boyutlu uygulamalardan zevk aldıklarını fakat taslak çizerken silgi kullanmaları öğrencilerin yaratıcılıklarını kısıtladığını belirtmiştir. Bu nedenle zihin engelli öğrencilere silgi kullandırılmamıştır. Zihin engelli öğrencilerin ilk ve son resim pastel boya

çalışmalarına bakılarak elde edilen sonuca göre araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. İlk ve son resimlere bakılarak zihin engelli öğrencilerin görsel olarak algıladıklarını yüzeyde gösterebilme yeteneklerine bakılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin çalışmaları çizgi, renk, leke ve kompozisyon bakımından değerlendirilmiştir (Demir,2015: 33-35). Uygulamalar sonrasında ilk ve son resim arasında puan farkı alınarak bulgulara ulaşılmıştır.

İlk ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tablosu 1-3 arasında puanla puanlandırılmıştır. 1 puan Yetersiz, 2 puan Az yeterli, 3 Puan Yeterli anlamını taşımaktadır. Yetersiz 64-106 puan, Az yeterli 107-14 puan, Yeterli 150-192 puan aralığındadır. İlk ve son resim pastel boya çalışmaları başarı değerlendirme ölçüt tablosundan dört uzmanın değerlendirmesinde uzmanların verdiği puanların toplamı alınarak ilk ve son resimlerin değerlendirmesi yapılmıştır.

4.6. İki Boyutlu Öğrenci Çalışmaları

4.6.1. Katılımcı No:1

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 01.08.1998

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.16. 1 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 69

Son Resim Puanı : 180

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= *Puan* fark 180-69=111

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Birin üç boyutlu uygulamalar öncesinde çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulamadığı anlaşılmaktadır. Dik ve yatay çizgileri kırmızı ve siyah boya kullanarak oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini monoton bir biçimde çizerek yüzey üzerine doku oluşturmuştur.

Katılımcı çizgi 5, leke 4, doku 4, renk 4, şekil 4, biçim 4, bütünlük 5, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 5, özgünlük 5, kompozisyon 5, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla değerlendirme sonucu toplam 69 puan almıştır. Başarı değerlendirme ilk resim ölçüt tablosunda dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda 69 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Bir üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmalarında nesneleri fark etmiştir. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında katılımcı çevresinde gördüğü nesneleri verilen bilgiler sonrasında çalışmalarına yansıtmıştır (Çağlayan, 2014: 98). Katılımcı Bir son resim

pastel boya çalışmalarında çizgileri düz ve yatay çizgiler dışında eğri ve eğik çizgileri kullanarak geometrik şekilleri anımsatan nesne çizimleri yer almıştır. Çizgilerle resimsel doku oluşturarak kırmızı ve siyah renk dışında çizgisel doku oluşturmuştur. Sarı, mavi, yeşil, kırmızı kahverengi, turuncu ve pembe renkleri kullanarak resimlerinde renk çeşitliliğini artırmıştır. Düz ve yatay çizgilerle birlikte eğri ve eğik çizgileri kullanarak farklı türdeki çizgiler resimlerine yansımıştır. Son resim çalışmalarında boyaması değişerek kağıdın tüm yüzeyini kullanmıştır. İnsan ve hayvan figürlerinde ayrıntıları algılayarak, kendine özgü iki boyutlu çalışmalar oluşturmuştur. Üçlü insan figürünün bulunduğu çalışmasında figürünü geometrik şekillerden oluşturmuştur. Resimde genel olarak hakim olan sıcak renk etkisini mavi zemin ve küçük figürün bedenini mavi ve diğer iki figürün bacaklarını yeşil boyayarak bozmuştur. Bu anlamda sıcak ve soğuk dengesi kurduğu resminde mavi ve yeşil renklerle resme hareket katarak resminin tüm yüzeyini düzenli bir biçimde boyayabilmiştir. Gökyüzünü turuncu ve zemini mavi boyayarak zıtlık oluşturmuştur. Sıcak renk armonisini oluşturmuştur. Katılımcı Bir yapmış olduğu hayvan portresinde Hititler dönemine ait nesnelerden ilham aldığı düşünülmektedir. Bu nedenle katılımcını figür çalışmaları konuya uygun görülmüştür. Nesneleri kompozisyon içerisinde bir zemine oturtarak, zemini mavi ve fonu sarı boyayarak sıcak ve soğuk dengesi kurmuştur.

Katılımcı Bir çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmadı. Çalışmasını özenle başlayarak sürdürürken pastel boyayı doğru kullanmıştır. Teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanan katılımcı karalama yaparak objenin taslağını çizer. Katılımcı bir etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini göz teması kurarak ara sıra sağlar. ABD'nin Indianapolis Özel Görsel Sanatlar Merkezi özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin görsel sanatlar eğitiminin değerlendirmesinde öğrencilerin bireysel özellikleri göz önünde bulundurmuştur. Bu anlamda bilgiyi öğrenme, uygulamayı yapabilme, problemlere çözüm bulma, öğrenmeye hazır bulunma öğrencilerde gerçekleşir. Öğrencilerin yeni fikirler üretme ve ürettiği fikirleri yaşam ile özdeşleştirme, bağımsız düşünerek düşüncelerini uygulama, kendine uygun bir biçimde öğretmeni ile işbirlikçi yaklaşımla dikkatini toplayarak yönergeleri uygulaması sağlanır (Şahin, 2015: 29).

Özel eğitim görsel sanatlar uygulamalarının zihin engelli öğrencilere kattıkları düşünüldüğünde, katılımcının bağımsız düşünerek hareket edebilme, uygulama yapma, öğrenmeye hazır bulunma, günlük yaşamla bağ kurma özelliği üç boyutlu uygulamalar sonrasında ilerleme sağlanmıştır. Çalışmasına özenle başlayan Katılımcı Bir ilk ve son resim pastel boya çalışmaları ve üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk içerisinde çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüştür. Yönergeleri olumlu bir şekilde yerine getiren katılımcı bir çalışma sırasında öğretmeni ile iletişim kurarak el ve atölye temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başaran katılımcı bir çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutlu olmayı başarmıştır. Katılımcı Bir ilk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını çizgilerle doldursa da tam anlamıyla renk öğelerini sınırlı kullanmıştır. Zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu çalışmaları genel olarak çizgiseldir (Demir, 2015: 38). Kağıdı dengesiz bir şekilde bölen katılımcı birin iki boyutlu resimleri çizgisel bir şekil niteliği taşımaktadır.

Katılımcı Birin çalışmasında kompozisyonunu çizgisel olarak oluşturulmuştur. Ön çalışmasında dik ve yan, çizgiler hakimken üç boyutlu uygulamalar sorasında son çalışmasında kağıdı dik ve yan olarak böldükten sonra eğik, oval olarak parçaların içerisine yerleştirdiği çizgisel nesneler görülmektedir. Katılımcı Birin son resim pastel boya çalışmaları incelendiğinde sıcak renkleri ağırlıklı kullanması uygulamalar süresince mutlu olduğunu düşündürmektedir. Zihin engelli öğrencilerin çalışmalarını yaparken keyif aldığı ve hoş vakit geçirdiği yönünde bir takım işaretleri gözlemlenmiştir. Zihin engelli öğrencinin figürleri çizerken gösterdiği detaycı yaklaşım çalışmasını sıkılmadan yaptığının kaş, göz, kulak, saç, el ve kol unsurlarında görülmüştür. Figürlerin tamamını güler yüzlü bir şekilde çizmesi de yaşadığı mutluluğun bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Figürlerin arkasında kullandığı sarı renk, olumlu hislerini yansıtmaktadır (Çağlayan, 2014: 98).

Katılımcı Birin üç boyutlu uygulamalar sonrasında çizgi 12-5=7, leke 10-4=6, doku 11-4=7, renk 12-4=8, şekil 11-4=7, biçim 12-4=8, bütünlük 12-5=7, hareket 12-4=8, zıtlık 11-4=7, örüntü 11-5=6, özgünlük 12-5=7, kompozisyon 12-5=7, teknik11-4=7, hayal gücünü kullanma 9-4=5, konuya uygunluk 12-4=8, ayrıntıları algılama 10-4=6 puanla dört uzmanın değerlendirme sonucu son resim pastel boya

çalışmasından 180 puan alarak katılımcı yeterli görülmüştür. İlk resim ve son resim pastel boya çalışmaları arasında 180-69=111 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.2. Katılımcı No:2

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 02.03.1999

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.17. 2 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 67

Son Resim Puanı : 179

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 179-67=112

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı İkinin çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulamadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı İki çizgilerle oluşturduğu çalışmasında kırmızı renk kullanmıştır. Gökyüzünde sarı renkli çizilen güneş vardır. Kağıdın tüm yüzeyini kullanamayan katılımcı iki mekana oturmayan ağaç çatısız ev, bulutlar, kafası ve bedeni olan figür, çizmiştir. Ağaç üzerinde elmamı yaprak mı olduğu belli olmayan yuvarlaklar vardır.

Katılımcı ikinin ilk resim pastel boya çalışması genel olarak geometrik şekillerden oluşmuştur.

Katılımcı İki, üç boyutlu uygulamalar öncesinde ilk resim pastel boya çalışmasında; çizgi 5, leke 4, doku 4, renk 4, şekil 6, biçim 4, bütünlük 5, hareket 4, zıtlık4, örüntü 4, özgünlük 4, Kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 67 puan almıştır. Katılımcı İki ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 67 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı İkinin çalışması incelendiğinde sarı, mavi, kırmızı yeşil, kahverengi ve pembe rengi kullanmıştır. Mavi ve turuncu rengi bir arada kullanan katılımcı bir zıtlık oluşturmuştur. Mekan içerisinde evi uzaklarda yapması perspektif olayını kavradığını düşündürmektedir. Çalışmasında figürü artıran katılımcı iki figürlerin ayaklarını, ellerini, bedenini, insan yüzünün kas göz burun ayrıntılarıyla birlikte bacaklarını geometrik şekil olarak görmüştür. Resmin uzaklarında küçük bir ağaç ve bulutların ortasına koyduğu kalple yaptığı işten zevk alarak mutlu olduğunu izleyiciye iletmektedir. Figürlerin saçlarını kısa çizgilerle oluşturan katılımcı ikinin ağırlıklı olarak turuncu rengi kullanması çalışmasına bütünlük katmıştır. Bulutların ortasında bulunan kırmızı kalp çalışmaya hareket kazandırmaktadır. Kağıt yüzeyini yatay ve dikey olarak bölen katılımcı ikinin üç boyutlu uygulamalar sonrasında mekan kavramının arttığı düşünülmektedir. Figürlerindeki mutlu yüz ifadeleri katılımcının mutluğunu yansıtmaktadır. Ev çalışmasında pencerelerin ayrıntılarını görmesi katılımcı iki görsel algısının olumlu yönde geliştiğinin ispatıdır. Son resim pastel boya çalışmalarında ev ağaç uçak bulutları çalıştığı görülmektedir. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında katılımcı iki hayal gücünü kullanarak, gökyüzünde bulutların arasında iki boyutlu pastel boya çalışması olarak uçak resmi oluşturmuştur. Zihin engelli öğrencilerin hayal gücünü kullanma yetenekleri gelişmemiştir. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında Katılımcı İki son çalışmasında hayalinden pastel boya ile uçak çizerek sanatsal gelişiminde hayal gücünü kullanmayı başarabilmiştir.

İki boyutlu çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını sürdürürken pastel boyayı doğru kullanarak teknik

sıralamaya özen göstermiştir. Karalama yapmadan nesnenin taslağını çizerek resim çalışmalarında etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimini konuşarak sağlayan katılımcı çalışmasına özenle başlamıştır. Pastel boya ve üç boyutlu çalışmaları yaparken mutlu olmuştur. Çalışmalar süresince öğretmeni ile sözel iletişim kuran katılımcı ‘’Yapabiliyor muyum?’’ diyerek öğretmeninden onay almıştır. ‘’Yapabiliyorsun.’’ dönütünden sonra çok mutlu olmuştur. Uygulamalar sonrasında özgüven duygusu artmıştır. Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başaran Katılımcı İki pastel boya çalışmaları süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymayı başarmıştır.

Adanır (2009) “Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri (Diyarbakır Örneği)” isimli tezinde Down Sendromlu öğrencilerin üzerinde sanat eğitiminin etkilerini ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonucunca Down Sendromlu öğrencilerin resim yapmaya başlayıp çalışmalarını sonuna kadar sürdürmüşlerdir. Down Sendromlu öğrenciler öğretmenin ve arkadaşlarında yardım istememişlerdir. Çalışırken araç gereç paylaşımında bulunan öğrenciler çalışmadan sıkılmamışlardır. Derslerde anlama dinleme ve iletişim becerileri gelişen öğrencilerin kas gelişimi olumlu yönde ilerleyerek yazma becerilerine katkı sağlamıştır (Şahin, akt, 2015: 33-34).

Katılımcı ikinin ilk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamıştır. Renk öğelerine sınırlı kullanarak, kompozisyon oluşturamamıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında yapılan son resim pastel boya çalışmalarında ilk resim iki boyutlu pastel boya çalışması arasında gözle görülen anlamlı bir fark oluşturmuştur. Zihin engeli öğrencilerin çalışmalarında ev, ağaç, üstte bulutlar ve güneş vardır. Kompozisyonları leke olarak meydana getirilmiştir. Nesneler çizildikten sonra içleri boyanmıştır. Çeşitli çizgiler kullanılarak kompozisyonda hareket oluşturulmuştur. Çalışmalarda zamanla öğrenilen nesneler mevcuttur. Zihin engelli öğrencilerin özgün çalışmalar ortaya koyarak, canlı renkler kullandıkları görülmüştür. Rengi başarılı kullanan zihin engelli öğrencilerin çalışmalarında lekeler anlatımı güçlendirmiştir (Demir, 2015: 43-46). Zihin engelli öğrencin tercih ettiği formlar ve renklerden yola çıkarak, doğada yer alan bir takım nesneleri tanıdığı ve

hatırlayarak resimlerine aktarabildiği söylenebilir. Öğretmen öğrenciye göre etkinlikler düzenleyebilir. Görsel sanatlar dersi öğrencide sosyal duygusal anlamda pek çok kazanımı aynı anda oluşturmaktadır. Öğrenci yaptığı çalışmadan haz duymaktadır (Çağlayan, 2014: 98). Zihin engelli öğrenciler öğrendikleri nesneleri resimlerinde kullanabilirler. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilere nesneleri öğreten güçlü etkinliktir.

Katılımcı ikinin üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmasında; çizgi 10-5=5, leke 12-4=8, doku 11-4=7, renk 11-6=5, şekil 11-4=7, biçim 12-4=8, bütünlük 12-4=8, hareket 11-4=7, zıtlık 11-4=7, örüntü 11-4=7, özgünlük 11-4=7, kompozisyon 11-4=7, teknik(12-4=8), hayal gücünü kullanma 12-4=8, konuya uygunluk 12-4=8, ayrıntıları algılama 9-4=5 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 179 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 179-67=112 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.3. Katılımcı No:3

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta düzeyde zihinsel yetersizlik

Doğum Tarihi : 21.01.2004

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.18. 3 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 73

Son Resim Puanı : 175

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 175-73=102

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Üçün çalışması incelendiğinde nesneleri birazda olsa küçük, büyük ve önde arkada yaparak perspektifi oran-orantıyı azda olsa uyguladığı, ışık-gölge kurallarını ve görsel kuralları tam olarak uygulamadığı anlaşılmaktadır. Yeşil, mavi, sarı, turuncu, kahverengi, siyah ve pembe renkleri ilk resim pastel boya çalışmalarında kullanmıştır. İnsan figürünün ayrıntılarını göremeyen katılımcı kare şeklinde at arabası yaparak dört tekerleği şekil olarak göstermiştir. Hititler Dönemine ait Hüseyin Dede'den çıkarılan vazonun hikayesinden etkilendiği düşünülmektedir. Geometrik şekillerle İlk resim çalışmasını oluşturan katılımcı figürünün el ve ayaklarını yapmamıştır. İlk resim çalışmasında yüzey üzerinde mekan algısı hissedilmemektedir. Kağıt yüzeyinin tamamını kullanamayan katılımcı üçün çalışmasında sıcak bir etki hakimdir.

Katılımcı Üçün üç boyutlu uygulamalar öncesinde; çizgi 4, leke 4, doku 5, renk 4, şekil 4, biçim 6, bütünlük 4, hareket 5, zıtlık 5, örüntü 4, özgünlük 5, kompozisyon 5, teknik 4, hayal gücünü kullanma 6, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 73 puan almıştır. Katılımcı Üç ilk resim sonrasında İlk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 73 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı üçün çalışmasında kağıt yüzeyini boyayarak nesnelerle doldurmuştur. Katılımcı üçün son resim iki boyutlu pastel boya çalışmalarında renk öğelerine çok fazla kullanmıştır. Çalışmalarında sıcak ve soğuk renkleri bir arada kullanarak renk zıtlığı oluştururken Hititler Dönemine ait araba çizerken tekerlekleri araba olduğu düşünülen karenin alt kısmına yerleştirmiştir. Katılımcı figürün el ve ayaklarını yüzde, kaş, göz, burun ayrıntılarını görmüştür. Kağıdın yüzeyini algılayarak dengeli bir şekilde boşlukları kullanmıştır. Çalışmalarında yeşil mavi sarı turuncunun açık ve koyu değerleri, kırmızı, mor, kahverengi ve siyah renkleri kullanan katılımcı son resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında Hitit Dönemine ait Hüseyin Dede'den çıkartılan vazonun hikayesinden etkilenerek kralı ve nedimelerini resmettiği düşünülmektedir. Konuya uygunluk katılımcının son resim çalışmasında görülmektedir. Zıt renkleri çalışmalarında kullanan katılımcı kağıdın arka mekanını açık turuncu, nesneleri koyu değerde boyayarak nesnelerin yüzeyde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Araba olduğu düşünülen

karenin tekerleklerini koyu değerde kullanması kare şekillerin arasında yuvarlak şekillerin farklılığı dikkati oraya toplarken resme hareket katmıştır. Kare nesneler ve yuvarlak nesnelerin azlığı ve çokluğu resimlerde ritim oluşturmuştur. Çalışmalarında kullandığı soğuk değerlerin arasına attığı parlak sarı renkle vurgu yaptığı düşünülmektedir. Hayal kurma gücünü olumlu yönde artıran katılımcı, nesneleri parça bütün ilişkisi içerisinde aktarabilmiştir. Katılımcı Üç, çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını özenle başlayarak sürdürürken pastel boyayı doğru kullanmıştır. Teknik sıralamaya özen gösteren katılımcı üç karalama yapmadan objenin taslağını çizer. Katılımcı etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini konuşarak fakat sık olmamakla birlikte tek sözcük kullanarak sağlar. Çalışmasına özenle başlayan katılımcı iki boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak çalışmasını sonuna kadar sürdürmüştür. Çalışma sırasında öğretmeni ile gülümseyerek iletişim kurmuştur. Katılımcı Üç, yönergeleri doğru anlayarak göz teması kurarak gülümseyerek mutluluğunu beden dili ile ifade ettiği gözlemlenmiştir. Görsel sanatlar uygulamaları sonrasında katılımcı üçün pastel boya çalışmalarına ilgisi artmıştır. Atölye ve el temizliğine dikkat eden katılımcı gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Katılımcının çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutluluk duymuştur.

Katılımcı Üçün üç boyutlu uygulamalar sonrasında çizgi 9-4=5, leke 10-4=6, doku 10-5=5, renk 10-4=6, şekil 10-4=6, biçim 10-4=6, bütünlük 11-5=6, hareket 12-5=7, zıtlık 10-5=5, örüntü 12-4=8, özgünlük 12-5=7, kompozisyon 11-5=6, teknik 12-4=8, hayal gücünü kullanma 12-6=6, konuya uygunluk 12-4=8, ayrıntıları algılama 12-4=8 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 175 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 175-73=102 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.4. Katılımcı No: 4

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 22.09.1995

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.19. 4 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 76

Son Resim Puanı : 177

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 177-76=101

Katılımcı Dört, ilk resim pastel boya çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulamadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı Hititler dönemine ait günlük yaşam kaplarından testi yapmıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında kahverenginin açık değerini kullanarak oluşturmuştur. Testinin ağız kısmını yapan Katılımcı Dört kulp kısmını görememiştir.

Katılımcı Dördün üç boyutlu uygulamalar öncesinde çizgi 4, leke 6, doku 4, renk 4, şekil 4, biçim 6, bütünlük 5, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 5, özgünlük 5, kompozisyon 5, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 7, ayrıntıları algılama 5 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 76 puan almıştır. Katılımcı Dört ilk resim sonrasında İlk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 76 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Katılımcı Dört, son resim pastel boya çalışmalarında kahverengi, mavi, mor turuncu yeşil, sarı siyah renkleri kullanmıştır. Hititler Dönemi'ne ait Hüseyin Dede'den çıkarılan vazonun hikayesinden etkilendiği düşünülmektedir. Hititlerin günlük yaşam kaplarını çizen ve kahverengiye boyayan katılımcı oran orantıyı kullanmıştır. Testinin ağızını ve kulpunu algılayarak oluşturmuştur. Figür çalısında

öndeki figürü büyük arkadaki figürü küçük yaparak perspektif kurallarını uygulamıştır. Figürünü çizerek oluşturan katılımcını çizimleri Hititlerin stilize resimlerinde olduğu gibi coşkuludur. Mekanı algılarak kağıt yüzeyinde fonu mor boyamıştır. Kağıt yüzeyinde arkadaki figürün ayakları altındaki kaideyi üç boyutlu oluşturmuştur. Testi çalışmasında kahverenginin tonlarını kullanmaya çalışarak resiminde formu kullanabilmiştir. Kağıt yüzeyini dengeli bir biçimde parçalara bölerek bir yerde sarı kullanarak zıtlık, hareket, vurgu oluşturmuştur. Kağıt yüzeyinin ön kısmında sıcak renkleri kullanarak derinlik oluşturmuştur.

Katılımcı Dört, çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını özenle başlayarak sürdürürken pastel boyayı doğru kullanmıştır. Teknik sıralamaya özen göstererek, malzemeyi doğru kullanan katılımcı etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini konuşarak sağlayan katılımcı dört iki ve üç boyutlu çalışmalarını yaparken mutluluk duymuştur. Çalışma süresinde öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kuran katılımcı gülümseyerek mutluluğunu belirtmiştir. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında pastel boya çalışmalarında anlamlı bir fark oluşmuştur. Katılımcı dördün çalışmalarına benzer çalışmalar başka araştırmalarda da görülmektedir. Örneğin Demir'in (2015) araştırmasında çizginin düz, yatay, dikey ve eğik kullanılması, çizgi ile şekil ve biçim oluşturma, çizginin hareketi, çizgilerin aralıklı kullanımı ve çizgilerin bir amaca göre kullanılmasına bakılmıştır. Zihin engelli öğrencilerin çalışmalarında karalamanın ne oranda yapıldığına, konuya uygunluk ve çalışmalarında hangi rengi seçtikleri, armonili renkler veya zıt renkleri kullanıp kullanmamalarına, tek rengin kullanıldığı, figürlerin maviye boyandığı, pastel boya ile kağıt yüzeyinde doku, renklerde sıcak ve soğuk renkler ile siyah, kahverengi çalışmalarda görülmektedir. Kağıdın yüzeyinin boş yer kalmayacak şekilde kahverengi renkle boyanmıştır (Demir, 2015: 37).

Katılımcı Dört, son resim iki boyutlu pastel boya çalışmalarında tüm yüzeyi boyamıştır. Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başaran katılımcı çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutlu olmuştur. İlk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanarak etkili bir kompozisyon kurmuştur. Testi resminde ilk çalışmasında testinin

kulpunu çizemeyen katılımcı dört son resim çalışmasında kulp ayrıntısını, figürlerin yüzünün ayrıntılarını algılamıştır. Renk öğelerini doğru kullanmıştır. Kağıdı dengeli bir şekilde kullanarak güzel bir resim oluşturmuştur. Katılımcı Dördün üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim iki boyutlu pastel boya çalışmaların da fark oluşturmuştur. Son resim çalışmasında hayal gücünü kullanarak pastel boya ile karalama yapmadan çizim yaparak sanatsal gelişiminde ilerlemiştir.

Katılımcı Dördün üç boyutlu uygulamalar sonrasında Çizgi 9-4=5, leke 10-6=4, doku 12-4=8, renk 10-4=6, şekil10-4=6, biçim 10-6=4, bütünlük 11-5=6, hareket 12-4=8, zıtlık 10-4=6, örüntü 12-5=7, özgünlük 12-5=7, kompozisyon 11-5=6, teknik 12-4=8, hayal gücünü kullanma 12-4=8, konuya uygunluk 12-7=5, ayrıntıları algılama 12-5=7 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 177 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 177-76=101 arasında 101 puanlık fark oluşmuştur.

4.6.5. Katılımcı No: 5

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Down Sendromu

Doğum Tarihi : 14.03.1998

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.20. 5 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

Ön Test Puanı :75

Son Resim Puanı :168

Son Resim Puanı-İlk resim Puanı= Puan fark 168-75=93

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Beşin çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulamadığı anlaşılmaktadır. Dik ve yatay çizgileri sarı renk kullanarak oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini kullanamayan, yüzey ürerinde anlamsız boşluklar bırakmıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında mor, sarı ve turuncunun değerlerini kullanmıştır. Uzun süre çalışmasının üzerinde yoğunlaşamamıştır. Kağıdın tamamını kullanamamıştır.

Katılımcı Beşin üç boyutlu uygulamalar öncesinde çizgi 4, leke 4, doku 4, renk 6, şekil 5, biçim 6, bütünlük 4, hareket 6, zıtlık 4, örüntü 4, özgünlük 5, kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 7, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 75 puan almıştır. Katılımcı Beş iki boyutlu ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 75 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Beşin üç boyutlu çalışmalar sonrasında çalışmasının figürleri artmıştır. Renk ve kompozisyon öğesini kullanılması anlamında fark oluşmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini boya sürerek kapatmasa da çizgisel olarak kağıdı parça bütün ilişkisi içerisinde bölmüştür. Öndeki çizgileri rengin koyu değerlerinde arkadaki çizgileri açık değerde çizerek derinlik oluşturduğu düşünülmektedir. Katılımcı Beş, son resim çalışmasında sarı, mor, yeşil, kırmızı ve turuncu renkleri çalışmasında kullanmıştır. Figürlerinde ayrıntıları algılayan katılımcının figüründe yüz detayları ve elleri oluşmuştur. Atölye ve el temizliğine dikkat eden katılımcının gözlemlerini kağıda aktarması artmıştır. Çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten haz almıştır. Kompozisyonda mekanı algılayarak yapmış olduğu figür mekan içerisinde havada kalmamıştır. Sıcak ve soğuk renk zıtlığını doğru kullanmıştır.

Katılımcı Beş, çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmadan pastel boya ile çizerek resimlerini oluşturmuştur. Teknik sıralamaya özen göstermeyerek katılımcı malzemeyi doğru kullanamamıştır. Karalama yapmadan figürlerinin taslağını çizen katılımcı etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini konuşarak sağlamaktadır.

Katılımcı Beş çalışmalarını yaparken mutlu olmuştur. Katılımcı çalışma süresinde öğretmeni ve arkadaşları ile konuşarak iletişim kurmuştur. Katılımcı Beş, gülümseyerek mutluluğunu belirtmiştir.

Katılımcı Beşin üç boyutlu uygulamalar sonrasında çizgi 12-4=8, leke 8-4=4, doku 11-4=7, renk 10-6=4, şekil 12-5=7, biçim 12-6=6, bütünlük 9-4=5, hareket 11-6=5, zıtlık 11-4=7, örüntü 11-4=7, özgünlük 11-5=7, kompozisyon 11-4=7, teknik 9-4=5, hayal gücünü kullanma 11-7=8, konuya uygunluk 10-4=5, ayrıntıları algılama 9-4=5 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 168 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 168-75=93 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.6. Katılımcı No: 6

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 29.11.2000

Cinsiyeti : Erkek

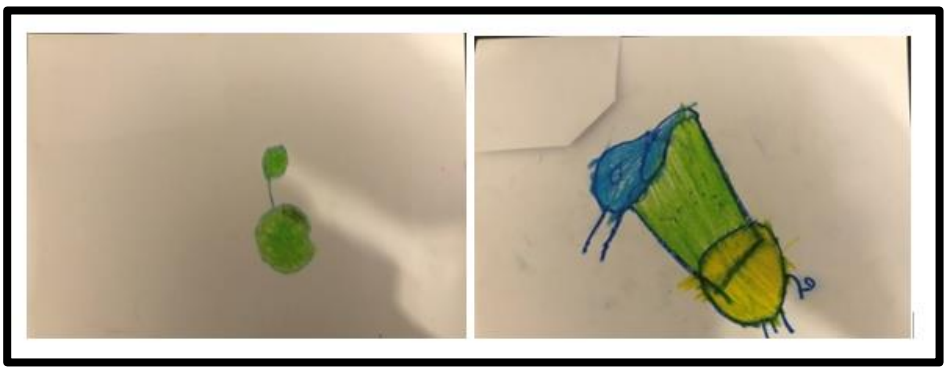

Şekil 4.1. 6 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 64

Son Resim Puanı : 162

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 162-64=98

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Altının çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulamadığı anlaşılmaktadır.

Dik ve yatay çizgileri yeşil mavi boya kullanarak kağıt yüzeyinde küçük ve büyük yuvarlaklar çizerek, yuvarlakları dik bir çizgi ile birleştirmiştir. Çalışmalarda dikkati dağınık olan katılımcı kağıdın tüm yüzeyini kullanamamıştır. Hiperaktivite rahatsızlığının motivasyonunu azalttığı düşünülmektedir. İlk resim pastel boya çalışmasında uzun süre yoğunlaşamamıştır.

Katılımcı Altının üç boyutlu uygulamalar öncesinde çizgi 4, leke 4, doku 4, renk 4, şekil 4, biçim 4, bütünlük 4, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 4, özgünlük 4, kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 ilk resim iki boyutlu pastel boya çalışmaları başarı değerlendirme ölçütlerinden toplam 64 puan almıştır. Katılımcı ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda dört uzman kişinin değerlendirmesi sonucunda 64 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Altının çalışmasında perspektif oran orantı ögelerini uygulayamadığı anlaşılmıştır. Son resim pastel boya çalışmasında İlk resim pastel boya çalışmasına göre çizmiş olduğu nesne hayvan figürünü andıran bir şekle dönüştürmüştür. Katılımcı Altı son resim pastel boya çalışmasında mavi, yeşil ve sarı rengi kullanmıştır. Mavi boya kullanarak Hititlerin kutsal hayvanı olan boğa figüründen etkilendiği düşünülmektedir. Son resim pastel boya çalışmasında katılımcı boğa olduğu düşünülen hayvan figürünün kuyruğu, boynuzları ve gözü gibi küçük ayrıntılarını görebilmiştir. Sıcak renk ve soğuk renk zıtlığından yararlanmıştır. Mekan algısı bulunmayan katılımcının ilk resim ve son resim iki boyutlu pastel boya çalışmaları arasında kendi içerisinde fark oluşmuştur.

Katılımcı Altının çalışmasına özenle başlayamadığı anlaşılmıştır. Gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmalarını özenle sürdüremeyen katılımcı pastel boyayı doğru kullanamamış ve teknik sıralamaya özen gösterememiştir. Malzemeyi doğru kullanamayan katılımcı karalama yaparak objenin taslağını çizemez. Katılımcı etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini konuşarak sağlayan katılımcı iki boyutlu ve üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk içerisinde çalışmasını sonlandırmıştır. Çalışma süresinde öğretmeni ve arkadaşları ile konuşarak iletişim kurmuştur. Katılımcının resme olan ilgisi müzik disiplini ile birleştirilerek çalışmaları tamamlamasını sağlanmıştır. Şarkı

söylemeyi seven katılımcı motivasyonu uzun süre resim üzerinde tutmuştur. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında katılımcı kendi içerisinde pastel boya çalışmalarında fark oluşmuştur. Hayvan figürü yapan Katılımcı Altı, başarı değerlendirmeleri ölçütlerinde ilk resim ve son resim arasında kendi içerisinde fark oluşturmuştur. Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başaran katılımcı çalışma süresince toplumsal davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutlu olmuştur. Katılımcı Altı, ilk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamıştır. Kompozisyonda mekanı algılamayan katılımcının yapmış olduğu hayvan figürü mekandan bağımsız kalmıştır. Kağıda dengeli bir şekilde hayvan figürünü yerleştiremese de özgün bir etki yakalamıştır. Katılımcı Altı son resim pastel boya çalışmasında pastel boya çizim yaparak sanatsal gelişiminde ilerlemiştir.

Katılımcı Altı, üç boyutlu uygulamalar sonrasında çizgi 8-4=4, leke 12-4=8, doku 10-4=6, renk 10-4=6, şekil 10-4=6, biçim 11-4=7, bütünlük 10-4=6, hareket 11-4=5, zıtlık 10-4=6, örüntü 10-4=6, özgünlük 10-4=6, kompozisyon 10-4=6, teknik 9-4=5, hayal gücünü kullanma 12-4=8, konuya uygunluk (10-4=5), ayrıntıları algılama 9-4=5 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 162 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 162-64=98 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.7. Katılımcı No: 7

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 25.02.2002

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.22. 7 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 83

Son Resim Puanı : 183

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 183-83=100

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Yedinin çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulamadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı sadece dik, yatay ve eğik çizgileri kullanarak kırmızı boya kullanarak resmini oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini çizerek kullanan katılımcı yedi yüzey üzerinde geometrik şekillerden oluşan ev çizmiştir. Yol kenarında çizgisel olarak bir erkek ve kadın figürü yapmıştır. Duygularını resim yoluyla ifade eden katılımcı sıcak bir ev anne babasını görmek istiyor gibidir. Ailesi ile arasında yol var düşüncesini izleyiciye anlatmaktadır. Görüldüğü üzere görsel sanatlar zihin engelli öğrencilerin duygularını ifade ettikleri en önemli araçtır. Katılımcının cinsiyeti erkek kadın figürlerinde Hitit dönemine ait Hüseyin Dede'den çıkarılan vazonun üzerinde bulunan kral ve kraliçe resimlerinden esinlenerek anne ve babasını resmettiği düşünülmektedir. Katılımcı ilk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamadığı görülmüştür.

Katılımcı Yedi üç boyutlu uygulamalar öncesinde çizgi 7, leke 4, doku 6, renk 4, şekil 7, biçim 7, bütünlük 6, hareket 6, zıtlık 4, örüntü 5, özgünlük 4, kompozisyon 5, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 6, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 83 puan almıştır. Katılımcı yedi, ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 83 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Yedinin çalışması incelendiğinde mavi, sarı, mor, yeşil, turuncu ve kırmızı rengi çalışmasında kullanmıştır. Gökyüzünü mavi, yeri yeşil ve sarı renkte boyamıştır. Figürlerde oransız görülse de cin ali çizimlerinden kurtulmuştur. Figürlerinin yüzlerinin ayrıntısında gözleri yeşil dudakları kırmızı boyayarak zıtlık oluşturmuştur. Sarı ve mavi zemin üzerine mor ve turuncu tonlarında figürlerinin beden detaylarını yapmıştır. Kağıdı ikiye bölerek mavi ve sarı zemin arasına yeşil bitkiler yaparak çalışmasında uzakları oluşturarak derinlik kazandırmıştır. Hititler dönemine ait Hüseyin Dede'den çıkarılan stilize resimler gibi çizen resmine coşku katmıştır. Hitit askerleri gibi figürlerinin ellerine mızraklar yapmıştır. Burada hayal gücünü kullanma yeteneği gelişen katılımcının konuya uygun son resim pastel boya çalışmasını yaparken yaptığı işten mutluluk duyduğu görülmüştür. Figürlerinin ayaklarını mavi boyayarak sıcak sarı içerisinde soğuk etki oluşturmuştur. Bununla birlikte soğuk mavi gökyüzü arasında insan ve hayvan figürünü turuncu tonlarında boyayarak vurgu yapmıştır. Mızrak tutan figürünü mora boyanmış ayağının birini öne getirerek figüre hareket kazandırmıştır. Şekil ve biçimleri son resim pastel boya çalışmasında kullanmıştır. Hayvan figürünün kulak ve kuyruğunu görürken burun ve dudak ayrıntısını algılayamamıştır. İkinci figürünün saçını ve mızrağı koyu kahverengi boyayarak koyu değer oluşturmuştur. Genel anlamda çalışmasında bütünlük oluşturan Katılımcı Yedi, özgün bir çalışma oluşturmuştur. Katılımcı kompozisyon kurallarına uyarak nesneleri kağıdına güzel bir şekilde yerleştirmiştir. Katılımcı Yedinin yaptığı sanatsal çalışmalarından mutluluk duyduğu figürlerinin gülümseyen dudaklarına yansımıştır.

Katılımcı yedi, çalışmasına özenle başlamış gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını özenle sürdüren katılımcı pastel boyayı doğru kullanmıştır. Teknik sıralamaya özen göstererek karalama yapmadan objenin taslağını çizer. Etrafını gözlemleyerek konusu için fotoğraf çekebilir. Arkadaşları ile iletişimini işaret dili ile sağlamaktadır. Çalışmasına özenle başlamayan katılımcı iki ve üç boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak çalışmasını sonlandırmıştır. Son resim pastel boya çalışmalarında uzun süre çalışmasının üzerinde yoğunlaşmıştır. Katılımcı Yedi uygulamalarda öğretmeni ve arkadaşlarının söylediklerini anlayarak işaret dili ile iletişim kurmuştur. Gülümseyerek mutluluğunu belirtmiştir. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında katılımcının son resim pastel boya çalışmalarında fark

oluşmuştur. İnsan figürü çalışan katılımcı başarı ölçütlerinde ilk resim ve son resim arasında oluşmuştur. Atölye ve el temizliğine dikkat eden katılımcı gözlemlerini kağıda aktarabilir. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutlu olayı başarmıştır. Kompozisyonda mekanı algılayan katılımcı yapmış olduğu insan figürünü mekanla ilişkilendirmiştir. İnsan figüründe orantısızlık bulunmasına rağmen cin ali çizimlerinin dışına son resim pastel boya çalışmalarında çıkmıştır. Figürlerde Orantısızlığa rağmen özgün bir etki yakalamıştır.

Görsel sanatlar dersinde zihin engelli öğrencilere yapılan çalışmalara boya malzemeleri, fırça, kağıt, karton, kalem, makas, kil, oyun hamuru, atık malzemeler, yapıştırıcı gibi araçlar kullanılmaktadır. Bu araçlarla yapılan çalışmalar kolaydan zora doğru uygulatılmalıdır. Kağıt yırtma çalışmaları; öğrencilerin kaba motor becerilerini kesme, katlama, yapıştırma ise ince motor becerilerini geliştirmektedir. Öğretmenin yönlendirmesiyle öğrenci aşamalı bir şekilde etkinliği sabırla tamamlamalıdır. Bu çalışmalarla zihin engelli öğrenciler ders araçlarını tanımaktadır. Öğrencilere seçim yapmalarına fırsat tanınmalıdır. Görsel sanatlar derslerinde zihin engelli öğrenciler beş duyu organlarını kullanabilmekte ve en önemlisi de seçim yapabilmektedir. Uygulama sonrasında geçmiş deneyimlerinden yararlanırlar. Mavi gökyüzü, kırmızı çiçek ve güneşin sarı güneşi anlayarak kişisel renk tercihlerini yaparlar (Çağlayan, 2014: 99).

Üç boyutlu uygulamalar sonrasında Katılımcı yedi, çizgi 12-7=5, leke 12-4=8, doku 11-6=5, renk 12-4=8, şekil 12-7=5, biçim 12-7=5, bütünlük 12-6=6, hareket 11-6=5, zıtlık 9-4=5, örüntü 11-5=6, özgünlük 11-4=7, kompozisyon 12-5=7, teknik 12-4=8, hayal gücünü kullanma 12-4=8, konuya uygunluk 11-6=5, ayrıntıları algılama 11-4=7 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 183 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 183-83=100 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.8. Katılımcı No: 8

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Bedensel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 12.05.2004

Cinsiyeti : Erkek

Şekil 4.23. 8 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 75

Son Resim Puanı : 181

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 181-75=106

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı sekizin çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kurallar uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı sekiz, Hitit Dönemine ait günlük yaşam kaplarından testi yapmıştır. Testi çalışmasını kırmızı ve siyah boya kullanarak oluşturmuştur. Siyahla testisini çizerken kırmızı ile düz bir şekilde boyamıştır. Kağıdın tüm yüzeyini kullanamayan katılımcı testinin kapağını ve kulplarını oluşturmuş, testi formu verememiştir. İlk resim pastel boya çalışmasında objenin şeklini tam olarak yansıtamasa da gördüğü nesneyi algılamıştır. Katılımcı sekiz ilk resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamıştır.

Katılımcı sekiz iki boyutlu ilk resim çalışmasında; çizgi 4, leke 6, doku 4, renk 5, şekil 6, biçim 5, bütünlük 5, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 5, özgünlük 5, kompozisyon 5, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 5, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 75 puan almıştır. Katılımcı Sekiz ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 75 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı sekizin çalışması incelendiğinde yeşil, sarı, kahverengi, siyah, sarı, mavi, mor ve turuncu renkleri kullanmıştır. Kağıt yüzeyini dik ve yatay çizgilerle parçalara bölerek, kağıdın tüm yüzeyini şekillerle doldurmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini boyayarak, pastel boya tekniğini doğru kullanarak teknik sıralamaya uymuştur. Mor gökyüzü boyarken, evi sarı evin çatısını turuncu boyayarak zıtlık oluşturmuştur. Evin yan tarafını, yolu mavi boyayan katılımcı sıcak renk ve soğuk renk dengesi kurmuştur. Son resim pastel boya çalışmasında yolu koyu mor boyamış ve koyu değer oluşturmuştur. Evin çatısını, yolu birbirine zıt eğik çizgilerle çizerek çalışmasında hareket meydana getirmiştir. Evin bacasını beyaz boyayan Katılımcı Sekiz, sıcak bir yuvada yaşadığı izlenimi vermektedir. Evin pencereleri, arabanın tekerlekleri ve küçük çiçekleri çalışmasında yaparak ayrıntıları algılamıştır. Hititlerin kutsal hayvanı boğayı çalışmasının ön kısmına yerleştiren katılımcı boğanın gözü, boynuzları, kuyruğu ve bacaklarını algılamış ayaklarını yapmamıştır. Boğa figürünün gülen ifadesi katılımcının son resim pastel boya çalışmasını oluştururken mutlu olduğu anlaşılmaktadır. Soğuk renkler arasındaki sıcak renkler bu düşünceyi güçlendirmektedir.

Katılımcı Sekiz, çalışmasına özenle başlayarak, gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını özenle sürdüren katılımcı sekiz pastel boyayı doğru kullanmıştır. Teknik sıralamaya özen göstererek malzemeyi doğru kullanmıştır. Karalama yapmadan objenin taslağını çizen katılımcı etrafını gözlemleyerek özgün konusu için fotoğraf çekebilir. Kendini ifade sözel olarak ifade etmekte zorlansa da arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimin kurabilir. Çalışmasına özenle başlayan Katılımcı Sekiz, iki ve üç boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak çalışmasını sonlandırmıştır. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında katılımcının son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur. Katılımcı zıt renkleri kullanmıştır. Son resim pastel boya çalışmasında farklı renklerin ışığından yararlanarak renklerin açık ve koyu değer oluşturmuştur. Renkler yan yana gelerek leke etkisi yaratmıştır. Katılımcı sekiz, çizgilerin çeşitlerinin kullanıldığı son resim pastel boya çalışmasında çizgilerdeki renk farklılıklarından ton oluşturmuştur. Çalışmasında ara renkleri kullanmıştır.

Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başaran katılımcı çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişerek yaptığı işten mutlu olmayı başarmıştır. Çalışmalarında mekanı algılayan katılımcı üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son resim pastel boya çalışmasında hayvan figürünü mekanla ilişkilendirerek özgün bir çalışma ortaya koymuştur. Görsel sanatlar derslerinde engelli bireylerin psiko-motor gelişimine katkı sağlayan çalışmalar yer almalıdır. Görsel sanatlar dersi etkinlikleri öğrencilerin el, kol ve kas hareketleri konusundaki yetersizliklerini gidermektedir. Kalem tutmak, kağıt kesmek, kil çalışmaları yapmak hareket güçlerini artırmaktadır. Görsel sanatlar dersinin amaçlarına yönelik belirlenen planlar uygulandığında zihin engelli öğrenciler bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerinin yanı sıra mutluluk duymaktadırlar (Çağlayan,2014: 100). Uygulamalarda Katılımcı Sekiz mutluluk duymuştur.

Katılımcı sekiz, üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmasında; çizgi 12-4=7, leke 11-6=7, doku 10-4=6, renk 12-5=7, şekil 11-6=5, biçim 12-5=7, bütünlük 12-5=7, hareket 12-4=8, zıtlık 9-4=5, örüntü 12-5=7, özgünlük 11-5=7, kompozisyon 12-5=7, teknik 11-4=7, hayal gücünü kullanma 11-4=7, konuya uygunluk11-5=7, ayrıntıları algılama 12-4=8 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 181 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 181-75=106 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.9. Katılımcı No: 9

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Dikkat Eksikliği (Hiperaktivite) Bozukluğu

Doğum Tarihi : 20.01.2001

Cinsiyeti : Erkek

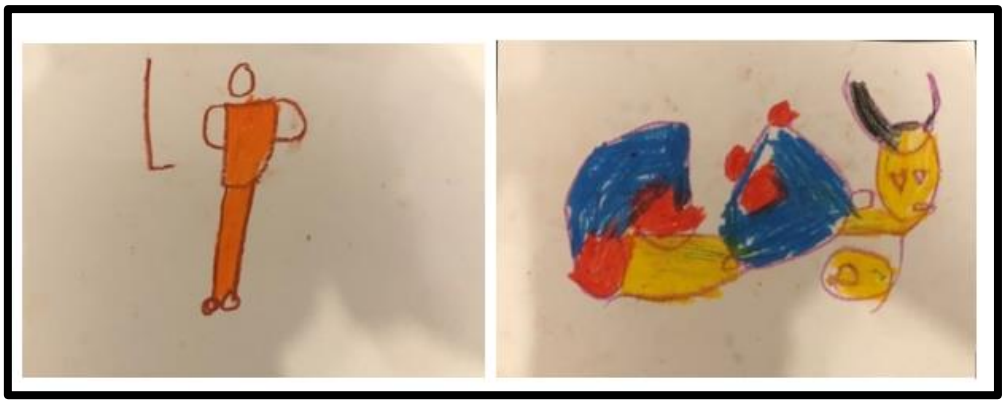

Şekil 4.24. 9 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 64

Son Resim Puanı : 171

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 171-64=107

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı dokuzun çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulamadığı anlaşılmaktadır. Dik ve yatay çizgileri kullanarak basit geometrik şekillerle insan figürü kahverengi ile çizerek turuncuya boyamıştır. Kompozisyonu tam anlamıyla oluşturamayan katılımcı kağıt yüzeyinde anlamsız boşluklar bırakmıştır. İlk Resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında insan figürü yapan Katılımcı Dokuz, uygulamalar üzerinde az yoğunlaşarak çalışmalarını tamamlamıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında konunun üzerinde kalamayan katılımcının kompozisyonda mekan algısı zayıf olmakla birlikte ilk resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamıştır.

Katılımcı Dokuz, üç boyutlu uygulamalar sonrasında; çizgi 4, leke 4, doku 4, renk 4, şekil 4, biçim 4, bütünlük 4, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 4, özgünlük 4, kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 64 puan almıştır. İlk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 64 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Dokuzun çalışması incelendiğinde dikkat eksikliği probleminden dolayı çalışmasına özenle başlayamamıştır. Gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Pastel boyayı doğru kullanamayan katılımcı teknik sıralamaya özen gösterememiştir. Karalama yaparak

objenin taslağını çizer. Dikkatini topladığında etrafını gözlemleyerek özgün konusu için fotoğraf çekebilir. Kendini ifade etmekte zorlanmayan katılımcı arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimini sözel olarak sağlar. Çalışmasına bazen özenle başlayan katılımcı çalışmaları yaparken mutluluk duyarak sonlandırmıştır. Katılımcı Dokuz, uygulamalar süresince öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kurmuştur. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında katılımcının son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur. Katılımcı Dokuz, başarı değerlendirme ölçütlerinde ilk ve son resim arasında fark oluşmuştur. Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başaran katılımcı uygulamalarda toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişmiştir. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son çalışmasında hayvan figürünü özgün bir biçimde tamamlamıştır. Son resim pastel boya çalışmaların da gözle görülen fark oluşturmuştur. Dikkat eksikliği bulunmasına rağmen kendi içerisinde son resim pastel boya çalışmasında resim becerilerinin gelişiminde ilerlemiştir.

Katılımcı Dokuz, üç boyutlu uygulamalar sonrasında; çizgi 11-4=7, leke 11-4=7, doku 9-4=5, renk 12-4=8, şekil 12-4=8, biçim 10-4=6, bütünlük 8-4=4, hareket 12-4=8, zıtlık 11-4=7, örüntü 11-4=7, özgünlük 12-4=8, kompozisyon 11-4=7, teknik 12-4=8, hayal gücünü kullanma 8-4=4, konuya uygunluk 12-4=8, ayrıntıları algılama 9-4=5 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 171 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 171-64=107 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.10. Katılımcı No: 10

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Görme Yetersizliği, Az Gören, Serabral Palsi, Bedensel Yetersizlik

Doğum Tarihi : 19.08.2007

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.25. 10 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 79

Son Resim Puanı : 180

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 180-79=101

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı onun çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulamadığı anlaşılmaktadır Dik ve yatay çizgileri kırmızı rengi kullanarak oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini kullanamayan katılımcı kırmızı, sarı, mavi, mor, yeşil ve turuncunun değerlerini kullanmıştır. Figür çalışması yaparak figürün kol ve bacaklarını çizgi ile oluşturmuştur. İlk resim pastel boya çalışmasında insan figürü yapan Katılımcı On, çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamıştır.

Katılımcı On üç boyutlu uygulamalar öncesinde; çizgi 4, leke 4, doku 5, renk 8, şekil 5, biçim 5, bütünlük 5, hareket 5, zıtlık 4, örüntü 5, özgünlük 6, kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 6, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 6 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 79 puan almıştır. ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 79 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Katılımcı Onun, üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışması incelendiğinde çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını dikkatli bir biçimde sürdüren katılımcı pastel boyayı doğru kullanarak, teknik sıralamaya özen göstermiştir. Karalama yapmadan objenin taslağını çizen katılımcı kendini ifade etmekte zorlanmaktadır.

Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişim kurabilir. Çalışmasına bazen özenle başlayan Katılımcı On, çalışmasını mutluluk içerisinde tamamlamıştır. Öğretmeni ve arkadaşları ile pozitif bir iletişim kurmuştur. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında İlk ve son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur. Son resim pastel boya çalışmasında resimsel gelişimini ilerletmiştir.

Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişmiştir. Katılımcı on, üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son resim pastel boya çalışmasında insan figürünü özgün bir biçimde tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında yapılan son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur. Dört uzman kişinin Katılımcı Onun çeşitli yetersizlikleri bulunmasına rağmen kendi içerisinde son resim pastel boya çalışmasında sanatsal gelişimini artırmıştır.

Katılımcı Onun üç boyutlu uygulamalar sonrasında; çizgi 12-4=8, leke 11-4=7, doku 11-5=6, renk 12-8=4, şekil 12-5=7, biçim 12-4=8, bütünlük 9-5=4, hareket 9-5=4, zıtlık 10-4=6, örüntü 12-5=7, özgünlük 12-6=6, kompozisyon 12-4=8, teknik 11-4=7, hayal gücünü kullanma 12-6=6, konuya uygunluk 11-4=7, ayrıntıları algılama 12-6=6 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 180 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 180-79 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.11. Katılımcı No: 11

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 27.09.2003

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.26. 11 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

Ön Test Puanı : 64

Son Resim Puanı : 161

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 161-64=97

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Onbirin çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulamadığı anlaşılmaktadır Turuncu ve yeşil pastel boya ile karalama şeklinde ev çizmiştir. Kağıdın tüm yüzeyini dolduramamış, kağıt üzerinde anlamsız boşluklar bırakmıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamıştır.

Katılımcı Onbirin, üç boyutlu çalışmalar sonrasında; çizgi 4, leke 4, doku 4, renk 4, şekil 4, biçim 4, bütünlük 4, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 4, özgünlük 4, kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 64 puan almıştır. ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 64 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Onbirin çalışması incelendiğinde kağıdın tamamını kullanmıştır. Koyu mavi değeri karalayarak boyamıştır. Renkleri üst üste boyayarak ton oluşturarak ağaç yapmıştır. Çalışmasında mor, turuncu, yeşil, mavi ve pembe renklerle ev yapmıştır. Kare ve dikdörtgen şekillerden oluşturduğu evini üç boyutlu olarak yapmıştır. Mavi rengin açık ve koyu değerini bir arada kullanan Katılımcı Onbir, mor renk ile kağıdın kenarlarını çerçeve yaparak kağıdın sınırlarını gördüğü düşünülmektedir. Mor-sarı ve turuncu-mavi zıt rengini çalışmalarında kullanmıştır. Evin pencerelerini küçük kare şekilden oluşturarak

çalışmasına ritim katmıştır. Mavi ve mor renkler arasına katmış olduğu sarı ve turuncu renkler çalışmasında bütünlük oluşturmuştur.

Katılımcı Onbir, orta düzeyde zihinsel yetersizlik bulunan anne babasını kaybetmiş bir öğrenci olması nedeniyle içine kapanıktır. Çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını dikkatli bir biçimde sürdüren Katılımcı Onbir pastel boyayı doğru kullanarak teknik sıralamaya özen göstermiştir. Karalama yaparak objenin taslağını çizen Katılımcı On bir, ilk resim pastel boya çalışmasına çekingen bir tavırla başlamıştır. Zihinsel engelli öğrenciler duygusal problemlerinden dolayı depresyona girdikleri, çevrelerinde yok sayılan bireylerin güvensizlik yaşadıkları sanat eğitimi derslerinde yeteneklerini anlayan bireylerin ürettiklerinden mutlu olarak, paylaşma hoşa gitme duygularını tadarak kendilerini iyi hissederek, yaşama tutunmayı ve hayatı sevmeyi başarabilirler (Şahin, 2015: 34). Katılımcı Onbir, uygulamalar süresince mutlu olmuştur. Özgün konusu için fotoğraf çekebilir. Kendini ifade etmekte zorlanan katılımcının arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimin kurması üç boyutlu çalışmalar sonrasında belirginleşmiştir. Katılımcı Onbir çalışmasına özenle başlayan iki boyutlu ve üç boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak uygulamaları sonlandırmıştır. İlk resim iki boyutlu çalışmasında ev çizmiştir. Çalışmasında kağıdı düzenli kullanamamış ve mekan ilişkisi kuramamıştır. Öğretmeni ve arkadaşları ile pozitif bir iletişimi etkinliklere devam ettikçe artmıştır. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında ilk ve son resim pastel boya çalışmasında resimsel becerilerinin gelişiminde ilerlemiştir.

Atölye ve el temizliğine dikkat ederek gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişmiştir. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında mekan ilişkisi kurarak özgün bir biçimde çalışmasını tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında yapılan son resim pastel boya çalışmalarında gözle gözüken fark oluşturmuştur. Yetersizlikleri bulunmasına rağmen kendi içerisinde son resim pastel boya çalışmasında sanatsal gelişiminde ilerlemiştir.

Katılımcı Onbirin üç boyutlu uygulamalar sonrasında; çizgi 9-4=5, leke 9-4=5, doku 8-4=4, renk 12-4=8, şekil 12-4=8, biçim 9-4=5, bütünlük 12-8=4, hareket 10-

4=5, zıtlık 12-4=8, örüntü 9-4=5, özgünlük 11-4=7, Kompozisyon 11-4=7, teknik 11-4=7, hayal gücünü kullanma 8-4=4, konuya uygunluk 10-4=6, ayrıntıları algılama 8-4=4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 161 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 161-64=97 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.12. Katılımcı No: 12

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Down Sendromu

Doğum Tarihi : 15.08.2000

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.27. 12 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 97

Son Resim Puanı : 192

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 192-97=95

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Oniki, çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulamadığı anlaşılmıştır. Gökyüzünü boyamaması çalışmasına bitmemiş hissi vermiştir. İlk resim pastel boya çalışmasında ev, ağaç, insan figürü, güneş, kalp ve kendisinin arkadaşının ismini

yazmıştır. Dik, yatay ve eğik çizgileri kullanarak çalışmasında iki ev ve ağaca yuvarlak ve kare şekillerden örüntü oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini kullanamamıştır. Sarı renkle yaptığı güneşi sevecen karakterini ortaya koymuştur. İlk resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında insan figürü yapmış ve figürleri küçük oluşturmuştur.

Katılımcı Oniki üç boyutlu çalışmaları öncesinde; çizgi 8, leke 5, doku 6, renk 8, şekil 8, biçim 4, bütünlük 8, hareket 6, zıtlık 4, örüntü 4, özgünlük 8, kompozisyon 6, teknik 6, hayal gücünü kullanma 7, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 5 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 97 puan almıştır. İlk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 97 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Oniki, ağır düzeyde zihinsel yetersizliğe sahiptir. Ailesinin eğitim ve ekonomik düzeyi yüksek olması nedeniyle orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerden kapasite olarak yüksektir. Ailenin ilgisi de eklenince yaşıtlarından daha ileri bir seviyededir. Down Sendromlu öğrencilerin sevecen özelliklerini üst seviyede taşımaktadır. Çalışmasına özenle başlamıştır. Görsel sanatlar eğitiminin sıkı disiplinden uzak yaklaşımı ile uygulamalarda mutlu olmuş ve yaptığı işten mutluluk duymuştur. Uygulamalarda motivasyonu yüksek olan Katılımcı Oniki, gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını dikkatli bir biçimde sürdürerek, pastel boyayı doğru kullanıp, teknik sıralamaya özen göstermiştir. Karalama yapmadan objenin taslağını çizmiştir. Hitit Dönemi'ne ait Hüseyin Dede'den çıkarılan vazonun hikayesinden etkilenmiştir. Duygularını özgün bir biçimde aktarmıştır. Çalışacağı konusu için fotoğraf çekebilir. Genel olarak Down Sendromlu zihin engelli öğrencilerde olduğu gibi kendini sözel olarak ifade etmekte zorlanmaktadır. Bu anlamda görsel sanatların görsel ifade dili Down Sendromlu öğrencilerin kendilerini ifade etme gücünü artırmaktadır. Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimin kurabilir. Çalışmasına özenle başlayabilir. Son resim pastel boya çalışmalarını yaparken mutluluk duyarak sonlandırmıştır.

Öğretmeni ve arkadaşları ile pozitif bir iletişim kurar. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur. Müzede gördüğü

Hititlere ait kil tabletleri araştırmacının "çok eski zamanların telefonları bunlar haberleşmeyi böyle sağlıyorlardı" demesi üzerine son resim pastel boya çalışmasında cep telefonu ve kil tablete benzeyen yeni özgün bir haberleşme cihazı çizmiştir. Katılımcı Onikinin son resim pastel boya çalışmasında figürü büyümüştür. Resmine araba eklemiş ve Hitit kralı ve kraliçesini arabanın üzerinde el ele yaparak kendi duyguları ile hikayedeki kral ve kraliçenin duygularını özdeştirmiştir. Çalışmalarında kalplerin sayısını artırarak örüntü oluşturmuştur. Zıt renkleri küçük ve büyük şekiller oluşturarak zıtlık oluşturmuştur. Kağıdını yatay ve dikey olarak parça bütün ilişkisi içerisinde bölmüştür. Düz, yatay ve eğik çizgileri kullanmış, nesneler üzerine küçük yuvarlaklar yaparak resimsel doku meydana getirmiştir. Sıcak renkleri ağırlıklı olarak kullanmış, sıcak bir etki oluşturmuştur. Gökyüzünde ve arabada yapmış olduğu mavi değerlerle zıtlık meydana getirmiştir. Telefon çalışmasında açık koyu değerleri kullanmıştır. Telefon üzerindeki çivi yazıları ve rakamlar çalışmalarına hareket kazandırmıştır. Son resim pastel boya çalışmasında mavi, sarı, mor, turuncu, yeşil, kahverengi, pembe kırmızı renkleri tercih etmiştir. Ana ve ara renkleri tanır. Özgün bir şekilde çalışmalarını tamamlayan ilk ve son resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur.

Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde ilerlemiştir. Katılımcı Oniki, üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son resim çalışmasında insan figürlerinde Hititlere ait Hüseyin Dede vazosunun üzerindeki kral ve kraliçe figürlerinden etkilenerek arkadaşı ve kendisini çizerek çalışmasını özgün bir biçimde tamamlamıştır. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapılan son resim pastel boya çalışmasında resimsel gelişiminde ilerlemiştir. Ağır düzeyde zihinsel engelli olmasına rağmen görsel sanatlar eğitimi, ailenin koşulları ve ilgisi sayesinde sanatsal gelişimi yaşıtlarına göre daha çok artmıştır.

Katılımcı Onikinin üç boyutlu uygulamalar sonrasında; çizgi 12-8=4, leke 12-5=7, doku 12-6=6, renk 12-8=4, şekil 12-8=4, biçim 12-4=8, bütünlük 12-8=4, hareket 12-6=6, zıtlık 12-6=6, örüntü 12-4=8, özgünlük 12-4=8, kompozisyon 12-8=4, teknik 12-6=6, hayal gücünü kullanma 12-7=5, konuya uygunluk 12-4=8, ayrıntıları algılama 12-5=7 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son

resim pastel boya çalışmasından 192 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 192-97=95 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.13. Katılımcı No: 13

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik. Down Sendromu

Doğum Tarihi : 22.05.2004

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.28. 13 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 64

Son Resim Puanı : 174

Son Resim Puanı-İlk resim Puanı= Puan fark 174-64=110

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Onüçün çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulamadığı anlaşılmıştır. Siyah boya ile yuvarlak çizerek Hitit Dönemine ait günlük yaşam kabı oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini dolduramayan Katılımcı Onüç, nesneyi algılayarak çömlek çizmiştir. Kağıt yüzeyinin ortasına yerleştirdiği nesne etrafında anlamsız boşluklar bırakmıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında çömlek yapan Katılımcı Onüç, düzenli kullanmamıştır. Katılımcı Onüç, ilk resim pastel boya çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamış,

Katılımcı Onüç, üç boyutlu uygulamalar öncesinde çizgi 4, leke 4, doku 4, renk 4, şekil 4, biçim 4, bütünlük 4, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 4, özgünlük 4, Kompozisyon 4, teknik 4, hayal gücünü kullanma 4, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 64 puan almıştır. ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 64 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Katılımcı on üç, Hitit Dönemine ait günlük yaşam kaplarından çömlek yapmıştır. Konuya uygunluk ve ayrıntıları algılama ölçütlerinde diğer katılımcılara oranla gerçek çömlek formunu yakalamıştır. Çömleğin içini çukur bir biçimde kahverengiye boyayan katılımcı on üç nispeten formu yakalamıştır. Çömlek çalışmasında kahverengi, sarı, siyah, pembe renkleri kullanmıştır. Kahverengi ve pembe rengin ton değeri iki boyutlu son resim pastel boya çalışmasına ton değeri katarak açık koyu etkisi yaratmıştır. Nesnenin zemine oturduğu yeri siyah konturla çizen katılımcı iki boyutlu çalışmasına hareket katmıştır. Üç adet çömlek çalışan katılımcı kağıt yüzeyini doğru kullanarak düzen oluşturmuştur. Çömlekleri çeşitli büyüklüklerde yaparak parça bütün ilişkisi oluşturarak küçük parçalarla büyük parçaların etkisini kağıt yüzeyinde dengelemiştir.

Çalışmasına özenle başlamış, gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını dikkatli bir biçimde sürdüren katılımcı on üç, pastel boyayı doğru kullanmıştır. Teknik sıralamaya özen gösteren katılımcı on üç, karalama yapmadan objenin taslağını çizebilir. Katılımcı on üç, boyutlu çalışma olarak basit geometrik şekillerden yola çıkarak çömlek yapmış ve çalışmalar sonrasında çömlek nesnesini çizerek kompozisyon oluşturmuştur. Çömleğin kulplarını ve ayaklarını algılayan katılımcı on üç nesnenin gerçek anlamda formunu yakalamıştır. Katılımcı on üç, özgün konusu için fotoğraf çekebilir. Dil gelişimi kısıtlı olan katılımcı on üç, kendini ifade etmekte zorlansa da arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimin kurabilir. Çalışmasına özenle başlayan katılımcı on üç iki ve üç boyutlu çalışmaları yaparken zevk alarak çalışmasını sonlandırmıştır. Son resim iki boyutlu pastel boya çalışmasında kompozisyonu kurarken daha etkili yaparak kağıt yüzeyinde boşluklar bırakmamıştır. Arkadaşları ve öğretmeni ile pozitif bir

iletişim kuran katılımcı Onüç uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur.

Son resim pastel boya çalışmasında sanatsal çalışmadan ve ürettiklerinden mutluluk duymuştur. Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Katılımcı Onüç, titiz bir öğrencidir. Zihin engelli öğrencilerin bireysel olarak karakter özellikleri vardır. Temizlik ve titizlik karakterinin bir parçasıdır. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişmiştir. Çalışmalarını severek ve mutlu olarak sonlandırmıştır. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son çalışmasında çömleklerini özgün bir biçimde tamamlamıştır. Son resim pastel boya çalışmaların da gözüken fark oluşturmuştur. Söylenenleri anlayarak son resim çalışmasında sanatsal gelişiminde ilerleme oluşturmuştur.

Çizgi 11-4=7, leke 11-4=7, doku 11-4=7, renk 11-4=7, şekil 12-5=7, biçim 10-4=6, bütünlük 11-4=7, hareket 11-4=7, zıtlık 12-4=8, örüntü 12-4=8, özgünlük 12-4=8, kompozisyon 8-4=4, teknik 10-4=6, hayal gücünü kullanma 10-4=6, konuya uygunluk 12-4=8, ayrıntıları algılama 12-4=8 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 174 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 174-64=110 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.14. Katılımcı No: 14

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 12.06.2006

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.29. 14 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 79

Son Resim Puanı : 189

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 189-84=105

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Ondördün çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulamadığı anlaşılmıştır. Üçgen, yuvarlak ve dikdörtgen geometrik şekillerini turuncunun ton değerleri, mavi, sarı, mor, yeşil renkleri kullanarak oluşturmuştur. Kahverengi ve mavi pastel boyası ile çizerek ilk resim pastel boya çalışmasını oluşturmuştur. Kağıdın tüm yüzeyini kullanamayan Katılımcı Ondört, çalışması üzerinde uzun süre kalamamıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında insan figürü yapan Katılımcı Ondört, kağıdı düzenli kullanamamış anlamsız boşluklar bırakmıştır.

Katılımcı Ondört, üç boyutlu çalışmalar öncesinde; çizgi 6, leke 4, doku 4, renk 8, şekil 7, biçim 6, bütünlük 6, hareket 4, zıtlık 5, örüntü 5, özgünlük 6, kompozisyon 5, teknik 4, hayal gücünü kullanma 6, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 84 puan almıştır. ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 84 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılım Ondört, üç boyutlu uygulamalar sonrasında çalışması incelendiğinde sarı, mor, mavi, pembe, yeşil, turuncu,

kahverengi ve siyah renkleri kullanmıştır. Geometrik biçimlerden üçgen, dikdörtgen ve yuvarlaklarla oluşturduğu son resim pastel boya çalışmasında mekanı algılayarak, zeminde çeşitli işaretler kullanarak resimsel doku oluşturmuştur. Figürlerinin kaş, göz ve burun detaylarını algılayarak üç boyutlu uygulamalar sonrasında detayını gerçeğe uygun bir biçimde oluşturmuştur. Son resim pastel boya çalışmalarında birinci resimden itibaren gelişim aşamaları gözle görülür nitelikte belirgindir. Son resim pastel boya çalışmasında insan bedeni üçgen geometrik şekilde çizmeyerek ak dikdörtgen şeklinde çizmeye başlamıştır. İlk resim pastel boya çalışmasında figür bulunurken üç boyutlu uygulamalar sonrasında hayvan figürü, evi, ağacı resimlerine eklemiştir. Evin penceresini ve kapısını farklı çizgilerle oluşturan Katılımcı Ondört resmine hareket kazandırmıştır. Zıt renkleri dengeli bir biçimde kullanarak nesneler arasında da parça bütün ilişkisini kurarak son resim pastel boya çalışmasını aşamalı bir biçimde gözle görünür bir farkla sanatsal olarak geliştirmiştir. Bu anlamda ne kadar çok üç boyutlu çalışmalar yaptırılırsa o oranda sanatsal gelişim zihin engelli öğrencilerde artmaktadır. Son resim pastel boya çalışmaları sıcak renk ağırlıklıdır. Çalışmalarda bütünlüğü sıcak renk ağırlığı ile sağlanmıştır. Sıcak renklerin arasında kullanmış olduğu mavi ve mor soğuk renkleri son resim pastel boya çalışmalarında hareket ve vurgu oluşturmuştur. Katılımcı Ondördün son resim pastel boya çalışmaları kendi özgün karakterini ortaya koymaktadır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında görsel sanatlar dersine ilgi artarak bu ilgi kalıcı olarak devam etmiştir. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrenciler öğrendiklerini unutmamışlardır.

Çalışmasına özenle başlamış, gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını dikkatli bir biçimde sürdürmüş, pastel boyayı doğru kullanarak teknik sıralamaya özen göstermiştir. Karalama yaparak figürlerin taslağını çizen Katılımcı Ondört, dikkatini toplayarak etrafını gözlemleyerek özgün konusu için fotoğraf çekebilir. Kendini ifade etmekte zorlanmaz. Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişim kurabilir. Çalışmasına özenle başlar. İki boyutlu ve üç boyutlu çalışmaları yaparken mutlu bir şekilde sonlandırmıştır. Öğretmeni ve arkadaşları ile pozitif bir iletişim kurmuştur. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında Katılımcı Ondört, son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur.

Sanatsal gelişiminde ilerlemiştir. Atölye ve el temizliğine dikkat etmiştir. Gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişmiştir. Üç boyutlu uygulamalar çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son resim pastel boya çalışmasında özgün bir biçimde tamamlamıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında yapılan son resim pastel boya çalışmaların da gözle görülen fark oluşturmuştur. Son resim pastel boya çalışmasında resim becerilerinin gelişimin de ilerlemiştir.

Çizgi 12-6=6, leke 11-4=7, doku 11-4=7, renk 12-8=4, şekil 12-7=5, biçim 12-6=6, bütünlük 12-6=6, hareket 12-4=8, zıtlık 12-4=8, örüntü 12-5=7, özgünlük 12-7=5, kompozisyon 12-5=7, teknik 12-4=8, hayal gücünü kullanma 12-6=6, konuya uygunluk 11-4=7, ayrıntıları algılama 12-4=8 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 189 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 189-84=105 puanlık fark oluşturmuştur.

4.6.15. Katılımcı No: 15

Konu : İki Boyutlu Öğrenci Çalışması

Engel Durumu : Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik.

Doğum Tarihi : 18.07.2003

Cinsiyeti : Kız

Şekil 4.30. 15 Numaralı Katılımcıya Ait İki Boyutlu Çalışmalar

İlk Resim Puanı : 85

Son Resim Puanı : 186

Son Resim Puanı-İlk Resim Puanı= Puan fark 186-85=101

İlk Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Onbeşin çalışması incelendiğinde perspektif, oran-orantı, ışık-gölge gibi görsel kuralları uygulanmadığı anlaşılmıştır. Katılımcı Onbeş, erkek ve kadın figürü oluşturarak figürünün el ve ayaklarını nesnelerin şekillerini kavrayan siyah pastel boya ile resmini çizdikten sonra kırmızı sarı ve mavi renge boyamıştır. Kağıdın tüm yüzeyini kullanmamış, kompozisyon kurallarına uymamıştır. İlk resim çalışmasında insan figürü yapan Katılımcı on beş, çalışmasında kağıdı düzenli kullanamamıştır. Öğretmeni ve arkadaşları ile pozitif bir iletişim kursa da içine kapanık tavırları dikkat çekicidir. Katılımcı on beş, ilk resim çalışmasında kağıdın tamamını kullanamamış, Nesne ve figürünü iki boyutlu yüzey üzerine yerleştirilmesinde ilk resim pastel boya çalışmasında dikkat etmemiştir.

Katılımcı Onbeş, üç boyutlu uygulamalar öncesinde; çizgi 8, leke 5, doku 4, renk 4, şekil 8, biçim 7, bütünlük 5, hareket 4, zıtlık 4, örüntü 5, özgünlük 7, kompozisyon 5, teknik 5, hayal gücünü kullanma 6, konuya uygunluk 4, ayrıntıları algılama 4 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda toplam 85 puan almıştır. ilk resim sonrasında ilk resim başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 85 puan alarak yetersiz görülmüştür.

Son Resim Pastel Boya Çalışması; Katılımcı Onbeş, üç boyutlu uygulamalar sonrası çalışması incelendiğinde figür çalıştığı görülmüştür. Hitit Dönemi'ne ait Hüseyin Dede'den çıkarılan vazonun hikayesinden etkilenerek kraliçeyi resmettiği düşünülmektedir. Son resim çalışmasında mor, mavi, sarı, yeşil ve kırmızı renkleri kullandığı görülmektedir. Ana ve ara renkleri tanır. Figürün giysilerinde soğuk renkleri kullanırken saçta koyu kahverengi be sarı rengi kullanmıştır. Soğuk renklerin arasında kullandığı sıcak turuncu ve sarı renk dikkat çekicidir. Figürün yüz ayrıntılarını son resim pastel boya çalışmasında algılamıştır. Kağıdın tüm yüzeyinde çiçek, kalp, ağaç, ev güneş gibi nesneleri çalışmasında uygulamıştır. Son resim çalışmalarında geometrik şekillerle oluşturarak nesnelerin biçimlerini algılamıştır. Resminde güneş, kalp ve gülen dudak yapması çalışmalarda mutlu olduğunun kanıtıdır. Evin pencereleri, kapısı ve ağaç üzerindeki kalbe benzeyen elmalar resimde

parça bütün ilişkisini oluşturarak resme hareket katmaktadır. Çalışmasında kullandığı soğuk renkler arasındaki sıcak renkler, koyu açık değerler resme vurgu oluşturmuştur. Son resim çalışmasında yakındaki nesneleri büyük ve uzaktaki nesneleri küçük yaparak perspektif kurallarını uygulamıştır. Önde bulunan çiçeği kırmızı boyayarak resmin öne gelmesini sağlamıştır.

Çalışmasına özenle başlayarak gözlemlerini kağıda aktarırken silgi kullanmamıştır. Çalışmasını dikkatli bir biçimde sürdürmüş, Pastel boyayı doğru kullanarak teknik sıralamaya özen göstermiştir. Karalama yapmadan konusunun taslağını çizen Katılımcı Onbeş üç boyutlu çalışma olarak basit çizgilerle insan figürü oluşturmuştur. Etrafını gözlemleyen Katılımcı Onbeş, özgün konusu için fotoğraf çekebilir. Kendini ifade etmekte zorlanmaz. Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişimini isterse kurabilir. İki ve üç boyutlu çalışmaları yaparken mutluluk içerisinde sonlandırmıştır. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında son resim pastel boya çalışmasında fark oluşturmuştur.

Zihin engelli öğrenci resimleri incelendiğinde öğrencinin enerjisi anlaşılmaktadır. Figürlerin ve renklerin kağıt yüzeyine yerleştirilmesi, çalışmaları detaylı oluşturma, zihin engelli öğrenci resmini sıkılmadan tamamlayabilmesi, İnsan figürlerine gülen ağızlar yapması dikkat çekici olmakla birlikte katılımcının çalışma sırasında yaşadığı mutluluğu çalışmalarına yansımış olmasıdır. Ancak bu çalışmalarda önemli görülen noktalar; öğrencinin psikomotor becerileridir. El-göz-beyin koordinasyonunun sağlandığına işaret eden birtakım noktalar dikkat çekmektedir. Daire, kare, dikdörtgen gibi şekillerin çizilmesinde gösterilen başarıya göre, öğrencinin bu konudaki becerisinin yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca dar alanlarda (çiçeklerin altında yer alan şekiller, kaş, kirpik, saç) yaptığı çizimlerde eline hakim olması psikomotor becerilerinin gelişmiş olduğunun bir işareti olarak aktarılabilir (Çağlayan, 2014: 98). Atölye ve el temizliğine dikkat ederek gözlemlerini kağıda aktarmayı başarmıştır. Çalışma süresince toplum içindeki davranışları olumlu yönde değişmiştir. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında yapmış olduğu son çalışmasında insan figürünü özgün bir biçimde tamamlamıştır.

Katılımcı Onbeş, üç boyutlu uygulamalar sonrasında; çizgi 12-8=4, leke 11-5=7, doku 10-4=6, renk 12-4=8, şekil 12-8=4, biçim 12-7=5, bütünlük 12-5=7,

hareket 9-5=4, zıtlık 11-4=7, örüntü 12-5=7, özgünlük 12-7=6, kompozisyon 12-5=7, teknik 12-5=7, hayal gücünü kullanma 12-6=6, konuya uygunluk 11-4=7, ayrıntıları algılama 12-4=8 puanla dört uzmanın değerlendirmesi sonucunda son resim pastel boya çalışmasından 186 puan alarak yeterli olduğu görülmüştür. İlk resim ve son resim başarı değerlendirme ölçüt tabloları arasında 186-85=101 puanlık fark oluşturmuştur.

4.7. Nicel Bulgular

Tablo 4.7'de 15 katılımcının cinsiyet, yaş ve engel durum bilgileri yer almaktadır. Katılımcıların %46,7'si (n=7) erkek, %53,3'ü (n=8) kızlardan oluşmaktadır. 15 kişinin yaş ortalaması ve standart sapması 20,40 ± 3,29 bulunmuştur. Kişilere ait engel bilgilerine bakıldığında 13 bireyde orta düzeyde zihinsel yetersizlik, 6 bireyde Down Sendromu, 2 bireyde ağır düzeyde zihinsel yetersizlik bulunmaktadır.

4.7.1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

Katılımcılara Ait Demografik Veriler Tablosunda Katılımcıların cinsiyet, yaş ve engel durumları belirtilmiştir**.** Aşağıda tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

Katılımcı Numarası	**Cinsiyet**	**Yaş**	**Engel Durumu**
1	Erkek	24	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik • Down Sendromu
2	Erkek	23	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik • Down Sendromu
3	Erkek	18	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
4	Kız	27	• Ağır düzeyde zihinsel yetersizlik (Aile Eğitimli) • Down Sendromu
5	Kız	24	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik • Down Sendromu
6	Erkek	22	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
7	Erkek	20	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
8	Erkek	18	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik • Bedensel yetersizlik

9	Erkek	21	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik • Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu
10	Kız	15	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik. • Görme yetersizliği, • Az gören, • Serabral Palsi, • Bedensel yetersizlik
11	Kız	19	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
12	Kız	22	• Ağır düzeyde zihinsel yetersizlik (Aile Eğitimli) • Down Sendromu
13	Kız	18	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik • Down Sendromu
14	Kız	16	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
15	Kız	19	• Orta düzeyde zihinsel yetersizlik

4.7.2. Katılımcıların İlk Resim, Son Resim ve Üç Boyutlu çalışmalardan Aldığı Puanlar

Tablo 4. 8'de 15 katılımcıyla ait ilk resim, son resim ve üç boyutlu çalışmaya ait puanlar gösterilmiştir. Alınan puanların 64-106 puan aralığında olması yetersiz düzeyi, 107-149 puan aralığında olması az yeterli düzeyde ve 150-192 aralığında olması yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Sonuçlar incelendiğinde ilk resimden alınan puanların tamamı yetersiz düzeyde iken son resim puanlarının tamamı yeterli düzeyde bulundu. Aynı şekilde üç boyutlu çalışmalardan alınan puanlar incelendiğinde alınan tüm puanların yeterli düzeyde olduğu görüldü.

Tablo 4.2. Katılımcıların İlk Resim, Son Resim ve Üç Boyutlu çalışmalardan Aldığı Puanlar

Katılımcı Numarası	**İlk Resim Puanları**	**Son Resim Puanları**	**Üç Boyutlu Çalışmalara Ait Puanlar**
1	69	180	179,5
2	67	179	187,5
3	73	175	182,0
4	76	177	178,5
5	75	168	180,0

6	64	162	173,0
7	83	183	181,0
8	75	181	182,5
9	64	171	170,0
10	79	180	180,0
11	64	161	168,5
12	97	192	192,0
13	64	174	172,5
14	84	189	182,5
15	85	186	189,0

4.7.3. İlk Resim ve Son Resim Arasındaki Anlamlılığın Analizine Ait Sonuçlar

İlk resim ve son resim alınan puanlar arasında farklılığın olup olmadığına bakabilmek amacıyla Wilcoxon İşaret Testi yapıldı. Test sonucuna göre p değeri 0,001 bulundu. Bu değerin 0,005'ten küçük çıkması iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunduğunu göstermektedir. Eğitim öncesi alınan puanlar ile eğitim sonrası alınan puanlar arasında farklılık vardır. Eğitim öncesi alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri 74,6±9,75 iken eğitim sonrası alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri 177,2±9 bulundu. Sonuçlar Tablo 9'da gösterildi.

Tablo 4.3. İlk Resim ve Son Resim Arasındaki Anlamlılığın Analizine Ait Sonuçlar

	Ortalama±Standart Sapma	**Minimum-Maksimum**	**P değeri**
Ön Test	74,6±9,75	64-97	
Son Test	177,2±9	161-192	0,001

4.7.4. İlk Resim ve Son Resim Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

İlk resim ve son resim alınan puanlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkeklere ait ortalama 70,71 ve kızlara ait ortalama 78 bulundu. İki cinsiyet arasında

istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmedi fakat sonuçlar incelendiğinde eğitim öncesi alınan puan ortalamalarına göre kız öğrencilerin aldığı puan ortalamalara erkek öğrencilere göre daha yüksek bulundu. Benzer şekilde son resim puanlarına bakıldığında erkek öğrencilerin son test ortalamaları 175 iken kız öğrencilerin ortalaması 178 bulundu. İstatistiksel açıdan bir farklılık bulunmadı. İlk resim olduğu gibi son resimde de kızların puanları erkeklere göre daha fazla bulundu. Sonuçlar Tablo 4.10'da gösterildi.

Tablo 4. 4. İlk Resim ve Son Resim Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Cinsiyet		**İlk Resim**	**Son Resim**
Erkek	**Ortalama**	70,71	175,86
	Standart Sapma	6,849	7,313
Kız	**Ortalama**	78,00	178,38
	Standart Sapma	11,032	10,623
Toplam	**Ortalama**	74,60	177,20
	Standart Sapma	9,753	9,002
	P değeri	0,152	0,694

4.7.5. Üç Boyutlu Çalışmaya Ait Puanlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Üç boyutlu çalışmaya ait puanlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkeklere ait ortalama 179,35 iken kızlara ait ortalama 180,37 bulundu. Puanlar birbirine oldukça yakın bulundu. Erkek ve kızlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmadı (Tablo 4.11).

Tablo 4.5. Üç Boyutlu Çalışmaya Ait Puanlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Cinsiyet		**Üç Boyutlu Çalışmalar**
Erkek	**Ortalama**	179,357
	Standart Sapma	5,9702
Kız	**Ortalama**	180,375
	Standart Sapma	7,7540

Toplam	**Ortalama**	179,900
	Standart Sapma	6,7538
	P değeri	0,95

4.7.6. Çalışmalardan Alınan Puanlar ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 4.12'de 15 kişiye ait ilk resim, son resim ve üç boyutlu çalışmalardan aldıkları puan ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldı. Test sonucuna göre 0,05'ten küçük bir değerin elde edilememesi yaş değişkeninin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Fakat diğer sonuçlara bakıldığında aralarında ilişki bulunan değişkenler saptandı. İlk resim puanı ile üç boyutlu çalışmalara ait puanlar incelendiğinde p değeri 0,005'ten küçük bulundu. Bu sonu. İki değişken arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayısına bakıldığında 0,753 olduğu görülmektedir. Bu değer bu iki puan arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Yani kişilerin ilk resim aldıkları puanları arttıkça üç boyutlu çalışmalardan aldıkları puanlar da artmaktadır. Başarı düzeyleri aynı doğrultudadır. Aynı durum son resim ve üç boyutlu çalışmalara ait puanlar için de geçerlidir.

Tablo 4.6. Çalışmalardan Alınan Puanlar ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

			Yaş	**İlk Resim**	**Son Resim**	**Üç Boyutlu Çalışmalar**
Spearmen Korelasyon Katsayı Testi	**Yaş**	**Korelasyon Katsayısı**	1,000	-,130	-,228	-,113
		P değeri	.	,645	,415	,690
	İlk Resim	**Korelasyon Katsayısı**	-,130	1,000	,850**	,753**
		P değeri	,645	.	,000	,001
	Son Resim	**Korelasyon Katsayısı**	-,228	,850**	1,000	,803**
		P değeri	,415	,000	.	,000
	Üç Boyutlu Çalışmalar	**Korelasyon Katsayısı**	-,113	,753**	,803**	1,000

		P değeri	,690	,001	,000	.

4.7.7. Gözlem Formuna Ait Sayısal Veriler

Tablo 4.13'de 15 öğrencinin gözlem formlarına ilişkin veriler gösterildi. Tabloya bakıldığında karalama yapar seçeneği her zaman olanlar %20 oranla 3 kişi, ara sıra olanlar %20 oranla 3 kişi ve hiç yapamayanlar %60 oranla 9 kişi olarak bulundu. Forma ait tüm ölçütlere verilen cevap sayıları Tablo 4.13'de gösterildi.

Tablo 4. 7. Gözlem Formuna Ait Sayısal Veriler

Gözlenecek Ölçütler	**Her Zaman**	**Ara Sıra**	**Hiç**
Karalama yapar	3 (%20)	3 (%20)	9 (%60)
Objenin taslağını çizer	10 (%66,6)	4 (%26,6)	1 (%6,6)
Çizim sırasında gözlem yaptı.	8 (%53,3)	6 (%40)	1 (%6,6)
Bir çömlek veya heykel yapar.	13 (%86,6)	2 (%13,3)	0
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	13 (%86,6)	2 (%13,3)	0
Arkadaşları ile iletişim kurdu	8 (%53,3)	6 (%40)	1 (%6,6)
Çalışmasına özenle başladı.	10 (%66,6)	4 (%26,6)	1 (%6,6)
Gözlemlerini kâğıda aktarmaya başladı.	9 (%60)	5 (%33,3)	1 (%6,6)
Silgi kullandı.	0	0	15 (%100)
Çalışmasını özenle sürdürdü	11 (%73,3)	4 (%26,6)	0
Malzemeyi doğru kullandı.	11 (%73,3)	4 (%26,6)	0
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	8 (%53,3)	7 (%46,6)	0
Öğretmeninden yardım istedi.	10 (%66,6)	4 (%26,6)	1 (%6,6)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanat, toplumda bireyler tarafından aynı algılanmamaktadır. Her bireyin sanat hakkındaki fikirleri bilgisi ölçüsündedir. Bu fikirler olumlu ya da olumsuz olabilir. Görsellik olgusu her insanda vardır. Bu sanatsal görsel algı anlamına gelmez. Beğenilerimiz farklıdır. Sanatsal güzellik estetik değerlerdir. Estetik olarak güzeli yakalamak sanatla mümkündür. Sanat eğitiminin genel amacı bireyin kendini ifade etmesi, görmesini geliştirmek, hayal gücünü artırmak, bireyde özgüven duygusu oluşturarak geleceğe hazırlamaktır. Genel olarak okullarda verilen sanat eğitiminin amacı budur. Eğitimin amacı da bireyde süreç içerisinde istendik davranış değişikliğidir. Zihin engelli öğrenciler normal yaşıtları gibi değillerdir. Geç öğrenirler, hızlı unuturlar ve dikkat eksikliği yaşadıkları için davranış değişiklikleri geç gerçekleşir. Sağlıklı bütüncül bir sanat eğitimi zihin engelli öğrencilerde istendik davranış değişikliği oluşturur. Algıları gelişen zihin engelli öğrenciler defalarca pratik yaparak başarma duygusunu tadarlar. Sanat eğitiminin amaçları özel eğitimin amaçlarını karşılamaktadır. Bununla birlikte sanat eğitimi sadece el göz koordinasyonunu geliştirici çalışmalar olarak görülmesi, sanat eğitiminin kazanımlarını kısıtlar. Zihin engelli öğrencilerin gelişimlerini sanatsal gelişimlerini desteklemek önemlidir. Çalışma içerisindeki her şey en ince ayrıntısına kadar zihin engelli öğrencilerin rahatlıkla uygulayacağı biçimde oluşturmuştur. Araştırmacının da on yıla yakın bir zamandır zihin engelli okulunda görsel sanatlar öğretmenliği yapmasından dolayı uygulamaların her aşaması titiz bir biçimde şekillendirilmiştir. Araştırmacının özel eğitim okullarında zihin engelli öğrenciler için görsel sanatlar dersini okutan öğretmenlere de yol gösterecektir.

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezi Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe de 2021-2022 Eğitim öğretim yılı 9.10.11.12. sınıfa devam eden, ve mezun olan onbeş öğrenciyi kapsar. Öğrencilerde altısı Down Sendromlu, dokuzu orta ve hafif düzeydedir. 1995-2007 doğumlu zihin engelli kız ve erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu araştırmada arkadaşının ve öğretmeninin yüzüne bakan, göz teması kuran, öğretmenin yönergelerini anlayarak geri bildirim verebilen, küçük ve büyük motor becerileri gelişmiş zihin engelli öğrenciler seçilmiştir. Zübeyde Hanım Özel

Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe okuludur. Akademik düzeyleri yavaş ilerleyen zihin engelli öğrencilerdir. Uygulamaların ağırlıklı yapıldığı okulda öğrencilerin yaşam içerisinde bağımsız olarak davranışları gerçekleştirmeleri beklenir. Öğrencilerin dikkatleri dağınık ve çabuk yorulurlar. Araştırmacı etkinlikleri oluştururken kısa süreli, kazanımı çok ve her seviyede öğrencinin yapabileceği görsel sanatlar çalışmaları olarak belirlemiştir. Bu anlamda üç boyutlu kil uygulamaları zihin engelli öğrencileri çalışmalarda yormadığı gözlemlenmiştir. Eğitim sistemi içerisinde görsel sanatlar derslerine daha çok zaman verilmelidir. Öğrenciler sanat derslerinde kimlik kazanırken, başarma ve özgüven duyguları gelişerek, iletişim kurma beceri artmıştır. Ellerinin, gözlerin ve beyinlerinin koordineli bir biçimde çalışması ile çevrelerinde onaylanarak beğenilme duygusunu yaşarlar. Hayata karşı motive olarak toplumda cesurca bende varım diyebilir (Şahin, 2015: 36). Araştırmaya katılan zihin engelli öğrenciler yönergeleri gerçekleştirebileceği okulda bulunan kaba değerlendirme formları ve raporlarına bakılarak uzman kişilerin bulunduğu komisyonda oluşturulmuştur. 15.03.2022 tarihinde öğrencilerin veli ve vasilerinden izin alınmıştır. Zihin engelli öğrencilerin gelişim seviyelerine göre okul öncesi ve ilk öğretim dönemi seviyesi olduğu düşünülerek literatür taraması sonrasında, değerlendirme ölçütleri oluşturulmuştur. 16 maddelik başarı değerlendirme ölçütleri uzmanlar tarafından uygulamaya elverişli hale getirilmiştir. Dört uzman tarafından zihin engelli öğrencilerin ilk ve son resim çalışmaları ve üç boyutlu uygulamaları, başarı ölçüt tablosuna göre değerlendirilmiştir.

Uzmanlar 1-3 aralığında çalışmalara puan vererek bu puanların toplamından her bir ölçüt için ilk ve son resim pastel boya çalışmaları arasındaki anlamlı fark bakılmıştır. 1 yetersiz, 2 az yeterli, 3 yeterli anlamını taşımaktadır. Üç boyutlu uygulamalar öncesinde ve sonrasında kağıt üzerine pastel boya ile yaptırılmıştır. İlk resim sonrasında Üç boyutlu uygulamalar için zihin engelli öğrenciler müzeye götürülerek müze ve okulun atölyesinde uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Daha sonra son resim olarak pastel boya çalışması kağıt üzerine yaptırılmıştır. Çalışmalarda zihin engelli öğrenciler izlenerek gözlem formunda kayıt altına alınmıştır. İki boyutlu çalışmalar, üç boyutlu çalışmalar dört uzman tarafından başarı ölçütlerine göre puanlandıktan sonra araştırmanın sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, ilk ve son resim başarı puanları arasında son resim puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Bu anlamlı puan farklılığı, üç boyutlu uygulamaların zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimlerinde etkili öğrenmeler gerçekleştiği gözlenmektedir

Uzmanlardan ikisi Hitit Üniversitesinde Güzel Sanatlar Fakültesinde öğretim görevlisi, diğer iki kişi araştırmacının da içinde bulunduğu Çorum Milli Eğitime Müdürlüğüne bağlı Çorum Kale Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe de diğeri ise Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademede görsel sanatlar öğretmenliği yapmaktadır. Dört uzmanın başarı ölçüt tablosuna göre yaptığı değerlendirme sonucunda verdikleri puanların toplamı alınarak, ilk ve son resim puanları arasındaki fark alınarak sonuca ulaşılmıştır. Üç boyutlu uygulamalar öncesinde İlk resim Pastel boya çalışmalarında zihin engelli öğrenciler 64- 106 puan aralığında kalarak yetersiz görülmüştür. Üç boyut uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmalarında 150-192 puan aralığında kalarak yeterli görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakılarak üç boyutlu çalışmalar sonrasında zihin engelli öğrenciler pastel boya çalışmalarını mutluluk içerisinde yaptıkları görülmüştür. Öğrendikleri görsel tasarım öğe ve ilkelerini unutmadan, görsel sanatlar dersi etkinlikleri kullanarak resimleri üzerinde uzun süre sıkılmadan kalmışlardır. Görsel sanatlar dersinde üç boyutlu uygulamalar sonrasında iki boyutlu son resimlerinde uyguladıkları görsel öğeleri kullanmışlardır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerde istendik davranış değişikliği sağlanarak ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilmiştir.

Zihin engelli öğrencilerin renk seçimlerinin üç boyutlu uygulamalar sonrasında arttığı, kompozisyon kurallarını uygulayabildikleri, kağıt yüzeyinin tamamını sıkılmadan boyadıkları görülmüştür. İlk resim çalışmalarında kullandıkları sınırlı renk dağarcıkları üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim çalışmalarında artmıştır. Zihin engelli öğrenciler sıcak ve soğuk renk zıtlıklarını, ana ve ara renkleri üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmalarında öğrenciler kullanmıştır. Çalışmaları soğuk renkten oluşurken küçük bir geometrik şekli sıcak renk boyayarak zıtlık ve vurgu oluşturmuşlardır. Renklerin ton değerlerini fazla kullanamayan zihin engelli öğrenciler turuncu rengin açık ve orta değerini son çalışmalarında yer aldığı gözlenmiştir. Görsel sanatlar eğitiminin sıkı disiplinden uzak olmasına inanan araştırmacı zihin engeli öğrencilere sevgi ile yaklaşarak

uygulamalarda pozitif bir ortam oluşturmuştur. Böylece görsel sanatlar eğitiminin sevgi dili zihin engelli öğrencilerin sıcak renkleri ağırlıklı kullanmalarına neden olmuştur. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında müzede gördükleri nesnelerin hikayesinden etkilenerek içerisinde kendilerinin olduğu iki boyutlu çalışmalarda insan ve hayvan figürü, arabalar yapmıştır. Figürlerin dudaklarında yansıttıkları gülümseme, ağırlıklı olarak sıcak renkleri kullanmaları, kağıt yüzeyinin belli yerlerine kalpler çizmeleri yaptıkları işten zevk aldıklarını ve uygulamalarda mutlu olduklarını göstermiştir. Atölye ortamında iki ve üç boyutlu uygulamalar yapan zihin engelli öğrencilerde fırça, boya kullanma, resimsel ürünler ortaya çıkararak kendileriyle gurur duymuştur. Çalışmalarda araştırmacı ve arkadaşları ile sıcak ilişkiler kurmuştur. Kendilerini ifade etmekte zorlanan öğrencilerin, içine kapanık halleri çalışmalar sonunda azalmıştır.

Zihin engelli öğrencilerin çizgi çeşitlerini artırarak son resim çalışmalarında dik, düz, yatay, eğri çizgileri son resim çalışmalarında gereken yerlerde kullandıkları görülmüştür. Figürlerin yüzlerinde kısa çizgiler nesnelerde eğik çizgiler kullanmıştır. Örneğin ufuk çizgisinde yatay çizgiler, bulutları oluştururken eğri çizgiler kullanmıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında öğrenciler çizgi çeşitlerini gereken yerlerde kullanarak kağıt yüzeyini parçalamıştır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında önde ve arkada kavramını algılayarak, nesnelerin küçüklük ve büyüklüklerini, parça bütün ilişkisi içerisinde iki boyutlu çalışmalarında göstermiştir. Basit geometrik şekillerden yola çıkarak oluşturdukları nesnelerin biçimlerini kavramaları artmıştır. Zihin engelli öğrenciler gelişim seviyelerine göre perspektif kurallarını kavrayarak öndeki nesneleri büyük arkadaki nesneleri küçük çizmiştir. Öğrencilerin mekan algıları üç boyutlu uygulamalar sonrasında mekan algısının geliştiği görülmüştür. Kağıt yüzeyini parça bütün ilişkisi içerisinde, kullanmıştır. Bireysel özellikleri, ilgileri farklı olan öğrenciler üç boyutlu uygulamalardan üst düzeyde zevk aldığı gözlenmiştir. Zihin engelli öğrencilerin özgüvenli, sanatsal birikim yapması, motor becerini geliştirmesi, düşünebilmesi, atölyede çalışması ve yaşamın uygulama alanlarına bu davranışını aktarmak için görsel sanatlar dersinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin çizim yaparak bilgilerinin artırılması, öğretim öncesinde ve sonrasında performanslarına göre değerlendirme yapılması sonucunda çizgilerinin geliştiği görülmüştür (Şahin, 2015: 30).

Son resim pastel boya çalışmalarında ağaç üzerine küçük kalpler, kil tablet üzerindeki çivi yazılarından etkilenerek resimsel doku ve örüntü oluşturmuştur.

Öğrenciler Hititlerin günlük yaşam kapları, sfenks yarı insan yarı hayvan figürlü ilginç çalışmalar oluşturmuştur. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında hayal kuramayan öğrencilerin hayal gücü gelişerek son resim pastel boya çalışmalarında belirginleşerek artığı gözlenmiştir. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu çalışmaları uygulanmaktan hoşlandıklarını göstermiştir. İlk ve son resim pastel boya çalışmaları arasında anlamlı bir fark oluşarak özgün ve kendilerinden kattıkları şekiller gözlemlenmiştir (Akgün, 2022:7). Öğrencilerin Hayal dünyalarına ulaşılması kolaylaşır. Zihin engelli öğrenciler genel olarak çalışmalarında Cin Ali'ye benzeyen figür kare, dikdörtgen, evler görülür. Katılımcıların çalışmalarında ise daha özgün ifadeler görülmektedir. İki ve üç boyutlu çalışmalarındaki rahatlık ve özgüven duyguları hissedilmektedir. Figürün ağız, burun, göz gibi küçük ayrıntılarını son resim çalışmalarında uygulamıştır.

Öğrenciler son resim pastel boya çalışmalarında görsel olarak aynılıklar arasında farklılıklar oluşturarak çalışmalarına hareket ve ritim kazandırmıştır. Daireden yola çıkarak rölyeflerine kalıplarla doku oluşturan öğrencilerin kile baskı gereçleri ile ritim öğesini ve hareket oluşturduğu gözlemlenmiştir. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar çizgi, renk, şekil, boşluk, anlatım, yapı ve ışık gibi temel elemanları bünyesinde barındırmalıdır. Doğru bir sanat eğitimi etkinliği harfler ve rakamların öğretilmesini kolaylaştırır. Sanat eğitimi hayal gücünü geliştiren, çizme ve boyama üç boyutlu uygulamalar, rölyef ve baskılar, zihin engelli öğrencilerde motor beceri, çevreye hakim olma, gözlem, renk ve dokuyu algılama, özgüven, cesaret ve hayal gücünü geliştirir. Örneğin öğretmen figür çalışmasını pastel boya ile karmaşık olmayan sıralama içerisinde çalışma evrelerinin belirlenmesi öğrencilerin figür çizmesini kolaylaştırır Daireden baş, kare bir gövde kol ve bacaklar çizmesi istenerek ve göster yaptır uygulama tekniği kullanılarak uygulamalar yapılmalıdır. Zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu çalışmalarında bütün içinde genellemeye gidemezler. Dikkatlerini tam olarak toplayamazlar, çabuk sıkılırlar, elde ettikleri bilgileri düzgün bir biçimde aktaramazlar. Öğrencilerin aşağı ve yukarı gibi basit yön kavramları vardır. Kavramlar arasında karşılaştırma

yapamayan zihin engeli öğrenciler soyut kavramları anlamakta güçlük çeker. Çalışmalarında hareket ilkesini basit tekrarlarla objelerle oluşturabilirler. Hareket yön değişimidir. Örneğin aynı yönde sağa giden dört çizgi arasındaki sola giden tek bir çizgi hareketi belirler (Adar ve Okur, 2015: 139). Adar ve Okur'un dediği gibi üç boyutlu uygulamalar sonrasında hareket ilkesini aynı çizgiler arasında farklı bir çizgi ile oluşturdular. Zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalar sonrasında görsel olarak hareketi algılamaları gelişmiştir. İnsan figürünün duruşunu, Cin Ali çizimlerinden insan vücut yapısını andıran figüre doğru ilerlediler. İlk ve son resim pastel boya çalışmaları arasında hareket ilkesini uygulamalarını arasında fark oluşmuştur. Zihin engelli öğrencilerin ilk resim pastel boya çalışmalarında hareket ilkesi yetersiz bulunurken kil çalışması sonrasında son resim pastel boya çalışmalarında fark oluşarak yeterli görülmüştür.

Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerde görsel algıyı geliştirerek ürün ortaya çıkarmalarını sağladığı için özgüven duygusu verir. Öğrencilerin topluma uyum problemlerini çözdüğü için arkadaşları ve çevresi ile iş birliği içerisinde olmasını sağlamaktadır. Duygularını doğru bir biçimde ifade eden öğrencilerin çalışmalara istekli olmalarını sağlar. Sanat eğitimi yoluyla zihin engelli öğrencilerin yaşantıları artığı için diğer derslerde oluşan kabul görme baskısı görsel sanatlar dersinde olmaz.

Hayal gücü zayıf olan zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu çalışmalar sonrasında öğretilmiş dünyaları içerisinde kendilerini anlama ve anlatmak için önemli araç olmuştur. Fiziksel ve bilişsel olarak yaşlarını yansıtmayan zihin engelli öğrenciler derslerinde başarılı olmalarını da engellemektedir. Üç boyutlu uygulamalar, sanat terapi faaliyetleri, sanat eğitiminin sağladığı sanatsal gelişim renk, leke, çizgi, hareket, biçim, kompozisyon gibi öğeler kullanımı bakımından zihin engelli öğrencilerin gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır (Demir, 2015: 60-63). Görüldüğü üzere zihin engelli öğrenciler üç boyutlu uygulamalar kilin kolay şekil alması nedeniyle yapabilme duygusu yaşatarak kendilerine güven duygularını artırmıştır. Yapabilme duygusu yaşayarak üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin hayal dünyaları gelişmiştir.

Zihin engelli öğrenciler öğrendikleri nesnelerin resimlerini hayalden yapabilirler. Bunun yolu da nesne kartları ile sanat eğitimidir. Sınırlı boyama etkinliklerinde nesneleri uzun süre boyayan zihin engelli öğrenciler nesneleri hayalden çizerler. Katılımcı görsel sanatlar dersinde uçak sınırlı boyaması yaptırılması, üç boyutlu çalışmasında uçak heykeli yaptıktan sonra üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim pastel boya çalışmasında hayalden uçak yapmıştır. Uçak resmine kendisinden bir şeyler katması öğrencinin hayalden resim yapmasını sağlamıştır. İki ve üç boyutlu çalışmalara sanat derslerinde aynı oranda yer verilmelidir. Görsel sanatlar dersinde uçak sınırlı boyaması yapması üç boyutlu uçak yapma isteği uyandırmıştır. Müzede bulunan nesnelerin üç boyutlu çalışmalarıyla birlikte uçak yapan katılımcı üç boyutlu uygulamalar sonrasında pastel boya ile kendi hayalindeki uçağını resmetmiştir. Son resim pastel boya çalışmaları son derece özgün olan katılımcı üç boyutlu uygulamalar sonrasında çalışmalarından mutluluk duymuştur.

Nesne kartları ve sınırlı boyama kağıtları ile zihin engelli öğrenciler hayalden resim yapabilirler. Sözlü ve uygulamalı tekrarlar öğrendiklerini uygulama imkanı tanır. Üç boyutlu uygulamalar yaşantıları içerisinde zihin engelli öğrencilerin öğrendikleri kalıcı hale getirir. Katılımcı ilk resim çalışmasında figürün göz burun dudak detaylarını algılamaması, üç boyutlu uygulamalar sonrasında ayrıntıyı algılaması ve görsel sanatlar dersinde uygulama üzerinden zaman geçmesine rağmen çalıştığı figürlere göz dudak burun yapması öğrendiklerinin kalıcılık sağladığını göstermiştir. Öğrenciler öğretmeni taklit ederek öykünme yoluyla öğrenirler. Öykünmeler sonrasında bağımsız çizim yapmayı başaracaklardır. Şematik basit çizimler meydana gelecektir. Öğrenme kalıcı tekrarlarla pekiştirilen ve bireysel farklar gözetilerek etkinliklerin seviyesi belirlenir. İnsan figürüne yönelik çizimde başarı sağlayan öğrenci, hayvan figürleri çalışılabilir. Son olarak detayları çizmeleri istenir. Zihin engelli öğrencilere açık net komutlar verilir. Bir süre sonra öğrenciler bakmadan hayalden resim çizerler (Salderay, 2001: 34-39). Zihin engelli öğrenciler öğrendikleri nesnelerin resimlerini yapabilirler. Hayalden resimler yapamazlar. Hayalden resim yapmalarını yolu nesnelerin ön çizimlerinin yapılması, bu çizimlerin sınırlı boyama şeklinde tekrar boyanması yoluyla nesnenin akılda kalıcılığı artırılırsa zihin engelli öğrenciler hayalden resim yaparlar. Zihin engelli öğrencilerin hayalden

resim yapmaları için nesnelerin çok olduğu ortamlarda bulunmaları, gözlem yapmaları ve nesneyi iyi tanımaları gerekir. Görsel sanatlar dersinde nesne kartları renkleri öğretmek için kullanılırsa etkili olur. Örneğin natürmort çalışmasında meyveler, çiçek veya diğer ölü doğa nesneleri yalın bir biçimde sınırlı boyama yaptırılarak öğrencilerin nesneyi öğrenmesi sağlanabilirse hayalden resim yaparlar. Hayalden resim yapma yeteneklerini geliştiren önemli çalışmalardan biri de üç boyutlu uygulamalardır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu son çalışmalarında başarı ölçütlerinden aldıkları puanı önemli oranda artırmıştır. Salderay (2001) dediği gibi zihin engelli öğrencilerin sanat eğitimi etkinliklerini gerçekleştirdikten sonra en uç noktaları hayalden resim yapmaları demektedir. İki ve üç boyutlu uygulamalar, nesne kartları gibi yardımcı materyallerle mümkündür.

Zihin engelli öğrenciler normal bireyde olduğu gibi bireysel farklar vardır. Bilişsel ve fiziksel özellikleri farklı olan öğrencilerin çevresel etkiler nedeniyle engellilik seviyeleri birbirlerine yakın olsa da gelişimleri ve öğrenmeleri farklılık gösterebilir. Ailenin ilgisi, eğitim durumu, maddi imkanlar ve kardeşlerinin durumları gibi etkenlerle değişiklik gösterebilir. İnce, Akdemir ve Doğru'nun (2017) araştırmasında deney gruplarının karma olması araştırmanın sonucunu etkilediği düşünülmektedir. Zihin engelli öğrenciler için tek çare eğitimdir. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi, tutunabilme, potansiyellerinin ortaya çıkarılması için ihtiyaçlarının dikkate alınarak ders konularının sistemli bir biçimde uygulamalı olarak yapılmaktadır (Çağlayan, 2014: 95). Bu anlamda zihin engelli öğrencilerin potansiyellerin artırmak üç boyutlu uygulamalarla mümkündür. Zihin engelli öğrenciler için sanat eğitimi programları öğrencilere uygun bir biçimde hazırlanırsa hayal güçlerini geliştirecek en önemli araç olur. Sanat etkinlikleri yoluyla duygularını ifade eden öğrenciler, başarısız oldukları derslerin üzüntüsünü yaşamadan güzel duygular yaşar. Üç boyutlu uygulamalarda zihin engelli öğrencilerin çalışmasına başlayıp bitirdiğinde taktir kazanması kolay olduğu için engelli öğrenci yeteneklerini keşfeder. Çevresinin de onu fark etmesi sayesinde sanat etkinliklerine ilgisini artırır. Baskıcı olmayan öğrenme ortamlarında zihin engelli öğrenciler kendilerini rahat ifade edebilmeleri, etkinliklerin çeşitlendirilmesiyle engelli öğrencilerin başaramayacağım kaygıları azalmaktadır. Kaygıları azalan

öğrenci özgüveni gelerek dikkat eksikliği problemi azalır. Sanat etkinliklerinin zihin engelli öğrencilerin seviyelerine göre hazırlanması gerekir. Üç boyutlu çalışmalara orta, ağır, hafif düzeydeki her gelişim seviyesinde zihin engelli öğrencinin yapabileceği kolaylıkta olmalıdır. Özel eğitim okullarında çok ağır düzeyde zihin engelli öğrenciler için eğitim öz bakım becerileri kazandırmaktan ibarettir.

Homojen olmayan sınıf gruplarında en düşük seviyedeki öğrenciler ile yüksek seviyedeki öğrencilerden oluşturulan sanat etkinlikleri seçilmelidir. Bu anlamda üç boyutlu uygulamalar farklı seviyedeki öğrencilere aynı anda uygulatılabileceği için kullanışlıdır. Sanat etkinlikleri öğrencilerin çeşitli duyu organlarını çalıştırdığı için alışılmışın dışında etkinlikler yapılmalıdır. Farklı uygulamalar öğrencilerin sanat derslerine ilgilerini artırırken değişiklikler derse ilgi ve isteğini artırır (Şahin, 2015: 31). Bu bağlamda üç boyutlu uygulamaları çok seven zihin engelli öğrenciler büyük bir zevk alarak uygulamaları tamamlamıştır. Bu da zihin engelli öğrencilerin derse ilgilerini artırmıştır. Üç boyutlu uygulamalarda kil kullanılması araştırmacının katılımcılarına yoğurma maddelerinden farklı gelmiştir. Çocukluklarından bu yana genelde oyun hamuru verilen öğrencilere çamur verilmesi özgür bir çalışma alanı yaratmıştır. Kilden severek ve zevk alarak, hatta çalışmayı bir oyun haline getirerek çok özgün çalışmalar çıkarmışlardır. "*Kil çocuk için ilk anlamda oyun anlamına geleceğinden onu yoğururken biçimlendirirken haz duyar"* (Özdemir, 2009: 22).Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu uygulamalarda başarısız olmalarını engellemektedir. Bu araştırma görsel sanatlar dersinin çalışma stratejisi üç boyutlu uygulamalarla geliştirilerek özel eğitimde çalışan öğretmenlere yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Zihinsel engeli öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; yaşam boyu kullanabilecekleri birikimleri kazanmalarını, bunları kullanarak öğrencilerin bireysel olarak geliştirmelerini sağlamakta, etkili iletişim kurmak, öz bakım becerilerini geliştirmek, bilgi birikimini artırmak için bütüncül bir öğretim yöntemi özelliği taşır. Bireylerde kendilerini bulma, hoşgörülü olma, topluma duyarlı karşılaşılan problemleri olumlu hale getirme, çevresini fark etme estetik haz duygusunu fark ederek mutlu olma yollarını bulma eğitimidir. Sanat eğitimi normal öğrenciler için gerekli olduğu kadar zihin engelli öğrenciler için gereklidir. Sanat eğitimi her öğrencinin bilişsel ve fiziksel olarak seviyesinin artmasına yardımcı olur. Yaşadığı dünyayı anlamlandıran öğrencinin sanat eğitimine

ihtiyacı vardır (Tiryaki,2019: 18). Görsel sanat eğitimi dersi el ve göz koordinasyonu sağlayan ders olarak görülmemelidir. Sanat eğitiminin kazanımlarını öğrencilerin beş duyu organına hitap eder. Salderay (2008), "Türkiye'deki Zihin Engelliler İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek Edinimindeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri" doktora tezinde görsel sanatlar dersinin öğrencilerin hareket, bilişsel, konuşma ve günlük yaşam becerilerini artırdığı görüşündedir (Şahin, akt, 2015: 35). Görüldüğü gibi görsel sanatlar dersi zihin engelli öğrencilerin kazanımlarını artırır. Üç boyutlu uygulamalar bu kazanımların artmasına ve öğrencilerin özgün olarak uygulamalarda kendilerini ifade etmelerini sağlamıştır. Orta düzeyde zihin engelli öğrenciler devlet okullarının kullandığı görsel sanatlar öğretim programında bulunan kazanımları yerine getirme konusunda başarılı görülmüştür. Öğrenciler zihin gelişimleri dikkate alınarak hazırlanan öğretim programlarında davranış değişimi sağlanabilmektedir (Adar ve Okur, 2015: 138). Kelchner (1989) "Görsel Sanatlar Eğitimi Üzerine Temellendirilmiş Zihin Engelli Öğrencilerin Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerilerinin Artırılmasına Yönelik Bir Yaklaşım" tezinde zihin engelli öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneklerinin sanat derslerinde öğrencilere uygun etkinlikler oluşturulduğunda dil ve görsel algılarının geliştiğinin sonucuna ulaşılmıştır (Şahin, akt, 2015: 36)

Zihin engelli öğrenciler nesneler arasındaki oran orantıyı anlayamazlar. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında kili parçalara ayırdıktan sonra küçük ve büyük yuvarlaklar yapabilirler. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında öğrenciler son resim çalışmalarında nesnelerin oranlarını kavramıştır. İlk resim çalışmalarında kağıt yüzeyine küçük bir figür yaparken üç boyutlu uygulamalar sonrasında kağıt yüzeyindeki figürler büyümüştür. Resimde lekeler aynı ve dengeli şekilde dağılmazsa aynı tekrarlar monotonluğa yol açar. Zihin engelli öğrencilerin iki boyutlu çalışmalarında öngörü ve planlama eksikliği gözlenmektedir. Zihin engelli öğrenciler serbest kompozisyonlarda boşluk bırakamazlar ve Işık-gölge öğesini gerçekleştiremezler. Kompozisyonda denge ve bütünlük kuramazlar. Hayal gücünü artırıcı çalışmalar yapıldığında soyut kavramları algılayabilirler. Zıtlık renk, leke, çizgi elemanlarını kullanırken farklılıkları dikkat çeker. Örneğin mor renk arasındaki sarı renk dikkat çekici olur. Ya da düz çizgiler arasındaki eğri çizgi zıtlık yoluyla

fark edilir. Zihinsel engelli öğrenciler denge, birlik, bütünlük, oran-orantı ve soyut kavramları algılayamamaları zıtlık, denge, birlik, egemenlik ilkelerini uygulama becerileri zayıftır. Zihin engelli öğrenciler iki boyutlu çalışmalarda bütünlük ilkesini kullanamazlar. Kağıdın yüzeyine hakim olan şekil iki boyutlu bütünlüğü oluşturur. Kompozisyonun etkili olması için en önemli koşul bütünlük oluşturmaktır. Zihin engelli öğrenciler yaşıtlarına göre zeka düzeylerinde yetersizlik bulunduğu için zihin engelli öğrenciler yaşıtlarına göre temel tasarım ilkelerinde çalışmada başarısızlıkla karşılaşırlar. (Adar ve Okur, 2015: 140) Bu bağlamda zihin engelli öğrenciler ilk resim çalışmasının dört uzman değerlendirmesi sonucunda zihin engelli öğrenciler yetersiz görülmüştür. Öğrenciler üç boyutlu uygulamalar sonrasında son resim çalışmalarında uzmanların değerlendirmesi sonucunda yeterli görülmüştür. Zihin engelli öğrencilerin çizgi ve çeşitlerini öğrenebilmeleri için geniş atölyelerde üç boyutlu çalışmalar yapmalarına imkan sağlanmalıdır. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli Öğrenciler görsel tasarım ilke ve öğelerinden renk, doku, şekil, biçim, hareket ve bütünlük öğelerini son resim pastel boya çalışmalarında uyguladıkları görülmüştür. Öğrencilerin engel durumlarına uygun zihin engelliler yaşıtlarıyla sergi ve çalıştay düzenlenmesi faydalı olur (Adar ve Okur, 2015: 143). Onları normal öğrencilerle kıyaslamak zihin engelli öğrencilerin yetersizliklerini ortaya koymaktadır. Kendi içlerinde değerlendirilmesi bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır. Zihin engelli öğrencilerin İlk resim çalışmalarında kompozisyon ve bütünlük ilkesi yetersiz bulunurken üç boyutlu kil çalışması sonrasında öğrencilerin son resim çalışmalarında kompozisyon, hareket leke, renk biçim, şekil, zıtlık, biçim, örüntü, özgünlük teknik hayal gücünü kullanma, ayrıntıyı algılama ve bütünlük ilkelerinde anlamlı bir fark oluşarak yeterli görülmüştür.

Üzülerek belirtmek isterim özel eğitim iş uygulama okullarında görsel sanatlar dersi bir ders saati, beceri dersleri sekiz ders saatidir. Üç boyutlu uygulamalar ders saatinin yetersizliği nedeniyle öğretmenler tarafından tercih edilmemektedir. Zihin engelli öğrencilerin çok severek çalıştıkları üç boyutlu çalışmalara özel eğitimde fazlasıyla yer verilmelidir. Erim ve Caferoğlu'nun (2009) tarafından yapılan çalışmada Bursa' da 15 özel eğitim okulunda 85 öğretmenle yaptığı çalışmada elde edilen sonuca göre zihin engelli öğrencilerin eğitiminde görsel sanatlar eğitiminin gerekli olduğunu, öğrencilerin gelişimlerinde etkili olduğu motor becerilerini

geliştirmesinde etkili olduğunun öğretmenler tarafından düşünüldüğü sonucuna varılmıştır. Sanat eğitiminin gerekliliği konusunda öğretmenlerin aynı fikirde olması bu alanda yapılacak çalışmaları artıracaktır (Erim ve Caferoğlu, 2012: 337).

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri devlet tarafından yürütüldüğü gibi sivil toplum örgütleri tarafından ailelere ve öğrencilere destek hizmetleri verilmektedir. Eğitim seminerleri düzenlenerek özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitimlerine katkı sağlanmaktadır. Eğitimleri Orta öğretim, İlköğretim, Anasınıfı ve Mesleki eğitim olarak sürdürülmektedir. Ülkemizde (IEP) Avrupa Birliği ve ÖERHGM ile birlikte Özel Eğitimin hizmetlerinin artırılması için "Engelsiz Okul Modeli" oluşturulmuştur. Bu modelin amacı engelli öğrencilere ve ailelerine rehabilitasyon ve özel eğitim okullarında sanat atölyeleri kurmaktır. Türkiye Zihinsel Yetersiz Çocukları Yetiştirme ve Koruma Vakfı (ZİÇEV) tarafından başkentte gönüllü fotoğraf sanatçıları tarafından fotoğraf atölyeleri kurulmuştur. Bu girişimle zihin engelli öğrenciler yaşama bağlanırken, özgüven duygusu kazanarak yaşamlarının renklenmesi sağlanmıştır (Özcan, 2015: 75).

Zihin engelli öğrencilerin ailelerine rehabilitasyon desteği verilmesi son derece önemlidir. Uygulama okullarında aile öğretmen ve öğrenci iş birliği içerisinde olmalıdır. Okul aile iş birliği sıcak ilişkilere dayanmalıdır. Aslında burada öğretmenlerin gerek branş öğretmeni gerek özel eğitim öğretmeni ailelere öğrencim ve siz benim için değerlisiniz mesajını iletmelidir. Uygulamalarda ailelerle olumlu iletişim çalışmaların güzel yürütülmesini sağladı. Bununla birlikte uygulamalarda ailenin sosyoekonomik durumu öğrencilerin yeterliliklerini artırdı. Ülkemizde Düşler Akademisi de şiir resim müzik gibi sanatın pek çok alanında sanat atölyeleri kurmuştur. 2010 yılında Engelsiz ART Galeri İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü tarafından meydana getirilmiştir. Zihin engelli bireylerin çalışmaları burada sergilenmektedir.

Başkente 2013 yılında "Engel Tanımayan Renkler" projesi Ali Aktürk Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi ve Avrupa Birliği tarafından gerçekleştirilen projenin amacı zihin engelli öğrencileri topluma kazandırmaktır. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar öğrencileri zihin engelli öğrencilere çeşitli resim teknikleriyle sanatsal çalışmalar yaptırmışlardır. Aynı yıl "Maçka Sanat Galerisi, Otistikler Derneği ve

Aura Psikoterapi, Sanatla Tedavi ve Eğitim Merkezi" otistik çocuk ve gençlerin resimlerinden sergi açmıştır. İstanbul'da ZİÇEV tarafından zihin engelli bireylerin çektiği fotoğraflar sergilenmiştir. Aynı yıl Ankara'da ZİÇEV, Gazi Üniversitesi Engelli Bireyler için Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (GEGSEM), Ankara Yeni mahalle Belediyesi ve Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi işbirliği ile "Özgürleşen Eller Projesi" yapılmıştır. ZİÇEV tarafından 2014 yılında Samsun'da ''Ötekileştirmeyen Sanat" adı altındaki panelde engelli bireyleri ötekileştirmeden sanat eğitimi yoluyla kazanılması konusu işlenmiştir. ABD Ankara Büyükelçiliği ve Tohum Otizm Vakfı işbirliği ile ''Tablet Bilgisayarım Benim İçin Konuşuyor'' projesi kapsamında teknolojinin otizmli bireylerin eğitimin kullanılması konusuna ele alınmıştır (Özcan, 2015: 76).

Görüldüğü gibi bu çalışmalar sosyal sorumluluk projeleridir. 2022 yılında Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu iş birliği ile "Özel Kalplerin Hitit Atölyesi" etkinliği araştırmacı tarafından yapılmıştır. Müze Disiplini uygulaması ile zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu uygulamalarının yer aldığı böylece zihin engelli öğrenciler sanatın içerisine katıldı. Zihin engelli öğrenciler sanat etkinliklerinde fırsat tanındığında ürün çıkararak haz duyarlar. Kendilerini en iyi şekilde ifade edeler. Öğrencilerde bireysel farklar sanatsal etkinlikleri sevme derecelerini etkiler. Engel durumları da etkinlikleri algılamalarına yansır. Özgün ve yaratıcı çalışmalar çıkarmakta zorlanan öğrenciler, sanat yoluyla başarı, kendine güven duyan ve çevresi tarafından onaylanma duygusu yaşayan bireyler olurlar.

Aksu (2011) tezinde özel eğitim öğretmenleri görsel sanatlar dersinin öğrenciyi motive ettiği, ödüllendirme ve sergilerin güdüleme sağladığını fakat etkinlik panolarında çalışmaların sergilemenin amacına ulaşmadığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda üç boyutlu uygulamaların öğrenci tarafından rahat uygulanması ve zihin engelli öğrencilerde el, göz koordinasyonu motor becerilerinin artmasına neden olduğunu belirtir. Özel eğitim öğretmenlerinin sanat eğitimi dersi almamaları sanat etkinliklerine karşı ön yargıda bulunmalarına neden olabilir. Sanat alanında toplumsal bir bakış açısı getirilmeli ve bu tür bakış açısını değiştirilmelidir.

Gelişmiş ülkelerde sanat eğitiminin gerekliği toplumun her kesiminde kabul edilmiştir. Mutlu toplumlar mutlu bireylerden oluşmaktadır. Mutlu bireyleri oluşturan en önemli etken yol ise doğru sanat eğitiminden geçer. Ulusal ve uluslararası alanda özel eğitimde yapılan çalışmalar takip edilerek iyi uygulamalar hayata geçirilmelidir. Görsel sanatlar eğitimin de kısıtlı mekan ve zaman sorunu çözülmelidir. Aileler sanat eğitiminin gerekliliğini anlamalıdır. Zihin engelli öğrencilerde merak uyandıran, ilgi çekici ve eğlenceli etkinlikler düzenlenmelidir. Yapılan çalışmalar düzenli aralıklarda sergilenmelidir. Okul dışında belediyelerle iş birliği yapılarak sergiler devamlı hale getirilmelidir. Okul içi sanatsal yarışmalar düzenlenerek sanatsal etkinlikler artırılmalıdır (Aksu, 2011: 72- 77)Bu bağlamda zihin engelli öğrencilere sanatsal etkinlik oluşturulmuştur. 2022 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim –İş öğretmenliği bölümü hocası Prof. Çağatay İnam Karahan Atölyesi Yüksek Lisans ve Lisans öğrencilerinin çalışmaları, Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama okulu Güler Gök Atölyesi öğrencilerinin üç boyutlu çalışmaları ve pastel boya çalışmaları “Sanatla El Ele” karma sergisinde Çorum Belediyesinin desteği ile Çorum Sanat Müzesinde Çorum halkına sunulmuştur.

Serginin amacı zihin engelli öğrencileri sanatın içerisine katmak, özgüven duygularını geliştirmek ve Eğitim Fakültesi yüksek lisans ve lisans öğrencileriyle zihin engelli öğrencilerini bir araya getirmektir. Zihin engelli öğrencileri öğretmen adaylarıyla bir araya gelmeleri öğrencilerin ailelerini de mutlu etmiş, çocuklarının sanatsal çalışmalarını görmelerini sağlayarak yaşamlarına renk katmıştır. Öğretmen adaylarını da öğretmenlik mesleğine hazırlarken zihin engelli öğrencileri mutlu olmalarına yardımcı olmuştur.

Sanatın evrensel dili farklı özellikteki bireylerin iletişim kurmalarını artırırken zihin engelli öğrencilerin gelişimine önemli etkiler yapmaktadır. Sergi sayesinde zihin engelli öğrencilerin topluma ve çevrelerine uyum davranışları artmıştır. Zihin engelli öğrenciler sergi süresince oldukça mutlu olmuşlardır. “Sanatla El Ele” karma sergisi zihin engelli öğrencileri toplumla bütünleştirerek toplumsal bir farkındalık oluşturmuştur. Sanat eğitimi zihinsel engelli öğrencilerin eğitiminde önemli bir yere sahiptir. “Sanatla El Ele” sergisi zihin engelli öğrencilere fırsat tanımıştır.

Araştırmacı tarafından sanat ortamları düzenlenirken zihin engelli öğrencilerin duygusal ve fiziksel olarak kendilerini iyi hissetmeleri sağlanmıştır. Oluşturulan atölye ortamları, sergi faaliyeti ile öğrenciler ve aileleri çok mutlu olmuştur. Topluma biz de varız, mesajını sanat eğitimi yoluyla vermişlerdir.

20.yüzyıl başlarında sanat eğitimi tanımı; tüm sanat alanlarını içine alan, okulda ve okul dışında yaratıcı faaliyetleri kapsar. Sanat eğitimi bireyin duygularını ifade etmesine yardımcı olurken, hayal güçlerini, kabiliyetlerini ve bireyin güzelli bulma arayışını anlamlandıran eğitimdir. Resim yapmak çocukların iç dünyasını keşfetmemizi sağlarken çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişimine yardımcı olur. Karalama ile başlayan çocuk resimleri el göz koordinasyonu artırır. Zihinsel engelliler öğrenciler beceri kazanabilirler fakat onlara fırsat tanınması gerekir. Zihin engelli öğrencilerin zihinsel engel dışında görme, işitme bedensel engelleri bulunduğu için öğrenmeleri daha güçleşir. Bulundukları ortamın öğrencileri sınırlayıcı olması öğrenme güçlüklerini artırır. Bu öğrencilerle çalışan eğitimcilerin farklı yöntem ve teknik geliştirmeleri gerekir (Çağlayan, 2014: 94).

Sanat eğitimi dersleri sayesinde nesnelerin şekillerini kavramak, nesnenin hangi amaca uygun olduğunu anlamak, ellerini kullanma becerisi kazanarak öğrenciler kesme, katlama, renklendirme yapıştırma etkinlikleri yaparlar. Üç boyutlu uygulamalarla çamura şekil verme çalışmaları ile küçük ve büyük kaslarını geliştirerek, güzel olanı bulur ve algılar. Kendisini tanıyan zihin engelli öğrencilerin karar verirken problem çözme yeteneklerinde isinde gelişme sağlanır. Çevresiyle saygı çerçevesinde iletişim kuran duyarlı bireyler olarak paylaşmayı öğrenirler. Güven problemlerini aşarak sorumluluk alarak akademik seviyelerini artırırlar (Şahin, 2015: 34) Sanat eğitimi etkinliklerinde yaş sınırlaması getirilmez. Bu nedenle de sanat etkinlikleri müfredat içerisinde başka derslerle rahatlıkla ilişki kurabilir. Sanat eğitimi derslerinin doğru verilmesi zihin engelli öğrencilerin açık fikirli, fırsatları değerlendiren ve cesur bireyler olmalarını sağlar. Zihin engelli öğrencilerin ifade özgürlükleri sanat eğitimi yoluyla gelişerek, yaratıcı sanatlarla birlikte özel eğitimin ana taşıyıcısı olacaktır. Unutulmaması gereken bir konu vardır ki sanat eğitimi dersleri her alanın kurtarıcısı konumundadır. Bu anlamda özel eğitim öğretmenleri sanat eğitimini verebilme birikimine sahip olmalıdır. Sanat eğitimine

yatkın olmayan özel eğitim öğretmenleri konuya nereden başlanacağını, nasıl öğretileceğini tam olarak anlayamadıkları için faydalı olamazlar. Böylece özel eğitim kısır döngü içerisine girer. Sanat eğitimi her ne kadar evrensel kurallarla verilse de özel eğitim alanında anlamlı ve zevk veren bir olgu olarak diğer derslerle bağ kurularak öğretilirse kalıcı ve kazanımı çok olur. Sanat derslerinin arkadaşı olan beceri dersleri zihin engelli öğrencilerin meslek eğitiminde ve akademik eğitiminde olumsuzluklarını azaltan en önemli silahtır. Bu anlamda üç boyutlu uygulamalar sanat eğitiminin en önemli alanıdır. Uygulamak kolay, öğrenci tarafından sevilen ve zihin engelli öğrencilerin öğrendiklerini unutmasını engelleyen en önemli görsel sanatlar dersi etkinliğidir. Atölye kirleniyor, etkinlikler zahmetli diye düşünülerek öğretmenler tarafından uygulanmayan üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrenciler için büyük bir kayıptır.

Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin yaratıcılığını geliştirip, kendilerinin farkına varmalarına yardımcı olur. Normal öğrenciler için kullanılan etkinlikler özel öğrenciler içinde kullanılabilir. Sanat etkinlikleri oluşturulurken zihin engelli öğrencilerde dört unsur göz önünde bulundurulmalıdır. Zihin engelli öğrencilerin kendini ifade etmesi, iletişim gücü, duygusal farkındalık, motor beceriler ve hareket gücünü geliştirecek nitelikte olmalıdır. Olumlu ve yerinde olan övgüler öğrencinin cesaretini kırmak yerine motivasyonunu artırır. Öğrencinin birtakım çalışmaları yapabilmesi boyama yapacağı anlamına gelmez. Sanat eğitiminin en üst noktası zihin engelli öğrencinin resim yapmasıdır. Sanat eğitiminin kazanımları çeşitlidir. Ölü zaman değerlendirir, akademik başarı sağlar, çevre ile öğrencilerin ilişki kurmasını güçlendirir. Bağımsız yaşam becerilerini geliştiren öğrenciler, renkleri öğrendiklerinde tehlike anında kendisini koruyabilir. Estetik farkındalık, öğrencilerin anlama becerileri yaşlarına göre hafifletilmiş sanat eğitimi etkinlikleriyle mümkündür. Hafifletilmiş, sanat eğitimi etkinliklerine basit şekillerle başlamalı, olası ihtimalleri göstermeli, birkaç amacı içinde barındırmalı ve üç boyutlu olmalıdır (Salderay, 2001: 24- 33).

Bireylerin iletişimde bulunma nedenleri farklıdır. İhtiyaç belirtme, bilgi edinme ve paylaşma, ilişki kurma, korunma, kontrol etme, istekte bulunma ve duygu aktarımı dilin işlevine hizmet eder. Çocuklar cümlelerinde düşüncelerini ve

deneyimlerini aktararak iletişimini sosyal eylemler için kullanırlar. Çocukların dil gelişimleri bireysel farklar taşır. Sosyal çevreleri içerisinde neyi ne zaman konuşacağını öğrenirler. Taklit ederek öğrenen çocuklara model olunmalı, kısa cümleler kullanılmalı, tekrarlara yer verilmeli ve daha az karmaşık cümleler kurulmalıdır(Topbaş ve Maviş, 2006: 128-137). Görsel sanatlar eğitimi zihin engelli öğrencilere sosyal ortamlar oluşturarak dil gelişimlerine katkı sağlar. Zihin engelli öğrencilerde bireysel farklar dil gelişimi açısından çocuklara benzerlik gösterir. Zihin engelli öğrencilere kısa cümleler, basit sözcüklerle iletişim kurulmalıdır. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin beş duyu organlarını hitap ettiği için iletişim becerilerini artırır. Görüldüğü gibi sanat eğitiminin kazanımlarını artıran tüm yollar üç boyutlu kil çalışmalarından geçmektedir. Pek çok araştırmacı sanat eğitiminin olumlu kazanımlarını üç boyutlu çalışmalara bağlamıştır. Zihin engelli öğrencilerin kısa zamanda kazanımlarını artıran altın değerinde bir etkinliktir. Uygulamalarda katılımcıların kazanımları üç boyutlu uygulamaların önemini göstermiştir.

Görsel sanatlar dersi, sanat hakkında bilgi ve motor becerisi kazandıran, öğrencinin kendisini ifade etmesini sağlayan, psikolojik açıdan terapi anlamına gelen, öğrencinin kişiliğini sağlamlaştıran, öğrencilere sosyal olarak katkı sağlar. Sanatsal çalışmalarında estetik haz duymalarını, farklı duygularını ifade edebilmeleri için önemlidir. Öğrenciler dünyayı keşfederken çeşitli davranışlar kazanarak çevresine hoşgörülü, uyumlu, yaşamdan zevk alan, özgüvenli, üretken bireyler olarak hayatlarını devam ettirir (Erim ve Caferoğlu, 2012: 339).

Sadece özel eğitim öğrencileri değil ilköğretim I. Kademe öğrencilerinin yaratıcılıklarını artıran üç boyutlu kil çalışmaları önemlidir. Çok fazla malzeme gerektirmeyen kil çalışmaları öğrencileri sanatsal çalışmalara heveslendirirken, kili yoğuran, yuvarlayan ilköğretim çağı öğrencisinin ince motor kas becerileri artar. Kil çalışmaları sonrasında iki boyutlu çalışmaların da hacmi kolaylıkla uygular. Öğrencilerin resim yapamıyorum ön yargısını yıkarak görsel sanatlar dersinden zevk alarak heyecanlı bir şekilde çalışmalarını tamamlamalarına yardımcı olur (Özdemir,2009: 21-22).

Üç boyutlu uygulamalar eğitim çağında anasınıfından başlayarak her kademede yapılabilir. Gerek zihin engelli öğrenciler gerekse normal öğrenciler için görsel

sanatlar dersi çocuk için matematik ve fen dersleri kadar önemlidir. Ülkemizde sanat eğitimi öğretmenleri okullarda pek çok zorlukla mücadele etmektedirler. Bu zorluklar özel eğitimde çalışan öğretmenler için daha da çok artmaktadır. Özel eğitimde çalışmak aslında çok keyiflidir. Örneğin Down Sendromlu öğrencilerin pozitif enerjileri öğretmenlere yansımaktadır. Sanat etkinliğini bitiren Down Sendromlu öğrencinin mutlu olduğunu görmek öğretmene çok büyük mutluluk yaşatmaktadır. Görsel sanatlar dersinde öğrencinin nitelikli ürün çıkarması önemli değildir. Uygulamalara katılımları yaptığı işten mutluluk duymaları önemlidir. (Çağlayan, 2014: 94).

Zihin engelli öğrencilerin hayal güçlerini ortaya çıkaran, kilden yapılan üç boyutlu çalışmalardan zevk almışlardır. Kilin, farklı olması öğrencilerin mutlu olmalarını sağlamış ve çalışmayı sevmelerine neden olmuştur. Öğrencilerin kili sevmesi de üç boyutlu uygulamalarda sevmelerine neden olmuştur. Taklitten uzak yaratıcı ve özgün çalışmalar ortaya koymuşlardır. Hayallerinin Somut imgelere dönüştüklerini görmüşlerdir. Üç boyutlu çalışmaların kolay olduğu, kil ile çeşitli çalışmalar yapılabileceğini gören öğrenciler başarma duygusunu tatmışlardır. Üç boyutlu çalışmaların yöntem olarak görsel sanatlar eğitiminde doğru olduğu ortaya konulmuştur. Üç boyutlu çalışmalar öğrencilere paylaşmayı öğreterek değerler eğitimine katkı sağladığı ve dersin kazanımlarını artırdığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin hayal dünyasında imgeleri zenginleştiren ve motivasyonu artıran üç boyutlu uygulamalara fazlasıyla yer verilmelidir (Yılmaz ve Gökdemir, 2019: 397-399).

Belirtilenler üç boyutlu uygulamaların önemini, zihin engelli öğrenciler için kazanımların çok olması araştırmacıların ısrarla üç boyutlu uygulamalar demesine neden olmaktadır. Bu çalışmalarda gerekli araç gereçleri seçen öğrenciler ve uygun şekilde kullanacaktır. Düzenli çalışma alışkanlığı, duygu ve düşüncelerini sanatsal çalışmalar yoluyla ifade edecektir. Boş zamanlarını üretken bir biçimde zevkli geçirecektir. İş birliğine açık hale gelecektir. Sanatsal etkinliklere merak ve ilgi geliştirecektir. Günlük yaşamında estetik değerlere önem verecektir. Ürettikleri ürünlerin ekonomik değerinin farkına varacaktır (meb, 2018c: 9).

Zihinsel engelli öğrencilere yönelik geliştirilen Birinci Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin günlük hayatlarında ince

motor becerilerini geliştirirken, boş zamanlarını üretken ve eğlenerek geçirmelerini hedefler. Uygulamalar Öğretim programında birbiriyle iş birliği içinde bütünlük oluşturur. Uygulamalarda edinilen bilgi ve motor beceriler süreç içerisinde diğer uygulamaları destekler. Örneğin bir öykü anlatılarak öğrencilerin bu öyküye uygun resim yapmaları istenirse özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirecektir (Çifci ve Sucuoğlu, 2004: 49). Görsel sanatlar etkinlikleri farklı disiplin alanlarını desteklemektedir. Bütüncül olarak bakıldığında zihin engelli öğrenciler için tüm eğitim ve öğretim faaliyetlerinde sanat eğitimi önemli yer tutar.

Yukarıda anlatılan kazanımlar zihin engelli öğrenciler için çok önemlidir. Üç boyutlu uygulamalar öğrencilerin bu kazanımlara hızlı bir biçimde ulaşmasını sağlamak ve öğrencilerin öğrendiklerinin kalıcı olması için üç boyutlu uygulamalara özel eğitim okullarında yer verilmelidir. Öğrenciler üç boyutlu uygulamalarda çok mutlu olmakta ve içinde bulundukları zamanı verimli geçirmektedirler. Evrim Bayraktar'ın (2007) Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkileri' isimli yüksek lisans tezinde 100 otistik öğrenciye resim yaptırılmıştır. Sonuç olarak resme başlamadan %19 öğrenci mutlu iken resim bitince % 38 öğrencinin mutlu olduğunu %100'lük artışla, resme başlamadan önce % 9 öğrenci huzurlu iken, resim bitince % 37 öğrencinin huzurlu olduğu, resme başlamadan önce % 20 öğrenci öfkeli iken resim bitince % 0 öğrencinin öfkeli olduğu sonucunu bulmuştur (Şahin akt, 2015: 33).

Zihin engelli öğrencilere pastel boya ile özgürce resim yapmalarını istemek, basit geometrik biçimlerle uygulamaya başlamak, sanatsal gelişimine yardımcı olmuştur. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin zihnin işleyişini, hayal güçlerinin gelişmesi destekler. Beş duyu organını bilişsel olarak geliştiren olumlu uyaranlarla süreç içerisinde davranışa dönüşmesini sağlar. İletişim becerileri gelişen, toplumsal olarak paylaşımcı, işbirlikçi gruba ve öğretmene katılım sağlama gibi davranışları kazanırlar.

Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencinin duyusal ve algısal olarak geliştirmekle kalmayıp, toplumda birey olarak kendi ayakları üzerinde durmalarına yardımcı olur. Zihin engelli öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun olarak normal akranları gibi olmasa da kendini gerçekleştirmeleri, kimlik kazanmaları süreç

içerisinde bütüncül olarak sanat eğitiminin gerekliliği ve önemi konusunda eğitimciler fikir birliği içerisindedir (Erim ve Caferoğlu, 2012: 328-330).

Zihin engelli bireylerde yapılan sanat terapisi çalışmalarının amacı çevreleriyle uyum kurmalarının artması, sosyal becerilerinin güçlenerek, birey olarak kendilerini fark etmeleri, duyular arasında bağ kurulmasını hedefler. Sanat yoluyla dış dünyayı algılama, sanatsal çalışmaların somut eylemlere dönüşerek, soyut düşünemeyen zihin engelli bireylerin iç dünyası ile dış dünyası arasında bağ kurmalarına yardımcı olur. Sanatın güçlü yönlerini duyularıyla keşfetmesini sağlayarak, rahatsızlığın doğasında bulunan zorlukları sanat terapisi yoluyla yenmek için kullanılır. Sanat, dokunma, işitme, koklama, görme gibi pek çok duyuya organına hitap ettiği için farklı bilgilerin sentezlenmesine yardımcı olur. Duyularını tam anlamıyla kullanamayan zihin engelli bireylerde sanat eğitimi işe yaramaktadır. Üç boyutlu kil çalışmaları zihin engelli öğrencilere bedensel ve görsel olarak uyarım sağlar (Maçkalı, www. Sanat Psikoterapileri Dernegi. org).

Üç boyutlu uygulamaları otizmli öğrencilere uygulamayı düşünen araştırması ilerleyen zamanlarda bu konuyu irdelemeyi düşünmektedir. Görsel sanatlar dersi öğrencilerde kişilik kazanma, başarma, güven, yüreklilik gibi duygularını geliştirirken ve hayal güçlerini artırarak öğrencinin fiziksel ve bilişsel anlamda gelişmesini sağladığı için zihin engelli öğrencilerde çok önemlidir. Toplumla bütünleşen öğrenci kendi yeterliliği ölçüsünde yerine getirebilmektedir. Normal bireyler engelli bireyleri anlamada güçlük çekerler. Engelli bireyi anlamanın yolu sanat çalışmalarından geçmektedir (Çağlayan, 2014: 98).

Her öğrencinin bireysel olarak öğrenme, algılama farklılıkları vardır. Görsel sanat eğitimi verilirken bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Empati kuramayan ve duygularını ifade edemeyen zihin engelli öğrenciye doğru verilen görsel sanat eğitimi öğrencinin duygusal anlamda kendini mutlu hissetmesini sağlar. Kendi ellerinde olmayan durumlarından dolayı aileleri ve toplum tarafından görmezden gelinen bu öğrencilerin sevgiye ihtiyaçları vardır. Zihin engelli öğrencilerin cesaretlenmeleri, bireysel olarak başarma duygusu yaşamaları, çevrelerine güvenerek kendilerini ifade etme becerilerinin gelişmesi, hayal ettikleri

varlıkları resmetmeleri ve estetik haz duyarak mutlu olmaları görsel sanat eğitimi sayesinde olur (Tiryaki, 2019: 19).

Zihin engelli öğrenciler günlük yaşamda çevreleri ile iletişim sorunu yaşarlar. Gösterdikleri problem davranışlar yüzünden çevrelerindeki insanlar onlardan uzaklaşmaktadır. Sanat eğitimi derslerinde grup çalışmaların da aldıkları sorumluluk, öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişimi yardımlaşması etrafındakilere saygı duyma, atölye kurallarına uyma davranışlarını toplumda uygulayacağı için dışlanmazlar.. Ürettikleri çalışmaları sergilenen öğrenciler engellilere yönelik kötümser algının yıkılmasına yardımcı olur (Şahin, 2015: 34). "*Genel eğitim sistemi içinde yer alan sanat ve sanat eğitimi yalnızca yetenekli bireylerin edinebilecekleri bir eğitim olarak görülmemelidir. Sanat eğitim yoluyla farklı bakış açıları geliştirebilen, algılama gücü yüksek, insan ve toplum değerlerine saygılı, yaratıcı ve estetik beğeniye sahip bireyler yetiştirilebilmektedir"*(Çağlayan, 2014: 101).

Zihinsel engelli öğrenciler, kile ve boyalarla iki boyutlu çalışmalar ortaya koyarken duygusal yönden iyi hissederken iyi vakit geçirirler. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin el ve parmaklarını doğru kullanırken ince ve kaba motor becerileri artar. El-göz ve beyin birbirini tamamlayarak ürün ortaya çıkar. Renkleri öğrenen zihin engelli öğrenciler eşyaların şekillerini kavrarlar. Çevreni izleyerek duygularını iki ve üç boyutlu çalışmalar yoluyla basit genellemeler yaparak bilgi aktarımında bulunurlar. Karar alarak uygulama yaparken kendilerine güven duyarlar. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında bir çalışma ortaya koyan zihin engelli öğrenciler üretken olmanın hazzını yaşarlar. El ve bilek kasları yazı yazmakta zorlanırken resim yapmakta zorlanmaz. Üç ve iki boyutlu çalışmalarla el ve bilek kasları gevşeyen zihin engeli öğrenciler yazı yazmaya elverişli hale gelirler. Ayakta Şövale de resim yaptırılan zihin engelli öğrencilerin denge sorununa çözüm bulunur. Atölye ortamında grup çalışmasında bireysel farklılıklar gözetilerek yapılan çalışmalar zihin engelli öğrencilerin kapasiteleri oranında katkı sağlar. Grup çalışmaları zihin engelli öğrencilere paylaşmayı öğretir. İyi planlanmış özel görsel sanatlar öğretim programı zihin engelli öğrencileri düşündürürken duygusal anlamda doyum yaşatır.

Çalışmalar hazırlanırken basitten zora doğru katlardan oluşmalıdır. Bu katlar beş seviyeden oluşur. Önce boya tanıtılır. Kalem ve fırça tutması sağlanır. Belli bir alan boyatılır. Daire kare, üçgen gibi geometrik şekiller boyatılır. Son olarak ta bir nesneye benzeyen boyama yapma öğretilir. Zihin engelli öğrencinin durumuna bir sonraki aşamaya geçilir (Özcan, 2015: 73). "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezi görsel sanatlar dersi özel ve genel amaçlarını karşılamaktadır. Uygulamaların basitleştirilerek planlanması öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmıştır. BEP' ler hazırlanarak öğrencilerin gelişim seviyesine göre etkinlik oluşturulmasına yardımcı olacaktır (meb, 2020: 67). Zihin engelli öğrencilerin eğitiminde bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek önemlidir. Üç boyutlu uygulamalar yoluyla öğrencilerin bağımsız yaşam becerileri artmıştır. Uygulamalar sonrasında öğrenciler özgür davranmakta, güven duyguları gelişmekte ve yaşamın farklı alanlarında çevrelerindeki kişilere bağlı kalmadan hareket edebilmektedir. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin gelişimlerine önemli katkılar sağlar. Zeka gelişim testlerinde resim belirli bir seviyenin göstergesi olarak değerlendirmelerde ölçme aracı olarak kullanılır. Zeka ve motor becerileri resim yoluyla belirgin hale gelir. Resim yoluyla çocukların algılar, dikkatleri ve zihinsel yetenekleri, motor becerileri, göz ve el kontağı kurmaları gelişir (Şahin, 2015: 28). Zihin engelli öğrencilerin yaşıtlarına göre en az 1/4 oranında gelişimsel olarak yetersiz olmaları fiziksel ve bilişsel olarak yardıma ihtiyaç duymalarını gerektirir. Üç boyutlu uygulamalarla küçük ve büyük motor becerileri gelişen Zihin engelli öğrenciler fırça ve çamuru tutarken yazı yazma becerileri gelişir. El göz koordinasyonu ile de kasları ve zihinleri çalışarak çok yönlü bir eğitim gerçekleşmiş olur. Ürettikleri üç boyutlu çalışmalarda kendilerini ifade ederken üretken bir birey olmanın mutluluğunu yaşarlar. Grup etkinliklerinde paylaşmayı öğrenirken, topluma uyumlu davranışlar sergilerler (Özcan, 2015: 77). Zihin engelli öğrencilerin normal öğrencilere göre görsel sanatlar çalışmalarında geç gelişirler ve hızlı ilerleyemezler. Öğrenciler görsel sanatlar çalışmalarında algılama ve sezgisel becerilerinin olması gerektiği için özel bir metotla duyarlı olmak gerekir. Zihin engelli öğrencilerin eğitimi gerçekleştirirken kurulan iletişim önemlidir. Olumlu iletişim zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişiminde etkili olur. Görsel sanatlar çalışmalarından zihin

engelli öğrenciler zevk alırken aynı zamanda kendilerini başarılı hissederler (Ünalkaya, 2019: 34).

Sevgi dili eğitimin en önemli aracıdır. Katı kuralcı bir sanat eğitimi ve özel eğitim zihin engelli öğrencileri geliştirmek yerine geriletir. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiği için, problemlere pratik çözüm bularak farklı disiplinlerle bağ kurmasını sağlar. Erken yaşlarda başlayan görsel sanatlar eğitimi öğrencilerin zihnini açar. Sanatın terapi yöntemi ile günümüzde tedavi yöntemi olarak kullanılmaktadır. Normal bireylerden farklı uyum problemleri gösteren zihin engelli bireyler yürüme, ayakta durma, oturma gibi bedensel hareketlerde ince ve kaba motor becerilerde yetersizlik yaşayan zihin engelli bireylerin el göz koordinasyonu, çevreye uyum, bilişsel ve duyusal özelliklerinde güvensizlik yaşayarak bağımsız davranamazlar. Kendilerine bir hedef belirleyip o hedefe ulaşmak için çabalamazlar. Sorumluluk almaktan istemezler, arkadaş edinemezler, dikkatleri dağınık ve yavaş öğrenerek, öğrendiklerini yorumlayamazlar. Bu noktada üç boyutlu uygulamalar devreye girerek zihin engelli öğrencilerin tüm gelişim alanlarını kapsayarak olumlu mekanlarda öğrenmelerini kolaylaştırır. Üç boyutlu ve iki boyutlu uygulamalar zihinsel engelli öğrencilerin gelişimlerini destekleyerek zeka seviyelerine bağlı olarak algıları ve hayal kurma yetilerini geliştirir (Özcan, 2015: 72). Zihin engelli öğrenciler özgün ve yaratıcı çalışmaları fazla yapamazlar. Üç boyutlu uygulamalarda konuyu elleriyle işlemeleri, araç gereç seçimi öğrencilerin hayal gücünü geliştirir. Üç boyutlu uygulamalarda zihin engelli öğrencilerin motivasyonunu sözel olarak artırmamak, ödül ve sergilemeye yer vermemek özel eğitimin kalitesini düşürür. Sergilerin etkinlik panolarında sınırlı kalması, farklı teknikleri kullanılması, renkli resim tekniklerine ağırlık verilmesi, atölye kirleniyor diye üç boyutlu uygulamaların yaptırılmaması yanlıştır. Öğretmenlerin %49' u üç boyutlu uygulamaların önemini belirtmekte fakat %32' si üç boyutlu uygulamaları yapmadıklarını belirtmektedir (Aksu, 2011: 53-55). Üç boyutlu kil uygulamaları gibi önemli konular zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişiminde olmazsa olmazıdır.

Cumhuriyet tarihi boyunca çıkan kanunlar, devletin oluşturduğu programları, kalkınma planları, özel eğitimle ilgili kongreler, özel kurumlar ve kamu

kuruluşlarının alana uygun yetkin kişi yetiştirme faaliyetleri, bu alanın gelişmesini sağlamıştır. Kanunlarla yapılan düzenlemeler özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için eğitim, toplumsal alanda maddi anlamda haklarında iyileştirme sağlamıştır. Engelli bireyler tarihe bakıldığında pek çok hak kaybına uğramışlardır. Yaşama hakları bile olmayan engelliler 20 yüzyılın ikinci yarısından yasalar önünde ve eğitilmeleri konusunda çalışmaların artması toplumda engellilere olan olumsuz inançları yıkmıştır. Türkiye'de ve dünyada yarım yüzyıldır engelliler için çıkarılan yasalar toplumun bakış açısını olumlu yönde değiştirmiştir. Ülkemizde Cumhuriyet' en sonra engelli haklarının korunması konusundaki çalışmalar çağdaş ülkelerle paralel gitmiştir. 1940 yılında çıkarılmaya başlayan engellilerle ilgili yasalar günümüzdeki halini güncelliğini yitiren yasalar günün koşullarına göre yeniden oluşturulmuştur (Meb, 2020: 40). Amerika Birleşik Devletleri (IDEA) Zihin engelliler yasasında özel eğitimde engel türlerini belirleyerek, bireysel eğitim planı (Individual Education Plan (IEP)) yapılmaktadır. IEP programdaki hedefler, ekinlik ve ek desteklerle öğrencilerin potansiyelini en üst seviye ulaşmasını sağlar. Program, özel öğretmenlerine, yöneticilere, akademisyenlere, ailelere bütünleştirici eğitim de çift taraflı uyum sürecinde danışmanlık yapar.

Dünyada özel eğitim program içeriklerine bakıldığında İki ve üç boyutlu çalışmalar zihin engelli öğrencilerin kas gelişimlerini desteklerken, görsel algılarını geliştirerek, zihin gelişimlerine etkinliklerle kendilerini ifade etmelerine yardımcı olmaktadır. Toplumda olumlu davranış sergileyen zihin engelli öğrenciler sanat yoluyla kazanılmış olur. Teknolojinin gelişmesiyle ünlü bilgisayar firması Apple'ın oluşturduğu "Prologuo2Go", otizmlilerin bireylerin kullanacağı bilgisayar programları gerçekleştirilmiştir (Özcan, 2015: 73-75). Kolstoe (1976), zihin engelli öğrenciler sanatsal çalışmalarında çizgi, renk, şekil, konu gibi temel elemanların bulunmasını söylemiştir. Pek çok araştırmacı zihin engelli öğrenciler için sanatsal çalışmalarla ilgili ders kitabı hazırlanması gerektiğini söylemiştir. Yunan filozofu Desecudres sanatın zekayı uyardığını söylemiştir. Lowenfield (1987), yaratıcı çalışmalar zihin engelli öğrencilerin hareket kabiliyetini geliştirerek, bilgi bazında aydınlanma sağladığını savunmuştur. Bigge (1991) bilgisayar yazılımlarıyla zihin engelli öğrencilerin düşüncelerini çizme, boyama ve renkli özgün grafiksel programlarla etkinliklerin desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir (Salderay, akt, 2001:

154-164) Bu bağlamda bilgisayar yazılımları ülkemizde engelli bireyler için de konunun uzmanları ile hazırlanmalıdır.

Dünyada ve ülkemizde pek çok bilim insanı çalışmalarında sanat eğitiminin zihin engelli bireylerde önemini vurgulamıştır. Sanat insanlık tarihi ile birlikte var olan bir olgudur. İnsanın olduğu her yerde sanattan bahsetmek ve sanatsal çalışmaları kullanmak doğru bir yaklaşımdır. Eğitim alanında sanat eğitiminin katkısı tartışılmaz. Özel eğitim alanında da sanat derslerinden yararlanmak zihin engelli öğrencileri hayata hazırlama konusunda bilgilerin kalıcı olmasını sağlar.

Gelişmiş ülkelerde müzelerde, okulların eğitim faaliyetleri için atölyeler oluşturulmuştur. Üç boyutlu uygulamaların rahat uygulana bileceği atölyeler artırılmalıdır. Avrupa da müzelerde eğitim verilen yerlerde görsel-işitsel etkinlikler, çalışma kağıtları, dokunarak keşfetme yöntemleri ile müzeler kültür merkezi özelliğindedir (Göğebakan, 2018: 38) Eğitimde disiplinler arası iletişimle müze disiplininden yararlanmak zihin engelli öğrencilerin olumlu yönde öğrenme yeteneğine etki eder ve ilerleme sağlamalarına yardımcı olur. Schleien, Ray, Soderman-Olson ve Mc Mahon, (1987) Minnesota Müzesi sanat eğitimi programı içerisinde, orta ve ağır düzeyde 9 zihin engelli öğrenciyi birleştirdiği programın yöntemi yetişkin zihin engelli bireylerin programlarına genelleme yapılmıştır. Majewski, (1987) tarafından Simithsonian Enstitüsü'nde yapılmış olan program devletin müze programlarına engelli bireyler kabul etmişlerdir. The National Museum of Art ulusal sanat müzesi, the National Museum of African Art ve Hirshhom Museum and Sculpture Garden müzeleri bu programı uygulamışlardır. Arem ve Zimmerman (1976), sanat ürünlerinin yaratıcılığı bastırmadığı aksine daha da artırdığını ortaya koymuşlardır (Salderay, akt, 2001: 92)

Müzede farklı disiplinleri birleştirmek, öğrencilerin hayal kurma yetilerini geliştirirken süreç içerisinde öğrendiklerini yaşamla ilişkilendirilir. Anlamlı ve kalıcı öğrenme önceki öğrenmelerle bağlantı kurmaktadır. Özel eğitim III kademe eğitimini tamamlayan zihin engelli öğrenciler çevrelerindeki bireylerle etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olur. Temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yaşama hazır, toplum

hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmaları sağlamaktır (meb, 2018a:5). Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme ortamı sağladığı için görsel sanatlar eğitiminin kazanımlarını en üst seviyede sağlarken, hızlı ve kalıcı olduğu için özel eğitimde zaman kaybını önler Müzede zihin engelli öğrencilerde normal çocuklar gibi cinsiyetlerinin özelliklerini taşıyan nesnelere ilgi duymuşlardır. Kız çocuklarının kız bebek çizmesi, erkek çocuklarının araba çizmesi cinsiyete bağlı bir ilgidir. Üç boyutlu çalışmalar sonrasında son resim çalışmalarında kız çocukları kız bebek yapması buna örnek verilebilir. Hititlerin günlük yaşam kapları kız öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Erkek çocukları erkek bebek, araba ve hançer çizmiştir. Görüldüğü üzere cinsiyete bağlı olarak resimlerinde yapmak için nesne seçmişlerdir. Müzede zihin engelli öğrenciler öğrendikleri nesneleri iki boyutlu çalışmalarında kullanmıştır. Bu anlamda üç boyutlu uygulamaların müzede yapılması zihin engelli öğrencilere formu algılama fırsatı verdiği için öğrenmelerini kalıcı olmasını sağlamıştır. Görsel algının gelişmesi çocuğun önceki yaşantılarından yola çıkarak sonuca varma yeteneğidir. Görsel algı yeteneği 3-7 yaşları arasında gelişme gösterir. Bu yaşlarda çocuklar beş duyu organlarından işitme ve görme duyularını kullanarak çevresini algılarlar. Dokunma, tatma ve koklama duyularını kullanmazlar. Gelişim seviyeleri farklıdır. Her öğrenci aynı hızda öğrenemez. Görsel algılaması geri olan çocuklar öğrenme güçlüğü yaşarlar. Nesnenin mekan içindeki yerini anlamada güçlük çeker (İnce, Akdemir ve Doğru, 2017: 688). Zihin engelli öğrencilerin görsel algılarını geliştirmek için hazırlanan müze eğitim uygulaması öğrencilerin görsel algı gelişimine önemli katkılarda bulunur. Orta, ağır ve hafif düzeyde zihin engelli öğrenciler, şekil yüzey ilişkisi, görsel algıda seçicilik ve objelerin mekan içerisinde duruşunu anlamada zorluk yaşarlar (İnce, Akdemir ve Doğru,2017:690-701).Müzede eğitim programı uygulamak son derece önemlidir. Yaparak, yaşayarak öğrenen öğrencilerin bilgileri kalıcı olmaktadır. Dünya değişirken ülkemizin de bu değişime eğitim sisteminde ayak uydurması gerekmektedir. Zihin engelli öğrencilerin müzede etkinlik yapmaları çok uzun sürede öğrenecekleri bilgiyi ya da yapılacak uygulamayı kısa sürede etkili bir biçimde gerçekleştirmeleri ve bilgilerini unutmadan öğrenmeleri için önemlidir. Müzeye giden zihin engelli öğrenciler farklı bir ortamda nasıl davranacaklarını öğrenirken, toplumda olumlu davranışları artar. Müzede üç boyutlu

uygulamaları yapan öğrenciler çok mutlu olmuşlardır. Bulundukları ortamdan zevk almışlardır. Çalışmalarını bitirdikten sonra haz duyarak görsel sanatlar dersine olan ilgileri artmıştır.

1960 sonrası Amerika'da bulunan üniversitelerin sanat müzeleri büyük önem taşımaya başladı. Harvard Üniversitesi müzesi bunların en gelişmiş olanıdır. Gelişmiş ülkelerdeki ailelere, öğretmenlere, öğrencilere ve engelli bireylere yapılan etkinlikler güncellik kazanmıştır. ABD'de bulunan müzeler de maddi bir beklenti olmadan sivil toplum örgütleriyle, kütüphaneler, eyaletler ve özel kuruluşların kültür, sanat faaliyetlerini yaparken müzeleri düşünme ve aydınlanma yeri olarak kullanmaktadırlar. Üniversite müzelerinde vizyona yönelik eğitim programları ve inceleme yaparak müzeleri toplum için önemli kültürel kaynak haline getirmektir. Çağdaş müzecilikte müzelerin görevi sadece sanat eseri toplamak ve korumak dışında üniversitelerde verilen eğitimi üst seviyeye taşımaktır. Üniversite müzeleri bulunduğu bölgenin bilimsel, kültürel ve ekonomik yapısını düşünerek projeler geliştirir. Sanat yoluyla toplumun eleştirel düşünmesini, sentez yapma becerilerini artırmak uzmanlar tarafından hazırlanan eğitim programlarıyla olur. Müzeler ölü mekanlardan çıkarak disiplinler arası iletişimle sanata ve bilme hizmet eden yaşayan kurumlar haline dönüşmelidir. Ziyaretçi sayısı artan çağdaş müzeler ekonomik ve kültürel anlamda da kazanç sağlayacaklardır.

Ülkemizde 1937'de açılan Mimar Sinan Üniversitesi Resim Heykel Müzesi, ODTÜ Müzesi, İÜ Müzeleri, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi, Eğitim Fakültesi Resim Heykel Müzesi, Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi, Hacettepe Üniversitesi Sanat Müzesi gibi müzeler üniversitelerin öğretim programını destekler. Üniversiteler kurumsal olarak müze kurma faaliyetlerini sürdürmeli ve eğitim-öğretim alanında yararlanılacak aktif ortamlar olmalıdır (Demircan ve Altıntaş, 2016: 245- 247).

"Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişiminde Üç Boyutlu Uygulamalar" tezi eğitimde disiplinler arası yaklaşımla müzede eğitim uygulaması yapılmıştır. Genel ve özel eğitim olmak üzere eğitimin her alanında anasınıfından üniversiteye kadar her yaş grubuna uygulanabilir. Müzede eğitim analitik düşünmeyi artırarak öğrencilerin sorgulamasına neden olur. Çorum Sanat ve Arkeoloji Müzesinde

bulunan eserler şehrin kültürel ve sanatsal anlamda gelişmesine müze yoluyla katkı sağlamıştır. Sanat ve arkeoloji müzesinde eğitim ve öğrenme faaliyetlerinin özgün eserler ve görsel olarak yapılması heyecan verici, motivasyonu artırıcı niteliktedir. Zihin engelli öğrencilerin Çorum Arkeoloji Müzesine götürülerek orada uygulama yaptırılması öğrencilerin kültürel değerlerinin farkına varmasını sağlamıştır. Öğrenciler kültürel bir bellek olan müzede kendi öz varlıklarının bilincine varmıştır. Çorum Belediyesi Sanat Müzesinde açılan "Sanatla el ele" sergisi ailelerin katılımıyla gerçekleşmiştir. Zihin engelli öğrencilerin aileleri ve toplum zihin engelli öğrencilerin yapabildiklerini görmeleri özel öğrencilerin yapamazlar algısını yıkmıştır.

Bireylerin bilgi ve birikimini artıran müzeler çağdaş dünyayı görsel anlamda algılamalarına yardımcı olur. Uygarlığın belirleyicisi toplumların sanat ve kültür alanında kaydettikleri gelişmeleri gösterir. Sanat eserlerinin müzeler aracılığı ile toplumda geniş kitlelere ulaşması insanlığa vizyon ve zenginlik kazandırır. Örneğin IMOGA müzesi müzeciliğin evrensel boyutunu verilen eğitimlerle kazandırmaktadır. Sonuç olarak günümüzde Türkiye'de dünya ile eş zamanlı gitmese de müze uygulamalarında kayda değer ölçüde güzel örneklerin var olduğu tartışılmaz (Salderay ve Çalımlı, 2020: 92-95).

Müze eğitimi öğrencilerinin uygulamalarda üretken oldukları, fiziksel ve bilişsel olarak geliştikleri, öz güven duyguları artarak, toplum içerisinde olumlu davranışlar sergileyerek, mutlu bireyler olarak yaşamlarını sürdürmeleri konusunda etkilidir. Özel eğitim öğrencilerine aileleri ile birlikte uygulanan programlarda yer almaları önemlidir. Özel eğitim öğrencilerine eğitim kurumlarında özel ve devlet sektöründe görsel sanatlar dersi alan öğretmenleri ailelere hizmet içi eğitimler vermelidir (Salderay, 2014: 98-99).

Zihin engelli öğrenciler görsel sanatlar dersinde manzara çalışmalarına ağırlık verildiğinde renklerin ton değerlerini geliştirilebilir. Öğrencilerin başarma duygusu tattıran üç boyutlu uygulamalara atölyelerde yeterince yer verilmelidir. Öğrencilerin güven duygularının gelişmesi için öğrenci çalışmaları sergilenmelidir (Demir, 2015: 64-65).

Sanat eğitimi sadece yetenekli bireye verilmez. Okul içerisinde ve dışında, örgün ve yaygın biçimde, erken yaşlarda verilen sanat eğitimi öğrencilerin yaşamını estetik ve renkli bir biçimde yorumlamalarını sağlar. Sanatı günlük yaşamın içerisine katmak, sanata gereken değeri vermek için çabalamak önemlidir (Aksu, 2011: 161).

Zihin engelli öğrencilere katkı sağlayan çağdaş bir eğitim anlayışı özel eğitim alanında dünyada her geçen gün artmaktadır. Sanatın eğitimle olan bağı sanat eğitiminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanatın çok yönlülüğü zihin engelli öğrencilerin beceri ve bilgi birikimini artıracaktır. Oluşturulan etkinliklerle bireyin öğrenmesini kolaylaşacaktır. Üç boyutlu uygulamalar, rahatlatıcı etkinlikler, pekiştireçler öğrencileri kullanılırsa yarar sağlar. Doğru yaşta, öğrencilerin potansiyellerini ortaya çıkaran eğitim öğrendikleri bilgilerin kalıcı olmasını sağlayacaktır. Bilgilerin kalıcılığı farklı takım etkinliklerin bir araya getirilmesi ile olur. Bu anlamda üç boyutlu uygulamalar önemli bir potansiyele sahiptir. Özel eğitimle bağdaştırılan sanat eğitimi dünya ve ülkemizde önemli mesafeler kat etmiştir. Özel eğitimde sanat eğitimi aracı konumu ile yeni bir alanın meydana gelmesine yardımcı olmuştur (Salderay, 2001: 3-4).

Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrenciyi coşturan, klişe olmayan, mutlu eden ve ürettiklerinden zevk almalarını sağlayan çok önemli bir konudur. Sanatsal çalışmalarda öğrenmeyi kolaylaştıran en önemli öğretme alanıdır. Sanat eğitiminin en önemli dili sevgi ve empatidir. Normal öğrenciye gerekse zihin engelli öğrenciye katamayacağı, çözemeyeceği hiçbir şey yoktur. Üç boyutlu uygulamalar göster yaptır tekniği ile öğrenciye resim yaptırmayı öğreterek coşturucu bir konu olarak yaratıcı fikirler buldurur. Klişe etkinlikler öğrencileri derse olumsuz tepki vermelerine ve kendilerini ifade edememelerine neden olur. Sanat eğitiminde doğru yaklaşım olarak öğrencilerin ifade gücü artırır. Zihin engelli öğrenciler bedenlerini kontrol edemezler, resimlerinde ayrıntıları göremezler. Resimlerinde saç ve ayakları çizmezler. Zihin engelli öğrencilerin yaratıcılıklarını keşfetmeye çalışmak önemlidir. Yaşıtları göre çalışmalar yapamasalar da yaptıkları çalışmalar güzel ve etkili olmaktadır. Resim öğretmeni etkinlikleri aşamalı yaptırmalı, öğrenci bir aşamayı yapmadan diğerine geçilmemelidir. Tekrarlara önem vererek öğrencinin başarmasını sağlamalıdır. Alışkanlıklar kazanan öğrencilerin kişiliklerini olumlu yönde değişir. Sanat

eğitimcileri özel eğitim alanına ne kadar hakim olurlarsa zihin engelli öğrencilere o denli iyi eğitim verebilirler. (Aksu, 2011: 25-27). Zihin Engelli Çocuklar Uluslararası Topluluğu'nun (ABD, 1973) belirtiği üzere üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerde kendine güven duyma, fiziksel koordinasyonun artması, kendi vücutlarının farkında olma, başarı duygusunun tadılması, kendilerini sevme, yeteneklerini keşfetme konusunda etkilidir (Işık, 2003: 57).

Down Sendromlu zihin engelli öğrencilerin iki yaşından sonra kendini sözel olarak ifade etmeye başladığı zaman, yaşıtlarının gerisinde olduğu anlaşılır. Sanat eğitimi öğrencilerin dil becerilerini geliştirme çalışmaları için önemli bir olgunluğa sahiptir. Tıp literatürde benzer bir yol izlenerek engelli bireylerin hastalığın nedenleri ve motor gelişimi gibi konulara yer vermek gerekir. Öğrencilerin dil gelişimi konularında ülkemizde değil, gelişmiş ülkelerde de çok az çalışma görülmektedir (Bilginer,2002: 166).

Üç boyutlu uygulamalarda kullanılan araç gereçler, zihin engelli öğrencilerin el, göz ve zihin birlikteliğini sağlayarak öğrencilerin gelişimi artırarak derse ilgiyi korur. Öğrenciler yönergeleri gerçekleştirirken adım adım takip edilmelidir. Tümevarım yöntemi ile kalıcı öğrenme sağlanır. Çeşitli boyalar, fırçalar, üç boyutlu uygulamalar ve renkli kağıtlarla kesme katlama çalışmaları ile zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişimine katkı sağlar. Bilişsel beceriler sanatsal becerilerini destekler. Zihinsel gelişim duyuların uyarılması ile sağlanır. Üç boyutlu uygulamalar öğrenci duyularıyla algıladığı dünyasını dışa vurur. Zihin engelli öğrenciler değişen dünyanın dinamiklerine ayak uydurabilirler. Bu anlamda sanat eğitimi duygusal, algısal ve çevreye uyumlu davranış olarak öğrenciyi destekler ve öz saygılarını ortaya koymalarını sağlar (Aksu, 2011: 50-52). Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilere enerji vermiştir. Uygulamalarda öğrenciler çok canlı ve dinamik olarak bir şekilde çalışmalarını oluşturmuştur.

Sanat pek çok hastalığın tedavisinde geçmişte çeşitli uygarlıklarında kullanılmıştır. Mısırlıların erken döneminde akıl hastalarını sanat yoluyla tedavi ediyorlardı. Zihin engelli öğrencilerin toplumda etkin ve üretken biçimde yer almaları gerekmektedir. Öğrenciler üretken olduklarında aile ve ülke ekonomisine katkı sağladıklarında mutlu olacaklar ve toplumda saygınlık kazanacaklardır.

Öğrencilerin görsel algılarını geliştirmek öğrenmelerinde etkilidir. Animasyon, görsel materyaller öğrencinin günlük yaşamda görsel algısının geliştirilmesi eğitim öğretim için ihtiyaçtır. Zihin engelli öğrencilerin bilgi ve becerisinin artması, öğrendiklerini yaşam içerisinde kullanması, hayatı sevmesi, yaşama sevinci ve yaşamdan zevk almasını sağlar. Üç boyutlu uygulamalar sonrasında öğrencilerin iki boyutlu sanatsal çalışmalarında kazandıracağı olumlu davranışlar şu şekildedir. Kol, el ve parmaklarını doğru kullanarak ince ve kaba kasları gelerek, el- göz ve zihin birlikteliğini etkinliklerde doğru bir biçimde kullanır. Renkleri tanıyıp ana renklerden ara renkleri meydana getirir. Nesneler arasında renk, biçim ve ölçüleri ayırt eder. Gözlemlerini, duygularını ve düşüncelerini kağıt üzerine aktarabilir. Öğrendiği bilgileri günlük yaşantısında yorumlama ve uygulama becerisi kazanır. Özgüven duygusu gelişerek ürettiği çalışmadan haz duyar (Karip, 2020: 250-251). Özgün çalışmalar ortaya koyar. Kompozisyon kurallarını keşfeder. Ayrıntıları algılar. Nesnelerin küçük detaylarını görür. Hayal gücü gelişerek bağımsız hareket edebilir.

Üç boyutlu uygulamalar sonrasında zihin engelli öğrencilerin başarı ölçüt tablosuna göre yapılan değerlendirmede son resim çalışmalarında leke, renk, doku, özgünlük, zıtlık, örüntü, hareket, şekil, hayal gücünü kullanma, biçim, ayrıntıları algılama görsel tasarım öğe ve ilkelerini algıladıkları görülmüştür. Zihin engelli bireylerin topluma entegrasyonları için üç boyutlu uygulamalardan yararlanmak faydalı olur. Sanatsal sergiler toplumun engellilere bakış açısını olumlu yönde artırır. Üç boyutlu uygulamalar kişinin anlamlarını barındırdığı için çalışmanın sahibini anlamaktır. Öğrencilerin aileleri ve çalışanlar görsel sanatlar çalışmalarının toplumun, engelli bireylere bakış açısını değiştirdiğini göstermektedir. Öğrencilerin ürettikleri çalışmalardan oluşan sergilere gelen insanlar engelli bireylere yönelik önyargılı düşüncelerini değiştirmektedir. Resmi kurumların yetkilileri, engelli öğrencilerin aileleri, çevreleri ve basının katılımı ile toplumda olumlu görüş oluşturmaktadır. Engelli öğrencilerin toplum içerisinde fazla bulunmamaları normal bireylerden farklı özelliklerde olmaları ve bu özelliklerin toplum tarafından bilinmemesi çevresel faktörlerin normal bireylere yönelik düzenlenmiş olması engelli bireylerin toplumla bütünleşmesine engel olmaktadır. Bu görsel sanatlar etkinlikleriyle aşılır (Salderay, 2010: 220-226).

Özel eğitime ihtiyaç duyan birey öğrenme güçlüğü çekmelerinin dışında müfredat programlarında özel öğrencilerin potansiyellerini ortaya koyacakları öğretim etkinliklerinin planlamasıdır. Ülkemizde özel öğrenciler için Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü hizmet vermektedir. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin farklılıkları göz önünde bulundurularak desteklenmeleri yaşıtlarına sağlanan eğitim ortamlarından yararlanmaları kolaylaşır. Özel öğrencilere yönelik algıları incelemek geleceğin öğretmenlerini farklılıkları olan öğrencilerle çalışmaya hazırlayacak bilgi sahibi olmaları ve özel öğrencilerin duygu ve düşüncelerini anlamalarını kolaylaştıracaktır. Günlük yaşamda kullanılan metaforlar, duyguların karşı tarafa açık bir biçimde ifade edilmesine yardımcı olur. Bireylerin duygularını kullanarak yaşamı yorumlamaları metaforlara bağlıdır. Soyut bir kavramın somut olarak ifade edilmesini sağlar. Metaforla yaratıcı düşünme, eğitim öğretimin planlanmasında kullanılabilir. Öğretmen adaylarının özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere olumlu tutumları öğretmenlik yaparken üniversitede almış oldukları özel eğitim dersi uygulamada nasıl yapacaklarını bilmelerini sağlar. Farklılıklara olumlu bakması, nasıl bir eğitim uygulanılacağını bilinmesi zihin engelli öğrencilerin başarılarını artırır (Dayı, Açıkgöz ve Elçi, 2020: 96-97-109).

Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilere temizlik alışkanlığı kazandırır. Uygulamalar bittikten sonra el temizliklerini yapan öğrenciler el yıkama alışkanlığı kazanmıştır. Hiperaktivite bozukluğu alan öğrencilerde etkinlikler üzerinde uzun süre kalamama sorunu kendiliğinden ortadan kalkmıştır. Üç boyutlu uygulamaları severek yapmaları konunun üzerinde kalmalarını kolaylaştırmıştır. Ayrıca içine kapanık olan öğrenciler çalışmalar sonrasında arkadaşları ve öğretmeni ile sıcak ilişkiler kurmuştur. Üç boyutlu uygulamalar sanatsal anlamda beslemekle kalmayıp, duygusal anlamda da zihin engelli öğrencilerin kendilerini iyi hissetmelerini ve çevreleri ile sıcak ilişkiler kurmalarını sağlamıştır. Öğrencilerin streslerini azaltmış, sanatsal çalışmalara ilgileri artmıştır. Hayal güçleri gelişerek özgün çalışmalar ortaya koymuşlardır. Nesnelerin Parça bütün ilişkilerini anlayarak önde, arkada, iç, dış, üst ve alt gibi zıtlıkları keşfetmişlerdir. Renk seçenekleri artarak genel olarak zıt renkleri sıcak renkleri kullanmışlardır. Sanatsal çalışmalara ilgileri artmış, çalışmalarını daha hızlı oluşturmaya başlamıştır.

“Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Becerilerinin Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar” tezinin istatistiksel sonucuna bakıldığında, İlk resim ve son resim sonuçlarına göre öğrencilerin resimsel becerilerinin gelişimin fark oluşturmuştur. Tablo 7’ de 15 katılımcının cinsiyet, yaş ve engel durum bilgileri yer almaktadır. Katılımcıların %46,7’ si (n=7) erkek, %53,3’ ü (n=8) kızlardan oluşmaktadır. 15 kişinin yaş ortalaması ve standart sapması 20,40 ± 3,29 bulunmuştur. Tablo 8’de 15 katılımcıyla ait ilk resim, son resim ve üç boyutlu çalışmaya ait puanlar gösterilmiştir. Alınan puanların 64-106 aralığında olması yetersiz düzeyi, 107-149 aralığında olması az yeterli düzeyde ve 150-192 aralığında olması yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Sonuçlar incelendiğinde ilk resimden puanların tamamı yetersiz düzeyde iken son resim puanlarının tamamı yeterli düzeyde bulunmuştur. Aynı şekilde üç boyutlu çalışmalardan alınan puanlar incelendiğinde alınan tüm puanların yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

İlk ve son resim çalışmalarından alınan puanlar arasında farklılığın olup olmadığına bakabilmek amacıyla Wilcoxon İşaret Testi yapılmıştır. Test sonucuna göre p değeri 0,001 bulunmuştur. Bu değerin 0,005’ten küçük çıkması iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunduğunu göstermektedir. Eğitim öncesi alınan puanlar ile eğitim sonrası alınan puanlar arasında farklılık görülmüştür. Eğitim öncesi alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri 74,6±9,75 iken eğitim sonrası alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri 177,2±9 bulundu. Sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

İlk resim ve son resim alınan puanlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkeklere ait ortalama 70,71 ve kızlara ait ortalama 78 bulunmuştur. İki cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmedi fakat sonuçlar incelendiğinde eğitim öncesi alınan puan ortalamalarına göre kız öğrencilerin aldığı puan ortalamalara erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde son resim puanlarına bakıldığında erkek öğrencilerin son resim ortalamaları 175 iken kız öğrencilerin ortalaması 178 bulunmuştur. İstatistiksel açıdan bir farklılık bulunmamıştır. İlk resim olduğu gibi son resimde kızların puanları erkeklere göre daha fazla bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Üç boyutlu çalışmaya ait puanlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkeklere ait ortalama 179,35 iken kızlara ait ortalama 180,37 bulunmuştur. Puanlar birbirine oldukça yakın bulunmuştur. Erkek ve kızlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. (Tablo 5). Tablo 11'de 15 kişiye ait ilk resim, son resim ve üç boyutlu çalışmalardan aldıkları puan ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Test sonucuna göre 0,05'ten küçük bir değerin elde edilememesi yaş değişkeninin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Fakat diğer sonuçlara bakıldığında aralarında ilişki bulunan değişkenler saptanmıştır. İlk resim ile üç boyutlu çalışmalara ait puanlar incelendiğinde p değeri 0,005' ten küçük bulunmuştur. Bu sonu. İki değişken arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayısına bakıldığında 0,753 olduğu görülmektedir. Bu değer bu iki puan arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Yani kişilerin ilk resim aldıkları puanları arttıkça üç boyutlu çalışmalardan aldıkları puanlar da artmaktadır. Başarı düzeyleri aynı doğrultudadır. Aynı durum son resim ve üç boyutlu çalışmalara ait puanlar için de geçerlidir. Tablo 12'de 15 öğrencinin gözlem formlarına ilişkin veriler gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında karalama yapar seçeneği her zaman olanlar %20 oranla 3 kişi, ara sıra olanlar %20 oranla 3 kişi ve hiç yapamayanlar % 60 oranla 9 kişi olarak bulunmuştur. Forma ait tüm ölçütlere verilen cevap sayıları Tablo 13'de gösterilmiştir. Buda gösteriyor ki Üç boyutlu uygulamalara görsel sanatlar öğretmenlerinin yeterince zaman ve emek verilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu denli faydalı bir konunun üzerinde durulmaması zihin engelli öğrencilerin sanatsal kazanımlarını göz ardı eden vurdumduymaz bir yaklaşımdır.

5.1. Öneriler

Dünyada ve ülkemizde çağın ilerlemesiyle önemli değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimlere ayak uydurmanın en güçlü yolu, eğitim de yapılan değişimdir. Önceki yıllarda kullandığımız eğitim yöntemleri bugün geçerliliğini yitirmiştir. Eğitim verilen kurumlarda geçmişteki gibi değildir. Öğrencilerin görsel algıları yüksektir. Öğrencilerin dikkatini çekebilmek için kalıcı öğrenme sağlayabilecekleri ortamlar da eğitim vermek çok önemlidir. Kalıcı öğrenme ortamlarını da okul dışında müzeler karşılamaktadır. Ülkemizdeki sadece Eğitim

Fakültelerinde Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinin dışında başka bölümde müzelerle ile ilgili ders yoktur. Müzelerin içeriklerine göre eğitim programları hazırlamalıdır. Öğrencilerin ilgi alanlarına göre hazırlanan programlar farklılıkları gözeterek oluşturulmalıdır. Programın içeriği, uygulamanın nasıl yapılacağının planlanması temel özellik olmalıdır. Müze eğitimleri zihin engelli öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme ortamı sağlarken bilgilerin kalıcı olmasını neden olur. Bu sebeple disiplinler arası iletişimle müzede eğitim uygulamaları artırılmalıdır.

Zihin engelli öğrenciler eğitim programı dahilinde müzede etkinlik yaptırıldıktan sonra araştırmacı ürettikleri çalışmalardan Çorum ilinde zihin engelli öğrencilerin üç boyutlu çalışmalarından sergi açılması, sergiye aileleri ile katılan engelli öğrencilerin üretken olmanın başarmanın keyfine vararak özgüven oluşturulmuştur. Ülkemizde zihin engelli öğrencileri kapsayan sergi, çalışma programları artırılarak toplumsal bilinç oluşturulmalıdır. Üniversite öğrencilerini ve zihin engelli özel öğrencileri "Sanatla El Ele" sergisinde toplama düşüncesi gibi ilginç çalışma alanları yaratılmalı. Toplumsal bilinç ancak bu şekilde sağlanır. Zihin engelli öğrenciler toplumda "biz de varız "diyebilirler.

Zihin engelli öğrencilerin gelişimsel yetersizlikleri düşünüldüğünde iş imkanı yaratılmasında korumalı iş yerlerinde çalıştırılmalarına önem verilmelidir. Uygulamalı dersler video ve modelleme yöntemi ile olmalıdır. Teknoloji zihin engelli öğrencilerle buluşturulmalıdır. Zihin engelli öğrencilerin mesleğe hazırlama konusunda yetersizliklerin nedeni araştırılmalıdır.

Zihin engelli öğrenciler sanat eğitimi verilirken öncelikle basitten zora doğru gidilmelidir. Etkinlikler aşamalı zihin engelli öğrenciler bir aşamayı bitirdikten sonra diğer aşamaya geçilmelidir. Zihin engelli öğrencilere söylenen yönerge en yalın en basit şekilde verilmelidir. Bu anlamda zihin engelli öğrencilerin sanat eğitiminde metaforları kullanmak etkili olur. Zihin engelli öğrencilerin sanatsal gelişiminde metafor konusu ele alınabilir. Zihin engelli bireylerin toplumda kabul ve saygı görmelerini görsel sanatlar çalışmaları yoluyla sağlanabilir.

Zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar dersini branş öğretmenleri tarafından verilmesi öğrencilerde olumlu etkiler bırakacaktır. Öğrencilerin kendilerini ifade ederken zorlanırlar. Üç boyutlu uygulamalar zihin engelli öğrencilere kendilerini en

iyi şekilde ifade olanağı sunar. Zihin engelli öğrencilerin çalışmaları normal öğrencilerin çalışmalarıyla örtüştüğü bütünleştirici eğitim faaliyetlerine önem verilmelidir. Ana renkleri daha çok kullanan zihin engelli öğrencilerin bulundukları ortamlar renklendirilmelidir. Renk bilgilerinin gelişmesi için öğrencilere hazırlanan renkli kitaplar renk olgusunu artırabilir. Renkli nesne kartları zihin engelli öğrencilerin hayal gücünü artırır. Nesneler öğretilmesi, sınırlı boyatılması yoluyla öğrencilerin hayal gücü geliştirilir. Zihin engelli öğrenciler yaşantıları yoluyla önceki öğrenmelerini unutmadan tekrarlar yapılmalıdır. Bu anlamda Görsel sanatlar dersinin temel amacı ve son noktası olan hayalden resim yapma özelliğini zihin engelli öğrenciler kazanabilir.

Görsel sanatlar dersi programı hazırlanırken zihin engelli öğrencilerin performansları alınmalı, ailelerin beklentileri, karşılaştıkları problemler tespit edildikten sonra, gerekli kurum ve kuruluşlarla etkileşime geçilerek özel eğitim öğrencileri toplumla bütünleştirecek programlar oluşturulmalıdır. Programlar oluşturulurken özel eğitim öğretmenlerinin de fikri alınarak öğrencilerin önceki bilgileri tespit edilerek eğitim programı oluşturulmalıdır. Zihin engelli öğrencilerin velilerinden izin alınarak, bireysel olarak eğitim ortamı ve eğitim programının dayanağı oluşturulmalıdır. Öğrencilerin bireysel özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulan görsel sanatlar dersi etkinlik programları en iyi şekilde gerçekleşmiş olur. Bu anlamda oluşturulan programlar iyi bir uzman kadro ile etkili, hızlı bir şekilde çözüm odaklı ilerler.

Geleceğin öğretmen adaylarını mesleğe hazırlayan ve engelli bireylerin topluma uyumunu kolaylaştıran sosyal sorumluluk projelerini kamu ve özel kuruluşların desteklenmesi engelli bireyleri toplumun en önemli yapı taşı yapacaktır. Bir Ülkenin gelişmesi çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkması bilim, kültür ve sanatla mümkündür. Atatürk'ün dediği gibi "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir" sözü toplumda normal veya engelli bireyler için sanat adına yapılacak çalışmalara yön verecektir. Hayatta öyle anlar vardır ki küçücük mutluluk için peşinden gitmeye değer.

Üç boyutlu uygulamalara derslerde yer verilmesi zihin engelli öğrenciler için bilgilerde kalıcılık sağlar ve bilginin unutulmasını zorlaştırır. Sanat eğitiminde

görsellik çok önemlidir. Gerek devlet okullarında gerekse özel rehabilitasyon merkezlerinde bilgisayar destekli zihin engelli öğrenciler için oluşturulan eğitim programları kullanılmamaktadır. Ayrıca Görsel Sanatlar dersi ders kitabı bulunmaması zihin engelli öğrencilerin görsel algılarını yavaşlatmaktadır. Birden çok engelliliği olan öğrencilerin eğitiminde özel eğitim ve destek programlarına fazlaca ihtiyaç vardır. İşitme, görme, fiziksel ve zihinsel engeli öğrencilerin rehabilitasyon ihtiyaçları fazladır. Bu nedenle devlet okullarında ve özel rehabilitasyon merkezlerinde, Dil terapisti, işitme ve görme engelliler alanında uzman kişiler, Sağlık personeli, Doktor ve psikolog bulunmalıdır. Özel eğitim hizmetleri tıp ve sağlık alanı ile birlikte yürütülmelidir. Zihin engelli öğrencilerin pek çoğu ilaç kullanmaktadır. Eğitimsiz ailelerde ilaç kullanımı bilinçsiz yapılmakta buda zihin engelli öğrencilere zarar vermektedir. Görme ve işitme engelliler için dokunma duyusuna hitap eden eğitim materyalleri devlet okullarında bulunmamaktadır. Alanında uzman kişiler tarafından bu alanda materyal destekli eğitim özel eğitim alanının verimliliğini artırır.

Zihin engelli öğrenciler ve aileler için kurumsal olarak devlet desteği artırılmalıdır. Devlet okullarında sanat eğitimi derslerinin artırılması zihin engelli öğrencileri topluma kazandırmak adına çok fayda sağlayacaktır. Özel eğitim okulları artırıldığında zihin engelli öğrencileri topluma kazandırılmak kolaylaşacaktır.

Hafif düzeyde engelli öğrenciler için özel alt sınıf uygulaması yerindedir. Akademik olarak normal bireylerden öğrenmeleri yavaş olsa bile yaşıtları arasında olmaları toplumda davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir. Bir anlamda kaynaştırma bütünleştirme amacına ulaşmaktadır. Alt sınıflarda engel durumları aynı öğrencilerden oluşması özel alt sınıflarda yapılan eğitimin kalitesini artırır. Derslerde öğretmenin zaman kaybetmeden özel eğitim öğrencilerine daha çok katkıda bulunur.

Özel eğitim okullarında öğrencilerin engel durumlarına göre okulların çoğaltılması devletin, sivil toplum örgütlerinin, engelli derneklerinin, iş insanlarının maddi destekleri yediden yetmiş toplumdaki her bireyin duyarlılığı ile kamuoyu oluşturmasıyla mümkündür. Zihin engelli öğrencilerin sınıfları homojen değildir. Farklı engel türlerini barındırdıkları için bireysel olarak farklıdırlar. Bu nedenle de toplum yaşamına ayak uydurma süreçlerinde, öğrenme alanlarında çevrelerinde

bulunan kişilerden yardım alma ihtiyacı duyarlar. Zihin engelli öğrencilerin farklı ortamlarda bocalamamaları için yaşamlarını daha iyi koşullarda sürdürebilmeleri hayata iyi hazırlanmalarından geçer.

Zihin engelli öğrencilerin Görsel Sanatlar dersinde dijital kaynaklardan yararlanmaları için sanat atölyelerinde bilgisayar ve renkli yazıcı bulunmalıdır. Sanat eğitiminin temelini görsel algı oluşturmaktadır. Zihin engelli öğrencilerin görsel dijital kaynaklarla buluşturulması hayal kurma yetilerini geliştirir. Dijital oyun niteliğinde zihin engelliler için sanal müze gezintileri, Bilgisayar destekli özel eğitim materyalleri geliştirilerek devlet okullarına gönderilmelidir.

Kurumlar arası iş birliği yapılmalıdır. Örneğin Sosyal hizmetlerde yaşayan zihin engelli öğrencilerin eğitmenleri zorunlu olarak belli aralıklarda öğrencinin okullarını ziyaret ederek zihin engelli öğrencilerin yalnız olmadıklarını öğrencilere hissettirmeli.

KAYNAKÇA

Akgün, S. (2022). *Görsel Sanatlar Dersindeki Grafik Tasarımı Konularının 8.Sınıfta İstasyon Tekniğiyle İşlenmesinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına ve Kalıcılığına Etkisi.* Doktora Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Adanır, S. (2020). *Zihin Engelli Çocuklarda Akran Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Adar, S ve Okur, A. (2015) "*Zihin Engelli 14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çizgi Konusundaki Resim Çizme Becerilerinin Karşılaştırması*". İdil Dergisi, 4/15, 125-148

Aksoy, V. (2016). *Özel eğitim.* Ankara: Pegem Akademi

Aksu, M. (2011). *Zihinsel engelli çocuklarda görsel sanatlar eğitiminin motor beceri gelişimine katkısı.* Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Aral, N. ve B. Ayhan, A. (2016). "Frostig Görsel Algı Testi'nin Türkçeye Uyarlanması*"*. *The Journal of Academic Social Science Studies*,501-22. http://dx.doi.org/ 10. 9761/ JAASSS3587

Arslan, T. (2009). *Zihin Engelli Bireylere Elektrikli Çim Biçme Makinası ile Çim Biçme Becerisi Öğretiminde Eş Zamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği*, Yüksek lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Ayaydın, A. ve Özsoy, V. (2015). *Görsel Tasarım Öğe ve İlkeleri.* Ankara: Pegem Akademi

Aydemir, B. (2010). *Sanat Eğitiminde Müzelerin Rolü: Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Örneği*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Balamir, B. (2020). *Sanatın Sesinde Hayat*. Ankara: Mutlu Son Yayınları

Barry, A. L. ve Villeneuve, P. (1998). "Veni, Vidi, Vici: Sanat Müzesinde Disiplinler arası Öğrenme" *Ulusal Sanat Eğitimi Derneği*. 51/1, https://www.jstor.org/stable/3216184

Batu, B. ve K. İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık

Berger, J. (2020*). Görme Biçimleri.* (çev. Salman, Y), İstanbul: Metis Yayıncılık

Bilginer, H. (2002). "Down sendromlu çocuklarda dil gelişimi". *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 19/1.

Boz. B. Y, (2015). "İki boyutlu kâğıtlardan üç boyutlu origami küpüne yolculuk". *Journal of Inquiry Based Activities*,5/1, 20-33.

Çağlayan, N. (2014). "Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde görsel sanatlar dersinin yeri ve önemi". *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,4/1, 91-101.

Çalış, D. (2019). *Görsel Sanatlar Uygulamalarının Otistik Ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimlerine Etkileri,* Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Çankaya, Ö. (2011). *Zihinsel engelli öğrencilere haroşa örgü örme becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği,* Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, A. (2009). *Zihinsel Engelli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersindeki Öncelikli Renk Tercihleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çorum Müzeleri, T.C. Çorum Valiliği ve Çorum İl Kültür Müdürlüğü.

Dayı, E., Açıkgöz, G., ve Elçi, A. N. (2020). "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Metaforik Algıları (Gazi Üniversitesi örneği)". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*,21/1,95-122. doi: 10. 21565 özel eğitim 616520

Demir, A. (2015). *3-7 Yaş Eğitim Alan Normal Öğrencilerle, Zeka Yaşı 3-7 Yaş Eğitilebilir Öğrencilerin Resimlerinin Renk, Leke, Çizgi Kullanımı Bakımından Karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Demircan, F ve Altıntaş, O. (2016). "Harvard Üniversitesi Sanat Müzesindeki Eğitim Etkinliklerinin Çağdaş Müzecilik Anlayışı Bakımından İncelenmesi. *idil*,5/20, s.231-248. DOI: 10.7816/idil-05-20-15

Dincer, S., Gümüş Doğan, D., Kıvılcım, M., ve Canaloglu, S. K. (2019). "Developmental assessment of children with Down syndrome". DOI: 10. 5455;26/5:794-8

Erdoğan, B. (2017), *Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Erim, G.ve Caferoğlu, M. (2012), "Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinin Zihinsel Engelli Çocuklara Katkısının Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleriyle Belirlenmesi" *Eğitim Fakültesi Dergisi*,25 /2, 321-342

Eripek, S. (2002). Özel eğitim. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Eripek, S. (2004). "Türkiye'de zihin engelli çocukların kaynaştırmalarına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 5/02

Erişim Tarihi: 28.09.2022 https://www.sanatpsikoterapileridernegi.org/otizm-ve-sanat-terapisi.html.Erişim

Ersöz, Ü A. (2006). *Sanat Eğitiminin Otizmli Çocukların Duyusal Problemleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne

Gezer, Ü. (2019). Çağdaş Sanat Ve Tasarım Eğitiminde Görsel Tasarım Ögeleri Ve İlkeleri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/40, 595-614.

Gezeroğlu, S. (2020),"Yada Eğitim yada Eğitim", *Meb Güncel Eğitim Dergisi*,(6)

Göğebakan, Y. (2018). "Alternatif Öğrenme Mekanları Olarak Müzelerin Eğitim-Öğretimde Kullanılmasının Önemi." *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi,*(40), 9-41.

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/corum/gezilecekyer/corum-muzesi

Işık, H. (2014). *Zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişmesine resim-iş dersinin katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri*. DoktoraTezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

İnce, H. H., Akdemir, B., ve Doğru, S. S. Y. (2017). "6-12 Yaş Arası Zihin Engelli Çocuklarda Görsel Algı Becerilerinin Değerlendirilmesi". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi,*(31), 687-704.

Karakaş, G. (2018). *Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklara Uygulanan Serbest Zaman Aktivitelerinin Fiziksel Uygunluk ve Motor Gelişimleri Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Kocaeli.

Karasar, N. (2022). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Evi

Karip, F. (2020). " Görsel sanatlar öğretmen adaylarının çok alanlı sanat eğitimine yönelik bilişsel yapılarının kavram haritası ile incelenmesi." *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi,* 26/45, 702-709.

Kim, H. (2018), "An analysis of creative effect on interdisciplinary practices in art education", *International Journal of Education Through Art*,14/2, pp. 179–96, doi: 10.1386/eta.14.2.179_1

Koçak, E. (2015). *Zihin engelliler iş okullarındaki öğretmenlerin mesleğe hazırlık etkinlikleri ve öğrencilerin mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri*. Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Köstereliоğlu, İ. (2013). "Engelli Bireylerin Eğitilmesine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* (KEFAD),t 14 /3, 211-226.

Kuban, D. (2016). Doğan Kuban Yazıları Antolojisi Sanat, Mimarlık, Toplum Kültürü Üzerine Makaleler. İstanbul: Boyut Matbaacılık.

Maçkalı, Z. *"Sanatla Tedavi ve Eğitim Merkezi "Arel Üniversitesi Klinik Psikoloji* Yüksek Lisans Programı.

MEB, (2017). *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik özel eğitim hizmetleri kılavuz kitabı.* Ankara: Milli Eğitim Basımevi

MEB, (2018a). *Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Görsel sanatlar ve el becerileri dersi Öğretim programı,1. Kademe (1, 2, 3, 4, 5).* Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

MEB, (2018c). *Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Görsel Sanatlar Ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı 3.Kademe (9, 10, 11, 12).* Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

MEB, (2018d). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11, 12 Sınıflar),* Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü,

MEB, (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Özel Eğitim*, Ankara: MEGEP.

MEB, (2015). *Otizm Spekrum Bozukluğunda Eğitim, Terapi ve Tedavi Yöntemleri*, Ankara: Özel Eğitim Rehberlik Dayanışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tohum Otizm Vakfı.

MEB, (2018b). *Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Görsel Sanatlar Ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı 2.Kademe (5.6.7.8).* Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

MEB, (2020). *Türkiye de Özel Eğitim Hizmetleri.* Ankara: Özel Eğitim ve rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

MEB, (2020). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Rehber Kitapçığı, Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü,* Ankara

MEB, (2022). *Özel Eğitim Uygulama Okullarında Beceri Uygulama Alanları Kılavuzu*, Ankara: Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

MEB. (2010). *Okullarımızda Üç Neden, Nasıl, Niçin Kaynaştırma.* Ankara: Özel Eğitim Rehberlik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Mercan, Z. (2019). *Erken Steam Geleceğe Hazırlık Programının Çocukların Görsel Uzamsal Akıl Yürütme Becerisine Etkisi,* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Önder, A. ve Gülay, H. (2010). "Reliability and validity of the Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 years of children". *International Online Journal of Educational Sciences*,2/1, 204-224.

Özbey, F. ve Diken, İ. H. (2010). "Zihinsel yetersizliği olan bireylerin iş-meslek eğitimi ve istihdamlarına yönelik Türkiye'de yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 11/02, 19-42.

Özcan, M. (2015). "Zihinsel engelli bireylerde görsel sanat eğitimi." *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi,* 1/2, 71-83.

Özçekiç, E. ve Şaykol, E. (2019). "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Geometrik Şekillerdeki Algı Seviyelerinin İncelenmesi*". Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (16), 136-145.

Özdemir, Ç. (2009). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersinde Üç Boyutlu Uygulamaların Öğrenci Yaratıcılığına Etkisi*. Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özol, A. (2012). Sanat Eğitimi Ve Tasarımda Temel Değerler, İstanbul: Pastel Yayıncılık.

Özsoy, V. Ve Mercin, L. (2003). "Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,1/3, 303-319.

Öztürk, F.B. (2012). *Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Ve Görüşlerinin İncelenmes*i, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Öztürk, I. (2022). "Down Sendromlu Oyuncular İçin Tiyatroda Tasarımı Şekillendiren Etmenler". *The Journal of Social Science,* 6/11, 191-201. DOI:10. 30520/tjsosci.1051548

Özyürek, M. (2004), *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Temelleri ve Geliştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Paksoy, S. (2003), *8-12 Yaş Eğitilebilir Zihin Engelli Çocukların Resim –İş Eğitimi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Prıce, M. (2010). "Mental Disability and Other Terms of Art". *Modern Language Association,*117-123, URL: https://www.jstor.org/stable/41419869

S., Juanpere, A., Valera ve A., Viladomiu, (2014),"Yüksek Öğrenimde Sanat, Tasarım ve İletişim".doi: 10.1386/adch.13.1.43_1

Sağırkaya, B. (2014). *Temel Motor Becerilerini Kullanabilen Otizm Özelliği Gösteren Çocuklarda İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Orff-Schulwerk Yönteminin Kullanımı.* Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Sakarya, S. Çakmak, A. ve Şahin, H. (2020). "Turkish validity and reliabi-lity study of the social behavior scale for preschool children". *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*,16/31, 3853-3866. DOI: 10. 26466/opus.762096

Salderay, B. (2001). *Zihin Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Plastik Sanatlar Eğitimine İlişkin Görüşleri.* Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Salderay, B. (2010). "Engelli Bireylerin Yapmış Olduğu Görsel Sanatlar Çalışmalarının Engelli Birey Aileleri VE Engelli Bireylerle Çalışan Eğitimciler Tarafından Değerlendirilmesi". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,*12/1, 219-229.

Salderay, B. (2014). "Özel Eğitim Sürecinde Görsel Sanatlar Uygulamalarının Önemine İlişkin Aile Düşünce Yapılarının Değişimi". *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi,*3/3, 87-101.

Salderay, B. Ve Çalımlı, Z. G. (2020). "Müze Kavramı, Süleyman Saim Tekcan ve Imoga-İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi". *Sanat ve Tasarım Dergisi,*(26), 83-99.

Sarı, O. T. (2019). "Otistik Çocuklarda Hayali Resim Çizebilme Performansının Otizm Derecesi ve Gelişim Tarama Testleri İle İlişkili Olarak İncelenmesi". Kastamonu Eğitim Dergisi,27(2), 897-908.

Sözen, M. ve Tanyeri, U. (2018). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü.* İstanbul: Remzi Kitapevi

Sucuoğlu, B. (2010). " Zihin Engelliler ve Eğitimleri". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,*8/02, 88-90.

Sucuoğlu, B. Ve Çifçi, İ. (2004). *Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık

Sucuoğlu, B. (2019),*Türkiye de Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Bütünleştirme,* İstanbul: Tohum otizm değerlendirme ve gelişim raporları II

Şahan, M. (2005). "Müze ve Eğitim". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,3/4, 487-501.ps://dergipark.org.tr/en /pub/tebd/issue/26122/275182

Şahin, D. (2015). "Zihinsel Engelli Bireylerde Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi". *Sanat Eğitimi Dergisi,*3/2, 25-37. Erişim Tarihi 28.09.2022 www.sanategitimidergisi.com

Şahin, F. (2016). "Kaufman Alanları Yaratıcılık Ölçeği' nin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi". *İlköğretim Online*, doi: http://dx.doi.org/10. 17051/io.2016.70479,15(3), 855-867

Şaylan, G. (2020). *Postmodernizm.* Ankara : İmge Kitapevi.

Şinikoğlu, P. (2017), *Mental Retardasyon Tanısı Almış Çocuklar İle Normal Gelişim Gösteren Akranları Arasında Plastik Sanatlar Üzerinden Bir Karşılaştırma Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tan, Z. (2009). *İlk Öğretim 1. Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Müze Bilinci Öğrenme Alanında Materyal Kullanımının Etkisi Ve Uygulaması.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tekin, E. (1999). "Yanlışsız Öğretim Yöntemleri". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 2/3.

Tiryaki, M. A. (2019). *Down Sendromlu Öğrencilerin El Becerilerinin Geliştirilmesi Temel Şekillendirme Tekniklerinin Kazandırılmasında Doğrudan Öğretim Ve Eşzamanlı İpucu İle Öğretim Yönteminin Etkililiği.* Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Topbaş, S. S. (2006). *Dil ve Kavram Gelişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Turan, A. (2016). *Sevgi Dili Konuşan Çocuklar Konuşma ve Dil Gelişimi, Bozuklukları ve Rehabilitasyonu, Down sendromu, Otizm ve Kekemelik için Rehber Kitap*. İstanbul: Dijital Düşler

Turani, A. (2017), *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Uçar, Rasmussen, M. ve Yıkmış A. (2020). "Annelerin Özel Gereksinimli Çocuklarının Mesleki Eğitim Ve İstihdamına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi". *Egitimde Nitel Araştırmalar Dergisi (Journal of Qualitative Research in Education),* 8/1, 324-345.doi:10. 14689/issn.2148-2624. 1.8c.1s.14m

Ünalaya, M. Ü. (2019). *Zihinsel Engelli Öğrencilerin Kendilerini Resimleriyle İfadeler*, Yüksek lisans tezi, Hacı bayramı veli üniversitesi, Ankara.

Worringer, W. (2017). *Soyutlama ve Özdeşleyim*, (çev. Tunalı, İ.) İstanbul: Hayalperest Yayınevi

Yıldırım T. (2002 Eylül). "V. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirisi" (edt. Süel, A.) Çorum 02-08 Eylül 2002,Çorum İl Özel İdaresi, Ankara

Yıldırım, B. (2015). *Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin beslenme özellikleri ve aile etkileşim*. Yüksek Lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Yılmaz, A. (2017). *Beden Eğitimi Ve Oyun Uygulamalarının Hafif Düzey Zihinsel Engelli Çocukların Fiziksel Uygunluk, Eğitsel Performans Ve Okul Sosyal Davranışları Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Yılmaz, M. ve Gökdemir, M. A. (2019). "Görsel Sanatlar Dersinde Efsanelerin Üç Boyutlu Çalışmalar Üzerine Etkisi (6. Sınıf Örneği)". *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi,* 6/2, 386-400.

Yılmaz, M. Ve Gökdemir, M. A. (2019). " Görsel Sanatlar Dersinde Efsanelerin Üç Boyutlu Çalışmalar Üzerine Etkisi (6. Sınıf Örneği)". *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergis*i, 6/2, 386-400.

Yücel, M. (2018). *İki Boyutlu Tasarımların Öğretilmesinde Atık Malzeme Kullanmanın Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerine Katkılarının Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

EKLER

(EK 1) Etik Kurul Kararı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
29.04.2022	4	2022-356

KARAR NO: 2022-356

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Güler GÖK' ün Prof. Dr. Çağatay İnal KARAHAN danışmanlığında "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar (Deneysel Çalışma) isimli yüksek lisans tezine ilişkin ölçek, gözlem, dosya taraması, resim/çizim analizi ve sistem/ model geliştirme çalışmalarını içeren 60413 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Güler GÖK' ün Prof. Dr. Çağatay İnal KARAHAN danışmanlığında "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar isimli yüksek lisans tezine ilişkin ölçek, gözlem, dosya taraması, resim/çizim analizi ve sistem/ model geliştirme çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

PP5.1.FR.0011, R0, Mayıs 2019

Sayfa 1 / 1

(EK 2) Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Çalışma İzin Belgesi

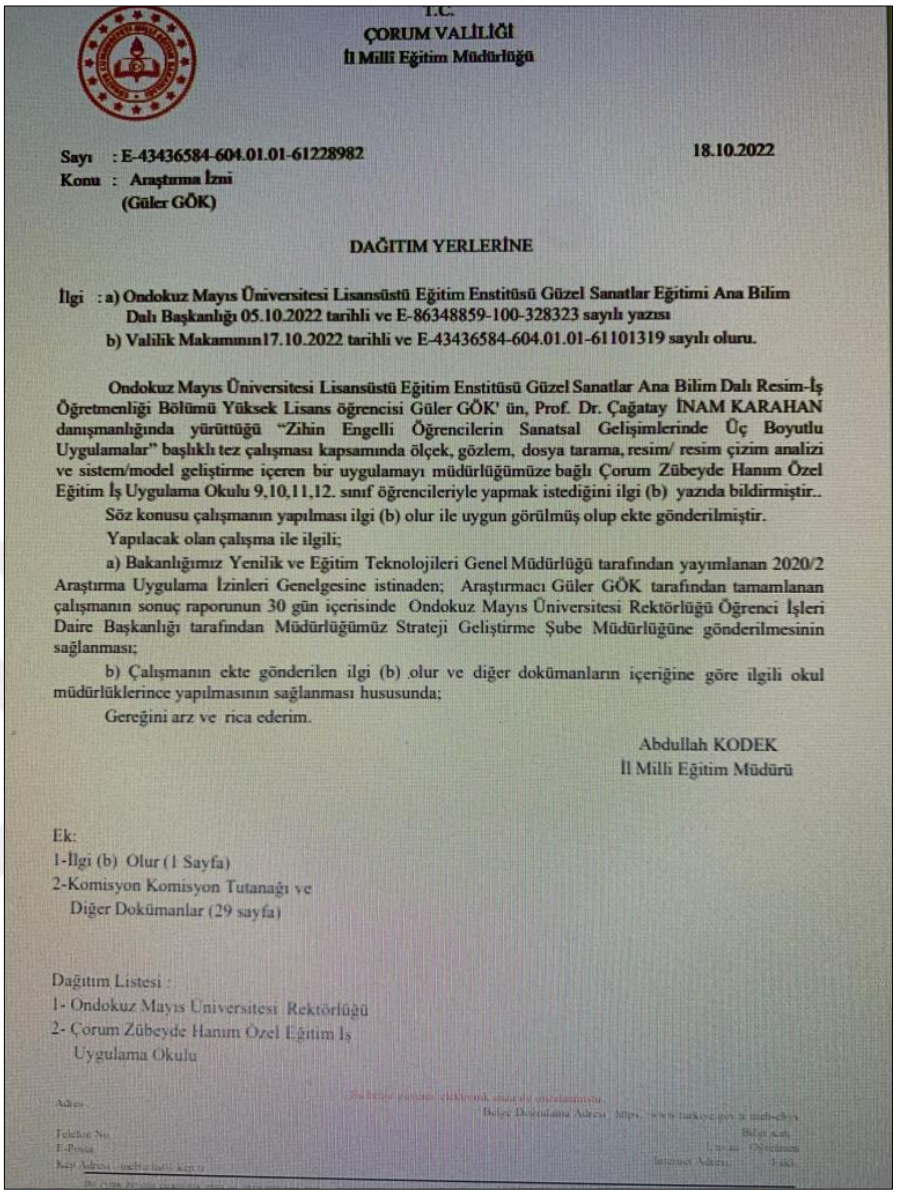

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-43436584-604.01.01-61228982 18.10.2022
Konu : Araştırma İzni
(Güler GÖK)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanlığı 05.10.2022 tarihli ve E-86348859-100-328323 sayılı yazısı
b) Valilik Makamının17.10.2022 tarihli ve E-43436584-604.01.01-61101319 sayılı oluru.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Güler GÖK' ün, Prof. Dr. Çağatay İNAM KARAHAN danışmanlığında yürüttüğü "Zihin Engelli Öğrencilerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar" başlıklı tez çalışması kapsamında ölçek, gözlem, dosya tarama, resim/ resim çizim analizi ve sistem/model geliştirme içeren bir uygulamayı müdürlüğümüze bağlı Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim İş Uygulama Okulu 9,10,11,12. sınıf öğrencileriyle yapmak istediğini ilgi (b) yazıda bildirmiştir..

Söz konusu çalışmanın yapılması ilgi (b) olur ile uygun görülmüş olup ekte gönderilmiştir.

Yapılacak olan çalışma ile ilgili;

a) Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 2020/2 Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine istinaden; Araştırmacı Güler GÖK tarafından tamamlanan çalışmanın sonuç raporunun 30 gün içerisinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğüne gönderilmesinin sağlanması;

b) Çalışmanın ekte gönderilen ilgi (b) olur ve diğer dokümanların içeriğine göre ilgili okul müdürlüklerince yapılmasının sağlanması hususunda;

Gereğini arz ve rica ederim.

Abdullah KODEK
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1-İlgi (b) Olur (1 Sayfa)
2-Komisyon Komisyon Tutanağı ve
Diğer Dokümanlar (29 sayfa)

Dağıtım Listesi :
1- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü
2- Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim İş
Uygulama Okulu

(EK 3) Katılımcıların Veli Vasilerinden Alınan Çalışma İzin belgeleri

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih:30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok. [redacted]

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı

[redacted]
Sultan Aydın

PP2.1.FR.0079, R0, Aralık 2020

Sayfa 1 / 1

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı

[redacted]
Ezgi Borucu

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
[redacted]

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. (Barış Güzel)

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
Hacı Osman Güzel
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
Karakeçili mahallesi
[redacted]

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
Hatice Teke
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
Karakeçili mahallesi
1[redacted]

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
Serkan Öylü
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
[redacted]

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
[redacted]

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı

Zehra Yıldırım

[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok . Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
Serkan ÖLMEZ
Öğretmen
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted] Gök
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok . Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
Latif Akkuş
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted] Gök
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok . Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
[redacted] Kurt

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Güler Gök
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok /Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

[redacted]
...ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı
Huriye Devircan

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted] Gök
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok . Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı

Sat. Kaç

[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih: 30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

[redacted]
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır şok . Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum. [redacted]

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı

Hatun Şentürk
[redacted]

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

VELİ / VASİ ONAY FORMU

Tarih:30/03/2022

Bu çalışma, Güler Gök tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Zihin engelli öğrencilerin sanat yoluyla topluma kazandırılması dır. Bu amaçla velisi / vasisi olduğunuz kişinin bazı soruları cevaplandırmasına ve anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız. Uygulama tahminen beş hafta sürecektir.

Velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmaya katılımının onun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirisiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde velisi / vasisi olduğunuz kişinin de sözel olarak rızası alınacaktır. Velisi /vasisi olduğunuz kişinin vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da dilediğiniz zaman velisi / vasisi olduğunuz kişinin çalışmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Güler Gök,05064082775,gguler75g@gmail.com iletişim kurabilirsiniz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Güler Gök
Karakeçili mahallesi
1.Bayındır sok . Ovacık apt.29/8 Çorum
0506 508 2775

Yukarıda açıklamasını okuduğum çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın velisi / vasisi olduğum kişinin katılmasını kabul ediyorum.

Veli ya da Vasinin
İmzası
Adı-Soyadı

(EK 4) Katılımcıların Engel Raporları

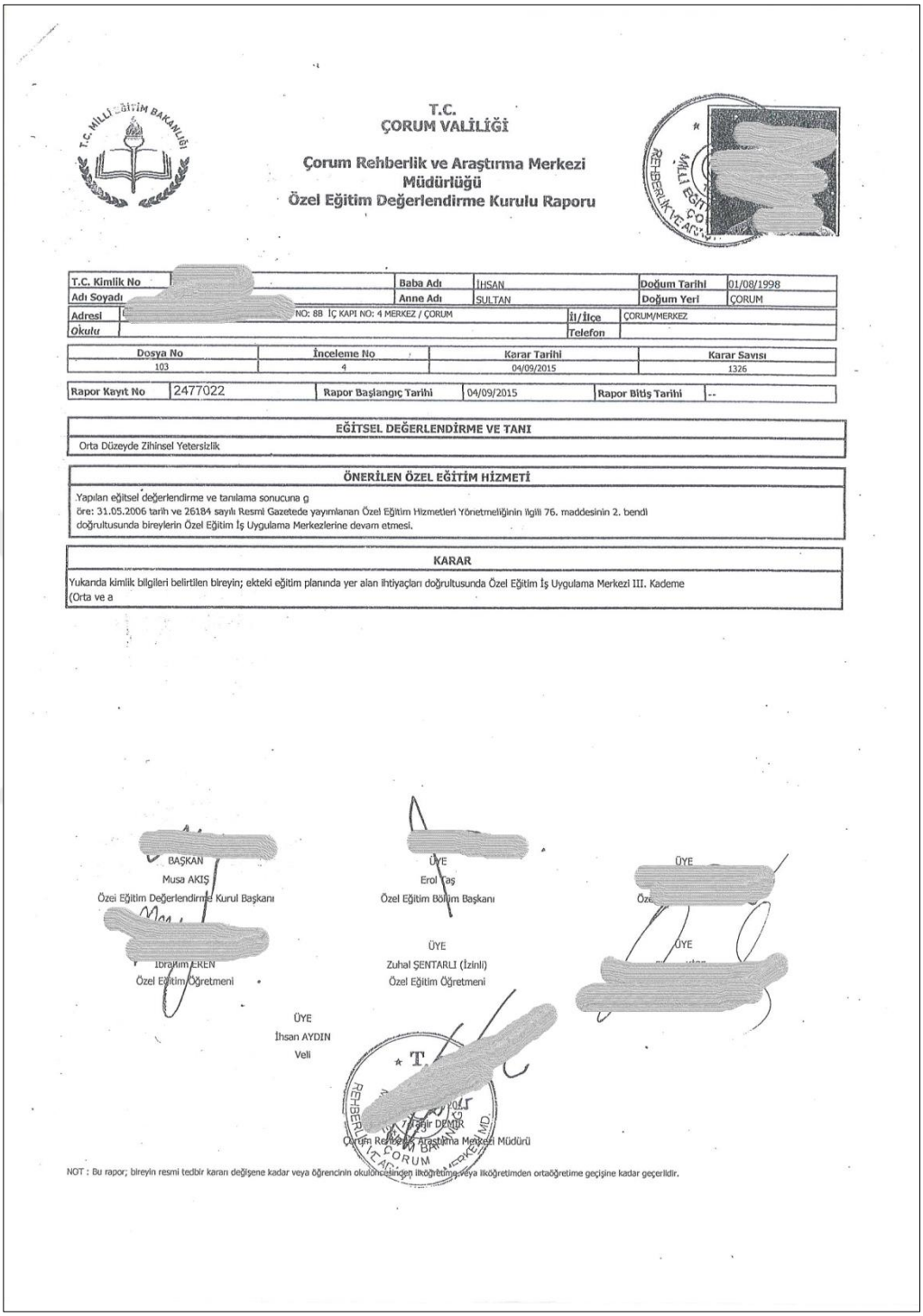

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

T.C. Kimlik No	[redacted]	Baba Adı	İHSAN	Doğum Tarihi	01/08/1998
Adı Soyadı	[redacted]	Anne Adı	SULTAN	Doğum Yeri	ÇORUM
Adresi	[redacted] NO: 88 İÇ KAPI NO: 4 MERKEZ / ÇORUM		İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ	
Okulu			Telefon		

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
103	4	04/09/2015	1326

Rapor Kayıt No	2477022	Rapor Başlangıç Tarihi	04/09/2015	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
öre: 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi
doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe
(Orta ve a

[redacted]
BAŞKAN
Musa AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Başkanı

[redacted]
İbrahim EKEN
Özel Eğitim Öğretmeni

[redacted]
ÜYE
Erol Taş
Özel Eğitim Bölüm Başkanı

ÜYE
Zuhal ŞENTARLI (İzinli)
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
İhsan AYDIN
Veli

[redacted]
ÜYE
Öze[redacted]

[redacted]
ÜYE

[redacted]
Yaşar DEMİR
Çorum Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime, veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

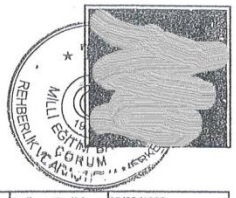

T.C. Kimlik No	[redacted]	Baba Adı	İBRAHİM	Doğum Tarihi	02/03/1999
Adı Soyadı	[redacted]	Anne Adı	HATİCE	Doğum Yeri	ÇORUM
Adresi	[redacted] İÇ KAPI NO: 7 MERKEZ / ÇORUM	İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ		
Okulu		Telefon			

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
85	5	04/09/2015	1327

Rapor Kayıt No	2476998	Rapor Başlangıç Tarihi	04/09/2015	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
öre: 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe (Orta ve a

[redacted]
BAŞKAN
Musa AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Başkanı

[redacted]
İbrahim EREN
Özel Eğitim Öğretmeni

[redacted]
Erol Taş
Özel Eğitim Bölüm Başkanı

ÜYE
Zuhal ŞENTARLI (İzinli)
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
Hatice BORUCU
Veli

[redacted]
ÜYE
Öz[redacted]

[redacted]
ÜYE

[redacted]
DEMİRK
Çorum Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
~~ÇORUM VALİLİĞİ~~

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu
(Yönlendirme)

T.C. Kimlik No		**Baba Adı**	HACI OSMAN	**Doğum Tarihi**	22/01/2004
Adı Soyadı		**Anne Adı**	NECLA	**Doğum Yeri**	ÇORUM
Adresi	PI NO: 2 MERKEZ / ÇORUM			**İl/İlçe**	ÇORUM/MERKEZ
Okulu	Eğitim	**Sınıfı**	9	**Telefon**	5357179351

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
2137	13	15/11/2019	517

Rapor Kayıt No	4622021	**Rapor Başlangıç Tarihi**	18/11/2019	**Rapor Bitiş Tarihi**	Lise

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademesine devamı.

YÖNLENDİRME KARARI

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ektekl eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe (Orta veya Ağır Düzeyde Zihinsel) nden yararlanmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

Erol TAŞ
Rehber Öğretmen

ÜYE
Abdülaziz ÖNER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

ÜYE
Gazi

ÜYE
Hacı Osman GÜREL
Veli

Hacer Nur ŞEREMET
Özel Eğitim Öğretmeni

Rehber

NOT : Bu rapor; bireyin resmî tedbir kararı değişene kadar veya birey için bu kararın alındığı kademe süresince geçerlidir.

ÖZÜRLÜ SAĞLIK KURULU RAPORU FORMU (Ön Yüzü)

EK-

ÇORUM DEVLET HASTANESİ ÖZÜRLÜ SAĞLIK KURULU RAPORU

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı	:MERVE PEKER	**T.C.Kimlik No :**	[redacted]
Baba Adı	:ALİ İ,HSAN	**Doğ.Yeri-Yılı :**	ÇOR[redacted]
Müracaat Tarihi	:08.12.2006	**Rapor Tarihi :**	13.12.2006
Muayeneye Gönderen :	**A- Çalıştığı Kurum :** ☑	**B- Kişisel Müracaat :** ☐	
Rapor Numarası	: 2265		

ÖZRE İLİŞKİN BİLGİLER

Kulak Burun Boğaz		
Zihinsel,Ruhsal.	DAUM SENDROMU IQ :24-39. KADARDIR.AĞIR MENTAL RETERDE	90
Deri		
Hematopoetik Sistem		
Kardiyovasküler		
Görme Sistemi		
Sindirim Sistemi		
Kadın Hastalıkları Ve		
Ürogenital Sistem		
Endokrin Sistem		
Solunum Sistemi		
Yanıklar		
Onkolojik Hastalıklar		
Sinir Sistemi		
Kas İskelet Sistemi		

ASLI GİBİDİR

ÖZÜRLÜ.SAĞLIK KURULU RAPORUNUN SONUCU

Teşhis: DAUM SENDRUMU +MENTAL RETERDE	**Özür Durumuna Göre tüm Vücut Fonksiyon Kaybı oranı:** % 90 Yüzde Doksan
Ağır Hayır	**Çalıştırılamayacağı İş** DEĞERLENDİRİLMEDİ
Sürekli: ☑	**Raporun Geçerlilik** Yıl Yıl

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

T.C. Kimlik No		Baba Adı	MUSTAFA	Doğum Tarihi	14/03/1998
Adı Soyadı		Anne Adı	HATİCE	Doğum Yeri	ÇORUM
Adresi	GÜ NO:4 İÇ KAPI NO:5 MERKEZ/ÇORUM	İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ		
Okulu		Telefon	5411055359		

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
267	3	19/09/2014	1282

Rapor Kayıt No	2093012	Rapor Başlangıç Tarihi	19/09/2014	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
öre: 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe (Orta ve a

[redacted]
şkan
ir DEMİR
Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Başkanı

[redacted]
İbrahim EREN
Özel Eğitim Hizmetleri Başkanı

[redacted]
Rehber Öğretmen

Üye

[redacted]
Üye
Gazi KARABACAK
Öze

[redacted]
Üye
Ekrem KİSE

Üye
Hatice TEKE
Veli

[redacted]
NDUR
/20
Tahir DEMİR
Çorum Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin eğitim kademesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

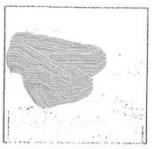

T.C. Kimlik No		Baba Adı	AHMET	Doğum Tarihi	29/11/2000
Adı Soyadı		Anne Adı	SONGÜL	Doğum Yeri	ZONGULDAK
Adresi	BLOK NO: 106 MERKEZ / ÇORUM			İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu	Kale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe			Telefon	

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
5588	2	26/05/2018	1116

Rapor Kayıt No	3824756	Rapor Başlangıç Tarihi	13/06/2018	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
öre; 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi
doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe
(Orta ve a

ÜYE
Musa AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

ÜYE
Tuncay SÜMER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

Erol TAŞ
Rehber Öğretmen

ÜYE
Rehber Öğretmen

ÜYE(G. İzinli)
Uğur KÜÇÜKDOĞRU
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
İbrahim KLEP
Veli

UYGUNDUR
Tahir DEMİR
Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

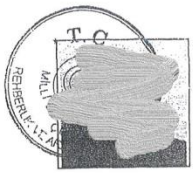

T.C. Kimlik No	[redacted]	Baba Adı	İSMAİL	Doğum Tarihi	25/02/2002
Adı Soyadı	[redacted]	Anne Adı	SERİFE	Doğum Yeri	YİĞİLCA
Adresi	[redacted] BLOK NO: 106 MERKEZ / ÇORUM			İli/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu	Toki Şehit Şükrü Özyol Ortaokulu			Telefon	

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
5887	9	15/09/2017	1524

Rapor Kayıt No	3404479	Rapor Başlangıç Tarihi	18/09/2017	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanıya sonucuna g
öre: 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi
doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe
(Orta ve a

[redacted]
Mus[redacted]AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

[redacted]
Tuncay SÜMER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

[redacted]
[redacted]ÇELİK
Rehber Öğretmen

Üye
Uğur KÜÇÜKDOĞRU (İzinli)
Özel Eğitim Öğretmeni

[redacted]
Rehber Öğretmen

[redacted]
Üye
Özel Eğitim Öğretmeni

Üye
Selçuk KURAK (Katılmadı)
Veli

[redacted]
Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

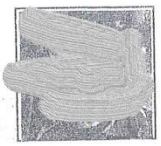

[redacted]		Baba Adı	MESUT	Doğum Tarihi	12/05/2004
		Anne Adı	ZEHRA	Doğum Yeri	ÇORUM
Adı Soyadı	[redacted]				
Adresi	[redacted]	AO: 5 İÇ KAPI NO: 1 MERKEZ / ÇORUM		İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu	Rabi Özer [redacted]			Telefon	5455631890

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
2080	9	06/07/2018	1434

Rapor Kayıt No	3853178	Rapor Başlangıç Tarihi	09/07/2018	Rapor Bitiş Tarihi	Lise

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Bedensel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
öre: 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi
doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe
(Orta ve a

[redacted]
Başkan
Musa AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

[redacted]
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

[redacted]
Üye
Gazi KARABACAK
Özel Eğitim Öğretmeni

[redacted]
Rehber Öğretmen

[redacted]
Üye
Uğur KÜÇÜKDOĞRU
Özel Eğitim Öğretmeni

[redacted]
Üye
Mesut YILDIRIM (Kabılmadı)
Veli

[redacted]
Tahir DEMİR
Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmî tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

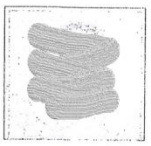

[redacted]	Baba Adı	HAYATİ	Doğum Tarihi	20/01/200[illegible]
	Anne Adı	NURAN	Doğum Yeri	USKUDAR
Adresi	[illegible]ERK. BLOK NO: 106 MERKEZ / ÇORUM		İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu	Kale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe		Telefon	

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
6339	11	28/05/2018	1113

Rapor Kayıt No	3824841	Rapor Başlangıç Tarihi	13/06/2018	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
öre; 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. fıkrası
doğrultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe
(Orta ve a

[redacted]
Musa AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

ÜYE
Tuncay SÜMER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

[redacted]
Rehber Öğretmen

ÜYE(G. İzinli)
Uğur KÜÇÜKDOĞRU
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
İbrahim KEREM(Katılmadı)
Veli

[redacted]
Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü

*NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu
(Yönlendirme)

[redacted]	Baba Adı	LATİF	Doğum Tarihi	19/08/2007
	Anne Adı	BEDİA	Doğum Yeri	ÇORUM
Adresi	[redacted] CAD. NO: 236 İÇ KAPI NO: 24 MERKEZ / ÇORUM		İli/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu		Sınıfı	Telefon	5373785726

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
4266	8	27/07/2021	832

Rapor Kayıt No	5071115	Rapor Başlangıç Tarihi	29/07/2021	Rapor Bitiş Tarihi	Lise

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Görme Yetersizliği Az Gören
Serebral Palsi
Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
Bedensel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademesine devamı.

YÖNLENDİRME KARARI

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe (Orta veya Ağır Düzeyde Zihinsel) niden yararlanmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

BAŞKAN
Mahmut Yaser MERT
Özel Eğitim Değ[redacted]

[redacted]
Abdülaziz ÖNER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

ÜYE
İzinli
Rehber Öğretmen

ÜYE
[redacted]

ÜYE
Gazi KARABACAK

ÜYE
[redacted] GÜLER

ÜYE
Bedia AKKUŞ
Veli (Katılmadı)

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmî tedbir kararı değişene kadar veya birey için bu kararın alındığı tarihten itibaren 3 yıl süreyle geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu
(Yönlendirme)

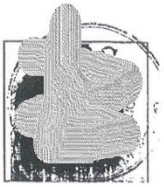

[redacted]	Baba Adı	YAŞAR	Doğum Tarihi	27/09/2003
	Anne Adı	SİRİN	Doğum Yeri	AMASYA
Adresi	[redacted] MERK BLOK NO: 104 MERKEZ / ÇORUM		İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu		Sınıfı	Telefon	5335563825

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
7459	13	10/06/2019	1121

Rapor Kayıt No	4445332	Rapor Başlangıç Tarihi	19/08/2019	Rapor Bitiş Tarihi	Lise

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademesine devamı.

YÖNLENDİRME KARARI

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe (Orta veya Ağır Düzeyde Zihinsel) nden yararlanmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

[redacted]
Başkan
Tuncay SÜMER
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

[redacted]
Öğretmen

[redacted]
Rehber

[redacted]
ÜYE
Öğretmen

[redacted]
ÜYE

[redacted]
ÜYE

ÜYE
İbrahim KEREM(Katılmadı)
Veli

[redacted]
Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmî tedbir kararı değişene kadar veya birey için bu kararın alındığı eğitim süresince geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu

Adı Soyadı	[redacted]	Baba Adı	MİKAİL	Doğum Tarihi	15/08/2000
		Anne Adı	HURİYE	Doğum Yeri	ÇORUM
Adresi	[redacted]APT BLOK NO: 90 İÇ KAPI NO: 13 MERKEZ / ÇORUM			İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ
Okulu				Telefon	

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
2854	2	04/09/2015	1328

Rapor Kayıt No	2476985	Rapor Başlangıç Tarihi	04/09/2015	Rapor Bitiş Tarihi	--

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

[redacted]alan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna g
[redacted]: 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili 76. maddesinin 2. bendi
[redacted]rultusunda bireylerin Özel Eğitim İş Uygulama Merkezlerine devam etmesi.

KARAR

Yuk[redacted] kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe
(Or[redacted]a

[redacted]
BAŞKAN
Musa AKIŞ
Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Başkanı

[redacted]
ÜYE
Erol TAŞ
Özel Eğitim Bölüm Başkanı

[redacted]
ÜYE
Özel Eğitim Öğretmeni

[redacted]
İbrahim EREN
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
Zuhal ŞENTARLI (İzinli)
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
Ekrem KİSE

ÜYE
Mikail DEMİRCAN
Veli

[redacted]
UYGU[redacted]
[redacted]
Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

NOT : Bu rapor; bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okulöncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir.

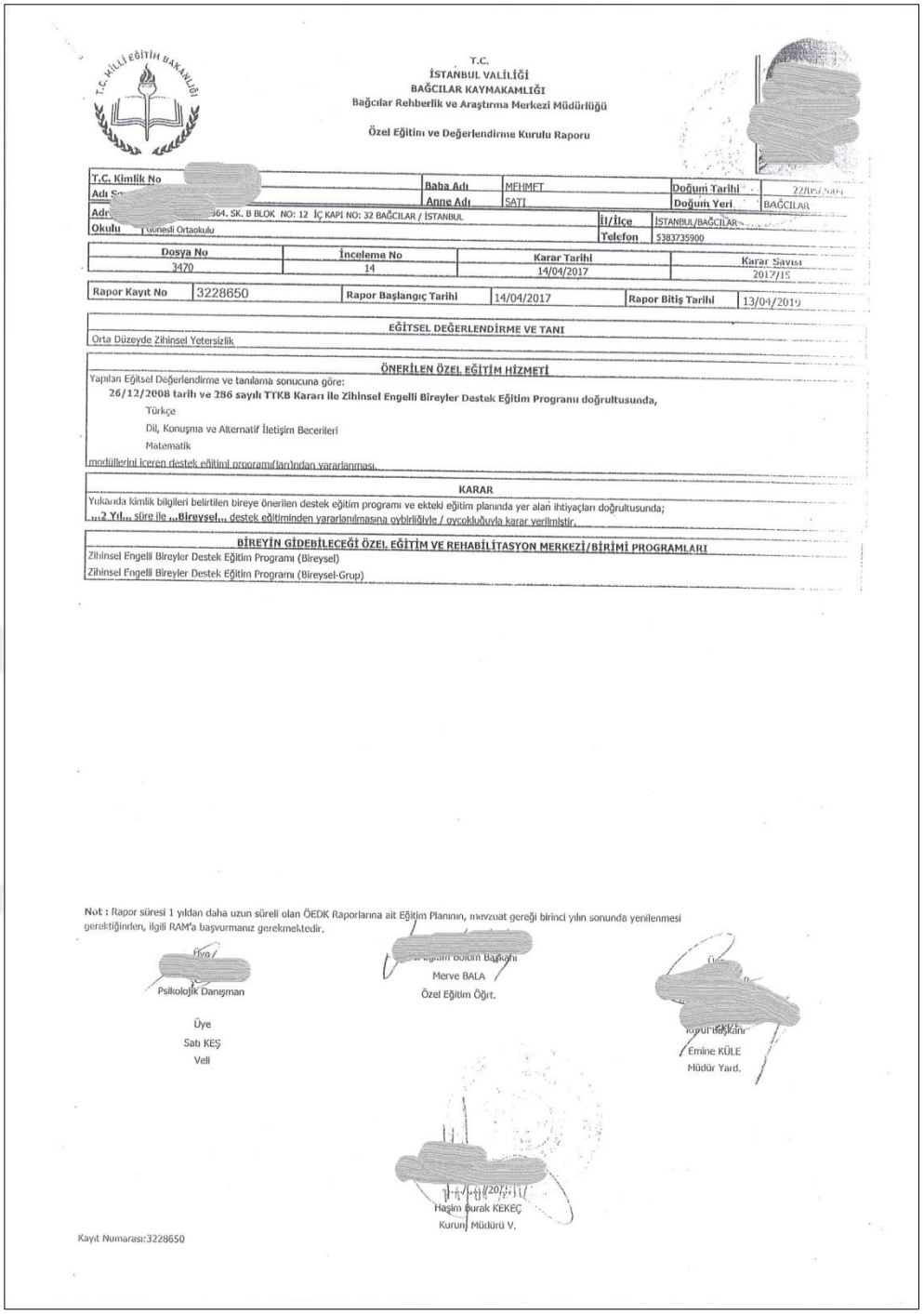

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
BAĞCILAR KAYMAKAMLIĞI
Bağcılar Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

Özel Eğitimi ve Değerlendirme Kurulu Raporu

T.C. Kimlik No		Baba Adı	MEHMET	Doğum Tarihi	22/05/2004
Adı Soyadı		Anne Adı	SATI	Doğum Yeri	BAĞCILAR
Adres	364. SK. B BLOK NO: 12 İÇ KAPI NO: 32 BAĞCILAR / İSTANBUL			İl/İlçe	İSTANBUL/BAĞCILAR
Okulu	Güneşli Ortaokulu			Telefon	5383735900

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
3470	14	14/04/2017	2017/15

Rapor Kayıt No	3228650	Rapor Başlangıç Tarihi	14/04/2017	Rapor Bitiş Tarihi	13/04/2019

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan Eğitsel Değerlendirme ve tanılama sonucuna göre:

26/12/2008 tarih ve 286 sayılı TTKB Kararı ile Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı doğrultusunda,

Türkçe
Dil, Konuşma ve Alternatif İletişim Becerileri
Matematik

modüllerini içeren destek eğitimi programlarından yararlanması.

KARAR

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireye önerilen destek eğitim programı ve ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda;
...2 Yıl... süre ile **...Bireysel...** destek eğitiminden yararlanılmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

BİREYİN GİDEBİLECEĞİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ/BİRİMİ PROGRAMLARI

Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel)
Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)

Not : Rapor süresi 1 yıldan daha uzun süreli olan ÖEDK Raporlarına ait Eğitim Planının, mevzuat gereği birinci yılın sonunda yenilenmesi gerektiğinden, ilgili RAM'a başvurmanız gerekmektedir.

Psikolojik Danışman

Üye
Satı KEŞ
Veli

Merve BALA
Özel Eğitim Öğrt.

Emine KÜLE
Müdür Yard.

Haşim Burak KEKEÇ
Kurul Müdürü V.

Kayıt Numarası:3228650

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu
(Yönlendirme)

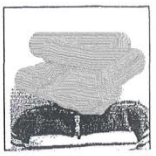

T.C. Kimlik No	[redacted]	Baba Adı	MUSTAFA	Doğum Tarihi	12/06/2006
Adı Soyadı	[redacted]	Anne Adı	HATUN	Doğum Yeri	İSKİLİP
Adresi	[redacted]21. SK. ÇIĞIR APT BLOK NO: 14 İÇ KAPI NO: 2 MERKEZ / ÇORUM	İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ		
Okulu		Sınıfı	Telefon	5393538842	

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
3712	7	11/08/2020	1711

Rapor Kayıt No	4865370	Rapor Başlangıç Tarihi	11/08/2020	Rapor Bitiş Tarihi	Lise

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademesine devamı.

YÖNLENDİRME KARARI

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe (Orta veya Ağır Düzeyde Zihinsel) nden yararlanmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

[redacted]
Mahmut Yaser MERT
Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Başkanı

[redacted]
Abdulaziz ÖNER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

[redacted]
Hacer Nur ŞEREMET
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
Erol TAŞ
Rehber Öğretmen

ÜYE
[redacted]
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
Hatun ŞENTÜRK
Veli (KATILMADI)

T.C.
UYGUNDUR
[redacted]

NOT : Bu rapor; bireyin resmî tedbir kararı değişene kadar veya birey için bu kararın [redacted] kadar geçerlidir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürlüğü
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu
(Yönlendirme)

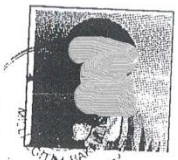

T.C. Kimlik No		Baba Adı		Doğum Tarihi	18/07/2003
Adı Soyadı		Anne Adı		Doğum Yeri	ÇORUM
Adresi	AK KENT MAH. AKKENT CAD. CAD. ENGELSİZ BAKIM YAŞAM MERKEZİ BLOK NO: 104 MERKEZ / ÇORUM		İl/İlçe	ÇORUM/MERKEZ	
Okulu	Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe	Sınıfı	12	Telefon	5396087256

Dosya No	İnceleme No	Karar Tarihi	Karar Sayısı
8972	8	02/09/2021	1258

Rapor Kayıt No	5115602	Rapor Başlangıç Tarihi	08/09/2021	Rapor Bitiş Tarihi	Lise

EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANI

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

ÖNERİLEN ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ

Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademesine devamı.

YÖNLENDİRME KARARI

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; ekteki eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe (Orta veya Ağır Düzeyde Zihinsel) nden yararlanmasına oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Mahmut
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Başkanı

ÜYE
Abdülaziz ÖNER
Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

ÜYE
Erol TAŞ
Rehber Öğretmen

ÜYE
Özel Eğitim Öğretmeni

ÜYE
Özel Eğitim

ÜYE
Yunus E
Özel E etmeni

ÜYE
Sinan KAPTI
Veli (Kabılmadı)

T.C
UYGUNDUR

NOT : Bu rapor; bireyin resmî tedbir kararı değişene kadar veya birey için bu kararın alındığı kademe süresince geçerlidir.

(EK 5) Katılımcıların Performans (Kaba) Değerlendirme Tabloları

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 1 D.Tarihi: 01-08-1998
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	-		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	-		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

Görsel [redacted] Öğrt. Fa[redacted]l Özel Eğitim Öğrt. Hilal ÖZABACI Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 2 D.Tarihi: 02.03.1999
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] Görsel Sanatlar Öğrt.

F[redacted]ARI
O[redacted]itim Öğrt.

[redacted] Hilal ÖZABACI
Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 3 D.Tarihi: 22.01.2004
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

Görsel Sanatlar Öğrt. Özel Eğitim Öğrt. Hilal ÖZABACI Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 4 D.Tarihi: 22.09.1995
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] Görsel Sanatlar Öğrt. | [redacted] Özel Eğitim Öğrt. | Hilal ÖZABACI Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 5 D.Tarihi: 14.03.1998
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	-		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] ÖK
Görs[redacted] Öğrt.

F[redacted]RI
Özel[redacted]gitim Oğrt.

Hilal ÖZKARACI
Rehber Oğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 6 D.Tarihi: 29.11.2006
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	-		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	-		
Yeşil rengi tanır	-		
Sarı rengi tanır	-		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	-		
Kendi adını yazar	-		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	-		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	-		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	-		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	-		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted]
Görsel Sanatlar Öğrt.

[redacted]
Özel Eğitim Öğrt.

Hilal OZABACI
Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 7 D.Tarihi: 25.02.2002
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted]ÖK
Gö[redacted]atlar Öğrt.

[redacted]
Ö[redacted]Eğitim Öğrt.

Hilal ÖZKAYACI
Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 8 D.Tarihi: 12.05.2004
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

Görsel Sanatlar Öğrt. | Özel Eğitim Öğrt. | Hilal ÖZABACI Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 9 D.Tarihi:
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	-		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	-		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	-		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted]
Görsel Sanatlar Öğrt.

Fat[redacted]RI
Oze[redacted]im Öğrt.

Hilal OZABACI
Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 10 D.Tarihi: 19.08.2007
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	-		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	-		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	-		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	-		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	-		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	-		
Daireyi şeklini tanır	-		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	-		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	-		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	-		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	-		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	-		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] Sanatlar Öğrt.

Fa[redacted]RI
Özel[redacted]ğitim Öğrt.

Hila[redacted]OZABACI
Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 11 D.Tarihi: 27.09.2003
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar			
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar			
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar			
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir			
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	-		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	-		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	-		
Sarı rengi tanır	-		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	-		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	-		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder.	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	-		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] Öğrt. | [redacted] Özel Eğitim Öğrt. | Hilal ÖZABACI Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 12 D.Tarihi: 15.08.2000
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	-		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	-		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	-		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	-		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	-		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] Görsel Sanatlar Öğrt. [redacted] Öğrt. Hila[redacted]ABACI Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 13 D.Tarihi: 22.05.2004
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	—		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	+		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	—		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	—		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] GÖK
Görsel Sanatlar Öğrt.

F[redacted]
Özel Eğitim Öğrt.

[redacted]
Hilal OZABACI
Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 14 D.Tarihi: 12.06.2006
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	-		
Kırmızı rengi tanır	-		
Yeşil rengi tanır	-		
Sarı rengi tanır	-		
Ara renkleri tanır	-		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	-		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	-		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	-		
Daireyi şeklini tanır	-		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	-		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	-		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	-		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	-		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	-		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted] Görs[redacted] Öğrt.

[redacted] Fatma ŞAHİN

Hilal [redacted] Rehber Öğrt.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcı No: 15 D.Tarihi:
08.04.2022

BİLİŞSEL BECERİLERE HAZIRLIK

Göz teması kurar	+		
Görsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
İşitsel uyaranın geldiği yöne bakar	+		
Adı söylenen nesnenin resmini gösterir	+		
Dinletilen sesi, uygun resimle eşleştirir	+		
Tek eylem bildiren yönergeyi yerine getirir	+		
Birden fazla eylem bildiren yönergeleri yerine getirir	+		
Mavi rengini tanır	+		
Kırmızı rengi tanır	+		
Yeşil rengi tanır	+		
Sarı rengi tanır	+		
Ara renkleri tanır	+		
Yazı araç gereçlerini kulanır	+		
Temel çizgileri çizer	+		
Şekilleri rastgele boyar	+		
Sınırlı alanı boyar	+		
Kendi adını yazar	+		
Dinlediği ya da okuduğu masal ve öyküyle ilgili sorulara cevap verir	+		
Nesneleri az-çok olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri büyük-küçük olma durumuna göre ayırteder	+		
Nesneleri uzun-kısa olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ince-kalın olma durumuna göre ayırt eder	+		
nesneleri bir nesnenin içinde-dışında olma durumuna göree ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin üzerinde-altında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri bir nesnenin önünde-arkasında olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri boş-dolu olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri yüksekte-alçakta olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri ağır-hafif olma durumuna göre ayırt eder	+		
Nesneleri, bir nesnenin sağında, solunda olma durumuna göre ayırt eder	+		
Üçgeni şeklini tanır	+		
Daireyi şeklini tanır	/		
Dikdörtgeni şeklini tanır.	+		
Farklı resimler arasından adı söylenen nesneyi gösterir	+		
Resim üstünde istenen nesneyi gösterir	+		
Görsellerden yararlanarak ihtiyaçlarını ifade eder	+		
Üç ve daha fazla sözcük içeren cümleler kullanarak gereksinimlerini ifade eder	+		
Gördüğü ve yaşadığı olaylarla ilgili bilgi verir	+		
Görsellerle desteklenen olayları anlatır	+		
Bir gününü basit ifadelerle anlatır	+		
Basit bir olayı başından sonuna kadar izler	+		
Eşyalarını başkalarıyla paylaşır	+		
Nesneye uzanma	+		
Parmaklarıyla dokunarak küçük nesneleri hareket ettirme	+		
Kağıt buruşturma	+		
Kağıt yırtma	+		
Kağıt katlama	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıt kesme	+		
Kağıdı karalama	+		
Dik çizgiyi kopya etme	+		
Sınırlı alanı boyama	+		

Öğrenci davranışı gerçekleştirdiğinde + işareti, yapamadığında ise - işareti konulacaktır.

[redacted]OK
Gö[redacted] Sanatlar Öğrt.

[redacted]
[redacted] Öğrt.

[redacted]
Hilal ÖZABACI
Rehber Öğrt.

Ek. F. Uzman Kişilerden Oluşan Komisyon Toplantı Tutanağı

Komisyon Toplantısı

Yer: Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim İş Uygulama Okulu(III. Kademe) Rehberlik Servisi

Tarih: 8.04.2022

Saat: 9.00

Toplantı Kararları: Komisyon bir araya gelerek Zihin Engelli Bireylerin Sanatsal Gelişimlerinde Üç Boyutlu Uygulamalar konulu Güler Gök 'ün tezi için 8.03.2022 tarihinde Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim Uygulama okulunda Rehberlik Servisinde saat 9.00 hazır bulunuldu. Komisyon toplantısında Güler Gök 'ün tezi için 16 maddelik değerlendirme kriterleri oluşturulurken çocukların görsel algılamalarını ölçmede uygulanan Aral (2016) tarafından Frostig Görsel Algı testi, okul öncesi dönemi çalışmaların da görsel algılama ölçeğine ve Şahin(2016) tarafında uyarlanan ölçeğin Sanat ve yaratıcılık bölümüne bakılarak komisyon tarafında oluşturuldu. MEB ve Unicef İlk öğretim 1.Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kitapçığı ile MEB (2018) tarafından hazırlanan Özel Eğitim 1.Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Klavuz Kitapları, Özdemir(2009) ve Yücel (2018) tarafından hazırlanan yüksel lisans tezi de incelenerek RAM' dan gelen öğrenci raporları ile 2021-2022 Eğitim öğretim yılı başında Zübeyde Hanım Özel Eğitim İş Uygulama(III .Kademe) okulunda ilk üç haftalık süre içerisinde özel eğitim öğretmenleri tarafından oluşturulan kaba(Performans) değerlendirme formlarına bakılarak ölçekler ve çalışılacak öğrenciler tespit edildi. Toplam 15 öğrenci tespit edildi. Uygulamada önce öğrencilere müze gezdirilerek müzede gördüklerinin içinde bulunduğu iki boyutlu çalışma yaptırılacaktır. Zihin engelli öğrenciler izlenerek Gözlem formuna işlenecektir.(Her zaman, ara sıra, hiç) Sonra müzede gördükleri objeler kilden üç boyutlu biçimde toplam Üç hafta süre ile tekrarlanacaktır. Üç boyutlu uygulamalar bitince çalışma başında yaptırılan uygulama iki boyutlu uygulama tekrarlanarak ön ve son uygulamalar karşılaştırılacaktır.(Özdemir,2009: 33). Başarı değerlendirme ölçüt tablosunda 16 maddelik ölçütler bulunmaktadır. Başarı değerlendirme ölçeği yeterli(3), Az yeterli (2), yetersiz (1) anlamına gelmektedir. Her öğrencinin çalışması 1-3 arasında notla değerlendirilerek toplamları alınacaktır(Yücel,2018: 62).Dört uzman tarafından Başarı Ölçüt Tablosundaki ölçütlerine göre değerlendirilecektir. Uzmanlardan ikisi Hitit Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümünde Akademisyendir. Uzmanların İkisi ise araştırmacının içinde bulunduğu Özel Eğitim Zihin engelli okulu II. ve III. Kademede Görsel sanatlar öğretmenliği yapmaktadır. Çalışmalar son olarak alanında uzman kişilerden oluşan komisyonda öğrenci isimleri kapalı tutularak değerlendirilerek her öğrencinin puanı toplanacaktır(Meb ve Unicef:51). Çorum Zübeyde Hanım Özel Eğitim İş Uygulama Okulu üçüncü Kademede öğrenim gören 2 Down Sendromlu 4 mezun olan down sendromlu ve 9 Orta ve Hafif düzeyde zihin engelli toplam 15 öğrencinin seviyelerine uygun değerlendirme ölçütleri komisyon tarafından oluşturuldu. Başarı Ölçüt değerlendirmesi Güzel sanatlar Fakültesinde çalışan iki Akademisyen ve Özel Eğitim zihin engelliler okulunda çalışan iki görsel sanatlar öğretmeninin değerlendirme yapılmasına karar verilmiştir.

[redacted]	Fat[redacted]	Hilal ÖZABACI
Görsel sanatlar öğretmeni	Özel eğitim öğretmeni	Rehber öğretmen

(EK 6) Katılımcıların Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları (BEP)

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı No : **1**

Engel Durumu : Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik, Down sendromu

Doğum Tarihi : 01.08.1998

Cinsiyeti : **Erkek**

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Renklerden kırmızıyı tanır ve sözel ipucu ile renkleri bulur. Nesnenin sınırlarını görebilir. Sözel ipucu yardımı ile basit geometrik biçimleri bulur. Elini gözü ile takip eder. Nesneleri sözel ipucu ile tanır.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Göker Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı No : 2
Engel Durumu : Orta düzeyde zihinsel yetersizlik, Down sendromu
Doğum Tarihi :2.03.1999
Cinsiyeti : Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Ana ve ara renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görür. Basit geometrik şekilleri tanır. Sınırlı boyama yapar. Öğrendiği nesneleri taklit eder. Elini gözü ile takıp eder. Çalışma esnasında öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kurar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı No : 2
Engel Durumu : Orta düzeyde zihinsel yetersizlik, Down sendromu
Doğum Tarihi :2.03.1999
Cinsiyeti : Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Ana ve ara renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görür. Basit geometrik şekilleri tanır. Sınırlı boyama yapar. Öğrendiği nesneleri taklit eder. Elini gözü ile takıp eder. Çalışma esnasında öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kurar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı No : 2
Engel Durumu : Orta düzeyde zihinsel yetersizlik, Down sendromu
Doğum Tarihi :2.03.1999
Cinsiyeti : Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Ana ve ara renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görür. Basit geometrik şekilleri tanır. Sınırlı boyama yapar. Öğrendiği nesneleri taklit eder. Elini gözü ile takıp eder. Çalışma esnasında öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kurar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı:3
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
Doğum Tarihi:21.01.2004
Cinsiyeti: Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurabiliyor. Ana ve ara renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görür. Bireysel olarak resim yapabilir. Basit geometrik biçimleri tanır. Konuşabilir, konuşulanı anlar, yönergelere doğru tepki verir. Öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim kurar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
1.9. Heykel yapar. 22.3. Baskıyı yapar. 3.3.13. Özgün sanat çalışmaları yapar. Renkli resim tekniklerini tanır ve uygular, sözel motor tepki verir. Ana renklere ilişkin sözel / motor tepki verir. Sergi sanatsal faaliyetlere ilgi duyar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)		Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 4
Engel Durumu: Ağır düzeyde zihinsel yetersizlik, Down sendromu(aile eğitimli)
Doğum Tarihi: 22.09.1995
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim kurar. Ana renklerden ara renkleri oluşturur. Basit nesneleri tanır. Nesnelerin sınırlarını görür. Basit geometrik şekillerle düzenleme yapar. Sınırlı boyama yapar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı :5
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik, Down sendromu
Doğum Tarihi:14.03.1998
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar . Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişim kurar. Kendisini kelimelerle ifade eder. Ana ve ara renkleri tanır. Ana renklerden ara renkleri bulur. Basit geometrik şekilleri tanır. Nesnenin sınırlarını görerek sınırlı boyama yapar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı :6
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik.
Doğum Tarihi: 29.11.2000
Cinsiyeti: Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı ara sıra kuruyor. Arkadaşları ve öğretmeni ile iletişim kuruyor. Ana renkleri ara sıra tanır. Konuşabiliyor. Basit nesneleri tanır. Karalama yapar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
GÖC. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı :7
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik
Doğum Tarihi: 25.02.2002
Cinsiyeti: Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Sözel tepki veremez. Konuşulanları anlar. Kendisini işaretlerle ifade eder. Ana renklerden ara renkleri oluşturur. Ana renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görür. Sınırlı boyama yapar. Düşündüğü konu hakkında imgesel resim yapar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gölc
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 8
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik. Bedensel yetersizlik
Doğum Tarihi: 12.05.2004
Cinsiyeti: Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Kelimeleri fazla çıkaramıyor. Konuşulanı anlayarak öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim kuruyor. Göz kontağı kurabilir. Basit geometrik şekilleri tanır ve algılar. Ana ve Ara renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görerek sınırlı boyama yapar. Nesneleri resminde kullanabilir.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 9
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu
Doğum Tarihi:20.01.2001
Cinsiyeti: Erkek

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Ana ve ara renkleri tanır. Nesneleri tanır. Basit geometrik biçimleri tanır. Sınırlı boyama yapar. Nesnelerin sınırlarını görür.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek, uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder. Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
GülerGök
Gor. San. Öğt

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 10
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik. Görme yetersizliği, Az gören, Serabral Palsi, Bedensel yetersizlik
Doğum Tarihi:19.08.2007
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Renkleri tanımaz. Nesnenin sınırlarını sözel ipucu ile görür. Basit geometrik biçimlerin sözel ipucu ile farkına varı Sınırlı boyama yapar. Elini gözü ile sözel ipucu ile takip eder. Kesme katlama yapıştırma yapar. Öğretmeni ve arkadaşları ile iletişim kurar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Davranış Kayıt Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 11
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik.
Doğum Tarihi:27.09.2003
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Renklerin hepsine mavi der Nesnenin sınırlarını ara sıra görür. Kağıt keser, katlar yapıştırır. Basit geometrik biçimleri sözel ipucu ile gösterir. Model olunduğunda çizer. Sözel yönlendirmelere cevap verir. Arkadaşları ve öğretmeni ile bazen iletişim kurar. Konuşabilir.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gok
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 12
Engel Durumu: Ağır düzeyde zihinsel yetersizlik. Down Sendromu
Doğum Tarihi:15.08.2000
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Renklerden Kırmızı yeşil ve maviyi tanır. Sözel ipucu ve telefon yardımı ile istediği rengi bulur ve resmimde kullanır. Nesneleri sözel ipucu yardımı ile bulur. Basit geometrik biçimleri sözel ipucu yardımıyla algılar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 13
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik. Down Sendromu
Doğum Tarihi:22.05.2004
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Ana ve ara renkleri tanır. Nesnenin sınırlarını görür. Sınırlı boyama yapar, makasla keser, kağıt keser, yapıştırır. Boncuk dizer. Yuvarlak, kare üçgen tanır. İletişim kurabilir. Konuşabilir.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 14
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik.
Doğum Tarihi:12.06.2006
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Yüksek oranda görme problemi var. Konuşamaz. Konuşulanı anlar . Yönergelere doğru tepki verir. Ana ve ara renkleri gösterir. Göz kontağı kurar. Nesnenin sınırlarını görür. Bireysel olarak resim yapar. Sınırlı boyama yapar. Basit geometrik biçimleri tanır. Öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim kurar.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Eğt.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) FORMU
İKİ VE ÜÇ BOYUTLU UYGULAMALAR

Katılımcı : 15
Engel Durumu: Orta düzeyde zihinsel yetersizlik.
Doğum Tarihi:18.07.2003
Cinsiyeti: Kız

Öğrencinin şu anki performans düzeyi: Göz kontağı kurar. Ana ve ara renkleri tanır. Ana renklerden ara renkleri oluşturur. Verilen konu ile ilgili imgesel resim yapar. Nesnenin sınırlarını görür. Sınırlı boyama yapar. Basit geometrik biçimleri tanır ve çizer. Kendisine sorulan sorulara sözel tepki verir.

Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve	Ölçütler ¾	Kullanılacak yöntem teknik
Kilden heykel yapar. Kilden rölyef yapar. Kil üzerine baskıyı yapar. Özgün sanatsal çalışmalar yapar. Renkli resim tekniklerinden pastel boyayı tanır ve uygular ve motor tepki verir. Ana renkleri tanır ve motor tepki verir. Çalışmalarından sanatsal sergi yapar. Sanatsal çalışmalardan haz duyar.	Kendi çizgileri ile tasarım oluşturur. Sevdiği renkleri kullanır. Kile baskı uygular. Rölyef çalışmalarına doku yaparak renkli boyar. Kili eli ile üç boyutlu heykele dönüştürür. Kilden rölyef yapar. Üç boyutlu çalışmalarına ve rölyeflerine doku uygular. Çalışmalarına motor tepki verir. . Pastel boyaya motor tepki verir. Ara ve ara renklere motor tepki verir. Modelden resim yapar. Konusuna uygun imgesel resim yapar. Çalışmalarını boyar. Mekanı gezerken ikaz ve uyarı işaretlerine dikkat ederek ,uygun şekilde davranır. Sanatsal çalışmalarla ilgili sergi hazırlar. Çalışmaları öğretmenine gösterir. Çalışmaları sevdiği kişilere hediye eder . Çalışmalarından sergi yapar. (meb,2018c)	3/4	Aşamalı yardımla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gözlem Formu

[redacted]
Güler Gök
Güz. San. Öğt.

(EK 7) Katılımcıların Gözlem Değerlendirme Ölçüt Tabloları

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 1
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 01.08.1998
Cinsiyeti Erkek

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.		+	
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu		+	
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.		+	
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.		+	

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 2
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 02.03.1999
Cinsiyeti Erkek

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

Güler Gök

Gör San. Öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 3
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.01.2004
Cinsiyeti Erkek

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar		+	
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.		+	
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu		+	
Çalışmasına özenle başladı.		+	
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.		+	
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Güler Gök
Görsel sanatlar öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 4
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.09.1995
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.			

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 5
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 14.03.1998
Cinsiyeti

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar		+	
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.		+	
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.		+	
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.		+	
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü		+	
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Gökçe Gök
Gör. San. Öğr.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 6
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 29.11.2000
Cinsiyeti Erkek

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar	+		
Objenin taslağını çizer		+	
Çizim sırasında gözlem yaptı.			+
Bir çölmek veya heykel yapar.		+	
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.		+	
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.		+	
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.		+	
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü		+	
Malzemeyi doğru kullandı.		+	
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Göler Gök
Gör. San. Öğr.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 7
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 25.02.2002
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu		+	
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.			+

Göker Gök
Görsel sanatlar öğr

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 8
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.05.2004
Cinsiyeti Erkek

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu		+	
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Göker Gök
Gör. San.-Eğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 9
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 20.01.2001
Cinsiyeti Erkek

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar	+		
Objenin taslağını çizer			+
Çizim sırasında gözlem yaptı.		+	
Bir çölmek veya heykel yapar.		+	
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.		+	
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.		+	
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.		+	
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü		+	
Malzemeyi doğru kullandı.		+	
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 10
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 19.08.2007
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer		+	
Çizim sırasında gözlem yaptı.		+	
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu		+	
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.		+	
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.		+	

Güler Gök
Gör San. öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 11
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 27.09.2003
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar	+		
Objenin taslağını çizer		+	
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu			+
Çalışmasına özenle başladı.			+
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.		+	

[redacted]
Güler Göle
Gör san. öğr

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 12
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 15.08.2000
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 13
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.05.2004
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar		+	
Objenin taslağını çizer		+	
Çizim sırasında gözlem yaptı.		+	
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu		+	
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.		+	
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.		+	
Teknik sıralamaya özen gösterdi.		+	
Öğretmeninden yardım istedi.		+	

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğr.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 14
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.06.2006
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.	+		
Çalışmasını özenle sürdürdü			+
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Güler Gök
Gör. Sanat. Öğr.

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Katılımcı No 15
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 18.07.2003
Cinsiyeti Kız

Gözlenecek Ölçütler	Her Zaman	Ara Sıra	Hiç
Karalama yapar			+
Objenin taslağını çizer	+		
Çizim sırasında gözlem yaptı.	+		
Bir çölmek veya heykel yapar.	+		
İlginç bir tema oluşturmak için fotoğraf çeker.	+		
Arkadaşları ile iletişim kurdu	+		
Çalışmasına özenle başladı.	+		
Gözlemlerini kağıda aktarmaya başladı.	+		
Silgi kullandı.			+
Çalışmasını özenle sürdürdü	+		
Malzemeyi doğru kullandı.	+		
Teknik sıralamaya özen gösterdi.	+		
Öğretmeninden yardım istedi.	+		

[redacted]
Güler Gök
Gör. San. Öğt.

(EK 8) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları İlk Resim

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 1
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 01.08.1998
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	2	5
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	2	5
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	1	1	5
Kompozisyon	1	1	1	2	5
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	69

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 4

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 2
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 02.03.1999
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	2	5
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	2	1	2	6
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	1	1	1	4
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
				TOPLAM	67

(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. (Gör. Nesliha YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özgür Ceyhuni (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceyhuni Gör. San. Öğt. (Kale özel Eğt. İşlk)

Göler Gölc Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım öz. Eğt. Uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 3
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.01.2004
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	2	1	5
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	2	1	2	1	6
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	2	1	1	1	5
Zıtlık	1	2	1	1	5
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	2	1	1	5
Kompozisyon	1	1	2	1	5
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	2	2	1	1	6
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	73

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK — [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. [redacted] — [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 — [redacted] Özlem Ceyhun — Gör. San. Öğt. (Kale Özel Eğt. İş. Uy)

UZMAN 4 — [redacted] Güler Gök — Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy. Ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 4
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.09.1995
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	2	1	2	6
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	2	1	2	6
Bütünlük	1	1	1	2	5
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	1	1	5
Kompozisyon	1	1	1	2	5
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	2	1	2	2	7
Ayrıntıları algılama	1	1	1	2	5
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	76

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Üyesi Mustafa YILMAZ TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özgür Çelikler [redacted] (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceyhun (Kale Özel Eğt. İş. Uy.) Gör. san. öğt.

Güler Gök (Zübeyde Hanım Üniversitesi) Gör. san. öğt.

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 5
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 14.03.1998
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	2	1	2	1	6
Şekil	2	1	1	1	5
Biçim	2	1	2	1	6
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	2	1	2	1	6
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	2	1	1	5
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	2	2	2	1	7
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	75

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 4

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 6
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 29.11.2000
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	1	1	1	4
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	64

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN UZMAN 4

Öğr. Gör. Nesrin Yılmaz TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özgenur [redacted] (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceylani Güler Gök Gör. San. Eğt. Gör. San. Eğt. (Kale Özel Eğt. İş. Uy) (Zübeyde Hanım Uz. Eğt. Uy-ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 7
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 25.02.2002
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	2	2	1	7
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	2	2	1	6
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	2	1	2	2	7
Biçim	2	1	2	2	7
Bütünlük	1	2	1	2	6
Hareket	1	2	1	2	6
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	2	1	1	5
Özgünlük	1	1	1	1	4
Kompozisyon	1	2	1	1	5
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	2	1	2	1	6
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
				TOPLAM	83

(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN UZMAN 4

Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK

(Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özlem Ceylani Güler Gök

Gör. san. öğt. Gör. san. öğt.

(Kale özel Eğt. K.Uy) (Zübeyde Hanım özel Eğt. uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 8
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.05.2004
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	**1. Uzman**	**2. Uzman**	**3. Uzman**	**4. Uzman**	**TOPLAM**
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	2	2	6
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	2	1	5
Şekil	1	2	1	2	6
Biçim	1	2	1	1	5
Bütünlük	1	1	2	1	5
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	1	1	5
Kompozisyon	1	1	1	2	5
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	2	5
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				**TOPLAM**	75

UZMAN 1 UZMAN 2 UZ[redacted] UZMAN 4

Öğr.Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr.Gör. Özgen Cudi Özlem Ceylani Göker Gök (Müzik/Çumhuriyet)

Gör. San. öğt. Gör. San. öğt. (Kale özel Eğt. İş. Uy) (Zübeyde Hanım öz. eğt. uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 9
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 20.01.2001
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	1	1	1	4
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	64

UZMAN 1 Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr. Gör. Dilşen Çelebi [redacted] Hitit Üniversitesi

UZMAN 3 [redacted] Özlem Ceylani Gör. San. Öğt. (Kale Özel Eğt. İş. Uy.)

UZMAN 4 Güler Gölc Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Özel Eğt. [redacted] Yok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 10
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 19.08.2007
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	2	1	1	5
Renk	2	2	2	2	8
Şekil	2	1	1	1	5
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	2	5
Hareket	1	2	1	1	5
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	2	1	6
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	2	1	2	1	6
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	2	2	1	1	6
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	79

UZMAN 1 UZMAN 2 UZ[redacted] UZMAN 4

Öğr. Gör. Nevinur YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. [redacted] (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceylani Gör. San. Öğt. (Kale özel Eğt. İş. Uy)

Güler Gök Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Güz. Eğt. Uy. Ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 11
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 27.09.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	1	1	1	4
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	64

UZMAN 1
Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. Doğanay Kübra [redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 [redacted]
Özlem Ceyhan Göler Gök
Gör. San. Eğt. Gör. San. Eğt.
(Kale özel eğt. İşl.) (Zübeyde Hanım öz. eğt. uy. ok.)
[redacted]

UZMAN 4

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 12
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 15.08.2000
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli **3 yeterli** anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	2	2	2	8
Leke	1	1	1	2	5
Doku	1	2	1	2	6
Renk	2	2	2	2	8
Şekil	2	2	2	2	8
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	2	2	2	2	8
Hareket	2	1	1	2	6
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	2	2	2	2	8
Kompozisyon	1	2	1	2	6
Teknik	2	1	1	2	6
Hayal gücünü kullanma	1	2	2	2	7
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	2	5
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	97

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Kıvılcım YILMAZ TOPRAK — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Özgen Çelikkol — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 — [redacted] Özlem Ceyhuni Güler Göle — Gör. San. Eğt. Gör. San. Eğt. — (Kale Özel Eğt. İş. Uy.) (Çorum Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy.) ok

UZMAN 4 — [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 13
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.05.2004
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	1	1	1	1	4
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	1	1	1	1	4
Biçim	1	1	1	1	4
Bütünlük	1	1	1	1	4
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	1	4
Özgünlük	1	1	1	1	4
Kompozisyon	1	1	1	1	4
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	1	1	1	1	4
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	64

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Nesibe YILMAZ TOPRAK — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Dr. Doğan Çelik — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZ[redacted] — Özlem Ceylan — Görsel san. öğt. (Kale Özel Eğt Uy. Ok)

UZMAN 4 — Güler Cook (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy Ok.) — [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 14
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.06.2006
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	1	2	1	6
Leke	1	1	1	1	4
Doku	1	1	1	1	4
Renk	2	2	2	2	8
Şekil	2	2	2	1	7
Biçim	1	2	2	1	6
Bütünlük	1	2	2	1	6
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	2	1	1	5
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	2	1	6
Kompozisyon	1	1	1	2	5
Teknik	1	1	1	1	4
Hayal gücünü kullanma	2	1	2	1	6
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	84

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK — [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Doğanalp [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 — [redacted] Özlem Ceyhuni Görsel San. Öğt. (Kale Özel Eğt. Uy Okulu)

UZMAN 4 — [redacted] Güler Gök. Görsel san. öğt. (Zübeyde Hanım öz. eğt. uy ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 15
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 18.07.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	2	2	2	8
Leke	1	1	1	2	5
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	2	2	2	2	8
Biçim	2	2	2	1	7
Bütünlük	1	1	1	2	5
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	2	2	7
Kompozisyon	1	1	1	2	5
Teknik	2	1	1	1	5
Hayal gücünü kullanma	1	2	1	2	6
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	85

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Dr. Neslihan YILMAZ TOPRAK — [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Dr. [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN [redacted] — Özlem CEYHUNİ — Gör. San. Öğrt. (Kale Özel Eğ. Uy. Ok)

UZMAN 4 — Güler Gök — Gör. San. Öğrt. (Zübeyde Han. Öz. Eğt. Uy. Ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÖN TEST

Katılımcı No 15
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 18.07.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	2	2	2	8
Leke	1	1	1	2	5
Doku	1	1	1	1	4
Renk	1	1	1	1	4
Şekil	2	2	2	2	8
Biçim	2	2	2	1	7
Bütünlük	1	1	1	2	5
Hareket	1	1	1	1	4
Zıtlık	1	1	1	1	4
Örüntü	1	1	1	2	5
Özgünlük	1	2	2	2	7
Kompozisyon	1	1	1	2	5
Teknik	2	1	1	1	5
Hayal gücünü kullanma	1	2	1	2	6
Konuya uygunluk	1	1	1	1	4
Ayrıntıları algılama	1	1	1	1	4
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	85

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Dr. Neslihan YILMAZ TOPRAK
(Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Dr. [redacted]
(Hitit Üniversitesi)

Özlem CEYHUNİ
Gör. Sen. Öğrt.
(Kale Özel Eğ. Uy. Ok)

Güler Gök
Gör. Sen. Öğt.
(Zoka Han. Öz. Eğt. Uy. Ok)

(EK 9) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları Son Resim

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 1
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 01.08.1998
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	3	2	3	2	10
Doku	3	3	3	2	11
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	2	11
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	2	3	3	11
Örüntü	3	2	3	3	11
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	2	11
Hayal gücünü kullanma	2	3	2	2	9
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	2	3	3	2	10
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	180

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

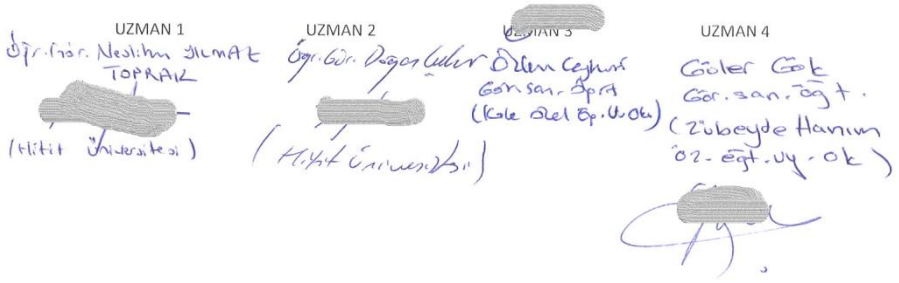

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 2
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 02.03.1999
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	3	3	2	10
Leke	3	3	3	3	12
Doku	3	3	2	3	11
Renk	3	3	2	3	11
Şekil	2	3	3	3	11
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	2	11
Zıtlık	3	3	3	2	11
Örüntü	3	2	3	3	11
Özgünlük	3	2	3	3	11
Kompozisyon	2	3	3	3	11
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	2	3	2	2	9
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	179

UZMAN 1 | UZMAN 2 | UZMAN 3 | UZMAN 4

Öğr. Gör. Nesrin Yılmaz TOPRAK [redacted] Öğr. Gör. Özgür Gülbahar [redacted] Özlem Ceylan Gör. San. Öğt. Güler Gök Gör. San. Öğt.

(Hitit Üniversitesi) (Hitit Üniversitesi) (Kale özel Eğt. Uy.) (Zübeyde Hanım özel. Eğt. Uy. ok) [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 3
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.01.2004
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	~~1. Uzman~~	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	3	2	2	9
Leke	2	3	2	3	10
Doku	2	3	3	2	10
Renk	2	3	2	3	10
Şekil	2	3	2	3	10
Biçim	2	3	2	3	10
Bütünlük	3	3	2	3	11
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	2	3	3	2	10
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	2	3	3	3	11
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	175

3

UZMAN 1 Öğr. Gör. Nesrin YILMAZ TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr. Gör. [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN [redacted] Özlem Ceylan Gör. San. Öğt. (Kale Özel Eğt. İş. Uy.)

UZMAN [redacted] Güler Gök Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Ön. Eğt. Uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 4
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.09.1995
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	3	2	2	9
Leke	2	3	2	3	10
Doku	2	3	3	2	12
Renk	2	3	2	3	10
Şekil	2	3	2	3	10
Biçim	2	3	2	3	10
Bütünlük	3	3	2	3	11
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	2	3	3	2	10
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	2	3	3	3	11
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	177

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Doğuş Ulu (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceyhun Gör. san. öğt. (Kale Özel Eğt. İş. Uy)

Güler Gök Gör. san. öğt. (Zübeyde Hanım özel. eğt. uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 5
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 14.03.1998
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	**1. Uzman**	**2. Uzman**	**3. Uzman**	**4. Uzman**	**TOPLAM**
Çizgi	3	3	3	2	12
Leke	2	2	2	2	8
Doku	3	3	3	2	11
Renk	3	2	3	2	10
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	2	2	2	3	9
Hareket	3	3	3	2	11
Zıtlık	3	3	3	2	11
Örüntü	3	3	3	2	11
Özgünlük	3	3	3	2	11
Kompozisyon	3	3	3	2	11
Teknik	2	3	2	2	9
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	2	11
Konuya uygunluk	3	2	3	2	10
Ayrıntıları algılama	2	3	2	2	9
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				**TOPLAM**	168

UZMAN 1 Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr. Gör. Dr. Dilşan Gülbay (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 [redacted] Ödlem Ceyhun Gör. San. Öğt.

UZMAN 4 Güler Gök Gör. San. Öğt. (Kale Özel Eğt. İşl. Üy.) (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Üy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 6
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 29.11.2000
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	2	2	2	2	8
Leke	3	3	3	3	12
Doku	3	3	2	2	10
Renk	3	2	2	3	10
Şekil	2	3	3	2	10
Biçim	3	3	3	2	11
Bütünlük	3	3	2	2	10
Hareket	3	3	2	3	11
Zıtlık	2	3	3	2	10
Örüntü	3	2	2	3	10
Özgünlük	2	2	3	3	10
Kompozisyon	3	2	3	2	10
Teknik	2	3	2	2	9
Hayal gücünü kullanma	3	2	2	2	12
Konuya uygunluk	3	2	2	3	10
Ayrıntıları algılama	2	3	2	2	9
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	162

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Meltem YILMAZ TOPRAK — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. [redacted] — [redacted] — ([redacted] Üniversitesi)

UZMAN [redacted] — Özlem Ceylan Güler Gök — Gör. San. Öğt. — (Kale Özel Eğt. İş. Uy.)

UZMAN 4 — Gör. San. Öğt. — (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy. Ok.) — [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 7
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 25.02.2002
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	3	3	3	3	12
Doku	2	3	3	3	11
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	2	3	3	3	11
Zıtlık	2	3	2	2	9
Örüntü	3	3	3	2	11
Özgünlük	3	3	2	3	11
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	2	11
Ayrıntıları algılama	2	3	3	3	11
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	183

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 — Özlem Ceylan — Gör. san. öğt. (Kale "özel Eğt. İşl.")

UZMAN 4 — Güler Gök — Gör. san. öğt. (Çubeyde Hanım öz. eğt. uyg.)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 8
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.05.2004
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	2	3	3	3	11
Doku	2	3	3	2	10
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	2	3	3	3	11
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	2	2	2	9
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	2	3	11
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	2	11
Hayal gücünü kullanma	3	2	3	3	11
Konuya uygunluk	3	2	3	3	11
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	181

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
(Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özgenur Kahraman
(Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceylani Göler Gölc
Gör. san. öğt. Gör. san. öğt.
(Kale özel Eğt. İş. Uy) (Zübeyde Hanım Üz. eğt. Uy ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 9
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 20.01.2001
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	2	11
Leke	3	3	2	3	11
Doku	2	3	2	2	9
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	2	3	3	2	10
Bütünlük	2	2	2	2	8
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	3	3	2	11
Örüntü	3	3	3	2	11
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	2	11
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	2	2	2	2	8
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	2	3	2	2	9
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	171

UZMAN 1
Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. Özgen Gülüm
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3
[redacted]
Özlem Ceyhun
Gör. San. Öğt.
(Kale Özel Eğitim Uy)

UZMAN 4
Güler Gök
Gör. San. Öğt.
(Tübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy. Ok)
[redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 10
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 19.08.2007
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	2	3	3	3	11
Doku	2	3	3	3	11
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	2	2	2	3	9
Hareket	2	3	2	2	9
Zıtlık	3	2	3	2	10
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	2	11
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	2	11
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	180

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Doğan Gökkaya — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZ[redacted] — Özlem Ceylan — Gör. San. Eğt. (Kale Özel Eğt. İş. Uy.)

UZMAN 4 — Güler Gök — (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy. okulu) — [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 11
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 27.09.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	2	2	2	9
Leke	2	3	2	2	9
Doku	2	2	2	2	8
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	2	3	2	2	9
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	2	3	2	3	10
Zıtlık	3	3	3	3	12
Örüntü	3	2	2	2	9
Özgünlük	3	3	3	2	11
Kompozisyon	3	3	3	2	11
Teknik	3	3	3	2	11
Hayal gücünü kullanma	2	2	2	2	8
Konuya uygunluk	3	2	3	2	10
Ayrıntıları algılama	2	2	2	2	8
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	161

UZMAN 1 Öğr.Gör. Neslihan Yılmaz TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr.Gör. Özgen Çelikkol [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZ[redacted] Özlem Ceylani Gör. San. Öğt. (Kale özel Eğt. İşl.Dy.)

UZMAN 4 Güler Gök Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Oz. eğt. uy. ok.) [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 12
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 15.08.2000
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	3	3	3	3	12
Doku	3	3	3	3	12
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	192

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Meslihan YILMAZ TOPRAK — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Özgen Gülüer — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 — [redacted] Özlem Ceyhuni — Gör. San. Öğt. (Kale Özel Eğt. Uyg.)

UZMAN 4 — Güler Gök — Gör. San. Öğ. L. — Görem Zübeyde Hanım. Öz. Eğ. Uy.

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 13
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.05.2004
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	**1. Uzman**	**2. Uzman**	**3. Uzman**	**4. Uzman**	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	2	11
Leke	2	3	3	3	11
Doku	2	3	3	3	11
Renk	3	3	2	3	11
Şekil	2	3	3	2	10
Biçim	2	3	3	3	11
Bütünlük	3	2	2	3	10
Hareket	3	2	3	3	11
Zıtlık	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	2	2	2	2	8
Teknik	2	3	2	3	10
Hayal gücünü kullanma	2	3	2	3	10
Konuya uygunluk	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				**TOPLAM**	174

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 4

Öğr. Gör. Meslima Yılmaz TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Doğan Çalık (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceylan Görsel San. Öğt. (Kale Özel Eğt. Uygulu)

Güler Gök (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Bş. Ok.)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 14
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.06.2006
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	2	3	3	3	11
Doku	2	3	3	3	11
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	2	3	3	3	11
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	189

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özgen Çelikler (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceylanlı Gör. San. Öğrt. / Şube yde. Har. Öz. Eğ. Uy. Ok. (Kale Özel Eğt. Uy. Ok)

Güler Gök

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
SON TEST

Katılımcı No 15
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 18.07.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	12
Leke	2	3	3	3	11
Doku	2	3	2	3	10
Renk	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	2	3	3	11
Örüntü	3	3	2	3	11
Özgünlük	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	2	3	3	11
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)				TOPLAM	186

UZMAN 1
Öğr. Gör. Mustafa YILMAZ TOPRAK
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. Dr. Özgen Çelikler
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN [redacted]
Özlem CEYHUN
Gör. San. Dpt.
(Kale Özel Eğ. Uy. Ok.)

UZMAN [redacted]
Gör. San. Öğt.
(Tübeyde Han. Özel. Eğt. Uy. Ok.)

(EK 10) Katılımcıların Başarı Ölçüt Değerlendirme Tabloları Üç Boyutlu Çalışmalar

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 1
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 01.08.1998
Cinsiyeti Erkek
Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Leke	2	3	2	3	3	2	3	3	10,5
Doku	3	3	3	2	3	3	2	3	11
Renk	3	3	2	2	2	3	2	2	9,5
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	2	3	3	3	2	3	3	11
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Örüntü	3	3	3	3	3	3	2	3	11,5
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	2	3	3	3	3	2	2	2	10
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	2	3	2	3	3	3	11
Ayrıntıları algılama	2	3	3	3	2	3	2	2	10
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		179,5

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Neslihan Yılmaz TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğ. Gör. [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 [redacted]

UZMAN 4 — Güler Çöl Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy. ok) [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 2
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 02.03.1999
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Leke	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Doku	3	3	2	3	3	3	3	3	11,5
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	3	2	2	3	3	3	3	11
Örüntü	3	3	2	2	2	2	3	3	10
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	2	3	3	3	3	3	3	3	11,5
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	2	3	3	3	3	3	3	3	11,5
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		187,5

UZMAN 1 UZMAN 2 UZ UZMAN 4

Öğr.Gör. Nesrin YILMAZ TOPRAK Öğr. Gör. Özlem Ceylani Göler Gök

[redacted] [redacted]

(Hitit Üniversitesi) Gör. San. Öğt. Gör. san. öğt.

(Kale özel Eğt. İş Uy) (Zübeyde Hanım Öz - eğt. uyd.)

[redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 3
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.01.2004
Cinsiyeti Erkek
Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	2	2	3	2	2	2	9,5
Leke	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Doku	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Renk	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Teknik	3	3	3	3	3	3	2	3	11,5
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		182

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 — Özlem Ceyhun Gör. San. Öğt. (Kale Özel Eğt. İşlv.)

UZMAN 4 — Güler Gök Gör. San. Öğt. (Zübeyde Hanım Özel Eğt. Uy. Ok.)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 4
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.09.1995
Cinsiyeti Kız
Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	2	3	3	3	2	2	10,5
Leke	2	3	3	3	3	3	3	3	11,5
Doku	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	2	3	3	3	3	3	11,5
Biçim	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Bütünlük	3	3	3	3	2	2	3	2	10,5
Hareket	3	3	2	3	2	2	2	2	9,5
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	2	3	3	2	2	10,5
Hayal gücünü kullanma	3	3	2	3	2	2	2	2	9,5
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	2	2	3	3	3	3	3	3	11
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		178,5

UZMAN 1 Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK [redacted] (Aksaray Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr. Gör. Özgen Gülcihan [redacted] (Aksaray Üniversitesi)

UZMAN [redacted] Özlem Ceylani Gör. San. Öğt. (Kale özel Eğt. İş. Uy.)

UZMAN 4 [redacted] Güler Gök Gör. san. öğt. (Zübeyde Hanım öz. eğt uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 5
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 14.03.1998
Cinsiyeti Kız
Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	2	3	3	3	2	11
Leke	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Doku	3	3	2	3	2	2	3	2	10
Renk	3	3	2	2	3	3	2	2	10
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	2	3	3	3	11,5
Zıtlık	2	2	3	3	2	2	3	2	9,5
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	2	2	2	3	2	2	2	3	9
Ayrıntıları algılama	2	2	3	3	3	3	3	3	11
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		180

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Mustafa YILMAZ TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Yasemin Gelibolu (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özlem Ceylan Göler Gök (Kale Özel Eğt. İş. Uy.)

Gör. san. öğt. Gör. san. öğt. (Zübeyde Hanım Oz. Eğt. Uy. ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 6
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 29.11.2000
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	3	2	11,5
Leke	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Doku	2	3	2	3	2	2	3	3	10
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Biçim	3	2	3	3	2	2	2	2	9,5
Bütünlük	2	2	2	3	2	2	2	2	8,5
Hareket	3	2	3	3	3	3	3	3	11,5
Zıtlık	2	3	3	3	2	3	2	2	10
Örüntü	3	3	2	3	2	2	2	2	9,5
Özgünlük	3	2	2	3	3	2	3	3	10,5
Kompozisyon	3	3	2	3	2	2	2	2	9,5
Teknik	2	3	3	3	3	3	3	3	11,5
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		173

UZMAN 1
Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. [redacted]
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3
[redacted]
Özlem Ceyhuni
Gör. San. Öğt.
(Kale özel Eğt. İ.Ö.Y.O.)

UZMAN 4
Güler Gök
Gör. san. öğt.
(Zübeyde Hanım öz. eğt. uy. ok.)
[redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 7
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 25.02.2002
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	2	3	3	3	2	2	10,5
Leke	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Doku	2	2	3	3	3	3	2	2	10
Renk	3	3	3	3	3	3	3	2	11,5
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Bütünlük	3	3	2	3	2	3	3	3	11
Hareket	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Zıtlık	2	2	2	2	2	2	2	2	8
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		181

UZMAN 1 Öğr. Üyesi Nevhan YILMAZ TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr. Gör. Doğanalp [redacted] (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)

U[redacted] Özlem Ceylan Gör. San. Eğt. (Kale Özel Eğt. İşitme)

UZMAN 4 Güler Gök Gör. San. Eğt. (Zübeyde Hanım Öz. Eğt. Uy. Ok.) [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 8
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.05.2004
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	2	3	11,5
Leke	2	2	3	2	2	3	2	2	9
Doku	2	2	3	3	2	3	2	3	10
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	3	2	2	3	11
Biçim	3	3	2	3	2	3	3	3	11
Bütünlük	3	3	2	3	3	3	3	3	11,5
Hareket	3	3	3	2	3	3	3	3	11,5
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	2	3	11,5
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	2	3	3	3	3	3	11,5
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		182,5

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Nesrihan Yılmaz TOPRAK
(Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Özlem Ceylan Güler Gök
Gör. San. Öğt
(Kale Özel Eğt. İş Uy.)

Gör. San. Öğt.
Zübeyde Hanım Özel Eğt. Uy. ok.)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 9
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 20.01.2001
Cinsiyeti Erkek

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Leke	2	2	3	3	2	2	2	2	9
Doku	2	2	3	3	2	2	2	2	9
Renk	3	3	2	3	2	2	3	2	10
Şekil	2	2	2	3	3	3	3	2	10
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	2	3	2	2	3	3	10,5
Hareket	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Örüntü	3	3	3	2	3	2	3	3	11
Özgünlük	3	3	3	2	3	2	3	3	11
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	2	2	2	3	2	10
Konuya uygunluk	3	3	2	3	3	3	3	3	11,5
Ayrıntıları algılama	2	2	3	3	2	2	2	2	9
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		170

UZMAN 1 — Öğr. Gör. Nesrin YILMAZ TOPRAK — [redacted] — (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 — Öğr. Gör. Özgen Gülder — [redacted] — (Nevşehir Üniversitesi)

UZMAN 3 — Özlem Ceyhun Güler Gök — Gör. San. Öğt. Gör. San. Öğt. — (Kale Özel Eğt. B.Uy) (Zübeyde Hanım. Öz-eğt. Uy-ok)

UZMAN 4 — [redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 10
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 19.08.2007
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	2	2	2	2	10
Leke	2	2	3	3	2	2	2	2	9
Doku	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Renk	3	3	3	2	2	2	3	3	10,5
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	2	2	2	3	3	10,5
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	2	2	3	3	2	2	10
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		180

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Mutlum Yıldız TOPRAK (Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. Doğan Çakıcı (Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceylan Güler Gök
Gör. san. eğt. Gör. san. öğr
(Kale özel Eğt. İş. Uy) (Zübeyde Hanım üz. eğt. uy ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 11
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 27.09.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Leke	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Doku	2	2	2	2	2	2	2	3	8,5
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	2	2	3	3	3	3	11
Biçim	2	2	2	2	2	2	2	2	8
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	2	2	3	3	2	2	2	2	9
Zıtlık	2	2	2	2	2	2	2	2	8
Örüntü	3	3	2	2	2	2	2	2	9
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	2	2	2	2	2	2	9
Teknik	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		168,5

UZMAN 1
Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. Özgen Çelikler
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3
Özlem Ceyhuni
Gör. San. Öğt.
(Kale Özel Eğt. İş. Uy)

UZMAN 4
Güler Gök
Gör. San. Öğt.
(Zübeyde Hanım Öz. Eğt. uy ok)

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 12
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 15.08.2000
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Leke	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Doku	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		192

UZMAN 1
Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. Doğan Çiçekler
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZ[redacted]
Özlem Ceylan
Gör. San. Öğt.
(Kale Özel Eğt. Uy. Ok.)

UZMAN 4
Güler Göle
Gör. San. Öğ. I.
Ç. Zübeyde Hanım Öz. Eğ. Uy. Ok.)
[redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 13
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 22.05.2004
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	2	3	3	3	2	2	2	3	10
Leke	2	2	2	2	2	2	2	2	8
Doku	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	2	2	3	3	2	2	3	3	10
Biçim	2	2	3	3	2	2	3	3	10
Bütünlük	3	3	2	2	2	2	3	3	10
Hareket	2	2	2	2	2	2	2	2	8
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Örüntü	3	3	3	3	3	3	2	2	11
Özgünlük	3	3	3	3	2	2	3	3	11
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	2	3	3	3	11,5
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		172,5

UZMAN 1
Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2
Öğr. Gör. Doğan Çelik
[redacted]
(Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3
[redacted]
Özlem Ceyhuni
Görsel sanat öğr.
(Kale Özel Eğt. Uygulama)

UZMAN 4
Güler Gök
(2 Ubeyde Hanım Öz. eğt. Uyg.)
[redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 14
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 12.06.2006
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	2	2	2	10,5
Leke	3	3	3	3	2	3	2	3	11
Doku	2	2	3	3	3	2	2	2	9,5
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	2	2	2	2	2	3	9,5
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	2	3	3	3	3	3	11,5
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	2	2	2	3	3	3	10,5
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		182,5

UZMAN 1 UZMAN 2 UZMAN 3 UZMAN 4

Öğr. Gör. Neslihan [redacted] TOPRAK
(Hitit Üniversitesi)

Öğr. Gör. [redacted]
(Hitit Üniversitesi)

Özlem Ceyhuni
Gör. San. Öğrt
(Kale Özel. Eğ. Uy. Ok)

Güler Gök
Gör. san. öğr.
(Zübeyde Han. Oz. eğt yok.)

[redacted]

BAŞARI ÖLÇÜT TABLOSU
ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR

Katılımcı No 15
Öğrenci Çalışması
Doğum tarihi 18.07.2003
Cinsiyeti Kız

Sayın uzman Başarı ölçüt tablosunun 1-3 puanla puanlandırılmıştır. 1 yetersiz 2 az yeterli 3 yeterli anlamını taşımaktadır.

Başarı Değerlendirme Ölçütleri Puan (1-3 arası)	1. Uzman		2. Uzman		3. Uzman		4. Uzman		TOPLAM
Çizgi	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Leke	2	2	3	3	2	2	3	3	10
Doku	2	2	3	3	3	3	3	3	11
Renk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Şekil	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Biçim	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Bütünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hareket	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Zıtlık	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Örüntü	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Özgünlük	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Kompozisyon	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Teknik	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Hayal gücünü kullanma	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Konuya uygunluk	3	3	3	3	3	3	3	3	12
Ayrıntıları algılama	3	3	3	3	3	3	3	3	12
(Yetersiz 64-106 Az Yeterli 107-149 Yeterli 150-192)							TOPLAM		189

UZMAN 1 Öğr. Gör. Neslihan YILMAZ TOPRAK [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 2 Öğr. Gör. Doğan Çelik [redacted] (Hitit Üniversitesi)

UZMAN 3 [redacted] Özlem CEYHUM Gör. San. Öğrt. [redacted] Özel Eğt. Uyg. Okulu)

[redacted] Gör. Gök Göç. San. Öğr. (Zibeyde Hanım Özel. eğt. uyok)

(EK 11) Ölçek Maddeleri İçin İzin Maili

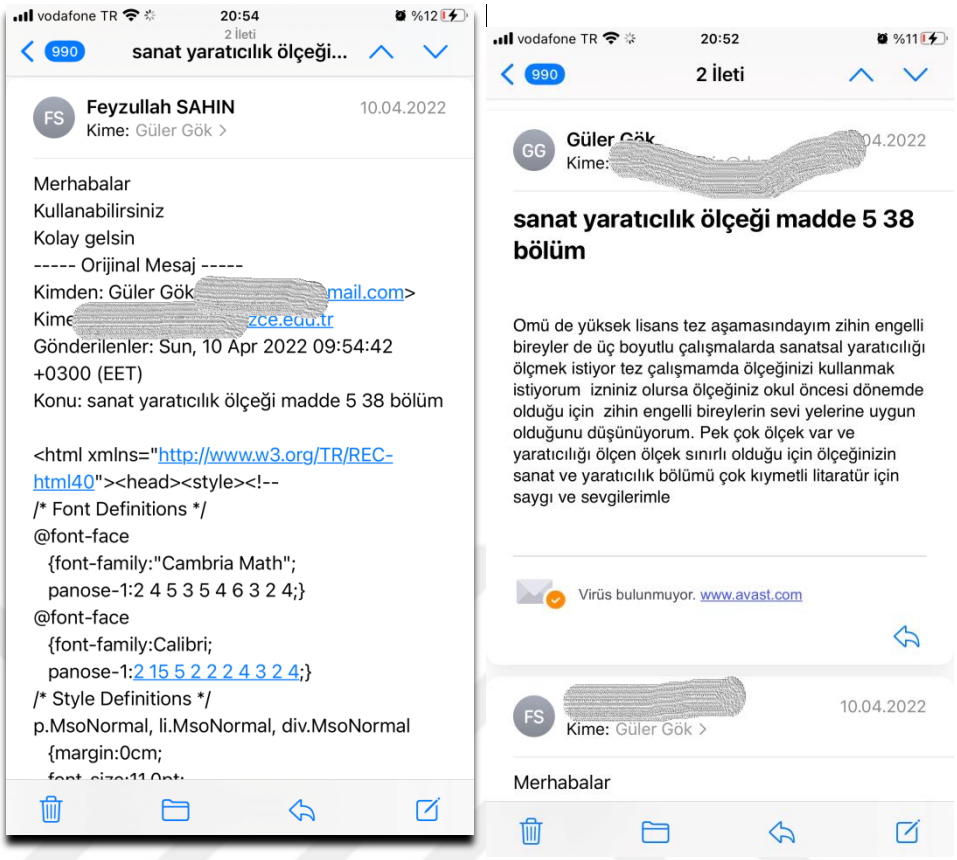

(EK 12) İntihal Raporu

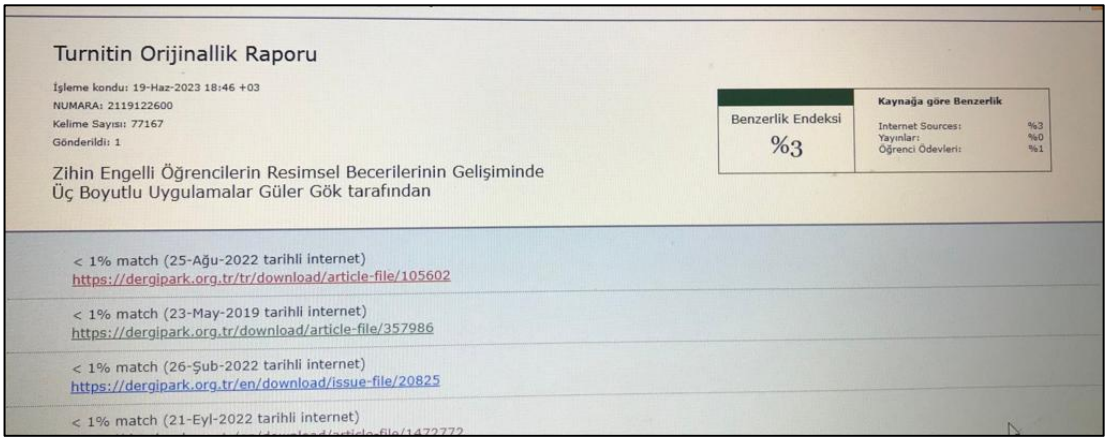

Turnitin Orijinallik Raporu

İşleme kondu: 19-Haz-2023 18:46 +03
NUMARA: 2119122600
Kelime Sayısı: 77167
Gönderildi: 1

Zihin Engelli Öğrencilerin Resimsel Becerilerinin Gelişiminde Üç Boyutlu Uygulamalar Güler Gök tarafından

Benzerlik Endeksi	Kaynağa göre Benzerlik	
%3	Internet Sources:	%3
	Yayınlar:	%0
	Öğrenci Ödevleri:	%1

< 1% match (25-Ağu-2022 tarihli internet)
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/105602

< 1% match (23-May-2019 tarihli internet)
https://dergipark.org.tr/download/article-file/357986

< 1% match (26-Şub-2022 tarihli internet)
https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/20825

< 1% match (21-Eyl-2022 tarihli internet)

ÖZ GEÇMİŞ

Güler Gök İskilip Lisesi'ni bitirdikten sonra Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği bölümünden 06.06.1997 tarihinde mezun oldu. 2020 yılında OMÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Resim –İş Eğitimi Bölümü Resim- İş Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programına girdi. Mezuniyetinden bu yana Görsel Sanatlar öğretmeni olarak görev yapan Güler Gök orta derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri

ORCID ID: 0009-0004-9037-6366

Yayınlar:

1. Gök, Güler(Özel Koleksiyon),*Hititler Tuvananna,* Boğazkale Sanat Müzesi, Çorum,2020

2. Gök, Güler(Özel Koleksiyon),*Hititler Ana Kraliçe,* Çorum Belediyesi Sanat Müzesi, Çorum, 2019

3. Gök, Güler(Özel Koleksiyon), *İsimsiz,* Orhan Karadoğan Sanat Müzesi, İstanbul,2021

4. Gök, Güler, *Yılbaşı Karması,* Sevgi Sanat Galerisi, Ankara, 2021

5. Gök, Güler, *Usart, Uluslararası Online Yeni Yıl Sergisi*, 2022

6. Gök, Güler,8 Mart dünya kadınlar günü karma sergi, Çorum Belediyesi Sanat Müzesi, 2022

7. Gök, Güler, *Kibele,* Art Cloud Gallery, Seçici Kurul Sergileme, Online Karma Sergi, Serbest Konulu,2022

8. Gök, Güler, *Eskişehir Sanat Derneği,8.Öğretmen sanatçılar Online Karma Sergi*,2022

9. Gök, Güler*, Covit 19 Nedeniyle hayatını kaybeden sağlıkçı çocuklarına eğitim bursu*, Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi, İstanbul,2020

10. Gök, Güler*, Resim Yarışması, Sergileme, Saküder Kuruluşunun 15. Yılında Evde Kal Türkiyem,* Saküder Akademi ve Sanat Galerisi, Ankara, 2020

11. Gök, Güler, *Tev Korona Kahramanlarına Destek Fon'u*, 2020

12. Gök, Güler, *Karma sergi, "SoMbahar*, Kadıköy Sineması Fuaye Sanat Galerisi, İstanbul, 2020

13. Gök, Güler, *10 Kasım Atatürk'ü Anma Resim Sergisi*, Uluslararası Germiyan Kültür Sanat Edebiyat ve Bilim Dergisi, İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Güzel Sanatlar Galerisi, Kütahya, 2020

14. Gök, Güler, *Bir Zamanlar Muallim*, Plastik Sanatlar Sanal Sergisi, Kocaeli.ktb.gov- .tr/TR-273646/sanat.html, 2020

15. Gök, Güler, *Kişisel Sergi, Çemberimde Gül Oya,* Çorum Belediyesi Sanat Müzesi, Çorum, 2019

16. Gök, Güler, *Kişisel Sergi, Özel Kalplerin Rengi,* Çorum Belediyesi Sanat Galerisi, Çorum, 2021

17. Gök, Güler, *Kişisel Sergi, Özel Kalplerin Hitit Atölyesi,* Çorum Arkeoloji Müzesi, Çorum, 2022

18. Gök, Güler, *Kişisel Sergi,* AHL Park Alışveriş Merkezi,2022

19. Gök, Güler, *Arto sanat galerisi*, Tunus,2022

20. Gök, Güler, *Cumhuriyet'in Zaferi Sergisi,* BHRD, Ankara, 2022

21. Gök, Güler, *52. Büyük Sergi,* BHRD, Ankara,2022

22. Gök, Güler, *Sanatla El Ele*, Çorum Zübeyde Hanım Uygulama Okulu Özel öğrencileri ve Prof. Dr. Çağatay İnam Karahan Atölyesi öğrencileri sanat yoluyla birleştirildi, Çorum Belediyesi Sanat Müzesi, Çorum,2022

23. Gök, Güler, *37.Uluslararası Çorum Hitit Festivali Sanat buluşması Sanat Çalıştayı*, Çorum, 2022

24. Gök, Güler, *Sanat Eğitimcileri Buluşması İki bin on dokuz*, Hitit Üniversitesi Akıllı Bina Fuaye Alanı, Çorum, 2019

25. Gök, Güler, *30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 97. Yılı Anısına, Marmaris Sanat Buluşması,* Marmaris Belediyesi, Marmaris, 2019

26. Gök, Güler, *Hititler Resim Sergisi,* Baho Sanat Galerisi, Ankara, 2019

27. Gök, Güler, *Saküder 14. Yıl İzmir Resim Yarışması,* Saküder Akademi ve Sanat Galerisi, Ankara,2019

28. Gök, Güler, *Şehit Öğretmen Aybüke Yalçın Anısı'na*, Çorum İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Çorum, 2019

29. Gök, Güler, Yıl Sonu Çoşkusu, Cephe Art Galeri, 2019

30. Gök, Güler, *Çocuklarımız Özgürce İstedikleri Resmi Yapsın,* Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi, İstanbul, 2015